

חלק שני

מספר

נחלת שבועה

הנקראת שובת שאלות

אשר חיבר הרב הגדול היה האלוף המרום מוה"ר שמואל בן
הר"ר דוד מנשה הלוי זצלה"ה, כאשר יערך בהקדמתו לספר
נחלת שבועה שלו לתיקון שמרות אשר כבר בא בדפוס בס"ד משם
תדרשנו :

שאלות ותשובות

חלק שני

מספר

נחלת שבעה

שאלה א

שכונאל בקראי שמו. יחי ה' עמו. בדעת ובחכמה השלימו. ה'ה כ"ה אביד ור"ג כמחור"ר שמואל יצ' ה' אהרן את הכרעה וגו'. על כל קל וחומר. מה אני חדל אישים אל שר ומנון. לפני שמש שמו יטן. אך ענותך תרדני ומפרי בטנך תשבע נפשי כי בניתך לחם ושמלה. להכיר מתחת ידי המכשלה וחשכי מהפיל חללים כי זהלך נדך עלי ראשי. יהפוך לאור חשכי ויוהר עשתי. באמרי הגמלאני לא מעט מים מכדך יפולו מעיטותיך ויוזלו מי בארך. לימים אורך. ואחרי דרישת כריכת שלום דמר. הנה נא הואלתו לדבר באוזני אדוני ושרא לי מדי אם אני מטרות עליה דמר כי כן מטרותי עלי. ומי יוכל לשפוט עם הכבו"ד הזה עם ה' אלה. תמיד אומרים לי שמלה לך קצין תהיה לנו. ואנכי אפר כירה מוכן אין בניתו לחם ושמלה. המכסה אני מאדוני ע"ד השאלה יש לי אהובי חביבי ואל תמנע טוב מבעליו. כי לע"פ אני עוסק עם תלמידי במסכת ביצה והנה בדף ו' ע"ב אחר רב ביצה עם יציאתה נגמרה וכו'. מאי עם יציאתה נגמרה וכו'. ומסיק אלא עם יציאתה נגמרה ומגדלת אפרוחים וכו'. למאי נ"ת למקח וממכר כו' דשחטה אינה מגדלת אפרוחים וקשה על ש"ע בי"ד סימן פ"ו כעיקר ו' וז"ל בינת נבלה וטרפה אסורה ואפרוח הנולד ממנה מותר וכו'. ועין בלבוש בסי' ובסעיף ה"ל תמנע דפשוט ליה שביצה הנמצאת בנבלה מגדלת אפרוחים. וכח"ש גם כח"ה כלל וסימן ס"ד דין ב' וז"ל אפרוח שגולד מביצה טרפה או נבלה מותר הכי פסקין כוף פרק כל האכזרין עכ"ל והוא פרק ו' דתמורה וכו'. הרי גשם לת"ח משמע ליה שביצה הנמצא בנבלה מגדלת אפרוחים. וע"כ פירשו של נבלה הוא על שני פנים. או שנעשה נבלה בשחיטה ורבוחא הוא דכ"ש כשנעשה נבלה ממש שמחה. וכ"כ רש"ל בביאוריו לשערים מדורא כלל וסי' ע"א ע"ש. וא"כ לכל אלו הדעות לא מנאנו ידינו ורגלנו בשיטה זו. דנמסכת ביצה משמע להדיא דביעי דשחטה אינה מגדלת ואינה שזה כלל לגדל אפרוחים וכמו שפירש רש"י ע"ש. וא"כ כ"ש בינת נבלה שאין ראוי לגדל אכזריות. ויותר תמיה לי כד מעיינת ליה מכ"ת ספיר בטור א"ח סי' תקי"ג סעיף ז' כתב הלבוש להיפך וז"ל. השוחט תרנגולת ומנא בה ביצים גמורות מותרות וכו' שש"י הלידה נעשית הביצה ראויה להיות בה אפרוח וזהו עיקר גמרו וכו'. הראיתי לדעת שכתב רש"י גופא שאין ביצה ראוי לגדל אפרוח אלא כי אם על ידי הלידה וזהו עיקר גמרו. אבל ביצה במעי אמן ר"ל השוחט תרנגולת ומנא בה ביצים לא מקרי גמרו ולא בשלו כל צרכן ואינה מגדלת אפרוח כלל. ש"ת דברי הטור וש"ע ובלבוש י"ד סימן פ"ו ס"ז סותרין דברי הטור ולבוש בטור א"ח סימן תקי"ג סעיף ו'. ועל הת"ח יותר תימה שכח כלל וסי' ס"ד ס"ב אפרוח שגולד מביצה טרפה ונבלה מותר הכי פסקין פרק כל האכזרין עכ"ל. וכד מעיינת ספיר בכוף פרק כל האכזרין אינו מזכיר כלל מנבלה. אלא כל השיטה דהתם איירי בביצה שנבראת מטרפה ומאלוהי ביצה נולד אפרוח מותר. ובטרפה איירי שהוא בחיים כגון שניקב קרום של מוח כמו שמפורש שם בדיאל. וגם כפ' אלו טרפות דף כ"ח פ"א מביא שם ג"כ כל השיטה דכוננין דתמורה וכל שקלי ועריא איירי בביצה טרפה אבל בביצה נבלה לא יזכר ולא יפקד. וא"כ מנא ליה לת"ח הא מילתא דכתב בפשיטות כלל וסימן פ"ד אפרוח שגולד מביצה טרפה או נבלה וכו'. דשגמלא טרפה איירי שניקב קרום של מוח ואפ"ה היא בחיים. אבל נבלה לא משכחת לה אלא נבלה שנמנבלה בשחיטה או שמחה ובינה שנמנא בה איך אפשרות בעולם להיות נולד אפרוח מביצה זו והוא נגד שיטה שלמה מנח' דביצה ה"ל. וגם בטור א"ח סי' תקי"ג ה"ל. וגם בגמ' דתמורה ופולין לא וכו'

שאלות ותשובות נחלת שבעה סימן א

אלא מביצה הנוול מטרפה שניקב קרום של מוח שיכול להיות ולא מנבלה שנמצא בה ביצה לאחר שננבלה. וכ"ש נאחר שחמה מאיליה. וא"כ תימא על הת"ח הג"ל ועל הלבוש י"ד סימן פ"ו והוא לא נמצא בשום סוכב ובשום כונויה דמ'. וא"כ תלי תימא בדלא תניא. לאפרוח שנוול מביצה טרפה תניא בחולין דף נ"ח ע"א ובתמורה סוף פ"ו. ואפרוח הנוול מביצה נבלה לא נמצא אם תחפשונו בנרות. וא"כ זה שכתבו בלבוש וש"ע סימן פ"ו ות"ח הג"ל הוא נגד תלמוד ערוך במ' ביצה. וגם אינה ראייה מחולין ולא מתמורה. ובדוחק יש להלך כמו שכתב רבינו אשר בפ"ק ביצה וז"ל. אמר רב ביצה עם יציאתה נגמרה למאי נ"ל למקח ולממכר דביעי ביעי דפחיא וכו'. ויהי ליה ביעי דשחטה ונתן תחת תרנגולת ולא נוצר ממנה אפרוח. מקח טעות א"כ נ"ל לכדרב מרי בריה דרב כהנא בדק מעי"ט ולא מצא והשכים ומצא מותר וכדדרי יוחנן ע"כ. וא"כ יכול להיות לתירוצי השני דאמי לכדרב מרי וכו'. וכדרי' אז אמרין דגם ביעי דשחטה מגדלת אפרוחים. אלא לתירוצא קמא מוכרח לומר דנ"ל למקח וממכר אז הוצרך לאוקמיה דביעי דשחטה אינה מגדלת אפרוחים. וא"כ בסי' תקי"ג בהלכות י"ט איירי כתיבון קמא דשחטה אינה מגדלת אפרוחים. לכן כתב הלבוש בהלכות י"ט דעיקר גמרה ע"י הלידה לגדל אפרוח. אבל נמצא בחוק תרנגולת שחטה לא נמרו מקרי ואיטו אסור משום הכנה. אבל בסיומן פ"ו דכתב אכרח שנוול מביצה נבלה דמשמע ביצה שנמצא בשחטה שננבלה מגדלת אפרוחים. הולא לשטיי בחרא דהא דאמר לכדרב מרי הוא דאמי וכדרי' ובינה מותר, ובינה להיות שכתב גם כן היתר באפרוח הנוול מביצה שחטה שננבלה. שלשנויא בחרא יכול להיות שביעי דשחטה מגדלת אפרוחים וא"כ יתהפך כחימר חותם ויתיצב כמו לבו"ש. אבל על הת"ח קשה והאי בתימא שכתב בפשיטות אפרוח שנוול מביצה טריפה או נבלה מותר וכו'. דמשמע שנמצא שם בתמורה מביצה נבלה דנוול ממנה אפרוח. וזה אינו. דלא נמצא כלל בנמצא שם לא מינה ולא מתנה. ואפשר ג"כ לדחוק לפרש דבריו דה"ק דמ"ש והכי פסקין פרק כל האסורין והוא הסכמת הפוסקים דנראה שהיה מותר. אלא דה"ק דמ"ש הכי פסקין פרק כל האסורין. ראי על אפרוח הנוול מביצה טרפה דמותר כמשמעות פשטיה לישנא דמ' דלעיל. ומ"ש והוא הסכמות הפוסקים ר"ל דס"ל להפוסקים דגם ביצה מנבלה שננבלה בשחטה או שחמה מאיליה היא מגדלת אפרוח. וכמ"ש לבוש וש"ע י"ד סי' פ"ו והייט אליבא שטיא בחרא דמ' ביצה. השאר נאכר. עד כאן נמצא באגרת השואל:

תשובה "אהלות וקנזון". הטוב מטוב שמן. "ריחו כאפרסמון. טטפת אור כטל חרמון. חספיה מים ומוזן. לעם רוזן. ולמשנים יתן מפדנים. לחמכתו מבינים. נוכח צוף תחת חיכו תמינים. יושב שבת תחכמונים. קנקן חדש מלא ישנים. לא יערכנו זכויות ואדרכמונים. ה"ה האלוף כמוהר"ר אהרן יצ"ו. תמחיני על מכ"ת מדוע דרש אלי וקני ריקס. ווקנה אין כאן והכמה אין כאן הלא בישישים חכמה. אך אחריי הוואלי ואינו רק משא ומתן ופולפול של הלכה. אגלה דעתי הקלושה ואשיב על דבריו בקצרה כאשר חשיב השגתי בקצרה. מה ששאל מכ"ת וההשית לשאל מן הכונויה דמ' דמס' ביצה דף ו' על הש"ע י"ד דבסי' פ"ו ועל הלבוש דמס'. ועל הת"ח הגדיל מכ"ת אשמה. ומן הטור א"ח סי' תקי"ג וכן בלבוש דמס' הביא מכ"ת לסייעתא לכונויות התלמוד דבמס' ביצה. דבינה הנמצאת במאי אינו איט לגדל אפרוחים וז"ל ש"ס דף ו' וז'. האריך מכ"ת מאד ללא לצורך בפלטול של מה בכך. ודבריו דומות למרובות והנם למשא. והנה אודיע למכ"ת דודאי יתד שלא תמות דביצה הנמצאת במעי אמה אינה ראויה לגדל אפרוח. אך מה שהוקשה למכ"ת מש"ע ולבוש י"ד ומת"ח אנד לך הרשום בכתב אמת. וז"ל הגמ' דחולין דף ל"ב ע"ב ועיין מכ"ת שם וז"ל בקצרה. אחיביה רב אחא רב אחא רב הונא לרבא שחט את הושט ופסק את הגרגרת פסק את הגרגרת ושחט את הושט נבלה. ומשיי אימא וכבר שחט את הושט. א"כ ל' תשובות בדבר וכו'. ומשיי אלא אמר רבא אלו אסורות קתני ויש מהן נבלות ויש מהן טרפות. ופירש"י ויש מהן נבלות כגון נקובות הושט וכסוקות הגרגרת עכ"ל. וכריך ולחשוב נמי דחזקיה דאמר עשאו גיסטרא כגון נבלה. ופירש"י עשאו גיסטרא ואפילו מפרכת. והקום מפרשי עשאו גיסטרא כגון נקיקו ב' נלפות זה כנגד זה וחוליא קיימת דקרי לה רב להא גיסטרא בפ' אלו טרפות. ולחשוב נמי ד' אלפזי ניטל ירך וחלל שלה נבלה. ומשיי כי קתני נבלה דלא מטמא מחיים אבל נבלה דמטמא מחיים לא קא חשיב, ע"כ הרי כשט על כל פנים לפנין ביצה טרפה שנעשה טרפה מחיים כאשר כתב מכ"ת בעמז. וכאשר מובאר מכוניית אלו טרפות דף נ"ח ע"א. וגם מכונייה דתמורה דפשיטא דאיירי בשנטרפה מחיים כדאיתא כל הכונויה דהתם דמפלגי בין משיחא קתה למכאן ואילך הלמא דמיה היא. ואולם כונויה זו אליבא דמ"ד טרפה חיה. וא"כ בני נבלה נמי לא תתקשה. דנימא נמי הכי דקא אשכחן נמי נבלה מחיים כגון נקובת הושט ופסוקת הגרגרת שחיה

שארות ותשובות נחרת שבעה סימן א ב 3

שהיא נכלה כמו שמסוק בתלמודא. ואפ"ה יוכל להחיות כשנפסקת הגרגרת ונקב הושט. דהא ע"כ כונוא זו מיירי אליבא דמ"ד טרפה חיה וה"ה נמי נכלה חיה דמאי שנא. וכי מפני שנעשית נכלה בקניניה זו לא תוכל לחיות כמו טרפה בתמיה. ואף נהי נכלה לא תוכל להחיות י"ב חודש. מ"ח באותה חיי שעה שיש לה תוכל להוליד הביצה הנגמרת שנמשית. כי הווא בר אווהא דהוי מחסמא קושיא דמא והוי חיישין לנקובת הושט ואפ"ה חיה חיה. והנע בעמך עיניו הרוחות דלוחן בר אווהא אפ"ה שנשחטין ב' סימנים שלמים שלהם שחיים כמה שעות. ואם כן כ"ש כשנעשה נכלה ע"י שחיטה כמו נקובת הושט כ"ש שתוכל לחיות לפחות כמה שעות. ואותה פעם תוכל ג"כ להוליד הביצה שאנלה. ואותה הביצה ראוי לגדל אפרוחים מחיה שיצא דרך הרחם. ואף כי מ"ש דלולא כונויא למ"ד טרפה חיה י"ב חודש. וה"כ נקובת הושט וכסוקת הגרגרת דנ"כ חיה י"ב חודש דמ"ש כמו שאמרנו. ועוד תדע דלון חילוק בזה בין נכנה לטרפה. דלא אליבא חד מחבריה אי נכלה אינה חיה י"ב חודש גם טרפה אינה חיה וכן להפך. דלא לא תימא הכי רק ימא נכלה יותר גרע. דטרפה חיה ונכלה אינה חיה. והא ראינא דיש הבדל ביניהם דשמא גרים. מדחלוקים הם בשמותם. אין זה הוכחה כלל. דאם כן נהוי אמינא בגמרא דאכתי לא ידענא דפסקות הגרגרת ונקובת הושט היא נכלה רק היינו מחשבינן לטרפה. וא"כ הוה ליה למ"ד זה דאמר טרפה חיה. לפרש ולומר טרפה חיה חוץ מנקובת הושט ופסקות הגרגרת. דאטו דבאותו הוה אמינא שנקראת טרפה אמרין שחיה. ואח"כ לפי האמת דמסוק פסקות הגרגרת ונקובת הושט היא נכלה אמרין שאינה חיה בתמיה. דמאי איכפת ליה בשמא והא דנקראת נכלה גזירת הכתוב הוא. דחלוק בדיניה נבילה מטרפה לענין טומאה. דאל"כ גם למ"ד טרפה אינה חיה נאמר שכל הנטרפים בחייהן יהיו נקראין נכלה מאחר שאי אפשר לחיות. אלא ודאי אין בזה שום פקטוק ודגוד כלל. דלפי שיטה זו שאמנו קיימין בך דלולא למ"ד טרפה חיה גם כשנהנכלה מחיים בנקובת הושט. וגם מהא דפריך ולחשוב נמי דחוקיה עשאו גיטרא נכלה. אף שלדעת רש"י דהאי עשאו גיטרא כשחטה הוא להכי מפרש עליה ואפי' מפרכסת אלמא דהאי גיטרא בשחוטא הוא. מ"ח כוכל לומר בעוד שהיא חיה ומפרכסת תוכל להוליד הביצה. ואף שהיא נכלה וקרויה למיתתה מ"ח ראוי לגדל מאותה ביצה אפרוחים מאחר שיצא דרך רחם כמו שכתבנו למעלה. ומכ"ש לדעת התוספות שפרשו האי גיטרא על שנעקרה צלע מחלן וצלע מחלן וחוליא קיימת דהוי נכלה כ"ש שחיה וחייה שהרי החוליא קיימת וחוט השדרה קיים. ועיקר הטרפות בנלעות הוא משום חוט השדרה והרי קיים הוא ואפ"ה נקראת נכלה מאחר שנעקרו ב' צלעות זה כנגד זה כפיכא ליה שחיה נכלה. וגם מזה יש הוכחה למה שכתבנו דלאו שמה גרם דינא מחי שחיה נכלה אינה חיה. שהרי כאן תוכל להחיות שחוט והחוליא קיימים ואפילו הכי הוי נכלה. וז"ל הגמרא דאלו טריפות דף נ"ב ע"א אחר רב נעקרה צלע וחוליא עמה טרפה. אחרי ליה רב כהנא ורב אסי לרב נעקרה צלע מחלן וצלע מחלן וחוליא קיימת מהו. א"ל גיטרא קאמרתו ופירש"י גיטרא קאמרתו בתמיה בזהמה שנפסקה באמצעיתה אחס שאלים דהאי נכלה היא. עיין שם ברש"י ובגמ' הרי לך שיש ויש נכלה מחיים כגון נקובת הושט ופסקות הגרגרת. והא דרבי אבהו גיטרא ודלל שלל. וההיא דחוקיה אליבא דתוספות דמפרש לה כרב נעקרה צלע מחלן וצלע מחלן וחוליא קיימת שהיא נכלה והיא חיה וחייה. ואל תשיבני ממה שהירץ בגמרא כי קתני נכלה דלא מצינא מחיים נכלה דמצינא מחיים לא קתני. פירוש נ"ל ירך וחלל שלה דר' אלעזר וגיטרא דחוקיה דמצינא מחיים. אבל נקובת הושט ופסקות הגרגרת אינה מצינא מחיים. נהי דאינה מצינא מחיים מ"ח הוי נכלה מחיים. ואם כן כל מהקו שאמרנו בינת נכלה וטרפה ואפרוח הנולד ממנו וכו' מיירי בזה האי גוגא. ואם כן ה"ש ולבסוף והת"ח ושערים מזרור והכונוא דמסכת ביצה כדא מתא מחייתא ואין בזה לבסוף כלל. והנראה לפי ענ"ד כתבנו. ומה שרואה מכ"ח להכריע ביניהם מכה שטייאל בתרא דרב מרי וכדרי' אליבא דרב מרי. נצרך לומר דהדר ביה מתירוצא קמא דמתרץ עם יציאתה במיה ומגדלת אפרוחים. רק אליבא דרב מרי נהיה כוברים שמגדלת אפרוחים במי אמר. הא מילתא מרפסן איגרא. שרבויתו חכמי האמת שהיו בקיאים בחכמת הטבע והיו מחולקים בדבר טבעי. כי אין דבר נסתר מנגד עיניהם וידעו נחש לכמה מעבר ותוליד. כ"ש שעמדו על הטבע שבינה עם יציאתה נגמרה ומגדלת אפרוחים ולא כשהיא במי אמר. ואינם מחולקין בזה כלל וכלל להיות רב מרי חולק נגד הטבע מה שיכולין לבסוף ולבדוק בכל יום אם מגדלת אפרוחים או אינה מגדלת אפרוחים. רק אפילו לשיטת דרב מרי לא כד מתירוצא קמא. דהא לא איתותב תירוצא קמא. ואי איתא דלון הטבע כן שאינה מגדלת אפרוחים רק נאמר שמגדלת אפרוחים אפ"ה שלא יצא דרך רחם הוי מותב עליה דתיחזא קמא

קמח . ועוד דמעתה רב שהביא עליה מהבוא דנטי ביצי דפחית למאן . וקמ"ל דהוי מקח טעות משום שאינה מנדלת אפרוחים כדמסיק א"כ הי אפשר כלל לומר דבא רב מרי לסתור תירוצ ראשון . ועוד דלא וו היא העיר ולא וו הדרך הפוכים לפיכך הלכה פסם כזה ופסם כזה . אע"פ שעל הרוכב כן הוא דרך רש"י על התורה . היינו מפני שרש"י פרשן הוא ופירש הפסוק לפי משמעות הפשוטה אע"פ שאינה הלכה . ולפעמים כתב כח"ד השני . לא כן דרך הפוכים כי אי אפשר לאחוזו הכנול בתרין ראשין . כי אע"פ שאלו ואלו דברי אלהים חיים אין הלכה אלא כאחד מהם . ומה שהקשה מכ"ת בגמרא מאי מקשה פשיטא וכו' . הא כולי עלמא לאו דינא גמירא וא"כ הוצרך לאשמועין . וגם על ר' אחי לא קשיא דהא הוצרך להורות על מעשה שכן לפניו . נעניתי את ראשי . ועוד ויפה דבר מכ"ת וקאשיא נכונה היא . וגרסה לבי עניות דעתי לתרץ דהנמ' רצה להוכיח נמי מזה המעשה דבצ"ה פס יציאתה נגמרה . ולהכי מקשה בעל התרץ דלעיל שהביא סיעתא מזה המעשה פשיטא . כלומר על הכדרן הקשה מאי נפקותא כלל בזה המעשה עד שהוצרך הסדרן לכתבו בגמ' . ואי ללמוד מינה לדינא דבכי האזי גוגא הוי מקח טעות ועל כן מקשה פשיטא ופי' רש"י פשיטא דהוי מקח טעות דהא בפירוש אמר דפחית . וא"כ גם אם לא נכתב האזי מעשה בגמ' נמי שמעינן בלאו הכי דמקח טעות הוא . והשיב דהוצרך הסדרן לכתוב האזי מעשה ונ"מ לדינא . דאי לא היה מסדר זה המעשה בגמרא ומה שפסק עליו ר' אחי אי הוה אחי פסם אחרת מעשה כזה לדינו הוה אחינא דלאו מקח טעות הוא . והא דלמך ביצי דפחית משום דלריכין כך היינו טועין אם מעשה כזה בלא לדינו . לכך סדר הכדרן מעשה זה בגמ' להורות לנו מדרב אחי דבאמת הוי מקח טעות משום שאינם מגדלין אפרוחים . וא"כ הוי שפיר כייפתא לחירווא דבצ"ה פס יציאתה נגמרה ומנדלת אפרוחים ואי לא הקשה הגמרא על הכדרן ה"א באמת דלהכי פסק רב אחי דמקח טעות הוא וחומר משום דלריכין ולאכילה קא נצי לה . וא"כ לא הוי מיתתי כייפתא מינה . לכן הוכיח בעל התרץ סיעתא לדרביו מהביא מעשה מחכ קושיות פשיטא ודיק . ורמיה לדרבי דכן מצינו מתעב נכדון זה פרח אלו טריפות דאפליגו שם אי כהרי וימיני הוי חוקה או בנתלתא וימיני הוי חוקה ומכיק דנתלתא וימיני הוי חוקה . ומציא מעשה מדר' נתן שאשה אחת מלה תיעט ומת וכו' . והקשה מהרש"א בחידושו ויכי פסקינן הילכתא לדינא מן המעשה . שחא אם היה בא ר' נתן כשמלה בנה השני היה ג"כ הי . וא"כ אכתי מנ"ל להוכיח דנתלתא וימיני הוי חוקה . והשיב מהרש"א ז"ל דלעולם אינו מציא מעשה אם אין בו נפקותא לדינא ע"כ . וה"כ בנדון דידן דמזה המעשה יש נפקותא לדינא . הארכתי אע"פ דעיקר קושיתך איך לריך פנים וזה שכתבתי הוא פשוט :

שאלה ב

באו לפני לדון קהל קליום דארץ עם כמ"ד זעליג מן . וחתם הר"ד אלעזר . ותבעו נכמח ועליגמן וחתם מאחר שהם עושין כרסרות ומראין שוורים פטומים לבני ברת ממדינת ורנן . שהיה לכל הקהל חלק בזהו כרסרות . יען כי ע"י זה מניע היות לשאר ב"ב בני היישוב במכירת בשר או בחורות . כי ע"י שהכפריים מוכרים שוורים פטומים שלהם על ידם הם מרגילים לבוא אללם לקנות אללם בשר ופחורות . ולא יוכלו שאר ב"ב למכור סחורה . גם לוקחים הקהל להם סמך וסעד מיישוב עלרין . שגם שם יש שני ב"ב גרונם ולימא שעוסקם כרסרות כזה לבני מדינות ורנן . ומיחה הרב שלהם בבניה ורנן שלא לקפח מחיית בני היישוב לא הם בעצמם ולא שלום גרונם ולימא . רק יתם כרסרות לכל בני היישוב . וכמח ועליגמן וחתם טענו הלא גם את מבני היישוב כמותם מה שאנו מרזיחין דשכר הכרסרות שכר טרחא שלנו הוא ומפני מה ניתן חלק מריוה משא ומתן שלנו לשאר בני היישוב ומה שהפרנקין באים אללנו מזולנו גרם . ואף לו יהיה כדבריהם שצ"י זה יש לט היכירא יותר אלל הכפריים וקנינים מאתנו בשר וכחורות מזולנו גרם . ואם יוכלו לפיים הפרנקין שיבואו אללם ולסלקם מעלינו מי ימחה בידם . גם אינו רק קנאת איש מרעהו . גם טענו ועליגמן וחתם . הפרנקין יש להם עצמם היכירא בכל כניבותינו . ועל הרוכב אינם זריכים לנו כי מעצמם ידעו בציוה כפר ואיזה כפרי יש לו שור פטם למכור . רק מה שזכרנו אוחנו ונותנים לנו כרסרות מכל צד שוורים ו' פ"ץ . מפני שעל הרוכב נשארים חייבים סך עצום להכריים . עד שלפעמים יעלה לחיות וזריכים להושיב ערבים בטוחים . ואנחנו נכנסים בערבות בעדם . ומפני כך מוכריהם לפייש אוחנו ליתן לנו כרסרות כדי שנתערב בעדם . ולולי זאת גם לנו גם להם לא יהיה אפילו פרוטה . וגם אם נניח וניתן להם חלק קצת מר"ן

שאלות ותשובות נחלת שבעה סימן ב ג 5

מתן טוב יש לנו להוש שגם הם יקיימו תמות נפשינו עם פלשים ולא יתנו אלא"כ כל עיקר. כי אהנו חבלים וכן עבדום משאר משא ומתן ואנו מוכנים להם לכל צרכים מה שלא היו עושין כן שארי הדב". גם העיקר שנתתיו הוא בשביל הערבות כנ"ל. ע"כ תורף לשון הטענות:

חשובה כדי לנרר דבר זה צריך אני לדקדק בנמרא ופוסקים. ולכודות אחן בלבי כאשר יורוני מן השמים. דליתא במשנה פרק הובב ר' יהודה אומר לא יחלק חנוני קליות ואנוני לחיטות חפטי שמרגילן לבוא אללו וחכמים מחזירין. ולא יסחת את השער וחכמים אומרים זכיר לטוב עכ"ל המשנה. ומפרש שם בנמרא וכן בבבא בתרא פרק לא יחפור. טעמיהו דרבנן משום דא"ל אלא מפלגינא חנונוא את פליג שיסקא עכ"ל. ופסקו כל הפוסקים הלכה כחכמים. והנה א"כ יוכל ועלינא לומר לחזירו קהל קליים דארץ אלא פלגינא חנונוי לפרנקין להריילן אצלי אחון פלגיתו שיסקא להרגילן אצלכס. ואין לחלק דשאני ההם לישראל וכול לפחות מן השער ולא לכוחים. וכן לחלק קליות ואנוני ד"אל נ"ל לישראל ולא לכוחים. וכן הכוחים נהגים למכור את בהמחם. זה אצט. דמה שמוכרים הכוחים את בהמחם הוא באלמנעית יהודים. דהיינו יהודים וינקין קונים ומרימים וגם הסרסרים מרויחים. רק שאר בני הישוב נעקקים אט כמו כן יודעים לזיו כפרי יש לו שור פטס למכור ולהראות להפרנקין. ע"י יוכל ועלינא לומר אם אהם חובלו לפתוה הפרנקין להרגילן אצלכס הרשות בידם. אלא פלגינא חנונוא אחון פלגיתו שיסקא. ודליתא ברורה מהא דכתב הב"י בח"מ בסתם קא"ו בשם ר"י. דב' יהודים הדריס בעיר אחת מותר לאחד להביל הריבית לכוחים או לשחודי ליה משום דא"ל אלא פלגינא וכו' כדליתא בפרק לא יחפור עכ"ל. והנה דן ק"ו ומה ההם אפ"פ שמהני לכוחי שחודל לו הריבית וגם עושה היות לישראל חזירו שהיה מלוה לו ביוקר מ"מ מחקר הואיל ואינו עושה לטובת הכוחי רק להלאות עצמו. אפ"פ שבו חזיק לחזירו שהיה מלוה לו ביוקר ועכשיו צריך ג"כ להביל ההלאה. וא"כ גרמא מיהא איכא דמניעת הרינו נבי דלא היו היות בידים אבל גרמא מיהא איכא. כדליתא בתשובת מהר"ם פאדוא סימן ס"ב ובי"ד סימן ש"ף. וכו"ש כאן מה שכח"ר ועלינא עושה כרסרות לורנקין עושה לטובתו וזה מחייתו ואינו חזיק בזה לבני הישוב כלל אפילו גרמא ליכא כ"ש דמותר. ואם כן מה שזעקין קהל קליים דארץ על הלוקחין שורים פטומים ועל הפרסר אין בידם למחות חוץ ליישוב שלהם בשאר כפרים. מקום שאין יהודים דרים ואפילו חוץ ליישוב שלהם אין בידם למחות כאשר מנואר בש"ד. ועוד דחזן ליישוב יד כל אדם שזה ואין לאלו חזקה יותר מחלו. אפ"פ שבני קהל ק"ד הם יותר קר בים לאלו הכפרים שקונין הפרנקין שם בהמחם יותר מן הכרנקין. מ"מ אין להקריבים יותר חובה חוץ ליישוב מן הכוחים. ואפילו במעורפא לרוב דמות כדליתא במדני פרק לא יחפור ומכ"ש בשאר כוחים שאינו מעורפא וחזן ליישוב מכ"ש שמשפט א' יהיה לנו. ומכ"ש שזה שנושאין ונתתין הפרנקין חוץ ליישוב ק"ד הוא ע"י אלמנעית ועלינא ונתתו שהם מבני הישוב ק"ד כ"ש שאין אר בני היישוב יכולין למחות ואפילו חוץ הישוב ק"ד עצמו. דבא דבר מתא אחריתא מצי מעכב היינו אם אין לאחד מבני היישוב הנאח מחט. אבל אם אותו בר מתא אחריתו עושה שחפות עם א' מבני היישוב אינם יכולין למחות. דהרי גם הם מבני היישוב וזהו מחייתם ע"י הפרנקין. ובר מן דין דאפשר שהוא קאח איש מרעהו ואם ימחו ביד כמר ועלינא מלעשות סרסרות. מח"ג לא הפרנקין ימלאו עילה שלא יתנו כרסרות כלל כי כבר ידעו שור קונה ואכנס בעליו או הם יתנו סרסרות הוא מטעם הכרחי צרכין להעמיד ערב בטוב מיושב הארץ כאשר בזה עור לקחן. וכבר הוחזק ועלינא ויחטו אלל הכוחים המוכרים לערבים בטוחים ואפשר שלא יקבלו ערבים אחרים. ואם יכולין להשתדל לקבל אחון לערבים ושיתנו הפרנקין סרסרות לשאר בני ק"ד מי ימחה בידם כדליתא אלא פלגינא חנונוא וכו'. והנה לפי ענ"ד זו אין צריך פנים ואיני צריך לראות יותר. אך ורק מאחר שקהל ק"ד שמו בטוחים על פסק קהל עלרין שפסק מהר"מ ז"ל אכ"ז שלהם שאין גרובם ולימא רשאיין לעשות כרסרות להפרנקין ולהפכה מחיית שאר ב"ב מעלרין לא הפרנקין עצמם ולא ע"י שלהם גרובם ולימא. והנה המורה ראיה מהא דבס' לא יחפור בר מתא ארז מתא אחריתו מצי מעכב. והנה אף שאין משיבין את האר"י לאחר מחוץ וישתנה בר באתריה. ואני לא סביר להוסיף מהנהגם כי כבר הורה להם זקן ואין אחריות אחרים עלי. ואני לא בארץ רק לפקח ולענין בחילא דמתא הכרים להשמעתי שהוא מוטל עלי להודות להם בדרך אשר יכבו בזה ואת המעשה אשר יעשו. ע"כ אני אומר כבודו וכבוד תורתו כאן במחמתו מונה ואמר אני דאין גדון דומה לראיה. ודליתא אם הבני מתא אחריתא דסינו הפרנקין היו צליים הם עצמם

ניאלות ותשובות נחלת שבעה סימן ב

עצמם וקונים שוורים שם בעלרין יכולין בני היישוב למחות בידם ולעבד עליהם כדן בר מתא
 אבר מתא אחריהא דמצי מעבד. משא"כ אם א' או שנים מיושבי עלרין. ולנידון שלפני מיושבי
 קליים דארץ נושא ונותן עם אותן בני מתא אחריתי למה יעבדו. כי כל א' הולך וחורר אחר
 מחייתו באשר ימצא. כי לא' מבני היישוב מחייתו כדך ולשני מחייתו כדך. ואף שבמקצת קהלות
 נהגו ותקנו שלא יעשה אחד מבני הקהלה שותפות עם הנכרי שאיט מבני היישוב. היינו כשיש
 לו למצא שותף בקהלתו. כמו לקצב בשר עם הנכרי שאיט מבני היישוב. או להשתכר בשאר
 סחורה עם אחד שאיט מבני היישוב ולמכור אותו תוך היישוב. דלא גס הנכרי נהגה ממה
 שמתכר וקונה ומוכר תוך הקהלה. מפני שיש לו למצא שותף בקהלה ולהשתכר עמו. אבל
 אם אחד מבני היישוב או הקהלה אין ידו משגת לסחור בלא שותף. ואי אפשר להשיג מי שנותן
 לו עסקא תוך הקהלה. ופשוט שאיט או מנהג ותיקון לעשות תקנה שלא לקבל עסקא מן
 הנכרי ועל ידי כן זה שמבני הקהלה ימות ברעב. וה"ל זה המשא ומתן של הפרנקין אי אפשר
 לגרום ולמלא לקבל ספרות מבני היישוב. רק שהפרנקין קונים שוורים פטומים וטמאים
 להם כפרסות א"כ מי יתחב בידם. ואע"פ ששאר בני היישוב רוצים למחות בידם. הלא
 אותן הבינונים רואין ג"כ כמה משא ומתן אצל עשירים ואין ספק שאם לא היו עשירים ישוב
 ההוא היה יותר משא ומתן אצל הבינונים ואפילו הכי צריכין הבינונים לסבול כי מזוליות
 דעשירים גרם. ואם כן אף את המקצת משא ומתן שיש לבינונים עם הפרנקין בספרות
 למה נקפח מחייתם. ואף אם באמת לפעמים קונים הפרנקין איזה בהמה בינונית הראויה
 לקצב שם בעלרין למה יקנאו בהם העשירים. למה לא ידעו בדעתם שהבינוני שגם הוא מבני
 היישוב קונה אותה בהמה לשמות והיה מרווח בה ערך מה שהיה מרווח בהמה שהיה מראה
 אותן לפרנקין. ומכ"ש השוורים פטומים שאין דרך בסביבות עלרין וק"ד לקצב בהמות חשובות כאלו
 רק בהמות בינוניות. והשוורים פטומים יש להפרנקין משא ומתן עמהן ומוליכין אותו לעיר וורצבורג
 למוכרם להקצבים אי משא זה נהגה וזה לא חסר. ואף אם לפעמים היו קונים גם בהמות
 בינוניות הראויה לשמות שם בעלרין. מ"מ גם גרום ולימא הם מבני היישוב. כי יבא שם
 היו קונים הבהמה לשחיטה והרווחו בה ערך מה שירוחו בספרות ומסתפקים ברווח מועט.
 וה"ל נדון דידי ועלינמן ומתא נגד בני היישוב שלו. אף אם שאר בני היישוב ק"ד המה עניים
 דמ"ש. אכן י"ל בזה הדיון עם יושבי עלרין או ק"ד. אם הפרנקין קונים בהמה הראויה
 לשחיטה מחייב הסרסור לשאול את פי בני היישוב אם רוצים לקנותה לשחטה וליתן לו הסרסור
 הראוי לו אם הבהמה תוך היישוב. אבל אם הבהמה חוץ ליישוב גם לו אין הסרסור מחויב.
 וטוב הא כתב הטור ח"מ בסיון ק"ו בשם מהר"ר יוסף הלוי דבא דבר מתא אבר מתא
 אחריתי מצי מעבד. היינו אם אין הכחורה של בר מתא אחריהא יותר בזול או יותר יפה.
 אבל אם הוא יותר יפה או יותר בזול לא תקנו תקנה למוכרים להפסיד ללוקחים. ואם p
 בני ורנקין בני מתא אחריהא שצאין לקנות שם בהמות מן הכותי ויש למקצת בני היישוב
 מחייתן מהם לא תקנו תקנה לאלו להפסיד לאלו ששני כיתות מבני היישוב המה. וכה"ל כתב
 מהר"ם מריזבורג לענין תקנת הקהל וז"ל. ודין מה שחייב היחיד להשיג משכונ היינו דוקא
 יחיד הבא להוציא עצמו מכלל הקהל וכו'. אבל בדבר שיאמר כך דין הקהל וכך נהגו עד
 הנה והן אומרים להיפך ואין הדבר ידוע. מאי אולמיהו דהנהגה מהנהגו. ואם אין התובעים
 מרובים לא הורע כחם כדך. שג"ם ה"ם באי"ס מכל"ל הקהל עכ"ל. וה"ל נדון דידין מאי
 אולמא דהני מהני לעשות תקנה לאלו להפסיד לאלו. ומאי חיות דדמיה דדיה סומק טפי
 דילמא דמיה דדבריה סומק טפי. ומכ"ש באי"ו יישוב שאותן שיש להם מחייתן עם הפרנקין
 הם עניים לא תקנו תקנה לעשירים להפסיד לעניים שעליהם יחיו. ובפרט שעל הרוב אינם
 נוגעים במחירת שאר בני היישוב. ואף אם לפעמים קונים בהמה הראוי להשחטה. לו יבא
 שאותן סרסור מבני היישוב קונה אותה ומוכרה אח"כ ברווח מעט להפרנקין דהיינו בדמי
 הספרות כדאמרו. ואף לפי דברי הרמב"ן שהביא הב"י שחולק על מהר"ר הלוי מ"ה כתב
 מיבא אי לא שויה עסקא אהדדי ודאי מודינא דמצי למימר ליה את עסקך גריעא וכך שפירא
 ובפסקא אחריהא דמיה דבא לית לך דכוחה עכ"ל. הרי אפי' אם הבני מתא אחריהא מעצמן
 מוכרין שם סחורה אינם יכולין לעבד מפני שאיט נוגע למשא ומתן שלהם. וה"ה אם הבני
 מתא אחריהא קונים שם בהמות מה שאיט משא ומתן שלהם. דמ"ש קנייה או מכירה אם
 הוא בעסקא אחריהא אין יכולין למחות. ומכ"ש שיש למקצת בני היישוב מחייתן מה שאינם יכולין
 לעבד. וכ"ש למאי דפסק הטור והרא"ש הביאו רמ"א בהג"ה בח"מ סימן קנ"ו דברי ר"י הלוי
 לפסק הלכה. ואע"ג דרמ"א בתשובה סי' ע"ג משמע מדבריו דלא ס"ל כר"י הלוי. וכתב
 דאע"פ שהרא"ש והטור כתבו דברי ר"י הלוי סתמא לא ס"ל כפושטן של דברי ר"י הלוי. ומפרש

שאלות ותשובות נחלת שבעה סימן ב ג ד 7

הרב לדברי ר"י הלוי בדרך אחר ונכנס לדוחק גדול. וכאן בהג"ה הגיח הרב דברי ר"י הלוי כפשוטו כמו שכתבו הרא"ש והטור ולא השגיח במה שכתב המרדכי והרמב"ן ונ"י דאין דבריו נראין. ובאמת נראה דהטור סבירא ליה כמשמעות פשטן על דברי ר"י הלוי. דכתב הטור מלתא בטעמא דלא תרצו חכמים תקנה למוכרים להפסיד ללוקחים. ואולי חזר בו הר"ב מח"ש בתשובה ופסק כמו שקבע בהג"ה ש"ע. ואף שמשמע מתקנת תשובות שחברן אח"כ שמפרש בתשובותיו דבריו שבש"ע. מ"מ אפשר שרוב תשובותיו כתבן קודם שחבר הגהותיו. וא"כ הרי שבהגהותיו הגיח דברי ר"י הלוי על פשטן ופסק כדבריו. ואין לחלק דדוקא אם יש לבני היישוב ריוח גדול יותר לו לכהור עם הנכרי ש"יננו מבני היישוב אבל לא בשביל ריוח קטן ו' פ"ז מכל נמד בקר. באמת וכו' דעת נ"י בדברי רבינו יוסף הלוי דכפך אם הכני מתא אחריתא נותן יותר כזול אין רש"ן לעבד דלא תקנו וכו' וכתב נ"י בשם ר"י וז"ל ונראה דעת הרב בזה דלא אכל להוי' יותר ממוכרי העיר ודאי מצי מעבדי. מפני שאי אפשר שקיש שם הרבה מבני אומנות שלא יוול השער כן נראה דעת הרמב"ן. ונראה שהכנים לזה הרנב"ר בחידושו ע"כ"ל. ולכאורה לא משמע כן מדברי הרמב"ן אלא דבין מוזלי פורתא ובין מוזלי טובא להר"י הלוי לא מצי מעבדי ולהרמב"ן מצי מעבדי. והמרדכי כתב בשם ר"י כדברי הר"י הלוי והוא ז"ל כתב דלא נראה לו והרא"ש לא כתב אלא דברי הר"י הלוי ואחריו נמשכו רבינו ורבינו ירוחם. והוסיפו לכתוב אהא שכתב הרמב"ן דהיבא דלא שוי עסקא להדדי כעסקא אחריתא דמיה. וב"ש אם היה סחורה אחרת שאין מוכריה אוחס בני העיר דפשיטא שאין יכולין לעבד עליה. ונראה מדבריהם דדוקא בשהעסקא של הסוחרים הבאים יפות משל בני העיר הוא דאין מעבדין עליהם. אבל אם של בני העיר יפה משלהם מעבדין עליהם. וקצת נראה כן מדברי הנ"י. ותפיה לי דאפילו של בני העיר יפה משלהם כיון שלא שוו אהדדי כסחורה אחרת דמיה וז"ע. וכתב ר"י בנ"ל ח"י, שאם הלוקחים נכרים אפילו מוכר יותר כזול מצי מעבדי עליה. וכ"כ ג"כ ה"ה בפ"ו המלכות שכתב בשם אבן מינן ע"כ"ל הב"י באריכות. נחציט למדין שהלכה כדברי רבינו יוסף הלוי שלא תקנו תקנה למוכרים להפסיד ללוקחים. ודוקא אם הלוקחים ישראלים אבל בשביל נכרים הנכנים לא תקנו. ואי לא שוי עסקא אהדדי אז בכל ענין אין יכולין למחות. וכן פסק רמ"א בהג"ה ז"ע סי' קנ"ו וז"ל וכשמביאים סחורה אחרת שאין לבני העיר אע"פ דלא מוזלי במקח ואינה יותר טובה אינם יכולים למחות עכ"ל. וכברא הוא דזוה ממדת סדום דזה נהנה וזה לא חסר וכופין על מדת סדום. וה"ה לענין קניית בהמות בישובים אחרים שאינה משא ומתן שלהם שאינם יכולין למחות. אמנם מה שזעליגמן וחתנו עושים סרסרות בהעמי דארץ בזה ז"ע. דאם דברי זעליגמן וחתנו אוח' שאם הורנקין ירכיזו ליתן סרסרות ליושבי העמי דארץ או הולכין לפרנקין לבד בלי שום סרסור. כי מעצמם יודעים מי שיש לו למכור בהעמי דארץ ואז לא יוכלו בני ה"ד למחות בפרנקין דעסקא אחריתא הוא כנ"ל. וגם בני ה"ד גורמים להפסיד סרסרות זעליגמן וחתנו והו' תמות נפשם עם פלשמים וא"כ הוי כופין על מדת סדום ומתן מפיה. או שחמ הכפריים שהעמי דארץ לוקחים גם לערבים מיהודים שכתבם שלהם אז פשיטא שהיו הם הודמין וזריכין ליתן כל הסרסרות ליושבי העמי דארץ ביישוב שלהם. גם יש עוד דא אחד לזכות זעליגמן שאף אם קונים בחזומתים ג"כ נותנין סרסרות לזעליגמן ואף אם הם בעצמם יודעים מי המוכר וגם יש להם חזומת' ואע"פ כן נותנים סרסרות לזעליגמן ולא להם הוא. ואטו בשופטני עסקין דאי לאו דזעליגמן וחתנו עבדי לכן טיבנותא להפרנקין לא הוי יהבא להו מתנתא ר"ל סרסרות. וא"כ יש ב' דדדים לפנינו שהדין עם זעליגמן. וז"ל ע"פ יושבי העמי דארץ. אף שלפי הסברא אינם מקבלים הכפריים בהעמי דארץ לערבים היהודים שלהם באשר לא אחידי כלל. מ"מ נראה שגזר לצדוק ולפטר ביניהם שני חלקים לזעליגמן וחתנו. וחלק א' ליושבי העמי דארץ. משא"כ ביישוב ק"ד אין להקבל כלום. ומכ"ש במקומות אחרים שאין יהודים דרים שם. והנראה לענ"ד בתחב"ו' יצילני משגיאות דאם הצעיר שמואל הלוי כותב יום ה' ער"ה אייר תל"א לפ"ק פה ק"ק שטיינאדל :

הגה"ה ועתה בזמן הזה דנין שאלות כאלה עפ"י דינא דמלכותא ודינא דמלכותא דינא :

שאלה ג

וכן קהל מערצבך וישוב הסמוך שלה ק"ב השייך לשר שלהם התעצמו לדון עם יושבי מ"ד שהוא ג"כ בסמוך להם רביעי שעה ודמים שם ב' ב"ז ואינם רוצים בפשרה רק דוקא דינא. וטען כמר לזכ מ"ד שאיט רוצה לסבול שיושבי מערצבך ישאו ויתנו ביישוב שלו מ"ד. רק ימנעו רגליהם מיישוב שלו כל עיקר שלא לעשות סרסרות לפרנקין ביישוב שלו כנ"ל בפסק ק"ד. גם שלא למכור בשר ושלא יקנו עורות ביישוב שלו. השיב מקצת יושבי מערצבך בפרט הס'

שאלות ותשובות נחת סימן ג

דוד מחמת לקנות עורות יהיה כל יסוד לעצמו ולא יקנה א' עורות ביישוב חצירו ולא ימכור בשר ביישוב חצירו. ומחמת כרכרות לפרנקין לא נשניה בו כי הפרנקין באים אלי ואם ירצו לילך לאחר ליתן לו כרכרות להרשות להם הרשות בידם. וכבר אנו נותנים לו השליש מן הכרכרות שאנו מרויחין בייסוד שלו לפנינו משורת הדין. והרוב מיושני מערצנך רוצים בשתוף בכלל הארי שכולם נהנים בקהל א' לענין צ"ה ובלעטין לאורחים. גם שותקים הקהל שצריכין להוציא מרובה מחמת שהן קהל וצריכין מרובין הן להוצאות בית הכנסת ואורחים ושכר מלמדים. ואם בכל סביבותיהם בכל ככר יתייבש יהודי א' א"כ אין יוצא וצא ממערצנך לשום כפר שיהודי א' דר בו ויהיו יושני מערצנך כגורים מכל צד. גם טענו יושני מערצנך במיימלש דארף עצמו הרוב מן הכפר הם תחת ממעלת השר שלנו ורוב הכפר הוא שלו. רק שאותו בית שמר ליב דר בו הוא של שר אחר ואותו שר אין לו רק המיעוט במיימלש דארף. וכל משא ומתן שלט הוא תחת עבדי אדונינו. ואם אנו נהמור במיימלש דארף עם הכפרים הנכנעים תחת יד המושל של ליב אז הרשות בידו למחות. השיב. אז ליב אני הייתי ראשון במיימלש דארף קודם שצא מערצנך לכלל קהלה. עוד טען ליב אחרי שאני הולך בבית הכנסת למערצנך וצריך אני לסייע לכל דבר שנקדושה. גם! הקהל נותנים מס מצ"ה ג' ר"ט ומורעים אותו מקופה של צדקה וחלקי בתוכם. ואני מוכרח ליתן מס בפני עצמי ר"ט וחצי מידי שנה בשנה יסייעו ג"כ הקהל בחס שלי. השיבו הקהל שהוא גרם היוק לעצמו שהתרגו את השר וע"כ מיהא ביושני תחת שררות אחרות להניח לבד לצ"ה שלו אם אין לו הגאה מהם מלבד אורחים:

תשובה הנה כבר הארכתי בפסק של קליים דארף דאף ע"פ דק"ל כרצ הוגא בריב דרב יהושע בר מתא אבר מתא אחריתא מצי מעכב. מ"מ חילוק יש אם הוא עסקי אחריתי א"י לעכב. דהנהו ורנקין שקורים שוורים פטומים במ"ד הוא עסקא אחריתי ואין זה עסק בני היישוב ול"מ מעכב כאשר הארכתי בפסק הנ"ל. אמנם אם יכול ליב מ"ד למחות ביושני מערצנך וק"צ לעשות כרכרות לפרנקין. דזהו גם משא ומתן שלו ואין זה עיסקא אחריתא. כי אמר גם אני יודע איזה כפרי שיש לו שור פטם למכור ביישוב שלי וא"כ אני אקבל כרכרות מן הורנקין ולא אחס. צריך אני לדקדק בנמרא פרק לא יחפור בר מתא אבר מתא אחריתא יכול לעכב ואי שייך בכרגא דהכא ל"מ מעכב. ופירש"י שנותנים כסף גולגלתא למושל העיר הזאת. וכחכב הכי ומתא שפי' רש"י גראה שאפילו שילם חכם לשר העיר הזאת כיון שאינו משלם גולגלתא למושל העיר הזאת מצי מעכב עכ"ל. ופי' ר"ת ידוע כדליתא בבי' ובמדרבי פ' לא יחפור. ומפני שכונין דעלמא כפרש"י לא אחרץ בפי' ר"ת. והנה כי לדקדק לפרש"י דמתנת אם משלם כסף גולגלתא למושל העיר הזאת ל"מ מעכב. ובעינינו ראוי שאין אנו נוהגין כן בכל מלכויות אלו דאף אם שייכי בכרגא דמתא שדוכוס א' יש כמה קהלות תחת ממעלתו וכולם נותנים. כסף גולגלתא אפ"ה אסורים לבד זה בזה ואסורים לסחור זה בקהלתו של זה. דזאת לומר שנוהגים כן מפי המנהג והתקנה לא מדינא כי התקנה והמנהג לא ישתנה בכל ה"מיות. אלא ודאי ע"פ הדין הוא ותורה א' ומשפט א' הוא לנו. וא"כ אין אנו עושין בכל הארנות והמדינות שידענו נגד הדין לאסור לסחור קהלה אחת לתוך של חצירו מאחר שכולם נותנים כסף גולגלתא לדוכוס א'. וע"כ הם מפרשים דעתו של רש"י הכי. דקשיא לכו דבריו רש"י וכי כמה מאות קהלות שדרים תחת ממעלת מלך א' וכולם נותנים כסף גולגלתא למלך יהיו א"כ מותרין לבד זה בזה. וע"כ מפרשים דעתו של רש"י ששייכים בכרגא הכי. שהמלך גור שיתנו הקהל כך הקצוב כך וכך באופן שיגיע על כל גלגולת סך כך וכך. אבל אין המלך מניח דוקא על כל גלגולת הכך הקצוב לכל א' הן עני הן עשיר. רק המלך חובע מכלל הקהל סך כך וכך דהיינו אסך כך וכך בעלי בתים יתנו סך כך וכך. שאין המלך מקפיד רק על סך צ"ב אבל אינו משיג שיתן כל יחיד בשוה עני ועשיר. ואח"כ מבזין שתי הקהלות ד"ח שחיתא בסך ביחד. אז יבנו הקהל מן העשיר לפי עשרו ומן העני לפי עניו. וה"ה בקהלה אחת ע"ד זה שאין המלך נותן עין רק על סך המעות ולא על המספר צ"ב. או שיאמר ממאה צ"ב יתנו לו כך כך וכך שאין המלך מקפיד מה יתן כל א' רק שהכך יוגבה מבין כולם. אז הר"מ ביד הקהל ודינא הוא להוסיף על העשירים ולהקל על העניים. וכדליתא בתשובת מהר"מ גלאנטי סי' צ"ג מלך גשור וכחכב בכנען שכל יהודי יתן מס כך וכך. אע"פ שהשוה מדותיו עני ועשיר יש להקל להוסיף ולגרוע להרבות על העשירים ולהקל על העניים עכ"ל וכ"ש אם שני הקהלות חוברו לה יחדיו ע"י השר או ע"י עצמן שהמלך מטיל מס על שני הקהלות אלף וזהוים והם מחלקים ביניהם לפי הממון. אע"פ שהקל אחד נותן יותר מן הקהל השני מפני שהן עשירים יותר. מ"מ אותו שני הקהלות הוי כאלו דרים במקום אחד בקהל אחת. מפני שכל המס גובין ביניהם כאחת ואז כשיטא דקבלת אחת חשיבא ולא מצי מעכב בר מתא

שאלות ותשובות נחלת שבעה סימן ג ה 9

זו אבר מתא' זו. וכנזח שהביא המרדכי פרק הגזול בתרא בשם ר"א הכהן דאם המנהג
 לטעול מס ע"פ הילך בחיבור וכו' אז כולם כקבל אחד נחשבים. הביאו רמ"א בהג"ה סי'
 קנ"ו דה"ן כה ביד הבהל להשתדל לחצורם לאיזה קהל או להפרידם וכו'. משמע אם הם מחוברים
 ועומדים אז כקבל א' נחשבים. וכן משמע מתשובה שבכ"ח חזה התנופה שהביא הב"י במימון
 קנ"ו. וכן במקום שאין המלך מקפיד אם מעט אם הרבה יהודים דרים בעיר ואינם זריכין
 לרשות המלך והמלך יש לו מס קבוע מן הכלל וביד הקהל הוא הם רוצים לקבל איש נכרי הם
 לאו. ע"כ דינא הוא שביד הקהל להוכיף על העשירים ולפחות מן העניים. ובלי ספק
 שנגזר כזה איירי מהר"ם גלאנטי. משא"כ במקומות כאלו בחשכנו שאין ביד היהודים לקבל
 איש נכרי רק ע"י השר וכל אחד משוב עם השר כמה מס יתנו לו. אז פשיטא שאין ביד הקהל
 להוכיף ולגרוס דל"כ לא שבתת חיי לכל עשירים הדרים בכרך ונחשבים לרובם או להגזון מס
 הרבה ואח"כ יבוא ויס' איש עני וישתדל עם השר לקבלו על המ' הקבוע מן העשירים. ואח"כ
 ירצה לפרוק עולו וליטנו על העשירים בזה פשיטא יתן כל אחד כמה דמסק דאפשטי. ובהכי
 מתו' שב על הלב ומי תנדי יותר שאם שייך בדרגא דמחא לא מני מעבכ על הדרך שפירשתי.
 משא"כ אם כל קהל או יחיד פובק המה עם השר בפני עצמו ואינם נותנים בחיבור אחד. רק
 כל אחד עושה עצמו עירון אלל השר ופובק עמו הרכ והין אחד משניה בחיבורו. וא"כ אף אם
 כולם נותנים מס לשר אחד וכי מפני זה יש להם חיבור לענין משא ומתן לכן אסירים לסחור
 זה בעירו של זה. וא"כ אפילו מערצבך וק"ב שיש נהם שררה אחת מ"מ כל אחד פורע מס
 שלו בפני עצמו להשר והיו כשתי עיירות של ב' שררות ואכור לכחור זה בעירו של זה. ולעג"ד
 הוא ברור וכוון שעל זה נתכוונו בכל המלכיות. וע"י מיוכד מנהג המדינות והיא סברה ישרה
 כדת של תורה נכונה וברורה. והנה א"כ לפוס ריהטא נראה דכ"ש שאין לכחור מערצבך וק"ב
 גם מיימל"ש דארף. ומיימל"ש דארף גם הוא אכיר בשניהם. אהנם כד מעיינת שפיר חמלא
 טעם שניוויים. דדוקא אם שתי עיירות הם של מושל אחד וכל אחד פורע מס לעצמו. או
 שתי עיירות של שתי מושלים אכורים לכחור זה בזה. משא"כ במיימל"ש דארף שיש הרבה שררות
 והיהודים אשר דרים שם כל אחד תחת מושל אחד. ושררה של מערצבך וק"ב יש לו הרבה
 מוכננים שם יותר ממה שיש לכל מושלים האחרים בכללם. בזה יש לדקדק אם יס יוכלת ביד
 יושבי מיימל"ש דארף למחות ביד יושבי מערצבך וק"ב לכחור שם עם הכפריים הדרים תחת
 מחשלת השר שלהם. ונראה דאין יכולין למחות. ודמא להנהו דקולאי דאיתו דיקולי לבבל אחו
 בני מתא וקא מעבדי עליהו. אחו לקמיה דרבינא א"ל מעלמא אחו ולעלמא ליזבנו. וה"מ
 ביומא דשוקא אבל בלא יומא דשוקא לא. וביומא דשוקא נמי לא אחתן אלל לזבני בשוקא
 אבל לאהדורי לא עכ"ל הגמרא. והנה א"כ הני דיוני הדרים במיימל"ש דארף שהם מוכננים
 תחת השר של מערצבך וק"ב כמעלמא ליהו. והיו כאלו אינם דרים במיימל"ש דארף ומחור לבני
 מערצבך וק"ב לסחור עמהם ל"ש ביומא דשוקא ול"ש בלא יומא דשוקא כמעלמא אחו ולעלמא
 ליזבנא. וכ לאהדורי נמי שרי כאן כמעלמא אחו. ולכן היהודים ממערצבך וק"ב יכולים
 לכחור שם במיימל"ש דארף בכל מילי עם אותן כפריים הדרים תחת המושל שלהם אפילו בלא
 יומא דשוקא. ונראה עוד ראייה דהא הביא בטור כי קב"ו בשם הרא"ש דיוכל אדם לדור
 בכל מקום שירצה ואין הראשונים קנו העיר בתה. וכ"כ הב"י בשם התשובה שבכ"ח חזה
 התנופה וז"ל. דבר ברור הוא שכל אדם יכול לגלות ולדור מעירו ולחור אחרת ואינם יכולין
 לעכב עליו מלגזול לדור אלא בטענה שהוא מפסיד חיותם. כי לא להם לבדם נתנה הארץ
 עכ"ל. וכתב מהרי"ק שורש קנ"ד הביאו הב"י ורמ"א בהג"ה שזה שכח הרא"ש בתשובה שכל
 אדם יכול לדור בכל מקום שירצה ואין בני העיר יכולין לעכב עליו. שר"ל פשיטא שאין בני
 העיר יכולין לעכב עליו ע"פ ביד. אבל אם תגבר יד בני העיר ויכולין לכגור דשא בה"י ק'
 ע"י השר הן ע"י שום מונע פשיטא שהרשות בידם עכ"ל. וגם התקנה חזקה ישוב ששוין
 לפעמים אינו מן הדין. לכן אין התקנה חל על הבא לדור. רק אם יש שם רב יכול לגזור
 על הבא לדור שם אם הוא תלמידו דאו יכול לגזור עליו. ועיין בכמ"ע ופירש מחאמר שאין
 יכולין למחות מן הדין א"כ הם עושין תקנה אין התקנה חל על הבא לדור שם. רק אם
 בינם לבין עצמם יכולין לגזור שלא להתעסק עם הבא לדור. אבל אין התקנה חל על הבא לדור
 שם. מאחר שדנין רשאי לדור במקום שירצה רק אם הוא תלמידו יכול לגזור על תלמידו.
 וא"כ במיימל"ש דארף שאין היהודים שמימל"ש דארף יכולין לגרום עם השר לכגור דשא בחמי'
 יושבי מערצבך וק"ב. כי השר שלהם אינו כחור לגזור דשא כי השר של מערצבך וק"ב יכול
 להשיג שם כהנה וכהנה יותר מן השר של היהודים הדרים שם במיימל"ש דארף. וא"כ אפילו
 ע"י השר אין יכולת בידם למחות לדור או לכחור שם. וא"כ כ"ש שמדינת אין למחות. חזא
 מטעם

שאלות ותשובות נחלת שבעה סימן ג 10

מטעם שכתב הרא"ש הנ"ל כמ"ש בסמוך. ועוד דמתחלה הוא ליה לכחך ליה לאסוקי אדעתיה כשנסע למימלס דארץ שיש עוד שררות אחרות שם. וא"כ סבור וקיבל ומתחלה אדעתיה דהכי נתייבב שם. והוא ליה לאסוקי אדעתיה שגם הם יושביו שם יהודים או בסמוך לו תחת רשותו ויתן לו רשות לסחור בכל מתשלחו ודל"ד. בשלמא בשתי עיירות של מושל אחד יכול כל אחד לומר להשר אע"פ ששנינו או כלנו דרים תחת מתשלחך בשתי עיירות מ"מ אדעתיה דהכי אנו נותנין לך מס שכל אחד ישא ויתן בעירו. ובדאי יתרה להם השר לזה. ומכ"ש בשתי עיירות של שני שרים שכל אחד ראשי לגרוס עם השר שלו לסגור דלת בפני חבירו. משא"כ במ"ד שחין בכוזר לסגור דלת כדלמחך. וז"ל הרשב"א בתשובה סי' תרפ"ד ועיקר דברים של אלו שאמרנו מהיכוד שאמרנו שהרי אנו רואין כל עיר ועיר בגבולותיה שאנשי העיר סוחרים ומתעסקים בתוכה. כאלו א"ל שאנשי העיר ההיא שמעלים לו מס או כרגא יסחרו ויתעסקו בה ולא אחרים. וזה דין רב כהנא בהני עמוראי עכ"ל. והנה בודאי יאמר המושל של יושבי מערבך שמעלין לו מס שיסחרו בכל גבולו מסביב בכל מקומות מתשלחו. וא"כ ל"מ שא"י לחמות ביושבי מערבך וק"צ לסחור עם הכפריים הדרים תחת מתשלח השר שלהם. אלא אפילו עם שאר כפריים הדרים תחת מתשלח שאר שררות שם מ"ד אין בני מ"ד יכולים למחות דהם כעיר אחת דמיין דמתשלח אחו ולשלמא מוזני. אע"פ שיש לצדד דהואיל והם ביישוב שלו והוא צריך ליתן עמסם לשמירת העיר ולכרית פתיו ולפרשי דמתא ולכלל צרכי העיר יהיה הוא קודם למשא ולמתן ויבין נחשנין כל הדמים שם כעיר אחת שרשאי למחות. כמבואר בפוסקים שהביא רמ"א בהג"ה סי' קנ"ו אע"פ שהם דרים תחת שררות נפרדים מ"מ לא מפני זה יכול למחות לאחרים במשא ומתן מטעם שכתבתי שהרי לא מני לגרוס עמהם שלא ישאו ויתנו הנכרים עמם. ועוד דלא עדיף ממערופיא דהא אפילו אם כל העיר תחת מושל אחד א"י למחות מדינא כדלמחך לרוב דיעות. וכ"ש באלו דהוי ככפר אחד כ"ל דכ"ע מודים. ובלבד שלא יסחרו עם אותן כפריים הדרים תחת המושל של היהודים הדרים שם. ובענין הסרסרות מפרנקין כבר כתבתי בתשובה הקודמת שהפרנקין בעצמם ראויים לקנות שם דעסקא אחריתא הוא. ואין זה מהיית בני היישוב כלל ואין ראויים למחות לק"ת שם. אכן בענין סרסרות יש חילוק במה עושין בני מערבך סרסרות עם שאר כפריים במ"ד א"י למחות כמו משא ומתן. רק מה שקונין הפרנקין אצל הכפריים שהם תחת המושל של היהודים שלשם בזה הדבר שקול. כי מאחר שהפרנקין בעצמם יודעים מי שיש לו שור פטס למכור ואין צריכין לשום סרסור. רק מה שנותנים סרסרות הוא בשביל הערבות שצריכין להתערב בעדם בעד כמה מאות. וע"כ נותנים סרסרות אפילו במקום שקונים במזומנים. כי הפרנקין צריכין להעמיד להם ערבים בטוחים ונחמם אינם רוצים להתערב בעדם. גם הפרנקין לאו שופטי נינהו ליתן סרסרות בכדי אי לאו משום הערבות. וא"כ כור ליה שהוא איש אמיד גם הוא יכול להתערב בעדם. וא"כ הוא בדין שלו לבד מה שקונים מן הכפריים תחת השר שלו. ויכול לומר לאידך גיסא כמו שטענו גם ועליגמן וחתנו נגד יושבי העמי דארץ כי אם יקחו מהם סרסרות אפשר שיקבל ימצאו עילה שלא ליתן כל עיקר אם קנים במזומנים. ומה שנותנים סרסרות לכחך דוד אפשר שהוא מפני דרכי שלום. כי הערב הוא מתח קרוב להפסיד יותר מלהריות באשר צריכין להתערב בעדם בעד כך עצום פן יפגע בהם אבון בדרך ח"ו. ואם לא יתנו להם סרסרות רק במקומות שנתערבו בעדם או לא יתערבו בעדם כל עיקר. ואם הדבר כן הוא זה נהנה זה לא חסר כי כופין את ליה על מידת סדום. גם כי הוא אינו פטוי מעסקיו ללכת עמהם גם לכפריים אחרים להיות ערב בעדם שם רק ביישוב שלו. ע"כ טוב להמציא דרך ממוצע ליתן לכחך ליה החני סרסרות במקום שקונין הפרנקין אצל הכפריים שתחת מושל שלו. ואם קונין תחת שאר שררות ביישוב שלו אין צריכין ליתן לו חלק כלל. והנה אע"פ שלענ"ד נראה הדיון דין אחת והכל כגון ומתקון ומתקול בעיני כל יודעי דת ודין. כאשר בקשו ממני שאר רבנים ליתן להם פסקי זה להעתיקו לעשות כן להלכה למעשה. מ"מ הדבר קשה כי על הרוב ברוב יישובים וסביבות שלנו יש הרבה מושלים בכפר אחד. והיהודים שביישוב אחד עצמו כל אחד דר תחת שר מיוחד. וישיבה א"כ העולם של הפקר שהוא רשות לכל אדם לסחור שם בלבד אם לא ישא ויתן עם אותן שדרים תחת השר של היהודי. וכן היהודים תוך אותו יישוב עצמו יהא אוסר אחד על חבירו מלישא וליתן עם הדמים תחת המושל שלו ולא יועיל אפילו שיתו"ף ועירור"ב. וכתב הב"י בסיומן קצ"ו כע"ף י"ב דהא דבר מתא אבר מתא אחריתא מני מעבך. מדרבנן בעלמא הוא מפני תקון העולם עכ"ל. וע"כ בודאי אנו צריכין להעמיד תקן העולם שאם יהא הותרה הרעועה לסחור אחר ביישוב חבירו במקום שכתב השררות מעורבין זה בזה יש לחוש לכמה תקלות. וכן אם יאסר אחד על חבירו בלוחו יישוב עצמו אין זה תיקון העולם אלא חורבן העולם. גם במערבך

שאלות ותשובות נהלת שבעה סימן ג' ו' 11

עצמו יש ג"כ מושלים אחרים ויהיה א"כ מותר גם ליישונים אחרים לסחור עם אותן הדרים תחת מחשלות אחרות. וא"כ יש לחוש לכמה תקלות כי בו תרמוס כל חיתו יער אחד ביישוב שלו ויגדורם היוק לעצמו ולחבירו ויזקיקם בנפשו תמות נפשו עם פלשתים. ואפשר דמשום זה תקנו המדינה ועשו פשר הקרוב לדין שיתיר לסחור כל אחד ביישוב חבירו בלי מעש. האזיל ומדינה מותר אך מפני תקון העולם התקינו ואסרו לסחור ביישוב חבירו במשא ומתן היתר רגיל. דהיינו לקנות עורות ולמכור בשר. וגם במקצת מקומות אסרו לקנות ג"כ טוֹצֵת ביישוב חבירו מאחר שרוב משא ומתן שלהם בכך. ונ"ל להחזיק התקנה ע"פ הדין דכל שאר משא ומתן לא קביעי כל כך כגון למכור בשר או פשתים או שאר סחורות ביישוב חבירו דהוי כמו לא שוייא עסקא אהדדי. והוי כאלו כחורה של בני מתא אחרתא יותר טובה או יותר גרוע דלא מצי מעבדא. וה"נ אע"פ שכולם נחמתי מחתינהו ולכולם עסק אחד בסחורה מ"מ לא ימנע שלא יהא של אחד יותר טובה או יותר רעה משל חבירו. ואע"פ שאם הסחורה של בני עיר אחרת יותר רעה הניח הכ"ץ בנ"ע והבט"ע נציאו ולא הכריע. ונ"ל דליתן להכריע אפילו לבד בני רב. משום דלא עדיף מאלו היה איבעיא בגמרא ועלתה בתיקון דק"ל דכל תיקון דמונח חומרא לתובע וקולא לנתבע ולא מצי מעבד. וכ"כ הכ"ץ באיבעיא דרב ה"נא בר"ה דרב יהושע בבר מנאחא אבר מנאחא אחרינא וכו' ע"ש. ואע"פ דבאמת גרע מאלו עלתה בתיקון דכל היכא דקאי בתיקון אפילו חכם גדול בזמנינו שיביא ראיות ממשיגות ומצרייתות אינו ראוי לכטעם משא"כ אם נשאר בקשיא אפילו חכם בזמנינו יכול לפסטה. וכ"ס בהלו הספיקות שבין האחרונים כדאיפתא ביש"ס פרק כינר חבירו. מ"מ כל זמן שלא הכריע שום חכם ק"ל חומרא לתיבע וקולא לנתבע. לכן רשאין לישא וליתן ביישוב חבירו נשאר משא ומתן. אבל לקנות עורות וטוֹצֵת ולמכור בשר ביישוב חבירו דזהו משא עיסקא של בעל היישוב ושום עיסקא אהדדי יכולים למחות. וע"כ צ"ה סליקנא ובהא נחתינא אע"פ שכה השרות מעורבין זה בזה וגם במערבך יש שררות אחרות. ושלשה יישובים הנ"ל הם משולשים כחצובא כמו רביעית שעה אחת מהצדקה. ע"כ אין לא לעסוק ביישוב של חבירו בג' יישובים הלו עם עורות ובשר שכן עסקיהם בכך ואין מדמיעין ומטמאין עורותיהן כבשרין. אבל נשאר משא ומתן מותרים לסחור זה בזה. ומחמת הסכסכות יעמוד ג"כ כמ"ס בפסקי זה ואע"פ שנפסק הקודם פסקתי ליושבי העמי דארץ השליש סכסכות. כאן פסקתי החי. והטעם מנאחא למזין. ומה שטען כמר ליב לוינר שהקבל יסייעו אותו ליתן לסייע המס שלו גם בזה אין הדין עמו. אחרי שאינם שותפין גמורים שאף שהולך עמהם לב"ה והוא נחשב כב"ב לפענן סגן וקריאתו לתורה וכן מחזיקים איריים ביחד. מ"מ אין לא חוקה על חבירו. דאי בני פריש יפרוש ואין הקהל יכולין לכופו לכמר ליב להיות שותף עמהם. וגם ליב לא יוכל לכופו להקל להחזיקו כשאר ב"ב במערבך וק"ו. ואף אח"ל שהם משא קהל א'. מ"מ הקהל משותפים במסים אבל לא בעלילות. כדאיפתא בח"מ סי' קס"ג. ומכ"ס כאן שאינם מוכרחים להיות קהל א'. ומה שהוצרך ליב ליתן מס בפני עצמו הוא מפני שהשר העליל עליו. ומה שטען אם הוא צריך ליתן מס בפני עצמו אינו רוצה ליתן גם עמהם. גם זה אינו טענה שהרי אי בני פריש יפרוש מהם. והמס מצ"ה פורעים חמעות מזה. ואם אינו רוצה לקנות מנות ולא ילך לב"ה רק כא' מן האורחים אינם מקפידים הקהל ע"ו. ע"כ אינם מחוייבים ליתן לסייעת המס שלו. כל זה פסקתי כפי הנראה לענ"ד. כי דין תורה לא ידעתי וזה יצא מאתי יום ה' ער"ת אייר ציון בשמש"ט תפדה לפ"ק. פה ק"ק שטייגאך :

שאלה ד

טענו לפני מקצת בני יישוב א' שרעום למחות ביד הנבאים ליתן חמעות צדקה לעניים רק יגבו מנות לאורך עניים. ומה שיש בקופה של צדקה חמעות שקונים המנות רוצים לעשות כלי קודש כגון ברכות ומוספים למ"ת. והשנתי לזה היפך מזה. דלדבריה מנות מנות דוקא לעניים ל"ו מה שכתב מורי בט"ו ביד סי' רמ"ט שמתיר לקנות מנות חמעות מעשר אם היה דעתו לפרוע מהם בשעת קניית המנות הביאותיו בחבורי נ"ס סי' ח' ס"ד. כללו של דבר היכא שהמנות לעניים אזיל מותר לקנות חמעות מעשר כגון מנות. וכן להיות בעל ברית לעני או להכניס חתן עני להופה דסוף כל סוף חמעות לעניים אזיל. משא"כ לקנות נרות לב"ה דאין רשאים מפני שאין החמעות אזיל לעניים. וא"כ וצינו לדון שהמנות שקונים מהם מנות דוקא לעניים הוא. דאי אחרת דיש לקנות בהם כלי קודש א"כ היה אסור לקנות מנות חמעות מעשר. דמעות מעשר לעניים הוא. ואי קוין מהם מנות הוי מפקיעו מיד עניים כג"ל

12 שאלות ותשובות נחלת שבעה סימן ד הו

כ"ל פשוט. ואע"פ שכחב ב"ה בשם ר"ת והוא במרדכי פרק השותפין דנוחנין מקופה של זדקה לצורך עולים לעבדי המושל ולמכיס וכחב הטעם משום שהציבור רשאיין לשנותן לדבר הרשות. היינו דוקא ציבור וטובי העיר הכל לא היו יחידים ומכ"ש לדעת הרא"ש שהקשה על ר"ת. וז"ל הכ"ז ב"ד סי' רנ"ט וכחב שם הרא"ש דלדעת ר"ת שמתיר לשנית לכל מה שירנו אכילו לדבר הרשות. הא דאמר רב נהמן משבא ליד גבאי חבור לשנותה ה"מ גבאי אבל ציבור יכולין לשנותה. וגבאי נמי דוקא לדבר הרשות אבל לדבר מצוה מותר לשנותה כדמשמע בפ"ק דע"כ. ותימה כיון שמכרש משבא ליד גבאי חבור לשנותן היינו לדבר הרשות. א"כ היבא מצי למימר עד שלא באה ליד גבאי מותר לשנותה לדבר הרשות הא אמרינן בפיך וזו זדקה ואי אפשר לחזור בו. וי"ל דה"ק עד שלא באה ליד גבאי מותר לשנותה פירוש לחזור ולפרוע. אבל לשנות לדבר מצוה מותר אפילו לא יפרענו עוד עכ"ל. היינו שאין עניינים מצויין מותר לשנות למצוה אחרת. אבל בשעניינים מצויין מיד שבא ליד הגבאי זכו בו העניינים. כדלמחר רב יוסף א"ן יד עניינים א"ן ולא מצי לשנות אפילו למצוה אחרת. ומ"מ פסק ר"ת נכון שרש"י ליתן מחמת חס אפילו היבא דקיימו עניינים. כדכחב ב"ה כדי שלא יתמהמה ויבא ליד תקנה. וג"ל רמז לזה ונוגש זדקה ודרשו חז"ל אפילו המכיס שנותנים לאומות הוא בכלל זדקה. ולי"ג רמז וטגשיך כשהטגשים ועבדי המושל אצים זדקה יכולין ליעול מן הזדקה. כנ"ל הצעיר שמואל סג"ל:

שאלה ה וכן טענו מקצתם ורוצים לעכב מצוה המצוה מה שהם קוונים ביד עצמם ליתן לעניינים שהם רוצים ולהיות הטובות הנאה שלהם ולא ליתנו ביד הגבאי. גם בזה אין הדיון עמהם דכל הפוסק זדקה עם בני העיר על דעת בני העיר הוא נודר. כמ"ס רת"א ב"ד סימן רנ"א בשם המרדכי ואיתא בגמרא פרק בני העיר אחר רבה בר בר חנה אחר ר' יוחנן בני העיר שהלכו לעיר אחרת ופוסקין להן זדקה נותנין. וכשהן באין מביאין אותה עמהם ומפרנסין בהם עניי עירם עכ"ל. משא"כ זה שהוא אחד מבני העיר שצריך ליתן על בני העיר. ועוד שאין זה כמו שאר פסיקת זדקה שהרי בזה מוזק לשאר הקוונים. דכל הקוונים מצוה נותנים המעוה להגבאים ומפרנסין מהם עניי עולם. וא"כ זה ש'קונה המצוה ורוצה לעכב המעוה ליתנו לעניינים קרוביו בזה נוול שאר עניינים. שאם לא היה הוא הקונה היו אחרים קוונים אוחה המצוה וגם באותן הדמים. ורביה חמ"ש בתשובות דברי ריבות כיון ס"ב באחד שהיה בעת צרה על הים וגדר אס יצילוה ה' שיתן לעניי הגון ק' לבנים. ואח"כ כשעלה מן הים עשה הגומל וגדר לזדקה ולש"ן בצוהה העיר. ואח"כ נדר עוד ק' לבנים לנטע אחד סתם. ופסק דאין להקבל זכות בזה מאחר שלא פסק עם בני העיר רק מעצמו כו'. וא"כ זה שלא פסק מעצמו רק עם הקהל צריך ליתנו להקהל ומקרי ממון שיש לו תובעים ורשאין הגבאין לתובעו ממנו ולכופו עליו. דלא גרע מהמהי"ב עצמו קנס לזדקה שמקרי ממון שיש לו תובעין כמ"ס רת"א ב"ד סי' רפ"ט בשם המרדכי. אע"פ שמעצמו נדר. כ"ש במה שקונה מן האחרים דזה מקרי ממון שיש לו תובעין. ואם הקונה רוצה ליתן למי שירצה א"כ יהיה ממון שאין לו תובעין. דכל עני שרוצה לתובעו יאמר לא אתן לך רק לעני אחר. כנ"ל פשוט. גאס הצעיר שמואל הלוי:

שאלה ו

בשאלה שאלה לפני בני ישוב אחד שיש להם מנין מצומצם וצניח הסליחות כשעומדים אשמורת לסליחות משכימין הרבה לפני היום כי אין כלי המשקל שקורין ויגבר בצאותו כפר ואחר שסיימו כליהות חוזרים מקצתן לבית. ולפעמים מאחרין לבא לב"ה. והעם ע"י שרופים לילך אחר מ' ימים מתפללין בלא מנין כי ארכו להם להמחין עד שיחזרו אותן מבתיהם לב"ה. וע"כ עשו תקנה בהנכות שלא יחזרו לבתיהם. רק ימחינו בב"ה עד שיאיר היום ויתפללו במנין עברה ואח"כ עמד אחד ואמר שאינו רוצה ליתן הקנס כי למד בכפר הלבוש שהביא בשם הזוהר לילך בתפילין וצניח לב"ה. ומאותו יום והלאה שלמד זה בלגוש היה נוהר ללכת מביתו לב"ה מלובש בגיגית ותפילין. ובשעה שעשו התקנה ב"ה לא זכר מזה ואח"כ נזכר. וע"כ אינו רוצה ליתן הקנס כי צריך לחזור לביתו כשיאור היום ולהניח צניח ותפילין בביתו. ושאלו הקהל והיחיד הדיון עם מי:

השובה כבר הורה הזקן הגאון מהר"ם מלובלין סימן ל"ד חמ"ש בדיון זה חז"ל. על איו יחידים סבולה שהתקשרו בקשר אחיץ להודות ולהלל בכל בוקר באמירת תהלים בקנס שלשה כרוטות וזלח אס יהיה לאחד מהם שום אונס. ועקה איו יחיד אינו מקיים התקשרותו בסיבת

שאלות ותשובות נחלת שבעה סימן וזה ז 13

בסיבת צימיות החורף משכימים לב"ה קודם שיאיר היום שעדיין לא הגיע זמן הנחת תפילין. והוא מתנהג ע"פ הוורד המזכיר שינא האדם מניתו לב"ה לבוש בתפילין וצינית. וא"כ אי אפשר לו לקיים התקשרותו. אם חייב ליתן הקנס אם לאו. ופסק הגאון ז"ל דפשוט משום דהו נדר בטעות ומדמי אותו לנדר שנגזר והנה כבר הורה זקן. ולולא שינא מפי הגאון ז"ל הייתי אומר דחייב לקיים התקשרותו דאינו מבטל בזה מנהג אחרת. דהיינו שילך לב"ה לבוש צינית ותפילין מאחר שעדיין אינו זמן צינית ותפילין ודמיה לא להא דאיתא ב"ח סי' רפ"ו דמותר לטעום קודם המוספין אע"פ שלא קידש עדיין. ואין קידוש אלא במקום סעודה. מ"מ מפני שעדיין לא הגיע זמן קידוש. ובטור בסי' פ"ט שהרא"ש היה שותה מים בבוקר קודם תפלה שאין הקידוש אוסר כיון שעדיין לא הגיע זמן. ה"כ אם יונא מניתו לב"ה קודם שיאיר היום שעדיין אינו חייב בצינית ותפילין אינו עובר בזה על דברי הוורד. דהוורד בפרשת ואחשק לא איירי רק במי שהולך לב"ה ואין לו צינית בבגדו ותפילין בראשו. ומה שאמר בוורד דאם אין לו צינית בבגדו ותפילין בראשו ואמר אשתחוב אל היכל קדשך ביראתך אחר קודשא בריך הוא אן מוראי. כ"י דהוא בזמן צינית ותפילין כדאמרן. דאל"כ כשנכנס בערבית לבית הכנסת איך יאמר אשתחוב אל היכל קדשך. וכ"ש בנדון השאלה דידן דהא ע"כ צריך לילך לסליחות לב"ה בלא תפילין וא"כ איך יאמר אשתחוב אל היכל קדשך ביראתך. אלא ע"כ צריך לומר כמ"ש המקובלים שיכוין שיבוא לב"ה בזכות שלשת אבות. וה"כ כשינא לב"ה קודם שיאיר היום כיון לכונה זו. שוב מצאתי בכפר תולדות חיים להחיד בעל ראשית חכמה שכתב וז"ל. כשאלם נכנס לב"ה בלא תפילין בראשו ואמר אשתחוב אל היכל קדשך ביראתך אחר הקב"ה היכן יראתו וכו'. לכן ישתדל אדם לשם אותם קודם הכנסת ב"ה כדי שלא יהא שקרן באמירתו ביראתך. ולא אמרן אלא אם בא אחר עלות השחר. אבל בא קודם אין צריך ללוא זמן תפילין הוא. ולריך שיכוין באמירת הפסוק כמו שפירש בפרשת בראשית שנכנס לב"ה בסיוע ג' אבות ואני ברוב חסדך כנגד אברהם שהוא איש חסיד. אשתחוב אל היכל קדשך כנגד יצחק שהיה קודש עולה תמימה. ביראתך כנגד יעקב שאמר מה נורא עכ"ל. וא"כ מעתה אין עלי אחריות הגאון מהר"מ מלובלין ז"ל ובטלו דבריו מתוך דברי הוורד ובעל ראשית חכמה. הנראה לע"ד כתבתי. נאם הנעיר שמואל סג"ל:

שאלה ז

נשאלתי פה ק"ק שטייגאך בני אדם היושבים בשבת על הרחוב לטוול על הקורות ארוכות הנקצצים לבדן השוככים נדרי רשות הרבים זה למעלה מזה אם מותר לישב עליהם איש ואשתו נדה:

תשובה נ"ל שרי אפילו בלא הפסק אדם אחר ביניהן. לא מצעית לדעת האגודה שמציא רמ"א בשמו ב"ד סי' קצ"ה דמחיר בהפסק אדם אחר ביניהם ב"פכל ארוך אע"פ שמחננדת כ"ש דשרי כאן שאין כאן נדוד. אלא אפילו לדעת המרדכי שהביא רמ"א בשמו שאכור אם מתנדנדת ואינה מחוברת לכיתל. נראה דכאן אכילו המרדכי מודה. הואיל ואי אפשר לטלטל מחמת כובדו ואינה מתנדנדת כמחזור לכותל דמי. וראיה מפרק חלוך דף ע"ד ע"ב סולם המצרי אינו ממעט והוא ממעט. א"ל רב אחא דבי רב אחא דרבה לרב אשי מ"ט דכולהו המצרי דגח ממעט. א"ל לא שמיע לך הא דאמר רב אחא בר אבא דאמר רב המנוא אחר רב משום דהוי דבר הניטל בשבת וכ"ד הניטל בשבת אינו ממעט. א"ה של צורי נמי הסם כובדו קובעו. ועוד שם דף ע"ה אחר רבא א"ר הייא דקלים שנבכל אין צריכין קבע מ"ט כובדו קובעתן. ורב יוסף אחר ר' אושעיא סולמות שנבכל אינן צריכין קבע. מ"ד סולמות כ"ש דקלים מ"ד דקלים אבכל סולמות לא. א"ל הני לכ"ע כובדן קובעתן וכמחזורין דמיא. ועוד דהא איש ואשתו נדה אוכלין על שולחן אחד אע"פ שאינו מחובר. וע"כ צריך אהב לומר הואיל ועכשיו לא שייך בומינ' עקירת השלחן ובאחר עומד על השנה ואין מטלטלין אותו היו כמחזור. וכ"כ פסקי תוספות פ"ק בשבת דמותרין לאכל' על שלחן אחד בשלמות גדולות שלטו ולא כתבו טעם לדבר. ומלשוננו שכתבו בשלמות גדולות שלטו נראה שכוונת ג"כ לטעם שכתבתי. ונ"ל דלא גרע מסולמות דכובדן קובעתן מנ"ש השלחן דקביעי יותר מסולמות. וגם מסתמא כבדן יותר מסולמות וכמחזורין דמיא. משא"כ הכפכל ארוך דנייד. כנ"ל נאם הנעיר שמואל סג"ל:

שאלה ח

נשאלתי אשה אחת הדליקה ב' נרות כמוך לשבת על דעת שתעשה הנכרה. ואח"כ ע"י טרדות השבת

14 שאלות ותשובות נחרת שבעה סימן ח ט י

השבת נסתפקה אם עשה הנכרה על הדלקת הנרות אם לאו. ושאלה אם מחויבת להדליק בכל פעם שלשה או אם מחויבת היוזם תשובה על פשיטתה אם לא. והשנתי דפטורה מכל וכל אחר שכן הדליקה ב' נרות בשעה שהיתה ראויה להדליק ולא הקדימתו א"כ כבר עשתה מנחה. ומין הנכרות מעבדות ית המנוח אף אם בודלי לא נכרה. וכ"ש כאן שנכחקה אם עשתה הנכרה אם לאו וכפך נכרות להקל. ואם היתה מדלקת בעוד היום גדול בשעה שעדיין לא היה שעת הדלקה ודאי לא היתה יוצאת ידי חובת מנחה מדיף שלא הדליקה בזמנה ומסתמא ג"כ לא נכרה. וע"כ אם נזכרת קודם שבת אם היא יחופית אם עשתה הנכרה אם לא נכרכא לחזור ולהדליק לשם רצוה נכרה כי מסתמא מחר שהדליקה בעוד היום גדול ג"כ עדיין לא נכרה. משא"כ הם הדניקה בזמנה כמוך לשבת ומסתמא ג"כ כבר נכרה. ואע"פ שלא נכרה ספק נכרות להקל מחבר שהדליקה בזמנה. וקצת רהיה להא דתנין עשה נוכתחם ואיני יודע אם נוכתחם של שמע חו נזכרה אם שמוע שצריך לחזור לשמע. ואם אמר לחפן ירבו אשגרת לשון הוא בודחי נוכתחם השני עשה. ה"נ כן הדליקה כמוך לשבת דודאי אשגרת לשון הוא שם הנכרה עשתה. וגם ההדלקה עצמה. אם הוא כמוך לשבת דודאי כוונה לשם מנוח אף אם לא עשתה הנכרה. משא"כ בעוד היום גדול מסתמא עדיין לא הדליקה למנוחה וכ"ש שלא נכרה והיתה נכרה להדליק ח"כ ג' בכל פעם וגם קצת כפרה. אך לא כמו על הדואי שלא נכרה. אע"פ שספק עבירה צריך כפרה יותר מודאי עבירה מ"מ שאני הכא וק"ל. אע"פ שגראין הדברים פשוטים מ"מ כתבתיס נאם שמואל הלוי בג"ל:

שאלה ט

נשאלתי שאלה לכני אשה אחת מלאה ימיה ללדת לפי דמיונה וחשבונה. ויהי היום בא חבל לה ודיתה בנפשה כי נהפכו עליה צירי לידה. שלחה אחר הנשים כדרכם וכולם הכנימו שהגיע עת ללדת וכו' קורין לה החכמה ונתעסקו עמה כנהוג הנשים הכורעת לילד ואחר חינה שעות ההכמה לא היתה רואה את הנוול וחבלים לא נכלו לה בנעימים ועדיין היא הולכת וכרסה בין שניה כמו ד' שבועות. והנה הנשים שהן ממלכות פולין מעידות שהנהוג הוא בכל מדינות כולן: שחקף שקורין נה חכמה והיא בודקת אם האשה רים הגיע זמנה ללדת אם לאו מחייקים אותה בנמחה ונריכה לספור שבעה נקיים ואחר חטרה לבעלה ע"י טבילה. ושאר כל הנשים מצני אשכנז יצאו אחרו שלא שמעו דבר זה מעולם כי אע"פ שהמילדת היתה בודקת אותה אע"פ כן טהורה היא לבעלה ויהי תורף השאלה: והיות כי בעניי לא מצאתי דבר זה מצויר בתלמוד או בנכוכים לא לא כור ולא להיחר. אך אמנם אחרתי על הנשים שבמדינות אלו לא ראינו חינה רחיה ועל המעידות שכל מלכות פולין נהגו לאסרה על צלה עד שתטהר אחרתי בלוי מנהג ישראל חורה. כ"ס וק"ו אנו מקום חורה וכל מעשיהם לשם שמים ומצאתי רמז קצת בוך פרק מפנין דף קכ"ט מאימתי פתיחת הקבר אביי אמר משתשב על המשבר ורב הונא בריה דרב יקושע אמר משתב שהדס שותת ויורד. ואמרי לה משתב שהכרוחיה טשאות לה באנפיה עד כאן לשונם. הביאו בעור אורה חיים כיומן ש"ל ופסק דתרתו בעיק דאין מחליין עליה שבת עד שתשב על המשבר והדס שותת ויורד. ובשם הרמב"ץ פסק להקל והיוזם שקודם מחליין. אם יושבת על המשבר קודם או הדס שותת קודם מיד מחליין. וכתב עליו הב"י דהכי נהנין. וא"כ וכינו לדין דנצי חילול שבת חזלין בספק נפשות להקל ובחד מינייהו מחליין. ואם כן יושבת על המשבר קודם לדס שותת נמא מקרי פתיחת הקבר משתשב על המשבר. וא"כ אם משתשב על המשבר היא פתיחת הקבר וק"ל אין פתיחת הקבר בלא דס כחה שכתוב בעור יורה דעה כיומן קפ"ח. ואף למאן דמחמיר לענין שבת דמציין שייכס יושבת על המשבר והדס שותת היינו לחומרא שלא לחלל שבת באחת רק תרתו בעיקן. אבל לחומרא עומאת יורה שהיא בנרת מודה גס הרי"ף דבחד כני והיוזם שקודם עומאת. דזה פשיטא דאף דהרי"ף דנצי חילול שבת מצריך שייכס לענין עומאת פשיטא דאם הדס שותת היא עומאת. ואם כן ה"ה אם יושבת על המשבר קודם שהדס שותת ג"כ עומאת. דהא תכף משיבדה על המשבר הוא פתיחת הקבר לאביי וק"ל דאין פתיחת הקבר בלא דס ואפילו לא ראתה כלום. וא"כ ה"נ יש לדמות נדון דין לפתיחת הקבר מאחר שהמילדת בודקת אותה ודאי לפתיחת הקבר יחשב ואין פתיחת קבר בלא דס אע"פ שלא ראתה. וע"כ לדעתי דינא קאמרי דאכורה לבעלה עד שתטהר. והנראה לע"ד כתבתי נאם הנעיר שמואל הלוי:

שאלה י

באו לפני בני יישוב אחד אודות ההרב של שלום שרגיל לעבור דרך אלכס ומקומם. ולפטמים י"ב

שאלות ותשובות נחלת שבעה סימן י"א ח 15

יש לאחד ב' או ג' בעלי מלהמוס ולאחד אין לו רק בעל מלהמה אחד. וכן לפעמים אחד יש לו ולאחד אין לו. וכענין במי שאין לו יתן לבסוף למי שיש לו. וכן מי שיש לו רק אחד יתן לבסוף למי שיש לו ב' או ג' וכן עשיר יתן לבסוף לפני. וכן יש חלקים ביניהם כי לפעמים אחד יש לו ארוות סוכים ולאחד אין לו. ובמקומות כפי הנראה לפי עניות דעתי פעמים נבדלים ופעמים נבדלים דאם נהפךנו אלל יהודים על ידי הפרי"רר אז נסתפקה שדכו של מי שיש לו ריקים ומזלו גרם. ואם נהפךנו אלל הודים על ידי הפירושים כדיו מחלקין ביניהם פ"י סלפסין ונהנו גם כן יהודים פ"י סלפסין לכל אחד ואחד כפי הנראה בעיניהם אז דיניהם דין. אפי"ם שלא חלקו פ"ם הערכה שיש להקבל. וכ"כ ב"ח כ"י שפ"ה לנדון ידידיה. ואם יתנו העדה או הקוואסיר מיינפער ליהודים כך ריקים כפי המניע אל רלק היהודים אז יחלקו היהודים ביניהם כפי הערך והממון. שעד כהן לא פליגי הרשב"א והרמ"ם הם לגנות הכל על הממון או על הכפשות משום דלמד בזהם על עסקי נפשות ולמד בזהם על עסקי ממון. משא"כ הכא דכ"ע ידעי דלאו ככה הוא כלל רק צריך ליטן לכה מכלל ומשמה. והם עצמם הם הם מחלקים מחלקים ג"כ לפי הממון. וכ"כ ב"ח ספ"ה שפ"ה דבזמן לוי ככה ממון. משא"כ הם הם מוכרים עמהם צריכים כסף צריכים לגנות כפי הכסף שנוחין. בזמן הרשב"א והרמ"ם דהיינו הוי לפי הממון וחצי לפי הגלגול. כי אפי"ם שנקמה עניינים ס"מ גם הם עושין עין לומר כך הרבה יהודים יש כהן. משא"כ הם נותנים ליהודים בעלי מלהמה לימן מזונות לפנייהם ולכני כוסים שלהם אז ג"כ נותנים עיניהם בממון ויותר מי שיש ספק בידו יוהר. ואם יחלקו ביניהם כפי הג"ל אין חילוק במי שיש לו ארוות כוסים או אין לו צריכים להחזיר כפי המניע אליהם אפי"ם שאין להם ארוות כוסים. ומ"ם אין העניינים פסורים מכל וכל שצ"ה הם לא יפצרו עניינים מכל וכל. ואם יכבד עליהם חצי ראש הכני יקילו מפלי"ס פ"ם עובי העיר לשם שמים. ובכשיו שנתנו הפירושים למקנה יהודים ולמקנה לא נחנו אז צריכים אותן שלא להחזיק ריקים ליטן לבסוף למי שהחזיר ריקים. וה"ם הם פסורים אח"כ מן הפסורים. אבל הם צריכים אח"כ ליטן ממון להפירושים שצ"ה שלא החזיקו אז פסורים מליטן לבסוף לאותן שהחזיקו ריקים נג"ל :

שאלה יא

נשאלתי על מצה מזה שהוציאה אותה מן הסעוד והחזירה אותה לתוך הסעוד לגמור אפי"ס. והניחיה עד אחר פסח כי לא פורש מה יעשה להם כי היה ציבור אחד וכחציה אופה. כי מ"ם במהרי"ל מהר"ם. שיש שלא להוציא מזה קודם שנאפה יפה ולהחזירה אולי תסתמך קודם החזרה עכ"ל. אין ר"ל דחייבין שמה צרכי ז' קודם שמחזירה תסתמך. רק שמה תסתמך וצ"ה לתור ותסתמך קודם שמחזירה. אבל אי מחזירה חייבין אין לחתם לחתם. דל"כ רק חייבין שמה תסתמך לחתם קודם מה מקום להקפדה זו מדוע לא חתם משפחה מה יעשה צה ולומר מזה שהוציאו מן הסעוד קודם שנאפה יפה אסורה שמה נסתמך קודם החזרה. אלא בחתם לזה לא חייבין ואינה אסורה אם הוציאו אותה קודם שנאפה יפה והחזירה להטור. רק שהקפיד שיש להחזרה שלא להוציאה מן יבוא לידי טיבוב ותסתמך קודם החזרה. ועוד ראיינו ממ"ם בחשבות מהר"ם כ"ן מקראת: בסיון מ"ה וז"ל באריות על מזה שאין לעמוד עליה אם חושין נמשכן ממנה אם לאו. והטור כתב וז"ל אם אין הוכיין נמשכן ממנה יוצאין צה ובפחותה מן אין יוצאין. אבל לאכול מותר. אמר כן הוא. אבל בנדון דידן פכ"ס אסור. חזק אף אם נדקדק בנפשותיה מזה מעט אין יוצא אבל מותר לאכול ממנה. מ"ם דלמה מזה זו פהרה הרבה מצינו שאין חושין נמשכן אפילו אם קרמו פניה. ועוד דלמה הדין שמוחר לאכול קאי דוקא חייבין אחר שמוציאה שמה. ההטור קודם שמחזירה אז מותר לאכול. אבל שהלחינו אם לאכלה אחר כך צה יש לחוש שמה נסתמך אח"כ כל זה יש לנו לתור הוציא והסבירה נותנת: כשפיה נאפה יפה תסתמך. ובפרס הוציא ונמלא ב"ס מהר"ם בשם מהר"ם שהקפיד וכו' עד כהן לשונם. ואם חיתא דלף ב"ס החזירה להטור אסורה היה לו לומר רבנא ספי. דלא זו שלא החזירה למי פשיטא דאסורה אפילו אם הוחזרה להטור גם כן אסורה שמה תסתמך קודם החזרה. עוד אי הוי שפחה שהקפיד מהר"ם משום שמה תסתמך קודם החזרה כ"ש שיהיה לו לאכילה אף אם אוכל אותה חייבין קודם שיתחזר. דחידוק מלבד הסוד אין יוצאין צה אבל לאכול מותר. ובפרס בעל ההשגה הג"ל דלאכול לא לתור מותר. והרי הכברה טענת דיוהר מהר"ם נכח להחזירה להטור מזה שיאכל אותה ואף על פי כן חושין שמה תסתמך קודם החזרה. כ"ש שהיה לו לאכילה דף לאכול לא לתור שמה תסתמך קודם גמר האכילה. אלא ודאי דאין הפירוש דיש לחוש שמה תסתמך מיד קודם שיחזירה. דאם כן היה ספק דלורייא ואם

10 שאלות ותשובות נחלת שבעה סימן יא יב

לו לסתמי' הדין ולומר מזה שהאילו מן המזר והחזרה אסורה שמה נחתמה קודם שהחזרה .
 אלא בנחת שחין למש לזה כלל . רק שהקפיד שלא ילדי אסור ולא ילדי שהייה . רק
 שבוא מבוא ראיה ממסד"ר ר"ש דמלך שלאחר אפיחה רק שלא נאסר יפה שיש לחוש שפדין
 פתחין . ובה מבוא ראיה ממסד"ר דהסבדא נואת שמוכל לבוא לילי דחמוץ חף לאחר אפיחה .
 שכן נמלא בשם פהר"ש שהקפיד וכו' . ש"פ שחף לאחר אפיחה רק שלא נאסר יפה יש למש
 לחמוץ כג"ל :

שאלה יב

נשאלתי אם מותר למחן חמים של פסח קודם פורים בלי מקור הרהי"ם ובלי פריסת סדינים .
 דבר נפשו הוא שחומר . ואל חספה נמה שכתב בש"פ סי' הל"ג והוא תחשובת מהר"ל
 סימן ל"ט ונהגין לנקר הרהי"ם וכו' הביאו הב"י בשם האגור בשם מהר"ל . דזהו מיירי לאחר פורים
 שהוא חוץ שלבים לפסח משא"כ קודם פורים לא נהגו . ומאי דיש לחוש משום דחמוץ דפחין בהם
 פבוהא לחומה לשלח כנר נחבסל קודם שלשים לפסח ואין כאלו מבטל אסור לכתחלה . שנינו שוחן
 פ"ט לבטל האיסור כמו שכתב הפור בסיומן חנ"ג שאין לחוש לנשיכת העכברים מזה הפסח . וכו"כ
 ה"ח סי' לענין חסין מחולפים שטרחין מחמת נדוד הרהי"ם ומ' שנשארין שם נחבסלו . ואין כאלו
 מבטל איסור לכתחלה שחיונו שוחן כדי לבטל האיסור . ועוד ל"ל דאין בזה שום מבטל איסור אפילו
 דיעבד . מלא דשמה לא שחט שום חבואה לחומה . ואח"ל שטחני שחט ביני וביני כמה פעמים שחטו
 חבואה פסח ששחטו חמים לפסח . וא"כ הוי ס"ס דאפילו בדאורייתא חולקין לקולא . וכו"כ דהוי חרמי
 ספק ספקא וגם נחבסל בחיטופו . ואל חספה במ"ש הש"פ בסיומן חמ"ז ח"ל ואם נהפער חסין
 קודם פסח ונחבסל בשנים חינו חור וניטור בפסח לאסור בפסח ויפסדו חולקין . וכתב פל"ו רמ"א
 ונהגין כהסבדא ראשונה בכל חסרובות שהוא לח בלח . מיהו בדבר יבש שהפער אין שיש לחוש להפער
 כגון פח שנשל לין אפי"פ שנשלו חסר בפסח עכ"ל . היינו שהחמין נוס אחד לנבוא ואינו נכלל
 רק שנחפער ואינו מכירו . משא"כ בקמח העפ"י שהוא יבש הוא נכלל ואין ההיבדור בעין מהש כמו
 לח בלח . ולכן שפיר נחבסל קודם פסח דכל היכא דנחבסל בס' קודם פסח חינו חור וניטור .
 כמ"ג רמ"א עמנו בסיומן חנ"ג . ואם להבדוק אדם לומר דעדין יש בזה חשש מבטל איסור לכתחלה
 דמי דחקו לפסח קודם פורים בלי מקור הרהי"ם . ינקר הרהי"ם ויפסדו סדינים ויריעות כבני אר
 פורים כנהוג בקרב ישראל . דנשלמה גבי חסין שאכלו מהם עכברים הי אסור בע"א . משא"כ
 בניקור הרהי"ם דכל מה שיש בידו לחקן יחקן . דזה חינו . דא"כ גם בחסין שאכלו הרהי"ם ממני
 נמי נימא הכי כי אפשר בחסין אחר . דדוחק לומר דאיידי בכל החסין שפער נבוכות מן העכברים .
 דא"כ הלא גדולה מזו החיר הגאון לקנות קמה מן השוק בשעת הדחק . אלא ודאי שאין שעת
 הדחק ח"כ למה לא יכירו החסין מנשיכת העכברים . אלא ודאי מאחר שבודאי יש בשם נכסין
 הנשיכות אין לריך בנדרס . כי מאחר שיש מורה בנדרוסם שפער דיעבד . וכן בשם נכסין
 מהרמ"א סימן קנ"ז בשם החוספוט דפרובין דכל דבר שיש בו מורה לחקן השיב כמו דיעבד . וכו"כ
 חף אש שחטו בהם חבואה לחומה כמ"ג יש ששים נגד האיסור ומפני שיש מורה לנקר הרהי"ם ולפרוס
 סדינים ויריעות חבוב כמו דיעבד . דמה שנהגו להחמיר לנקר הרהי"ם היינו לאחר פורים וסיכא דלא
 נהגו לא נהגו והכו דלא להוסיף עליה להחמיר לנקר קודם שלשים יום לפסח . ומה שריך לנדר
 חסין שנחמו ולא שרינן בלא בריה מהאי פעמא . היינו דשם יש לחוש שמה אין ששים מאותן שלא
 נחמו . משא"כ בחסין נשארין שאין בשם רק אחד מהל"ג כמ"ג המור ואין בזה משום מבטל איסור
 לכתחלה כמ"ג . ועוד דשמה אין באלו איסור כלל כדאמרינן . ועוד דהא לריך להוציא הוצאות לנקר
 הרהי"ם ולפרוס יריעות חוץ החיצה שקילס בו את הקמח מן האפרכסת . ואיחא ב"ד בסיומן
 ק"ב אפי"פ שדבר שיש לו מחירין אפילו באלף לא בטלי מ"מ בענין כלי כהאכר מבליעת איסור
 לא מיקרי דבר שיש לו מחירין לפי שריך להוציא הוצאות להגפילו . וכו"כ וכו"כ בנדון זה כמ
 שכתבתי באשכר שאין בו חשש חסין כלל שמה לא שחטו חבואה לחומה . ואף אם יש בו חשש שמה
 שחט חבואה לפסח שמה חמ"כ פסח כמה פעמים חבואה אחרת ביני וביני . ואח"ל שלא שחטו
 חבואה אחרת ביני וביני מ"מ יש ששים כנגדו ואין בזה משום מבטל איסור לכתחלה דאין מחוץ
 לבטל האיסור רק למחן קמחו קמחון כמ"ג הפור . וגם יש בו מורה לחקן כמו שכתב מהרמ"א
 בשם החוספוט . וגם לריך להוציא הוצאות כמ"ג ב"ד לענין דבר שיש לו מחירין . ואם כן הכא
 דכולהו אימארו ביה כ"ג דמורא וליה דין לריך בשם . וכל זה כתבתי לכוונת דמילתא כי ראיתי
 י' רונין למתא . וכו"כ בשם פאקומס שיש להם קלף אונס מדאנא פדנר מן יסרנו אח"כ סמי

שאלות ותשובות נחלת שבעה סימן יג ט 17

שאל הרחיים מוחות מרוב מים כאשר הוא פלול לרובי מים צד כורים לפסח דכל שכן דמותר
לפחון קודם פורים . והמפקק בדבר ליה מאן דהש לקהיה . הנלע"ד כסבתי נאם הנצי"ק
שמהל הלוי :

שאלה יג

עובדא הוי בנחמבערג שפחנו קמחיהם לפסח אחר פורים צינור הרחיים כנוג ובאכרסס
והיכה הדשה או בפריסם בדינים כנוג . והח"כ כחן אחד שהיה לו הפיס למוחות וכמעט
החלי היו למוחות . וקצת שהנו קמחיהם אה"כ עד בלא נודע מזה ההפסד וקצתם לא כחמו עדיין .
ופסקיהו בהקמת הזה הכור אפילו להשהותו וזה שנתן אה"כ הוי דיעבד ומותר כי נהפסד בשמים
קודם פסח ואילו חזר ויעור כי קצת הוא כדון נה בלא שהאיכור נכלל ואילו עומד בכני פלמו כמו
שכתבתי בסימן י"ב הקודם . ומי בלא נשמן קמחו עדיין מאחר שהנו כל ישראל לנקר הרחיים
הפ"פ שצדן אין לריך לנקר כי אף הם פחנו מנוחה להורה מ"מ היו ס"ס הדא שפח לא נחבקע
הפ הם היה לשותה שהרי צימי ההלמוד היו בזהנים הבואה להורה למנוח . ואח"ל נחבקעו
ונתחמנו מ"מ מה שנתן אה"כ ונתערב בו מעט מן ההפסד הלחמים נהפסדו בס' קודם ששה . וזה
היה פסוק יותר להחיר מחטים שנתנו ויש ס' כנגדן שלא נחמו . מ"מ מפני שיש סורה לחקן חשוב
כמו דיעבד כמ"ס בסימן הקודם . וא"כ מכ"ס צינור הרחיים שהוא בירחא . ואם היה שוקן לכחלה
בלא ניקור לא היה מבטל היסור לכחלה . ובפרס שהיה כ"ס שמת חין סס היסור כלל ואח"ל הים
קנה היסור ונהפסד חינו מכוון לבטל האיכור כמ"ס לעיל . וע"כ בדין חין היסור כלל לשהן בלא
ניקור רחיים רק שנהנו כך והיו דלא לוביף עלה . וע"כ מה שנתן אחר כך הוי דיעבד . אבל
מי בלא נשמן קמחו עדיין לדידהו בלכחלה מלד המכבג שנהנו לנקר אחר פורים . אבל אם לא ויכלו
נקל לנקר הרחיים כי הוא שומך לפסח או שאר הכרה גם לדידהו הוי כשעת הדחא ושרי לפחון בלא
ניקור . הנראה לפע"ד כסבתי :

שאלה יד

בשאלתי על ילד בן שנה וד' חדשים נגמל מהלבו וקודם פסח היה ל"ע חולה ב' שטופס חולי
מאוכן עד הכר הש כמו ולא קם רוח בו ונחנך כך ברא ימי הפסח אשר לא היה בילד
יוכל לבטל המאכל והמשקה והזר להולכתו השד בודאי חין ספק להחיר לו שתיית חמץ כי חין לך
דבר שמועד בפני פקוח נפש . אך מהוד ל"ע חין לנהוג להביא חמץ לביטוי . כי אי אפשר בכל
שנה ביוב וביוליה לשהת החיטוק לביטוי ח"י . ובפרס ששנה שהכורין לבטל ולי אפשר להרכיב
החיטוק על כהפה של אמו וגם לא להדדה את בנה מהרה שחש כמו . וההרתי להביא ההמך לחוך
הביה המנס בחדר שהין משתמטין בו חדיר ומן הגד כדי שלא יהא נכשלין בו . חמנס נקושי גדול
מכני שבהוב בנ"ה סימן קע"ו דאם מוליח חמץ כדי לבערו מותר ליתלו ביד . ומביא רח"ה מן הגמ'
מכדי לביטורא קא מכוון מיכל קא אכיל מיניה בתמיה . היינו דוקא אם עוסק לבערו מבא"כ הכה .
לכן החרתי להניח מן הגד כדון ח"י ששכה חמץ בביית ישראל , על ספק מ"ס הפור בשם הרמ"ש סימן
הנ"ה בבכתי מביא המן לישראל צי"ט אחרון דפכה שיהאמר הישראל אינו רוצה שיקנה לי רשותי
וזה חינו קונה לו רשותו בע"כ . ואף שבהר"ז ליון בנ"ה מהר"מ מיכן סימן פ"ב שדא ביה נרגא
ח"ל . ומה שכתב החר כך ול"י דפי' דר"ס מהר"ר שלא נקנס הפרה בכסף אל הכותית הג"ל
מחילה נקנית לה המשיכה ליה דין ודיון לומר השש בזה . ורח"ה חממן בפסח מעשה שגלה
הא"י פה לישראל צי"ט אחרון של פסח וקבלתו הא"י שלא כעניו וכו' עד דהיה נהיה
ליה דליקטי הכא נמי לא היה דעת הישראל לקנות החמץ בפסח עד לאחר וכו' . ומה התם
היתה קבלת הא"י לדעת הנהגה להקנות לישראל ומסילו הכי לא היה מועיל כ"ש כגדון דידן דלא
נקנית לו המשיכה וכו' עכ"ל . חין כגדון דומה כלל לרח"ה דהתם לא עשה סיכויי שום דא
זכייה בחמץ כי הח"י הביא לו בלא ידיעתו וגם שפחנו ח"י קבלתו בלא ידיעתו . וכשהודיעו
לישראל טוב להנצינו בביית ח"י ולהנצינו מבייתו . לכן הורה שמוחר ההמץ ולא הוי חמץ של ישראל
שטבר עזיו הפכה דהישרא ניהא ליה דליקטי וכו' . הגל הכא עשה חייזוק המעשה ומשך הפרה לא
המריקן שיהא דעמו המשובת ויבטל המעשה עכ"ל בהריכות . ש"מ דוקא כענין זה מותר
אבל לא שיש ההמץ בבייתו ובגדר נכונה היא . מכל מקום לא משמע כן מדברי הרא"ש שהביא
הפור בסימן חמ"ח בלוחת חיים דמשמע דחיקון כן להבא משמע . דלאו דוקא כגדון זה שהיה
המעשה

18 שאריות ותשובות נהלת שבעה סימן יד מז

המעשה רק אפילו אם יש לו ידיעה ממנו רק שלא יהא ניכר מחוק מעשיו דניחא ליה דלא הוי חתנו של ישראל. וגם השמע מדבריו דאם הישראל מניחו ברשותו אינו עובר עליו ואפילו בסמס שלא אמר בפירוש שאינו רוצה שיקנה לו רשותו מ"מ אינו קונה לו רשותו מסמא. משום דהיתרא ניחא ליה דליקני. ועוד בר מן דין גס מהר"ם מינן מחלק שפיר בעינן אחר עוד בכני פנים. כאלה דכתב וז"ל ועוד דלה דמי כלל להמן בפסח דחמן אסור בהנאה ועובר עליו בכל יראה וכל ימאל ואין ספקי דאין דעמו לקנות כלל לשווייה נפשיה רבע לפנור על ד"ס. ואע"ג דיוס אחרון דרבנן כעין דאורייתא אחרון וכו'. הכל הכא קנייה דהיתרא הוא ודהיתרא ניחא ליה דליקני אע"ג דאית ביה הפסד מתן אם יולד זכר מ"מ אית ביה נמי הרווחת ממנו במשיכה יו וכו'. כרי לדבריו כ"ס הוא דביתים ראשיהם דככה דהוא אסור דאורייתא ועובר על כל יראה וכל ימאל כ"ס דאנו ספקי דאין דעמו שיקנה לו רשותו כלל דאין ספקי שלא יעבור על ד"ס. גם מה הנאה יש לו אם דעמו שיקנה לו רשותו דהם יקנה לו רשותו הרי אסור בהנאה מלבד מה שהוא עובר על כל יראה וכל ימאל. והך פ"ק הרי בר הכי שצובר על ד"ס ח"ו מכל מקום להנחת יתום דמה ירויה הרי ידנה שיקנה לו רשותו דהא חדרבה מפסיד ביהבך בהנאה. אלא ודאי דאין דעמו לקנות לו רשותו כלל. ומה שכתב מהר"ם מינן עוד פס"ג וז"ל ועוד דלא דמיא להמן דההם פשיטא דאין ראונו לזכות בחמץ דהיכא הוי גורם לו הפסד דה"ל חמץ שעבר עליו הפסד ואסור בהנאה אבל הכא אית בזה ריוח בפשיטתו פ"ג. הרי בשני סמסים שכתב נשפע נדון דידן שמוחר להשקות החמץ בזיבור ואינו עובר עליו שאינו חמץ שלו שהרי לא נתן עדיין שמות בשבילו. ואף אם יתן לאחר זמן מ"פ לא קנה לו רשותו אסור קונה לו דלא ניחא ליה שיקנה לו רשותו. ופל כן אינו עובר על כל יראה וכל ימאל. ואם לחכך אדם לומר דע"כ לא קאמר מהר"ם וחיין הדבר שלא יתן חמץ שעבר עליו הפסד במה שאינו חמץ שיקנה לו רשותו היינו בלא יתן פשיטתו ניכר מהוך מעשיו אבל הכא כפושא דניחא ליה שיסחה הילד חמץ כדי שיחזור לבוריו. אף זה קשיא דלא גרע מזילו היה בבשר ימות הבנה דמורה להרהרנות בדבר אסור הון מע"ג אם הרשויה ידוע. או ע"פ שומה דלחיה ב"ד סימן קנ"ה. ה"ה הכא נמי הכי דאף ההם הרשויה ניחא ליה אבל במה שחמץ בדבר אסור לא ניחא ליה אלא בזה על פי ההכרח ואין לך דבר שמועד בשני פקודת נפש. ובהם נמי כן אף אם ניחא ליה לשחור חמץ הרפואה ניחא ליה אבל האסור לא ניחא ליה. ועוד דאף אם ניחא ליה לבהות הילד חמץ משום דכואה מ"מ אינו מוכרח שיסחה חמץ שלו ויכול לשחור חמץ של א"י ואם כן עדיין לא ניחא ליה דליקני ליה רשותו ואינו עובר עליו כנ"ל. ופי' יעילי משניאוח :

שאלה מז

צפרא טבא. ושחא בריכא. וחיי אריכא. ומווני רויחא. לאהובי ריכא ובר ריכא וכו'. מפני טרדות הן לא אוכל להאריך. אך אודיע למכ"ה המעשה רע אשר עשה קאפיל ארענא דארץ וכחבתי לו בפקודת מר שיבוא הנה במקלו ובחרמילו. וכאשר הביד לי מעשה שהיה כך היה ששחט עגלה חלל קצב בעי"ט ליקח בשר וליקח מן הכרם. ואח"כ בא כמר פייבש והביד במה שאסר הקצב הביד לו שחברה מפני שהיה מחירארה שהיה משוגע הנקרא שווינ"ל קעפפ"ט. בכן אמר קאפיל הנ"ל למשה ואברהם נלכה נא וגררה שהקצב יפתח הראש כי אחס יותר בקיאות ואומנים בקצנות ושחטה ממני. וכשפתחו הראש מצאו בתוך המוח (מי"ן דין) רוחב כמו (גוטן גראשין עגל) ובחור (הגעל אלף הירז קערינדליך) ואמר אברהם אני איני רוצה לאכול מן הבשר יאמר הבשר עלי. והשיב קאפיל הלא הקרום קיים כשר הוא ולקח צלע שלם מן הבשר. פ"ק דברי קאפיל עצמו. אברהם ורעשדארף הביד כאשר שחט מן העגלה הנ"ל ששחטה (אין ואל חסרון הנ"ל האבין זיאל ער צום קצב גינגנין זיאל קאפיל און משה דדין גיוועזין חונד קאפיל העב אין קאפ' גישטאכין מיט איין מעשר העב ער דען קאפ' פון זמין הויאל לאזין זיאל מיטן אין הירן גיוועזין געל אבר דאז מוח) זיאל רוס גווען ווייל אבר קיין (מורה הוראה) וזער דא גיוועזין העב ער פון (בשר) גיט נעמין מעגין. משה הביד ביה"ע כנ"ל וכו'. ויען כי הוא עצמו הביד שהכשיר ולקח מן הבשר על סמך שקרום קיים אין צריך לעדותו של העד. הנה לפי דבריהם דבר פשוט היא שהכל כשר כיון שהמוח הק"ף מה שנתרן אבל לא מטעמיה כיון שהקרום קיים. לכן לפי טעיות דעתי ראוי לגנוש מחמת טעמים כי מי כמכו להורות בדבר שצריך שאלת חכם. ועוד כיון שמשאנו הורה שלקח עמו כמד אברהם מאמר שהוא יותר אומן בקצב וזיאל אסרו ואם כן למה כמד הוא על דעת עצמו. ע"כ

שאלות ותשובות נחלת שבעה סימן טו י 19

ע"כ מכל'ת היושב על כסא הוראה לדון ולהורות הוא יענין בדניאל דהכוא נדברא ומה משפטו המרוץ יודעיני. כי לא אכזה בנחלתו דמר להורות בפני רבי. וזולתו לא ידעתי למדש. רק שטתיו כימי עולם יחודש. ואזוייו יהודש. כ"ד מחותנו וארכנו שאינו תלוי בדבר הקטן נתן בלחצבערג ערב כוכות תכ"א לס"ק :

תשובה גרסינן בפ"ק דמולין א"ר הונא האי טבחא דלא סר סבינא קמי' חכם משמתינן ליה. ורבא אמר מעבדינן ליה ומכריזין אבשרא דטרפה. ולא פליגי כאן בשמנאלת סביט יפה כאן בשלא נמאלת סביטו יפה. רבינא אמר היכא דלא נמאלת סביטו יפה מחמסם ליה בפרתא דאפי' לכותים נמי לא מודכן. ופירש"י והיכא דנמאלת סביטו יפה מכריזים עליה דטרפה משום הקבא מיהא לכותים שבקי' ליה לזבוי. ההוא טבחא דלא סר סבינא קמיה דרבא בר חיננא שמתיה ועבדיה ואכריזו אבשרא דטרפה ופירש"י דקבכר הא דאמר רבא מעבדינן ליה כו' אפי' היכא דנמאלת סביטו יפה. איקלטו מר וזוטרא ורבא אשי לנביה אמר להו ליעיינו רבנן במלתיה דתלו ביה טפלי. בדקיה רבא אשי לסביניה ונמאלת יפה ואכשריה. ופירש"י דקבכר הא דאמר רבא מעבדינן ליה בשלא נמאלת סביטו יפה קאמר עכ"ל. ואף שלגדון דיקין איז צריך לכל הסוגי' מ"מ הואיל ואתא ליקן נימא ביה מלתא. הטור והש"פ פסקו כרבא ולא כרבינא. וכן הרי"ף. דהיכא דנמאלת סביטו יפה משמתינן ליה ולא מעבדינן ליה. והיכא דלא נמאלת סביטו יפה מעבדינן ליה ומכריזין אבשרא דטרפה אבל שרי לזבוי לכותים דלא כרבינא. ומתמה הרא"ש על הרי"ף למה לא הביא הרי"ף הך דרבינא דהוא בתראה. וכתב הב"ח דלא קשיא כלל משום דמר וזוטרא ורבא אשי אכשריה. ופירש"י דקא סביר דלא אמר רבא מעבדינן ליה רק בשלא נמאלת סביטו יפה. וכיון דמר וזוטרא ורבא אשי עבדי עובדא דלא כרבינא וגם רבא בר חיננא צוה להם למנוא לו זכות להכשירו אם נמאלת סביטו יפה הכי נקטינן דלא מעבדינן ליה אלא בלא נמאלת יפה אבל מותר לזבוי לכותים. וכך היא דעת רבנו דלא חש לקושיות הרא"ש אבוי. ועוד דאף הרא"ש לא חלק על פסק רב אלפס אלא תמה עליו בלחוד עד כאן לשונו. והקשה לי אם כן מהו תמיהת הרא"ש שחא גם דעת הרי"ף כן דלית הלכתא כרבינא דהוא בתראה. ומ"ה תמה על הרי"ף שלא הביא דברי רבינא. ומתהימה על הטור דלא פסק כרבנו. והב"י מיישב שג"ל בטעמו של הרי"ף מפני שהיה מפרש כמ"ש בשל העיטור דרבינא ס"ל דנמאלת סביטו יפה פליגי. דהיכא דלא נמאלת יפה ל"ק רבא דמכריזין דטרפה היא דהא אפילו לכותים לא מודכן. אלא אפילו דנמאלת סביטו יפה קאמר דמעבדינן ליה וכיון דהפסד מחוץ טבח הוא פסק להקל עכ"ל. ואילו לא שכתב רש"י ז"ל בזה דמר וזוטרא ורבא אשי דקבכרי דכבר רבא מעבדינן ליה בשלא נמאלת סביטו יפה קאמר. לולא וחת הייתי אומר דלא פליגי והכי הוא שיטת הגמרא. רבינא לא פליג רק אכתם גמרא ולא ארבא דסתם גמרא קאמר ולא פליגי ע"ז אמר רבינא דפליגי דרב הונא סבר דנמאלת רביטו יפה משמתינן ליה. ע"ז אמר רבינא דזה אינו רק דנמאלת סביטו יפה סבר רבא מעבדינן ליה ומכריזין אבשרא דטרפה. והיכא דלא נמאלת סביטו יפה קא סבר רבא מחמסם ליה בפרתא. מחילא רבינא לא פליג ארבא ולא אמר כבדא דנפשיה רק מפרש מימרא דרבא דפליג ארב הונא. ולא כסתם גמרא דקאמרה דלא פליגי. וע"ז קאמר דגם רבא בר חיננא פסק הכי דהאי טבחא דלא סר סבינא והוי יפה שמתיה ועבדיה ואכריזו אבשרא דטרפה. אבל אם לא היה נמאלת יפה היה פוסק כרבינא אליבא דרבא כדאמרן. וגם מר וזוטרא ורבא אשי סביר הכי. רק מה שהחזירו אותו היינו טעמא משום דאין איסור בדבר רק משמתינן אותו משום כבודו של חכם שהיה לו להורות. ולכן פסק מהרמ"א ב"ד בסיומן י"ח ונמאלת יפה יכול החכם למחול ואין צריך לגדונו. ואם כן מכ"ש כשכבר נידה אותו כ"ש שיכול להתיר לו נידויו. וע"כ צוה למר וזוטרא ורבא אשי לעיין במלתיה. ועוד אלא אפילו בטבח ש"ל טרפה מתהי' ידו פסקו הרבה מהאחרונים דהכל לפי מה שהוא אדם, ויש שמעבדינן אותו לזמן רבי ויש לזמן ארוך, וכ"ש בדבר שאינו משום איסור רק משום כבודו של חכם מכ"ש שיכול להחזירו ולכן צוה רבא בריה דרב חיננא לעיין במלתיה. ודבר זה מוכח טובא דקאמר לעיינו רבנן במלתיה דתלו ביה טפלי. וקשיא ממ"כ אי כדין העבירו מה ויעיל לו טפלי דתלו ביה. ואי משום קנס העבירו בלא טפלי נמי יכול להחזירו. ועוד דרבא אשי בדק לסביניה ונמאלת יפה ואכשריה דלמא אכתי לעולם בתחלה לא היה סביטו יפה ואח"כ התקינו ועשאה יפה דמתחמת לא היה תיכף בלוחו יום רק אמר וזמן כדמשמע בגמרא איקלטו מר וזוטרא ורבא אשי להחם משמע לאחר זמן. אלא דואי בלחת גם הם סביר כרבא וקאמר דהכשירו אותו משום שכבר סבל עונשו משום כבודו של חכם במה שנידה אותו והעבירו אותו לזמן מה וע"כ רצה שוב השיב אותו על כנו משום טפלי דתלו ביה. וגם הם מר וזוטרא ורבא אשי הכשירוהו משום שסבל

שכל עונשו נמה שפקר נגד כבודו של חכם. ותלו טעמא נמה שנמצא סכיני יפה כדי שיהיו להם פתחון פה לפניו ר"ל לפני הטבח למה הכשירוהו. אבל נאמת מזה אין ראיה דשמה כבר לא היה בכנין יפה או היה יפה ואפילו הכי היה ראוי לנדות. אך אע"פ כן שריק ליה כדאמת. ואם כן אינו מוכרח מה שפירש רש"י דס"ל הא דאמר רבא מעבירין אותו היינו בשלל נמצאת סכיני יפה. אך חלילה לי לעבור על דברי רש"י ומשמעות הפוסקים ללא פסקי כרגיעה מכל מקום הילכתא כרבא דהיכא דלא נמצאת סכיני יפה מעבירין אותו ומכריזין אנשרא דטרפה. אף על גב דלרוב פוסקים היכא דנמצאת סכיני יפה לא משמחין אותו רק משום כבודו של חכם. והכי כבר גס רמ"א בהג"ה סימן י"ח. ואם כן כ"ש הכא אף אם היה מכשיר כדין מכל מקום לא גרע מנמצאת סכיני יפה. וכ"ש אם לא נמצאת סכיני יפה ד נדון. איתו ומעבירין אותו ומכריזין אנשרא דטרפה. וה"ה הכא. וכ"ש לפי מראת דעות שכתבו דהאי טעמא דמגדן לם נמצאת סכיני יפה כדי שלא יסמכו על שחיטתו פעם אחרת ויהי פגומה וישחוט בה כל שכן שיש לחוש בהא שיסמוך על הוראתו פעם אחרת. ואם כן כל שכן וקל וחומר ומה דנמצאת סכיני יפה דחוש הראות אין להכחיש ואף על פי כן אינו רשאי לסמוך על דעתו אי מפני כבודו של חכם אי משום נזירה משום פעם אחרת כ"ש בהא דהיה כחומר בארובה דראוי לנדות. אך הכא יש לו דין דלא נמצאת סכיני יפה דמשי"ת' ליה וזעבירין ליה ומכריזין ליה אנשרא דטרפה אף אם היה כשר נדון. כל שכן כהן כפי הגרסה לי שדדן הוא טרפה לא כמו דעת מכ"ת שגסר נדון אך אין לי עתה פנאי להאריך. ואף אם היה כדברי מכ"ת שהיה כשר נדון מכל מקום ראוי לנדות בחד משני טעמים הגרסה לי כל שכן הכא דלא היה לו להורות נמה שגריך שאלת חכם ויש לחוש שגס כעס אחרת יסמוך על הוראתו. ולפי טעם זה גם דנמצאת סכיני יפה אין רשאי הרב לחול על כבודו. דאין הנדוי משום כבוד הרב רק משום שלא יפוק חורבה מיניה לפעם אחרת וכ"ש הכא שאי נידוני למחול הנדוי שחייב. ועוד שכתב בש"ע סי' א' ואין צריך לידע כל חילוקי דינים וכו' על דבר זה מחספק ושואל שפיר קריין דיה יודע וכו'. וכ"ש נזה שהוא סופך מזה שהיה מחספק במיעוטו ואינו שואל אפילו בדבר שלא שייך לשחיטות ובידיות שלו כ"ש שראוי לבעבירי משחיטתו ובידיותו ולאכרוזי אנשרא דטרפה מה שאלל מזהמה זו לא מה שישחוט והכלים צריכים הכשר. ועוד לוי מהם דאף אם העדים אומרים שהיה החסרון בחוה נדון שלא היה טרפה בכך שלא נחם כדונג. והיה לפי דבריהם המוח מקיפו. מכל מקום כל הדרכים האלו בו. דהיתא בנמרה דחולין דף ט' אמר רב יהודה אמר שמואל כל טבח שאינו יודע הלכות שחיטה אסור לכתוב שחיטתו מאי קא משמע לן חתנא וכו'. לא צריכא דשחט ב' וג' פעמים ושחט שפיר וכו'. וכתב הב"י בש"ע סימן א' אפילו שאלו לו עשית כך וכ' ומחוך תשובתו נראה ששחט בראוי אין לסמוך עליו אפילו אמר ברי לי ששחטתי יפה עכ"ל. וה"ג נדון דין אף שהעדים הם כשרים ונאמנים מכל מקום אחרי שאינם בעלי חורה כלל א"כ מה שהעידו שהמוח היה מחיף החסרון לא העידו רק בדמיו ולפי סדרתם ואפשר אם היה בא למראה עיני הדיון היה מורה בה לאיסור. על כן אין לזוז ממה שכתבתי תחלה לגדותו דלא גרע מנמצאת סכיני יפה. אך דנמצאת סכיני יפה יש שני דיעות בעטמא. האחד הגירוי הוא משום כבוד הרב ולפי זה יכול החכם למחול וכן כתב ר"מ איכרלס בהג"ה סימן י"ח. ולטעם הר"ש דמגדן אותו משום שמה יסמוך פעם אחרת על דעתו ולפי זה אין החכם יכול למחול אף שבעתם הזה נמצאת רכיני יפה. ואם כן גם נדון דין אף אם היה לו דין דנמצאת סכיני יפה ונ"מ דמגדן אותו אבל לא משמחין ליה ולא מעבירין ליה מכל יקום אין נידוני למחול הנדוי שהייב שלא יסמוך על הוראתו פעם אחרת. וכן ראוי לגזור הכא יתרה מכאן. נמצאת סכיני יפה דהם נראה בחוש יפה יפה וכו' סוף על דעתו ואין שייך לזוז כל כך שמה דכעס אחרת ישחוט בכנין פגומה מה שאין כן הכא דיש ויש לחוש על כן היו נידוני למחול הנדוי דכאן אין הנדוי משום כבודו של חכם ר' שגריך שאלת חכם ד' זו גולי עלתא דנא גמירי. ועל כרחק גם הנדוי בשביל שלא היה מראה הכוראה לחכם ואינו משום כבודו של חכם רק משום איסורא. ואי קשיא לטעמא דאין מראה הכנין לחכם אלא משום כבודו של חכם למה מחלו חכמים על כבודם נגד השוחטים. הא ל"ק דהכי דייק ואמר בטור ורמ"ה הביאו בש"ע סימן י"ח והאירנה נהגו למנות וכו' ולזה מחלו חכמים על כבודם כי הם זכירים וזכרים וכו' היינו דוקא להם מחלו חכמים על כבודם כי הם נאמנים על השחיטה ועל הנדיקה גם נאמנים להם על נדיקת הכנין אבל לא נגד איגט דעלמא. ולפי זה יצא לנו דאסור לשחט ליתן הסמן לבדוק לאחר מ' שאינו שוחט כי לא מחלו להם חכמים על כבודם רק דוקא להממונים מניהם על השחיטה. וא"כ זה שכתב

שאלות ותשובות נחרת שבעה סימן מז יא 31

שבת ששנ"א בתשובה הביאו הש"ס ורמ"א בסימן י"ח ראובן שאלך לשמעת דדוק זה הסכך ודקדק ב' פעמים מהי"ב וכו' מעשיו מביחיים עליו וכו'. ולפי דברי אף אם נדק כל הי"ב בדיקות אף לסמוך על אותו בדיקה מאחר ששמעון אינו שומע. כי מסתמא שמעון אינו שומע דאם היה שומע ודאי היה בודק כל הי"ב בדיקות מאחר שדיקש ממנו. אלא פשיטא שלא היה שומע והיה כוונת עדי כדך לכן אף אם נדק כל הי"ב בדיקות היה אסור מטעם שלא מחלו להם:

שאלה מז

תדיר אורח כשרה וכו' והר"ס. החרץ ובקי במ"מ ובגמרא והיוצא דלכיו ור"ס. דף כ"א יבולד דלכיון שמסתמא אליבא דהלכתא כשורה. אל טבח המקרא ועור מזרה. אכן פינה אכן יקרה. אספקלריא המאירה. הוא אר"י שנבחרה. האלף המרום ל"י כמורה"ר יבולד ל"ב נר"י. חד מבני ישיבה וחבורה דק"ק המפוארה. וכל אשר לכם שלום וישע רב. מבר ב' רב לערב. פני ולכו לקרב. אמנם מרחוק כמטחוי קשת. כי יראתי לגשת להגאון אב"ד נר"י. כי אני איש בושט ואין דעתי מעורבת עמו ולכן יראתי פן יאמר לדברי טאשט. ולכן אולי לא יסית. פ"כ מכת טעמא עלי אל ישת. כי בלעני שפה אותו טרחתי. כי מפני רצון אחרים רצוני בטלתי. ועל דעתי עמדתי ואתאפק והעלה את העולה על רוחי. ואשתדל בכל מאמצי כחי. כפי מיעוט חילי. לרוב הפצרות והעמירות שביקש ממני כחר פלוגי אלמוני גם אמיו דמר הפציר בי עד בוש שאתלה וזכרונו לפני כ"י יצו. כי אין החבוש מתיר את עצמו מכשר"ו ועצמו הוא אשתו כנגד"ה בו ומרדה בו זה ארבע שנים וחצי הוא יסן בין האנשים. והוא יסנה בין הכשים. ואף אם הוסיף בה אות אחת אינו להאשים. אך מפני ההוא מעשה דחד מן האלונים כפוף מסכת נדרים אות זו הנחתה תלוי. (ר"ל דאפשר דעדיין לא יסנה בין האנשים רק עיניה נחנה בחר כעובדא דהתם) וכן היה המעשה בפרט. בתחלת המעשה השמן. שפעם אחת בלילה שחקק בבית אחד בקלפים בל"א קרעיון. ואותה הלילה ביתה ליל טבילה. ובעלה בביתו יושב ומצפה לרגל אשתו. ולא ידע מאומה מה המבומה. איך אפיפה היא הסומא. ונפלה עליו תרדמה השכה גדולה ואימה. והאיש בפחדו חבש מחשבתו חשיב אותי ויכבד וירדם על מטפו ותדד עליו שנתו. ויהי כמוד לבוקר בבית החורץ והקור באתה לפתח ביתה והקשה על הדלת. ודלתות הבית סגורות ונעולות וישמע הכפל ביאת אשתו לביתו ויחר אפו ותחמוץ פניה בו כהש בקרבו. והשג בלבו מתחלה על כח לביתו ועכשיו לא אביתי לפתוח ולהכניח אל מעי"ן שחוט. ויהי כאשר חשב שגול נקמחו ממנה שהניחה לעמוד בקור כמו חצי שעה או שעה קטנה. אז פתח הבית ויחר בה אף הכפל ואמר מה זה המרד והמעל. והחל בדברים להכלימה אף זה מדרך בטח ישראל אשר כל כבודה בת מלך פנימה ואז התריסה לנגדו אף שהאמת היה אחר. ומאותה ליל טבילה שמה לבעלה עלילה ולא קרבה א אל זה כל הלילה. (פירש שום לילה כמו לא תעשה כל מלאכה וכדומה). פעמים אומרת שהתשמים קשה לה. ופעמים אומרת שמתכוונת לנעורי לבעלה מפני קטע ומריבה שבינו לבינה פ"כ היא מורדת על בעלה. ובכל המדינה יש לה קלא ולקללה תחשב לה. פ"כ לרוב הפצרות ה"ר פלוגי בעלה וע"פ בקשת חמיו דמר לא מנעתי להראות מעשה אנכעווי השפלות לכבוד ומכ"ח הכסם כמלאך אלהים ויודע לדבר על לב הגאון אב"ד וכ"י יצו ויראה למצוא פשר דבר לחבר את האהל והיה אחד. כי בודאי אין זה דבר מטער שראוי לאסור עליו. דאם בתשובה מימוני השייכים להלכות אישות סכ"ד בעדות ר' שאלתיאל בליל שבוטע וכו' היה מחש דבר מחורר ואפ"ר טברה מהר"ם. ואין צורך לראות הרבה שיהא מותרת לבעלה. אך שיהא מורדת ואולי תשיג דבריה מעלתם דברים רבים ואם תקשה ערפ"ה ולבדפו מחמת הוד יופיה ואיננה שמה יד לחו פ"ה. ובכל זאת לא ישיב אפה. ואין אדם דר עם נחש כנפיפה. ז"כ יראו מעלתם כדת מה לעשות בה. והאלהים שראוי לעונשין ואלות אשר לא כחוב"ה ולהחיר לו לעטות אותה ליקח אשה אחרת. כי נאלה לא גזר ה' אלא רגמ"ה במקום עיגון שיהיה הוא כאלמנות חיות נזירות. כמו שנמרי"ק שורש ס"ג ובתשובה הרשכ"א סימן תת"ס ועיין במהר"ם די מורינא בחלק א"פ סימן ק"ך ובתשיבת מהר"ם בש"ס ראב"ן ובשאר תשובות מנוהרות. גם בתשובה מהר"ם מינן סימן ק"ד הביא תשובה מגדול אחד שהכניחו עליו כמה גדולי ורבני פראג ורוב רבני אוסטרייך. למען תהיה מהשבתה נעדרת לבלתי תת עיניה בחרב ובכודה לפסוליים וזרות ובעלה נע ונד בדרך לבלתי תת לו שם ושארית. ויבא הלך הלך ובכה כמים הניגרות. וכתגורר פה עמנו ויספר לנו הכרפתקאות אשר עליו עונות. ודמעות מעיניו טעורות והוא

מן הכת הביישינים. הם על כבודו וכבוד בנותיו העומדים על פרקן כרק בתולה נשאת. ואשמו כספא"ל ינסת לילך רע וזידה להטיב לו ולהרע. והאיש צדיקו אינו אלא כאיש אורח. ואיום בכאן ומחר ויבחר. ואין לו נחת רוח צדיקו אפילו לאכול לחם כחשמשו. והדבר מוטל עליכם לעמוד בפרץ ולבשר הרע מקרבכם כמ"ש הפסוק ואשימם בראשיכם חכר יו"ד הריבוי להורות על האשמה. וה' ינילכם משנן ואשמה. ומצינו ושמיה. וחזקו לקול דמחה. בבית ה' שמה. כמעטיר ומפגיע. המתולטל מקינו ונוט. בארץ אחרת לא מנא מרגוע. הצעיר שמואל סג"ל מעוררשט:

שאלה י"ז

יולדת וזכר שאירע לה אבל. ויום השבת שתלך לב"ה הוא יום ד' לאכלה כדת מה לעשות אם לנהוג אכלות או לא. וכן בעל האשה אם מותר לעלות לתורה בנחת שבת מאחר שנהגו שהוא חייב לעלות לתורה כי האכלות היה לשניהם להכעול ולהאשה והיה כמה חילוקי דיעות בין הלומדים בבאמנערג. ושלחו דבר אלי לדרוש מאתי. והשנתי מה שנראה לעניות דעתי: השובה יראה לי תחלה דמותרת לרחוק כדרכה כדאיתא בטור י"ד סי' שפ"א ובש"ע שם וכדאי' במרדכי במ"ק שריבי שמשון התיר ליולדת שמת לה מת ביום י"א לילדתה לרחוק ויום א' ואולי. וכולי קריי"ש אחרתי לעשות ואסור לעלות לתורה דאע"פ שהוא דבר של פרהסיא מצינו לר"ת שעלה מעמנו משום דבר של פרהסיא. מ"מ חזק דהא לא קי"ל כר"ת דהא באכל שהוא כהן ואין שם כהן אחר אלא הוא ואין לך פרהסיא גדול מזה אפילו הכי אסור לעלות לתורה. אלא שרש"ל בתשובה סימן ע"א והנהגות מנהגים כתבו שיש לכבד לאחת מצי"ה הרי דאין אט נוהגין כר"ת. וכך כתב רש"ל בהדגה בתשובה הג"ל דלא ראה טהגין כר"ת. ועוד ג"ל דאף ר"ת מודה בזה דהא קריאת התורה אסור משום שמחה שנאמר פקודי ה' ישרים משמחי לב. אבל אינו שמחה להאחרים וגם לעצמו אינו רק שמחה בלבד שנאמר משמחי לב ואינו שמחה של פרהסיא. גם חייב קריאת התורה חורה הוא דאורייתא ואבילות חזן מיום רחשון הוא דרבנן. ולדעת הרא"ש במועד קטן אפילו אבילות יום ראשון דרבנן. ולכן היה עולה ר"ת לתורה ובצירוף טעם דפרהסיא. מה שאין כן בשמחה בפרהסיא כגון לעשות הולי קריי"ש גם רבינו תם מודה דאסור. ונהי דאבילות בפרהסיא אסור מכל מקום שמחה בפרהסיא מי התירו. ועוד דאף אם אינו עושה הולי קריי"ש אינו דבר של פרהסיא שהרי כתב רש"ל בתשובה הג"ל באכל שיש לו בן למול דאסור לקרות בתורה אע"פ שמי שיש לו בן למול הוא חייב לעלות. מ"מ אינו דומה לנדון של ר"ת. משום דהתם כל שבת ועצת היה עולה אבל אבי הכן הזה יש כמה שבתות שלא עלה לתורה. ועוד התם בני ר"ת היו הקראת חובא דרמיא עליה מן הדין כדאמר בפרק הניזקין אחרי הכהן ולוי מי קורא ת"ח הממונים על הציבור וכו'. אבל הכא שאינו אלא מנהג במקצת מקומות ולא חיובא הוא א"כ לא מיחוי בפרהסיא עכ"ל. ביאור דבריו דהם הוא חייב לעלות לתורה מן הדין ואינו עולה מוכחא מילתא דמשום אבילות אינו עולה והיו פרהסיא משא"כ במי שאינו חייב רק מצד המנהג אינו מוכחא מילתא דמשום אבילות הוא נמנע דהרואה שאינו עולה סובר שאינו חש על המנהג שהרי אין עושה הכן סובר דהא סובר שגמגם התקום כאן שאינו חייב לגלות. ואם כן נדון דידן מתם כס"ג חזק דלא בכל שבת עושה הולי קריי"ש ואין פרהסיא. ואף על גב דל"ל דלא דמי דאע"פ שגא לעתים רחוקים מ"מ הוא בפרהסיא מאחר שהיולדת הולכת עם סיעת מחברותיה לב"ה ואם כן אם לא תעשה הולי קריי"ש היו פרהסיא. מ"מ חילוק השני הוא נכון דאין זה חיובא מן הדין רק מנהגא במקצת קהלות דהיינו במדינות אשכנז עושין הולי קריי"ש לזכר משא"כ בכל מדינות פיהם פולין מעהרין ואובטרייך שאין עושין הולי קריי"ש לזכר. ואפי' אצל נקבה כבר נשתמע מנהג מקורב בקהלות גדולות שלא לעשות הולי קריי"ש רק עושין לה מי שצריך בבית הכנסת. וע"כ מאחר שאין זה אלא מנהגא במקצת מקומות אין זה פרהסיא. וזהו לפי החילוק של רש"ל ז"ל. אבל לפי מה שכתבתי למעלה בלאו האי טעמא אסור דיש חילוק כשם שאסור אבילות בפרהסיא כך אסור שמחה בפרהסיא. ואף על גב דאכל מותר לשלוח מנחה אינו נמי חיובא מן הדין שמחויב לשלוח ולקיים המצוה וגם זה אינו רק לאחד וכו' כדי לקיים המצוה. וכ"ש הכא דאסור שאינו חיובא מן הדין ויום הוא אפשיי שמחה. ועוד דהתם בלילות מנות אין כשמחה צדיקו אלא משא"כ הכא ביולדת שהשמחה צדיקה. וכן טעמים שם אחרתי ליתן לנשים לחמניות ולעקיד ויין שרף משום אפשיי שמחה רק צויתי שתלבו הנשים עמה לב"ה. וכן בחירתה מצ"ה ילדו אותה עד פתח ביתה ולא ילכו עמה לביתה לאכול ולשתות שם כנהוג. וגם בזה שייך טעמא של רש"ל הג"ל וגם טעמא דידן. ועוד הטעם של הולי קריי"ש בזכר למנהג

שאלות ותשובות נחת סימן י"ח יב 23

למנהג אשכנז הוא כח"ש מהר"מ מינץ כיוון י"ט ששמע מאביו שקבל מרביתו טעם לשם הו"י קריש"ר ר"ל חול קריש"ר פי' צפרה שקורין שם החול. כגון שעולה לתורה בשם שמואל ואותו שם ניתן לו בשעת מילתו. ואם שם החול הוא זמנוול אותו שם ניתן לו בשעה שאלו הולכת לב"ה. וא"כ האי יטוקא דהאי אחתא נקרא ליה ושם הקודש שנו אליעזר וזוהו אין צריך להו"י קריש"ר דליוור קיאר של אליעזר הוא. דהא גבי גט א"צ לכתוב המכונה ליוור וע"כ אין צריך חול קריש"ר. ואם כן גם לפי זה לא היו מלתא דפרהסיא שאינו עושה הו"י קריש"ר דהעולם יחמרו שאין צריך להו"י קריש"ר מאחר שאין לו שם החול. ואע"פ שלא כ"ע דינא גמירי מ"מ כ"ע ידעו דאינו חיוב מן הדיון רק מצד המנהג. והבעל לא יקרא בתורה מטעם שכתב רש"ל בפירושו. ובענין המקום בב"ה אין לה לשנות ותשכ על מקומה שהיא רגילה כל השנה. דהא יש דיעה שלא לשנות מקומם בב"ה בשבת וכדליתא בש"ע י"ד סימן שצ"ג. ואף על פי שכתב רמ"א שגם בשבת ישנה מקומו וכן המנהג ואין לשנות עכ"ל היינו בשהלך לב"ה ביום ו' קודם דברו וישב על מקום האבנים ע"כ גם בשבת אל יחזור למקומו הרגיל לישיב שם כל השנה. ואין זה דבר פרהסיא דהרואה אותו ישיב שם הוא סבור שקבע לו מקום כאן שהרי ישב שם קודם הכנעת שבת. משא"כ ביולדת דלא היתה בב"ה בערב שבת רק בשבת שילאח מביטה לב"ה והיו מילתא דכרהסיא שהרי מתחלה לא ראו אותה יושבת על מקום זה הוי פרהסיא. ועוד שהרי הנשים מליכות אותה לב"ה ואם תשב על מקום האבנים הוי פרהסיא טפי. וא"י לומר באמת לא תלך רק יחידית בלא כיעת חדרותיה. זה אינו דלא גרע מאכל שהוא מכנים חתן לחופה שהולך עם סיעת אנשים הרבה וגם לנשג בגדי שבת. וה"כ יכולה לילך עם חדרותיה ותלשג בגדי שבת. ואע"פ שיש לחלק דהתם אין כיעת האנשים הולכים לכבוד האכל המוליך החתן לחופה רק לכבוד החתן מה שאין כן כאן הנשים הולכות לכבוד היולדת והיא אכלה. ועוד דהא בבבל המוליך החתן לחופה התנה רמ"א ובבב"ז שהיה אחר שלשים. מ"מ יש לחלק דבמומטוי חתן וכלה יש שמחה יתירה מביולדת שהולכת לב"ה כ שהרי המנהג להכניס חתן להופה עם כלי שיר מה שאין כן היולדת שמוליכין אותה לבית הכנסת. ולכן מותרת ללבוש בגדי שבת אפילו תוך שנעס. אבל מ"מ תלך בעיטוף הראש כדרך האבנים כמנהג אשכנז שקורין שטארן. וא"ת א"כ הוי ב' דברים דטחרי אהדדי. אין זה קשיא שהרי הכלל האולכח לחופה מלכשת בגדי אבילות ושנעה ומ"מ תשב יום הראשון שאחר השבת שיוצאת מבי"ה. ומ"מ מנין שלשים מתחיל מן הקבורה. ואע"פ שלא נהגה אבילות קודם שבת אפילו שעה אחת, ודברים שנעשה בלאו הכי היו נובטים משום שהיא יולדת וא"כ לא נהגה שום אבילות כלל קודם השבת. מ"מ אין זה עיכוב שלא תמנה שלשים מן הקבורה. דלא גרע ממי שמח לו מת דרגל מונה ל' מן הקבורה ודין ו' טהה לאחר הרגל. ואע"פ דהתם נוהג דברים שנעשה ברגל מ"מ מה בכך הרי שעה אחת קודם הרגל לא נהג אבילות כלל אפ"ה מונין ל' מיום הקבורה ודין ו' אחר הרגל. ועוד ראי' יותר מביארת מ"ש הר"י פ' ואלו מגלחין בענין זה דהקובר את מתו דרגל שא"פ שאין הרגל עולה למנין ל' עולה למנין ל' דבי תנן הרגלים מפסיקין ואין עולים למנין ו' הוא דאינן עולין דמזות ו' אינה נוהגת ברגל. אבל למנין ל' עולים הואיל ומזות ל' נוהגת ברגל דהא אינו מגלח ברגל עכ"ל. הרי אע"פ שכלה"ה חבור לגלח ברגל מ"מ נחשב לגיורת ל'. וה"ה הכא ביולדת דכמו שברגל דאם מת לו מת ברגל לא היה אפשר כלל לנהוג אבילות קודם הרגל וה"ה גבי יולדת דהא חיה כל שלשים יום מותרת בנעילת הכנבל אפילו ב"כ. וכ"ש שלא תחלוץ כדל מחמת אבילות וכו' שאל תשב לארץ כל ל'. ודברים של נעשה בלא"ה היתה הכורה א"כ לא היה הפסד כלל לנהוג אבילות תוך ל' ללדתה ואפ"ה תתחיל למנות ל' מיום הקבורה ודין ו' לאחר ל' של יולדת. דהיינו מיום א' שאחר השבת שהלכה לב"ה. הנראה לפ"ד כתבתי וה' יעילני משגיאות :

שאלה יח

ואגב אבאר מ"ש ב"ד סימן שצ"ט שעה אחת לפני החג והבא הרי י"ד ושמיני עצרת ו' הרי כ"ה ויום שני של שמיני עצרת הרי כ"ב ומשלים עליהם ה' אחרים. והקשה בעו"ז דלמה לא יחשב שמיני עצרת לרגל בפני עצמו גם לענין ביטול כמו ב"כ דמבטל לגמרי גזירת שלשים. ותירץ משום הרא"ש דשאני הכא דלא נהג דין ל' כלל ואע"ג שנהג גיבוש ותספורת מ"מ הרי בלאו אבילות נמי אסור באלו מהמת הרגל. וצ"ע לתרץ זה אליבא דהרמב"ן דס"ל דיש באבילות איסור נוסף על איסור הרגל כמוזכר לעיל סימן זה סעיף א' (דמ"ש בכסף א' וז"ל ולא מתורת רגל לבד אסור בהם אלא אף מתורת אבל וכו') הוא לשון הרמב"ן (בטור) א"כ קשה למה

למה לא יבטל שמיני עצרת את שלשים כיוון שכבר נבדק דין שלשים קצת נתוספת האיסור .
 וגרסה דמ"ח יש כאן שינוי משהו שלשים בחול דהתם יש היכר בעיקר הדין גיהוץ ותכפירה .
 ודמ"ח כאן שאין היכר חלל נחלפת זה וזה אין הוכחה כל כך . ועל כן די בזה שנהיה
 שהרגל עולה למנין שלשים אבל לא לענין שיהא מחשב שמיני עצרת מבטל שאר הל' עכ"ל חז"ר
 בשו"ט . ויש"א לי דאין להרכיב דברי הרא"ש עם דברי הרמב"ן שהרי במקור הדין מולק הרא"ש
 על הרמב"ן בעור ובחב שאינו כבוד כלום מתורת אבל רק מתורת הרגל ואע"פ כן מבטל א"כ
 הב"י שפסק בש"ע סימן שצ"ט סעיף ח' כרמב"ן גם רמ"א לא השיג על הש"ע לא כתב דעת
 הרמ"ש וא"כ כדא שפסקו הש"ע ורמ"א דש"ע נחשב לו ימים אבל אינו מבטל . ולא אפשר
 שיכבדו תירוקן הרא"ש דאינו עולה מחשב דלא נבדק לו כלל . ועוד קשה לפ"י במת לו מת
 ברגל מונה לו מיום הקבורה ודין ז' נוהג לאחר הרגל . ולמה לא יעלה הרגל לו וישלים עליו
 לו הרי ג"כ נבדק קצת אבלות ברגל ולמה לא יעלה הרגל למנין ז' בפני עצמו . אלא ודאי
 דבבית הרא"ש אינו עולה ואין נפקותא כאן במה שנהג מת רק כ"ל דהיינו טעמא דלעיל
 צריך להיות נוהג אבלית קצת יודם הרגל חס נבדק שעה אחת קודם הרגל מבטל מחמת היות
 שבעה ואם נבדק כל שבעה קודם הרגל ויבטל שעה אחת בל' הרגל מבטל תורת לו' . אבל מת
 ברגל עצמו אע"פ שנהג קצת אבלות כגון דברים שנצטעף אפ"י להיות הרגל נחשב לשבעה ימים
 אינו עולה כ"ש שאינו מבטל . והבא בשמיני עצרת אע"פ שהוא רגל בפני עצמו מ"מ לאו לכל
 מילי הוא רגל בפני עצמו רק לענין פז"ר קש"כ . שהרי מ"מ רגל אחד הוא . וע"כ אהני קצת
 מחי דהוי רגל בפני עצמו דשמיני נחשב לשבעה ימים . ואהני דלא הוי רגל בפני עצמו דאינו
 מבטל לגמרי . ודאנו לומר דאינו היה רגל בפני עצמו מחשב היה מבטל מחמת כל שלשים כמו
 אם שעה אחת נכנס לתוך שלשים לפני פסח או לפני עצרת או חג . ואם לא נחשב כלל
 לרגל בפני עצמו לא היה נחשב אפילו לו ימים רק כמו קוצר מתו ברגל דאילו מונה רק
 מחבר הימים מיום הקבורה ואין הרגל נחשב לשבעה ימים . אבל כאן בש"ע דקצת היה
 רגל בפני עצמו והוא אינו רגל בפני עצמו וע"כ הוי כמו פסח דנחשב עצרת לשבעה ימים
 אבל אינו מבטל דין שלשים כג"ל . ואע"פ שכתבתי בפסק הקודם דמונין שלשים מיום הקבורה
 אע"פ שלא נבדק שום אבלות מקודם ודברים שנצטעף בלאו הכי היה נובל הין זה קשה לפנין
 ביטול חינו מבטל לגמרי אם לא נבדק מקודם איזה אבלות כגון דברים שנצטעף מחמת היות
 ולא מהמת חגיגה אחרת . אבל לענין כפירת שלשים מהני אם נבדק דברים שנצטעף מפילו
 שלא מתורת אבל . כג"ל :

שאלה יט

פנויה שנתעברה בזנות וזדונית על פלוני וקוא מכחישה וביא היחה משודכת לאחר . והביאו
 להנשד במאמר ע"י ערכאות וביא הכחשה בכניה והיא מצויה ותאמר לו מתך אנכי
 הרה ויצי המעשה בערכאותיהם שהוא יכניסה לחופה כדת משה וישראל . ולקחיהו חן המאמר
 השופטים והשטרים ואיש כלי משחיתו בידו ושלחו אחר רב ועדים ולפני התפיסה הוכרח לקדשה .
 ואם לא היה מקדשה היו מחזירין אותה לבית הבורה . ויהי כאשר ראה צרת נכשו עמד וקדשה .
 ומסר מידע"א על הקידושין קודם הקידושין . והבינו משתה ושמהה והחתן לא נתייחד עמה כלל
 בחדר וזא והלאה ברח על נפשו ואין רצונו לגור עמה והיא אינה רוצה לקבל גט וגשאלתי
 מקרובי הנשיא אם צריך גט כל עיקר אחרי שמסר מודע"א על הקידושין ואם צריך גט אם יש
 לבוכה לרב לא יצא לאו . ובכתבתי תשובתי זאת לאב"ד ומ"ס דק"ה היינפעלד כי היה
 המעשה בב"ד של ווירצבורג . ולא הודעתי תשובתי זאת לקרובי הנשד כמו שכתבו האחרונים
 וז"ל שאין להשיב לאחד חן הנדדים :

תשובה דין זה תלוי במחלוקת הר"ף והרמב"ם הביאו הטור א"ע סימן ת"כ רב נקדים מוצא
 הדין שמתחלה הכינתו . ב"י חזקת הבתים דף מ"ח אחר רבא הלכתא תלויה וזינן וזיניה
 וזינא וכו' עד והלכתא כבולו דהוי זיניה וזינא וזינא וזינא וזינא וזינא וזינא וזינא וזינא וזינא וזינא
 ואחר אמרתי תלויה וקדש קידושין קידושין . מה נר רב אשי אחר בלא"ה וקדש קידושין לא הוי
 טא עשה שלא כהוגן לפיכך עשו עמו שלא כהוגן ואפקעיהו רבנן לקידושין מיניה . ופרש"ם
 דהוא עשה שלא כהוגן שהכריחה לפיכך נעשה עמו שלא כהוגן דאע"ג דהא התורה ליהוי
 קידושין רבנן בקרינתו והפקירו אותה ועשו חתימת חתונה . ובמקום אחר מפרש דכל דמקדש
 חתונה דהיינו קדש כדת משה וישראל ודעק אחריו לא ליהוי קידושין נמצא שלא קדשה זה
 פכרי בדעת חכמים תלה וס' אינם חפצים בקידושין הללו עכ"ל . וכתב ב"י ואפ"י דלחומר
 פליג

שאלות ותשובות נחלת שבעה סיבניט יג 25

פליג הסם פסקו הרי"ף והר"ש כרז אשי וכ"כ הרמב"ם בפ"ד עכ"ל. עוד כתב הסד וכתב
 ש"י צ"ס ו"ל אבל האיש שאנכורו וקידש קידושיו קידושין והרי"ף כתב ש"י קידושין קידושין
 וכ"כ בעל העיטור. וכתב עליו הר"י אבל האיש שאנכורו וקידש קידושין קידושין וכתב הר"י
 זהו דעת רבינו והטעם דלא אפקעינהו רבנן הלא האנכורה האשה חמני שאם היו הקידושין
 קידושין לא היתה יכולה להפיק עממה ממנו אלא ברצונו אבל האיש הר"ה הוא יכול לנרש
 בע"כ והלכך ר"ה הוא מקודשת. והר"ב בעל העיטור נחלק בזה וכתב הכרע הרשנ"ל בדברי
 רבינו. ובהשגות א"א והוא שיאמר רוצה אני ע"כ. ואני תמה שהרי זה כמו שמכר בלאונס
 שהמקח קיים כמבואר בפ"י מהלכות מכירה. וכ"ס כאן שהוא קונה טע"ס שהוא בלאונס
 שקניינו קנין. ולא ר"ה ח"י שהאריך שם הר"א שיאמר רוצה אני אלה כל וכן שבושה הדבר קיים
 הוא עכ"ל. ומ"ס רבינו בשם הרי"ף. ומ"ס בשם העיטור הוא בנות מ' מודעה. ומח"ל כסב
 וז"ל אין האשה מתקדשת אלא לרצונה שנאמר והנכה והיותה משמעות המקרה שמתקדשת מדעתה
 והמקדש אשה בע"כ לזונה מ' מודעה. אבל האיש שאנכורו שקדש בע"כ כ"י מקדשת כדאיתא
 בברק ח קת הנשים. והגאונים תפסו עיקר דברי מד בר רב אשי עכ"ל. ובהגהות חיימו' פ"ד
 תמה עליו דהא בנמ' משמע דחייבי כגון שדחא אשה ואנסה לקבל קידושין דקאמר הוא עשה ש"י
 כהיון לפיכך עשו לו שלא כהיון ואפקעינהו רבנן לקידוש חייבה וכן פ"י והרש"ס עכ"ל.
 הב"י. והנה טרם אכניס ראשי להכריע בין הרי"ף והרמב"ם אם הקידושין קידושין אם לאו
 מדי דברי נחלת הדין בשם שקדש ה"ה האשה בלע"ס ואח"כ א"א לנזון שאלתנו. ומתוסס
 יתבאר גם דברי הסמ"ג לכפ"ד. דהא אשה כשדה זו דמיא ואמר אחימר תלויה וקדש קידושין
 קידושין וכרש"ס דמי לזניה שמוכרת עצמה לז"מ עכ"ל. וא"כ אי דמי' לזניה כי היכי דכאיתא
 אי משר מודעה המכר בטל אם כן גבי קידושין נמי אי מכרה ומדעה מודה אחימר לרב
 אשי דאין הקידושין קידושין דק"ל כרזא דכתבין מודעה לזניה היכא דלמיס כמעשה דכרדסס
 והיא הלכה פסוקה וחלוטה ומרווחת בישראל דכתבין מודעה לזניה היכא דלמיס ואם כן
 אם האשה מכרה מודעה קודם הקידושין גם אחימר מודה דלא הוי קידושין. ונזיל לומר
 עוד דאפילו לאחומר דאמר אשה כשדה זו דמיא ותלויה וקדש קידושין קידושין מכל מקום
 טבל לומר דהיינו דוקא אם אמרה רוצה אני וכן משמע מהרש"ם ד"ה והלכתא וכו' דאז
 אונס גמור וכיון דאמר רוצה אני. דהא אשה כשמכריחה אדם לקבל קידושין ולהתקדש בו
 כשדה זו דמיא שזינו חפץ כי אם זה עד כאן לשון. משמע בלע"ס נמי דאמרה רוצה אני
 צ"ל אם לא אמרה רוצה אני אף על פי שקבלה הקידושין בעל כרחיה אין צריך למודעה ואמר
 ובג"ל מילתא בעלמא בני דליתו מחש כמכר שלל תכניני בגילוי מלתא. ורמיה דבא כתב הטור
 ש"מ סימן ר"ה בשם רבינו יונה דאם אנכורו למכור בפחות הוי כמו מחנה. ואף שקידושין
 אשה לא שייך לזניה כמו שכתב בשאלות ותשובות רמ"א סימן כ"ב. מ"מ ה"מ מן הכתם ה"ה
 מתקדשת בפחותה משום טב למיחב ט"ן דו. אבל אי מגלית דעתה דלא ניחא לה בפחות ודמי
 דלא מיקדשה דהוי כמו שאנכורו ליתן שזינו מתנה ובגילוי מלתא בעלמא בני. וא"כ הוי ליתחא
 נמי הואיל דמגלית אדעתה דלא ניחא לה בנו תא ידיה דילמא משום הכי לא ניחא לה דלא
 כוונא לה בכסף הקידושין שנתן לה. כגמיה דרז ינאי דלא מקדשי נפשיהו בפחות מתקדשי
 דדינרי. וא"כ מוכח מזה דאף דאשה כשדה זו דמיא מ"מ לא דמי מחש למכר דבני מודעה
 מחש. רק אם אמרה רוצה אני או מקדשת אפילו בע"כ. ואם לא אמרה רוצה אני אע"פ
 שקבלה הקידושין כל שרואה מגילוי דעתה שאינה מרואה בכך הוי כמו שאנכורו ליתן
 מתנה. וא"כ ה"ל לא הוי קידושין אפילו לאחומר. ואם כן מצינו לחילוף חייבה דה"ה באיש
 שקדש בע"כ ומכר מודעה דגם אחימר מודה דלא הוי קידושין. ואף למר בר רב אשי לפי
 דעת הרמב"ם דדוקא בלע"ס שנתקדשה בע"כ לא הוי קידושין מטעם דולת זה לא איתא
 יכולה להפיק עממה ממנו מה שאין כן אם באיש קידש בע"כ דיוכל ג"כ להוציאה בע"כ של
 אשה לא אפקעינהו רבנן לקידושין חייבה. מכל מ"ס אפשר דהרמב"ם לא איירי אלא אם
 אמר רוצה אני כדעת ההשגות אבל אם לא אמר רוצה אני וכל שכן היכא דמכר מודעה ג"כ
 הרמב"ם מודה דליתו קידושין. ומה שכתב ה"ה על דברי הרשב"ד ואני תמה שהרי זה כפי
 שמכר בלאונס שהמכר קיים כמבואר בפ"י מה' מכירה. וכ"ס כאן שהוא קונה טע"ס
 בלאונס שקנינו קנין ולא רחיתי שהלך שם הר"ה שיאמר רוצה אני אלא כ"ז שבושה הדבר קיים
 הוא עכ"ל. תמיה אל דברי זה כמו שמכר בלאונס שהמקח קיים ולא כרזא שם הר"ה רוצה אני
 אינו ר"ל דא צריך רוצה אני אדרבה מרוב פשיטות לא כתבו דודאי צריך רוצה אני ואיפכא
 מתבאר אם כן בקידושין אשה צריך רוצה אני דאיתא בכל דהוא ניחא לה כ"ס במכירה
 בלאונס גמור שצריך רוצה אני. וכתיב י"ל הב"ש כמו שבי' רש"ס כאן דכתיבו הוי לזניה
 וז"ל

שארות ותשובות נחלת שבעה סימן יט

ואפילו בשדה זו ואפילו לא תרצה זו: קמיה ולא היה לה לאשתחמטיה דהוי אטום גמור וכגון דאמר רוצה אני עכ"ל. ועוד דע"כ בדאמר רוצה אני איירי ואין צריך לפרש. לדאיתא בגמ' סוף פרק הכונס מאי בין גילן לחמסן? ג' לא יהיב דמיה חמסן יהיב דמיה ופריך יהיב דמיה חמסן קרי ליה והאמר רב הונא תלוייה וזבין וכו' ומתקן ל"ק הא דאמר רוצה אני הא דלא אמר רוצה הני דאם לא אמר רוצה אני נקרא חמסן. א"כ ע"כ הא דנמכר חמסן הייט שאנכיהו בלא יכורין ואמר רוצה אני המקח קיים. ואם לא אמר רוצה אני נקרא חמסן ומצינו מידו אם אפשר למיקם עמיה דדינא ואין צריך למודעא שיהי לא אמר רוצה אני. ואם אמר רוצה אני המקח קיים אם לא שמכר מודעא. ואע"ג דהאי אוקומתא דכוכין אותו עד שיאמר דאיה אני לא קיימא הכא ומסיק אלא כדברא הוא אנב אונסיה גמר ומקני. אין זה קשיא דהרשב"ם מתקן זה בדקדוק לשונו וז"ל אלא רב הונא מפסידא דידיה קאמר דמתוך יכורים גמר בלבו ומקני הוואל ואיכא תרתי יכורים ומתן מעית דלא מפסיד מידי עכ"ל. הרי דהיכא דלא מפסיד מידי ועל ידי יכורים גמר ומקני אע"ג דלא אמר רוצה אני משא"כ באונס בלא יכורין אע"ג דיהיב דמיה לא גמר ומקני אם לא אמר רוצה אני. וא"כ הא דלא נקט הראב"ד רוצה אני במכר באונס משום דלא פסיקא ליה דאם הוא אונס על ידי יכורים אין צריך ריגה אני ואם הוא אונס שלא על ידי יכורים נלמוד דמכ"ס מקידושין אשה דצריך רוצה אני וכ"כ במהרי"ט באונס כמו שכתבתי למעלה. ומה שכתב הרב המחיד עוד וכל שכן שהיה קונה שאע"פ שהוא באונס שקיינו קנין אין אני רוצה כאן שום כ"ס ושום טעם וכדבר שטקין באונס שיהא קונה כמו מוכר באונס שגמר ומקני דמי יכריח לאדם לקנות או ליקח מתנה בע"כ. דכתב מהר"ם מיינן סימן ה' דאין חצירו של אדם קונה לו מאי דלא ניהא ליה לקנות. וכ"כ הראש"ש גבי נכרי שהביא חמץ לישראל ביום טוב אחרון דפסח שיאמר שגין רצונו שיקנה לו רשותו עד מוצאי יו"ט ולא אין חצירו קונה לו בעל כרחו ואין קנין בעל כרחו יותר מזה שאם יקנה בעל כרחו קנין עדי עד. וא"כ אין כדברא שיהא קונה באונס אם אין רוצה להקנות. ובר"ט נדון דידן שמכר מודעא גם הרמב"ם מודה דלא הוי קידושין. ואף אם נאמר דבכל זאת ס"ל להרמב"ם והרשב"א דקידושין מקדשין מטעם דיכול לנרש בעל כרחו. הנה הרי"ף וכמ"ג ובעל העיטור כתבו דאין קידושין וכתב הבת"ם דכן דעת הגאונים וא"כ הם רוב בנין ורוב מנין דאין קידושין מקדשין. ואף שנאמת דברי הבת"ם דתמיהין כאשר תמה עליו ה"ה גם מהר"א שטיין הביא תמיה זו בשם הגהות מיימוני ולא הלן בעד הבת"ם ורש"י דביאוריהו לבת"ם לא הוכירו כלל דנאמת מה שכתב אבל האיש שאנכיהו שיקדש בעל כרחו הרי זה מקדשה לאמימר ולמר בר רב אשי אינה מקודשת כדאיתא בפרק חוקת הבתים וכו' ובגמרא איירי מאיש שקידש את האשה בע"כ. ועוד תמיה אחרת על הבת"ם מ"ש אין האשה מקודשת אלא לרצונה שלאמר והיכה וייתה וכו' שהמקדש את האשה בע"כ אינה מקודשת אבל האיש שאנכיהו וכו' משמע לדבריו דלגבי אשה לדברי הכל אינה מקודשת בע"כ רק הפלוגתא היא אם קידש בעל כרחו של איש וזה אינו. אמנם לפי מה שנגמתי הנחה זו למעלה דדוקא אם תמיה רוצה אני מקודשת בע"כ דחזינן דגמרה ומקדשה נפשה. אבל אם לא אמרה רוצה אני אינה מקודשת ואפילו לאמימר וכ"ש למר בר רב אשי דבכל ענין אינה מקודשת. ולכן נקט הבת"ם במלתא דפסיקא דאינה מקודשת. ומ"ש הבת"ם אבל האיש שמקדש בע"כ לאמימר מקודשת ולמר בר רב אשי אינה מקודשת ס"ל להבית"ם דכחו שאפקעיניהו רבנן לקדושין מיהא משום שעשה שלא כהיגון ה"ג אפקעיניהו רבנן לקדושיה מינה דידה היכא שהיא עשתה שלא כהיגון. ולא ניהא ליה להבית"ם לחלק דלא אפקעיניהו רבנן לקדושיה מינה משום שיכול לגרשה בע"כ דמאן ליה כדברא זו ולא נכתב לא ה' ולא ו' אלא הקידושין בע"כ אינם קידושין גם לא יצטרך לנרש בע"כ. ובבבית"ם הבת"ם כדברא ישראל היא דכל היכא דהוא עבר אדרבנן אפקעיניהו רבנן לקדושין מינה ה"ג היכא דהיא עברה אדרבנן דאפקעיניהו רבנן לקדושיה מינה דידה. וכן כירש בפרישה הטעם לדברי הרי"ף דכבר דאם קידש בע"כ של איש לא הוי קידושין כחז הטעם בפרישה דבאונס איש נמי אפקעיניהו רבנן לקדושיה מינה. ואם כן לפי בבבית"ם הבת"ם וכתב שכן דעת הגאונים במר בר רב אשי ובבבית"ם ליה דגם אשי קידש בע"כ של איש לא הוי קידושין. א"כ אין צריך לנט כלל ואף אם לא מבר מודעא כלל. ומה שמפרש הבת"ם לדברי אמירמר ומר בר רב אשי באונס דידה אע"פ דמשמעות הגמ' איירי מאונס דידה דהא רצה להביא ראיה על אונס של אשה דהא אשה כשדה זו דמיה ואמר אמירמר וכו'. היינו כמו שחידדתי למעלה דאיירי בדאמרה רוצה אני כמו בשדה זו דלא ארצי זו ולא איכא לאשתחמטי אבל בדלא אמרה רוצה אני גם אמירמר מידה. משא"כ באונס של איש פלוגי. ואע"פ שהלשון תלוי וקדיש משמע דאיירי מאונס של אשה מדלא אמר תלוייה וקדיש מ"מ גם רב הונא ורבא וכוכלא

שאלות ותשובות נחלת שבעה סימן יט ד' 27

ובכולה תלמודא נקוט תלויא אע"פ שקאי על האי. ומ"ש בגמ' הוא עשה שלא כהוגן למיכר עשו עמו שלא כהוגן אורחא דמלחא נקט דה"א אס' היא עשתה שלא כהוגן דעשו ג"כ עמה שלא כהוגן ואפקעינהו לקידושין מינה דידה. הרי מובאר דעת הכמ"ג כדעת הרי"ף שגם בזה דאיש הפקיעו רבנן לקידושין מינה דידה וא"כ דעת הכמ"ג והגאונים כדעת הרי"ף והעיטור שהם רוב בנין ורוב מנין דגם בזה דאיש אינם קידושין ואיני צריך לגט כלל. ועוד דא"כ אס' נתייב לקידושין בע"כ של איש היו קידושין כדעת הרמב"ם. מ"מ ה"מ בלא אונס ויכורין. משא"כ קידושין בלא אונס ויכורין וכו"ש ע"י אונס עכו"ם. והנה דאפילו בגט כשר אס' היה הכפיה של עכו"ם ע"י ישראל עשה מה ש'שראל אומר לך כדאיתא בפרק חזקת הבתים דף הג"ל הביאו בזה"ע סימן קל"ד. משא"כ כשהכפיה ע"י העכו"ם לא היה נעשה בצינוי ב"ד ישראל רק שגד האשה עשו מה שעשו מעצמם ע"י השררה וע"י כפיית השררה סידר המסדר הקידושין פשיטא שים הרמב"ם מודה דאין בזה חשש קידושין כלל. ולשון הקידושין חוכיח שאט נזהגין לומר הרי את מ'ל כדמ"ו. וכן העיר הר"א הלוי בספר החינוך שכן נהגו בכל תפוצות ישראל. הרי את מקודשת לי בחפץ וז' כדת מ"ו. ואם היה אונס ע"י ערכאות אין זה דת משה וישראל. והיינו נמי כמ"ס הרשב"ם דכל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש כדת מ"ו ורבנן אמרו לא ליהוי קידושין נמאלה שלא קדשה זה שגרי בדעת חכמים תלה וזה אינם חפצים בקידושין הללו. וכו"ו נמי הכא דאין קידושין כאילו אדעתא דרבנן ואפקעינהו רבנן לקידושין מינה דהם אינם חפצים בקידושין הללו. ואם יתעקש המתקדש דדוקא בגט מעושה ע"י כותים פסול דלא שרינן א"א לעלמא ע"כ אבל בקידושין ע"כ כשר. זה אינו דהא אמר בגמרא שם דבר תורה אפילו בכותים כשר ופי' התוס' הטעם כיון דבדין מעשין בלאות שכופין אותו להוציא דבישראל נמי אי שלא כדין מעשין פסול. ומה טעם אמרו בכותים פסול כדי שלא תהא כל אחת ואחת הולכת ותולה עצמה ביד כותי ומתקפת עצמה מיד בעלה. ובתנא דהא"ת ומה ל"מ אס' תולה עצמה בכותי ומתקפת עצמה מיד בעלה כיון דבדין עבדה דגם חכמים היו כופין אותו להוציא. וי"ל דגזרו בדין אטו שלא כדין עכ"ל. הרי בגט אפילו בדין אין מעשין ביד כותי אע"פ שמחוייב להוציא וא"כ לבחוח יהא להכנים שלא כדין פסול ע"כ כמו בגט בדין וכו"כ מטעם שלא תהא כל אחת ואחת הולכת ותולה עצמה בכותי נמי שנותנת עיניה בו ותהא כופה אותו ע"כ. וע"כ אמרין ג"כ היא עשתה שלא כהוגן וכו' וכל המקדש אדעתא דרבנן מקדש ולא אדעתא דכותי וכו"ש כשהוא אס' וכו' בכה"ג דמקדש אדעתא דרבנן ולא ע"פ אונס. והנה מכלל זה נשמע דאף לדעת הרמב"ם אין כאן קידושין כלל. דע"כ ל"ק הרמב"ם רק אס' הכפיה היה ע"י ישראל ע"י עצמה או ע"י ישראל אחר ולא ע"י ערכאות שנתפס ברשתם כתוף מכמר. ואף שגרר רמ"א ז"ל ל"ה הכריע בין הרמב"ם ובין הרי"ף וחי כהנחם יודע פשר דבר ובתנא הלכך היו ספק קידושין וכו"כ בלבוש הבין והארגמן. וא"כ מי יכניס ראשו בין הגדולים הג"ל. מ"מ נוכל לומר דעד כאן לא איירי רמ"א ורמ"י רק מן הסתם אבל אס' ילה דעתו ע"י מודעת מפרשת שאינו חפץ בקידושין וכל מה שגושה הוא מוכרח היה בעול המאסר. ועדיין היה האונס עליו שהיו השוטרים בידיהם והכריחו אותו לקדש אותה לפני החפצים דעדיין לא עבר האונס מעליו גם הם מודים דלא היו קידושין כלל. ועוד אני אומר דכלל אונס דמכירה היו תחלתו בלא אונס וסוכו ברגל דאגב אונסיה גמר ומקני כמו שהבאתי בשם רשב"ם למעלה וכו' דאמר רוצה אני. ועוד כתב דמתוך יכורים גמר ומקני בבלו והואיל ואיכא תרתי יכורים ומתן מעות עכ"ל. משא"כ הכל דכיה תחלתו וכופי בלאונס וגם העיטוי היה ע"י כותי דכ"ש דלכולי עלמא אין כאן מיחש קידושין. ועוד נהי דלא היה ע"י האונסים הג"ל ולא מוכר מודעת א"כ היה כפא קידושין כדעת רמ"א ורמ"י מ"מ כופין אותה לקבל גט וא"כ נדון דידן לא נכנס כלל בכלל התקנות והחרמות של רמ"א שלא לגרש בע"כ. דכאן מן הדין אינה צריכה לגט כלל. ואדרבה מה שכופין אותה לקבל הגט חומרה הוא שמחמירים עליה לאכרה לכהן דאילו היתה יוצאת בלא גט היתה מותרת לכהן. כי אס' היה לפניו ואמרה לכשר נבעלתיו נאמנת כדאיתא בטור א"ע סי' ד' אף על ישראל זה לא מהימנה. ואפילו היתה מיוחדת לו מ"מ חיישין שמה יצאה גם עם אחר אף על ישראל זה לא מהימנה. ועיין בזה"ע סימן ד' ובתשובת מהר"מ מינן סימן קצ"ה ובתשובת מהר"י פדואה ובתשובת רמ"א סימן ס"ג מ"מ אס' אמרה לכשר נבעלתיו כשרה היא אפילו לינשא לכהן דלא קי"ל כר"א דאמר פנוי הבא על הכנויה עשהה זונה כדאיתא בזה"ע סימן ו'. וא"כ היתה כשרה לכהונה רק מזד החומרה אנו מצריכין גט ולפסלה מן הכהונה. ואע"ג דמהרש"ל בתשובה ס"י קרא חגר על המצריכין גט לפסלה מן הכהונה היינו כפנויה בתולה שבאו עליה בעליות קידושין והתיר בלא גט כלל וקרא חגר על אותן המצריכין גט לחומרה כדי שלא לפסלה מן הכהונה. משא"כ הבא בזה מוסקרה נהי דמדינא אין לפסלה מ"מ אף קפידא אס' פוסלין אותה

שאלות ותשובות נחלת שבעה סימן יט ב

אומה מלדבק בזרעו של אהרן ע"י גט. וא"כ הדרין לדבריהן ראשונים אם אין הגט רק מספק אין זה בכלל חרס רגמ"ה שלא לגרש בע"כ. ולא יהא אלא הרוסה שקדשה מדעתו ומרצו וזיתו רוצה לכנסה היתר מהר"ק לגרש בע"כ כדליתא שם שורש ק"א. וכ"ש שלא גזר ר"ג שלא שקדשה שלא מרצו. וכ"ש לפי דעת המכריעים שהם ספק קידושין כ"ש שלא גזר ר"ג שלא לגרש בע"כ בספק קידושין. ואין לומר נהי כן דהקידושין היו באונס אבל רח"כ כשנתייחד עמה הן הן עדי יחוד וכן הן עדי ביאה וחוקה דאין אדם עושה בעצמו כזו וגמר ויגדל לשם קידושין. אין הכ"נ. אבל בנדון דידן לפי משמעות העדיות לה נתייחד עמה כלל ולא קרב זה אל זו כל הלילה. ואף אם שבקין טעניתה שבה עליה קודם לכן ומפני כך כפ"ה חוקו לקדשה כי טענה שממנו נחשברה והוא מכהישה לגמרי. מ"מ יהי כן שהאמת אחר שהוא בא עליה מ"מ לא היה הביאה לשם קידושין מאחר שלא טבלה כי כל פניות היונות אינם טובלות שהיא בושח מנטול וזה מתורכס בטור ובאחרונים אין צריך לראיה. ואיך נהמר שבעל לשם קידושין דביאה היה אחת מנ' דרכים שהאשה נקנית בהם והיינו כדת משה וישראל ואם היא ביאה באיבור אין הקידושין כדת משה וישראל. ועיין בת"ה סימן ר"ט. וגדולה מזו כתב הרמב"ם ה' אישות הביאו הטור א"ע סימן ס"א דחובת נדה לא היו חופה כלל. ואף דלא קי"ל הכי מ"מ למקצת דיעות צריך להודיע להתחן שהיא נדה וא"כ איך חתיה ביאת נדה שהיא בכרת קידושין. ועל כן בזה סליקנא ובהא נחתינא דלכל הדעות אינה צריכה גט כלל בנדון דידן רק משום חומרא יתן גט ויכופו אותה לקבל. ואיך ובאיוה אופן חתיה הכפיה לא חדרר מזה עכשיו ואם לא חרצה לקבל חשב גט שחלצין ראשה ולהחיר לו לענות אותה לישא אחרת כי גם זה אינו מגזרת ר"ג שלא לישא שתי נשים. האף אמנם שרש"ל בתשובה סימן ס"ה בשם אב"י אסף וכמה גדולים החמירו בזה ששטתית שלא לגרשה בע"כ ור"י מינץ סימן י' מביא עוד כמה דיעות לאסור. מ"מ נראה דגם המחמירין מודים בנדון דידן משום שזה לא נכנס כלל בגדר החרס של רגמ"ה כי מדינא אין כאן קידושין כלל. ועוד דאף לפי דעת הרמב"ם דפסק דקידושין באונס לגבי איש היו קידושין משום שיכול לגרשה בע"כ. וא"כ אין אנו חופסין החבל בתרין ראשין או סהקידושין לבתולה לא יהיו קידושין. או אם יכ"ו קידושין קידושין מטעם שיכול לגרש בע"כ. וא"כ אם מטעם זה עשו חכמים שיהיו הקידושין קידושין משום שיכול לגרשה בע"כ. וא"כ היחך הפקיע ר"ג ממנו שלא לגרש בע"כ. ועל כן פשיטא דאם ההלכה כרמב"ם דודאי בזה לא גזר ר"ג כלל וע"כ מותר לגרש בע"כ או לישא אחרת. והנה כל ג"ל כתבתי בדרך משא ומתן להלכה ולא לחקוק עצמי לדבר הלכה כלל לפסוק הדין. ובפרט שלא שמעתי שטענת דל שנגדו. ואם האחרונים יז"ל היו נוהגים שלא ליתן שום פסק דין לאחד אפילו בדרך א"כ וב"ש דנינים אלו שלא להשיב בדרך פסק כי אם אחר שמיעת ב' הצדדים. ואני לא באתי למדע זו כי לא נקראתי לכך גם כי אינני כדאי לדון ולהורות בקלות כ"ש בחמירות הלכה למעשה וב"ש לדורות. רק אם דבר זה נפתח בקטנים אולי יכתוים בגדולים וגאונים. וה' יצילנו מטעיות ושגויות. כ"ד הצעיר שמואל הלוי. לאחר שכתבתי תשובתי זאת נקראתי משני הצדדים בהכרח הרב י"ץ לב' דק"ק היינפעלד. וע"פ רצוני כה"פ כי תדרשנו וחקרנו אותו והורה שזה עליה אך אחר שגם אחרים באו עליה שפסקו ליתן לה היתר מקבלת גט ממנו וכדרכו הגט שם בק"ק היינפעלד :

שאלה ב

בא לכני ביישוב א' בשכונתי כפרה החולצת ויאל ממנה דם עם החלב. והורה המורה שיניח החלב להבטין ויפול הדם על השוליים למנה וישאר החלב למעלה ויבטון ההלב וישאר הדם למטה והחלב מותר וזמור הבטעם שאינו דם המש רק מעשה כשפים הו :

תשובה המורה צריך ככרה. דאם הוא אינו מעשה כשפים א"כ דם גמור הוא בנתהוב ע"י איזה חולי והרבה בהמות מחים מחולי זה. ואם הוא מעשה כשפים מ"מ דם גמור הוא כדליתא בפרק ד"מ דאכילו כגמלא לא מזו למצרי אלא האי מכניף ליה והאי לא מכניף ליה. וא"כ הם מכניסים דם שמן הגוף לתוך הבחל. וא"כ הוא דם גמור וסכנתא ואיבורא הוא ואפשר שבכזות חייב כרח שפסער שהוא דם הגט כדליתא בריחוקות פ"ה דם הטיטה שהרי תיה בהמות מחים מחולי זה כדליתא. וא"כ דם גמור הוא ואסור ואוסר תערובות ולפחות צריך ששים ומי יוכל לשער כמה דם נחשבה בחלב שלא נשקע למטה ונשאר מעורב בין החלב. ועוד שמה פעמים נחלס החלב מחמת הדם. והא דליתא בזה שגם פ"ב דציוכורים דם השרץ אין חייבין עליו ופי' רבינו עובדיה כנו" - עיה דם מהלבי שמים לדם השרץ שאין חייבין עליו משום

שאלות ותשובות נחלת שבעה סימן ב בא מז 29

משום דס' . ודוקא כשהתרו עליו משום דס' אין חייבין על דס' השרץ אבל אם התרו נז משום שרץ לוקה שדס' השרץ כבשרו הוא עכ"ל . אינו נז למעט שדס' בהמה אינו כבשרה מאחר שנלאו הכי מיחייב משום דס' אבל בשר שחינו חייב משום דס' מ"מ חייב משום שרץ שדמו כבשרו . ונ"מ דעל דס' הייב כרת משא"כ בדם השרץ שאינו חייב משום דס' מ"מ חייב משום שרץ שהוא כבשרו . ולפחות אם אינו בשרת משום דס' . הוא בלאו משום בשר השרץ . ולדעתי דס' זה יותר גרע מכשר שנחשב דמיו שכל ענין אינו רק איכור דרבנן שאינו לא דס' הנפש ולא דס' התמליך רק דס' האברים משא"כ בגזון דידן שיש לחוש לדס' דאורייתא . ומיהו לענין איכור הנאה יש להקל כדאיתא בטור י"ד כ' פ"ו בישל דס' בחלב פטור ואין לוקין על אכילתו משום בשר בחלב . וא"כ חכ"ש בכניסה דאינו חייב משום בשר בחלב כדאיתא בסוף סי' ז"א דדרך בישול אסרה תורה . אבל מ"מ שמעית מינה דאע"פ דאין לוקין עליו איכורא מיכא איכא . וא"כ אוסר תערוכתו דלא יכא אלא דס' דרבנן דצריך ששים . וע"כ כפי דאין הכלים אסורים בהנאה מ"מ לענין איכור החלב אסור והכלים שמעדה בו החלב מע"ל אכורין ואם אח"כ נחשב בכלים א"ל . מע"ל המחלבים אסורים . ועיין במ"ש טור כ"י ובט"ו סימן ק"ה בסיף א' . ועיין עוד בפ"ק פ"ק :

שאלה בא

חוסף ה' שנית ידו לכרסו כנפשו ובמאדו . ויהי כוית הדוד , לאהובי האלף כה"י ווסף יצ' . אודות הכשמים שאל מכ"ח הכתושין במכתשת . או הנידוכין ונחמין ברחיים . ראיתי דעת מכ"ח לאכור כל אותן כשמים . לא ראיתי בשום פוסק שום חשש איכור בדבר . וגם המנהג בקרב כל ישראל לקנות הכשמים שחוקים מן הכותים מלבד הכרכוס באין מוחה ואין פוגה פה ומנפץ . כי למאי נחוש לה לא מביעא סחרי הכשמים שאינם רוכלים יש להם מכתשות גדולים המיוחסים לכך . והכוחים הגדולים כל כשמים ותכלין שלהם כגון פתל ונפילי וכשמים גרופלי שקורין נעגלין מטחינין אותם ברחיים של מים כמו קמח וא"כ אין כאן בית מחוש כלל . אלא אפי' אותן רוכלים העובקים ג"כ ברפואות ועושים מעשה רוקח ויש לחוש שמה כתשו דבר איכור במכתשת באשר מלאכתן ברפואות . מ"מ ידוע שיש לם כמה מכתשות . ואפשר שלענייני רפואות יש להן הכתשת מיוחדת . ולכשמים ותכלין ג"כ מכתשת מיוחדת . כי בלי ספק הדברים הריגים כמו הכשמים ותכלין מיוקס לעסקי הרפואות . ואף אם נניח שכותשין לפעמים דבר איכור במכתשת אין בכך כלום . דודאי נטל"פ הוא ולא אחרין אגב חורפיה מחללי ליה דזון בזון אינו בולע ומפליט . ואע"פ דדמי לבית שאור ולבית חרוכת שחמוצו קשה . לענין פסח שאנו דמשהו מיהא איכא . ומכ"ש הנטחן ברחיים של מים דפשיטא שאין איכור בדבר אפי' בי"ט דפסח . כי אף אם יש לחוש שמה היו נטחינין אחר חטין לחותין מ"מ המעט קמח הדבק ברחיים שנחפרר אח"כ בתוך הכשמים נחבטל בששים קודם פסח ואינו חוזר ויעיר בתוך הפסח . אע"פ שכתב רמ"א כח"ס סי' תמ"ו וטובין כסכרם הראשונה בכל דבר שהוא לא כלל מיהו בדבר יבש שנחפרר וכו' אכור בפסח וכו' . היינו יבש ביש שהאיכור מתערב ואינו מכירו בין חתיכות אחרות והוא גוש לעצמו משא"כ הני כשמים וקמח אע"פ שהוא יבש הוא בכלל היטב שאינו מכיר ומרגיש שום קמח ואינו עומד גוש לעצמו אינו חוזר ויעיר . אבל באמת גם לזה א"כ כי טובה לסתם ברחיים קודם שטוחנין תכלין . מכ"ש גרופלי שקורין נעגלין צריך להיות האבן דק ביותר שלא ילך הרבה לאיבוד כי הם יותר ביוקר מכ"ש שצריך להיות האבן מכותת יותר . וע"כ לית דין צריך בשש . אמנם הכרכוס כתושין טובהין לאכור כלל השנה לקנות מן הכותים והדין עמדם כמ"ש במ' ראשית חכמה שמויפין אותו כבשר יבש של כוס וכשהוא יידוך אין שום אדם יוכל להכירו ואף השלם צריך לדקוק אחריו . ובפרט אותו כרכוס המביאים ארצי ופרחי מהולאנד ואמסטרדם שצריך לדקוק כי ראיתי באמסטרדם שמונים לטרוט בפעם אחת אלא ב"ב נכבד והראוהו לי ולא הרגשתי חסרה בדבר עד שהראוהו לי היטב וכמעט השליש היה בשר סוס ואינו ניכר כי אם בט"ע גמור . והיה מוכר אותו ליהודים בחזקת טריפה . ועיין בש"ע י"ד פ"ס קי"ד ומ"ש עליו מהרש"ך , הגר"א לע"ד כתבתי . ושלוס מאהובי ד"ש הנציר שמואל סג"ל :

שאלה בב

מעשה שעלה החזן לס"ת בפ' וישנ לשגי וקרא מוהי אחר הדברים האלה ותשא וגו' . ואחר שקרא ג' פסוקים בסוף פסוק ג' והטאתי לאלהים היה טעות והיה כתוב וחסתא לחללים

30 שאלות ותשובות נחלת שבעה סימן כב כג כד

לאלהים לא רצה החזן לפסוק בזה הפסוק ולא רצה לאומרו כמדבר בעדו וחטאתי לאלהים משום אל תעמוד בדבר רע. (אף שבאמת אינו מדבר ברעה רק על תנאי איך אעשה וחטאתי אבל אם אינו עושה אינו חוטא מ"מ לשון הפסוק הוא רע). ונתיי שיקרא עוד פסוק א' ויכיים בסוף ככוק ד' ויברך לאחריו. ואח"כ בס"ת השנייה יחזור להחזירו אותו פסוק ד'. וטעמי דאם לא קרא רק ב' פסוקים או סיה ב' פסוקים לכני הפרשה או רביעי בר"ח וכיוצא בו היה הדין לקרות בס"ת השנייה ולברך אחריה בס"ת השנייה משא"כ כאן דכבר קרא ג' פסוקים בראשונה וראוי לסיים ולברך לאחריו רק שלא רצה משום אל תעמוד בדבר רע. וע"כ אין ראוי לסמוך על קריאת הפסוק הד' שבס"ת הראשונה הפסולה וגריך בס"ת השנייה לחזור להחזירו ולקרות אותו פסוק ד'. ואין להקשות דגם אם לא קרא בראשונה רק ב' פסוקים נמי היה לו לקרות עוד פסוק ולהפסיק גם ולברך אחריה בס"ת הראשונה. וכדי שלא לסמוך על אותו פסוק ג' שקרא במוטעה יחזור לאחריו ויקרא אותו פסוק ג' בשנייה. זה אינו דא"כ לפ"ל לא היה ראוי לסמוך כלל ענ קריאתו במוטעה והיה לו להתחיל בשנייה מתחלת הסדרה, אלא ודאי כל מה שקרא וצריך על הראשונה כדון בריך עליה מהמר שכבר קרא ג"פ בבכשר ולכן מברך ברכה אחרונה על ס"ת ראשונה הנמצאת אז מוטעה מאחר שקרא ג"פ בבכשר רק מה שאינו רוצה לסיים בפסוק ג' הוא מטעם הכלל וע"כ קרא פסוק הד' להפסיק גם. אבל עיקר קריאת פסוק הד' לא נכסוף על קריאתו. גם כי אינו יוצא בו מאחר שכבר נמצא הטעות קודם פסוק הד' ולכן צריך לחזור ולקרותו בס"ת שנייה. משא"כ אם לא קרא בראשונה רק ב"פ ואם יקרא עוד פסוק ג' ויברך לאחריו היה הברכה שלא כדון מאחר שקרא הפסוק ג' לאחר שנמצא הטעות וא"כ אם צריך עליה לאחריו אף אם אח"כ יחזור למפרע אותו פסוק כג' בס"ת שנייה מאי אהני ליה היה עיקר קריאתו וברכתו עליו בס"ת ראשונה. ועיין בא"ח סימן קמ"ג. כנ"ל:

שאלה כג

שלוש לתלמידי הותיק הר"ר יצחק יצ"ו. אשר שאלת אודות החזנים שקורין בתורה בנב"ב ומביימין הכרש"ת שם בסומנים ומטויינים בתפילות כהן לוי ישראל ולפעמים שמביימין פסוק א' לפני או אחרי פרשה פתוחה או סתומה. וכתבת שמחית בזה ואין משגיחין עליך ואומרים שנמצאה בשבת או בנ"ה אין קפידא בדבר:

תשובה דע לך שטועין הם ולאו שפיר עבדי. גם אני מחיית בזה כמה פעמים בפי' שפסחים מסומן הפרשה לכהן אשר תעשה לך והוא בין ב' סתומות וראוי לסיים פסוק לפניו אשר נתן לך. דאיתא בגמ' פ"ר הקורא עומד בעי מיניה עולא בר רב מרבה פרשת ר"ח כיצד קורין אותה זו את בני ישראל דהוי תמניא פסוקי היכי ליעבד ליקרו תרי תלתא תלתא פסוקי פשוטו לכו תרי ואין משיירין בפרשה בפחות מג' פסוקים ליקרו תרי ארבעה ארבעה. וביום השבת דהוי תרי ובראש' חדשים חמשה היכי לעבד. ליקרו תרי דהא וחד מהא אין מתחילין בפרשה פחות מג' פסוקים ליקרו תרי מהא ותלתא מהך אין משיירין בפרשה בפחות מג' פסוקים ומתחילין רב אחר דולג ושמואל אומר פסוק וק"ל כרז דא ר דולג ר"ל קורא פסוק א' למפרע הרי דאפי' בחול אין מתחילין ואין משיירים בפחות מג"פ:

שאלה כד

ואשר שאלת אם מי שא"ל להפטיר אם רשאי לקרותו לס"ת על סמך שאחר יאמר הכפטרה. כ"כ דאסור וז"ל הב"י בא"ח סימן רפ"ב בשם תשובת הריב"ש אם לא נמצא מי שיועץ להפטיר אלא א' מאותן שעלו לקרית בתורה. וכבר אמר ה"ש קדיש אחר קריאת הפרשה זה שרצה להפטיר צריך לחזור ולקרות מפני כבוד התורה ויברך על קריאתו תחלה וסוף דהא איכא למחזר משום הנכנסים שלא ראוהו קורא בתורה. ובשלמא אם המפטיר הוא אותו שקרא אחריו היה אפשר לומר שגא יחזור לקרות ולברך אפי' שהפסיקו בקדיש בין קריאת התורה לקריאת הכפטרה דבזמן מועט לא חיישינן משום הנכנסים. וגם בזה יש לדון כיון שאין דרך להפסיק בין קריאת המפטיר בתורה לקריאת הכפטרה אבל כשאחד מן העולים האחרים הוא המפטיר אין רפק אלא שגריך לחזור ולקרות ולברך עכ"ל. מזה נ"ל ראיה גמורה שאסור לפנות למפטיר מי שאינו יכול להגיד הכפטרה. ולקרו אחר בשבילו הכפטרה. דאל"כ זחלה דדינא פריכא אם לא נמצא מי שיועץ להפטיר אלא אחד מאותן שעלו וכבר אמר ה"ש:

שאלות ותשובות נחלת שבעה סימן כה מז 31

הש"ץ קדים וכו' שצריך לחזור ולקרות ולבדוק על קריאתו אע"פ שכבר בירך והאפשר לתקן יותר טוב יקרא למפטיר אחד שלא עלה כבר ואע"פ שאינו יודע להפטיר ויכתיר מי שעלה כבר הלא ש"מ שזה אכזר. וכל טעמה דגם כזה שייך גזירה משום הנכנסין שלא ראוהו קורא בתורה ומכני היוצאין כקראו למפטיר והיה מנכר. ודרך משל אם הוא השלישי שהיה המפטיר כגון בתענית. וכנכסין אח"כ וימצאו אחר קורא ההפטרה יהיו סבורים שגם הוא עלה לתורה ושקראו רביעי עם המפטיר. ומ"ש הבי"ח אח"כ בשם הריב"ש שיש מקומות שנהגו כשהמפטיר קטן עולה גדול במקומו וקורא בתורה והמפטיר קורא ההפטרה ואינו קורא בתורה ואע"פ שצריך המפטיר לקרות בתורה היינו משום כבוד התורה והאיכא כבוד התורה כשהמפטיר קטן וקורא גדול במקומו. וזה הטעם אינו דלעולם מי שקורא ההפטרה צריך לקרות בתורה כי שמה הגדול קרא לעצמו ולתוספת ולא בעד המפטיר. ואין כאן כבוד התורה. והמנהג הוא אינו מנהג יפה בעיני. והמנהג היפה הוא במפטיר גדול או שיקרא גדול נחוצה היום ויפסיקו בקדים ויחזיר קטן המפטיר לקרות הפרשה הריא או ג' פסוקים ממנו משום כבוד התורה ויכול לבדוק לפניו ולאחריו מידי דהוי אדברת ההפטרה עכ"ל. הרי כמו שכתבתי אע"פ שכתב עליו הבי"ח ואנו לא ראינו מי שנהגו כדברי הריב"ש היינו לענין שלא להפטיר קטן בחובת היום כלל. או שיאמר קדים ויקרא אח"כ גדול ויבדוק עליו לפרשת היום ואח"כ שיחזור הקטן ויבדוק ולקרוק פרשת חובת היום או ג' פסוקים ממנו לענין זה אין נהגין כהריב"ש. ומ"ש עוד הבי"ח שציעינו נפלאו דברי הריב"ש. שמה שכתב כי שמה קרא הגדול לתוספת ולעצמו ולא בעד המפטיר דכיון שהפסיקו בקדים בין העולים הראשונים לקריאת גדול זה ליכא למימר לתוספת לעצמו הוא קורא ומוכחא מלתא דודאי בעד המפטיר הוא קורא עכ"ל. וקשיא לי דמה יש לחוש מכני הנכנסין להיוצאין שלא שמעו הקדים ויסדרו שעלה בשביל עצמו להוספה. ואע"פ שכתב הבי"ח בסימן קל"ה בשם המרדכי הטעם שקורין בשמחת תורה כהן או לוי לחתן תורה או לחתן בראשית מפני שכבר קראו ה' כמפטיר היום ולא סלקי למניינא לכן ליכא למיחש לנכנסין ויוצאין עכ"ל. ש"מ דלאחר הקדים ליכא למיחש לנכנסין ויוצאין. אין טעם זה עיקר דלמה לא ניחוש לנכנסין ויוצאין לאותן שלא שמעו הקדים. וכתב שם טעם אחר דסליק ספיר טפי וקרייתא לן. ועוד שמפסיקין להם וקורין פיוטים וקורין להם בשם חתן תורה וכו' עד ומינכרא מילתא טובא עכ"ל. טוב עיינתי במרדכי וכתוב וכן ליכא למיחש וכו' ולא לכן. וא"כ מ"מ דיש לדחות דלמה לא ניחוש כדאמרן וק"ל. וגם עד כאן לא קאמר הבי"ח אלא בקטן המפטיר דמוכחא מלתא דבעד הקטן הוא מפטיר. גם מפני שקורא הפרשה לחובת היום וגנאי הוא ברקטן. ועל כדרך מוכח מילתא שלא יקרא הגדול לתוספת בעד עצמו אחר הקדים אלא ודאי בשביל הקטן קרא שלא יהא חובת היום נקרא על פי קטן. מה שאין כן בכל שבתות השנה. ויום הגדול העולה למפטיר וגדול אחר אומר ההפטרה אינו מוכחא מילתא שבעד המפטיר הוא קורא. ולכן אין לקרות אחד ולהפטיר אחר. והלבוש פסק להקל ואפשר שהלך אחר פשטן של דברי הבית יוסף. ול"נ כמו שכתבתי. ולפחות לכתחלה אין לקרות מי שיודעין בו שאינו קורא ההפטרה עצמו רק דדיעבד שלא היינו יודעין בו שאינו בקי יותר ההפטרה או בעל כרחו צריך לעלות לתורה מאחר שקראוהו לס"ת כדאיתא בגמ' פרק החולא שכל הנקרא לס"ת ואינו עולה מתקד ימיו. ועל כן צריך לעלות. ואז בהכרח יאמר אחד ההפטרה. הגרסה לע"ד כתבתי :

שאלה כה

ולענין אם המפטיר עולה למנין ז' פסקו הפוסקים דעולה למנין ז' כר"ת בפרק הקורח עומד דף כ"ג. אך צ"ע במקום שאין שם רק ז' שיכולין לבדוק בתורה אם משלים הפרשה עם הששי וחזור המפטיר שהוא הז' לקרוא מה שקרא הששי. או אם אין משלים רק ז' פרשיות והמכתיר קורא פ' השביעי וז"ל הרי"ף גפ' הקורא עומד ויבטל להו המפטיר מה שיעלה למנין רב הונא ורב ירמיה בר אבא חד אמר עולה וחד אמר אינו עולה והלכתא עולה. דאמרין פ' בני העיר ר"ח אדר שחל להיות בואתה תצוה אחר אבוי קרי שיתא מואתה תצוה עד ועשית כיור נחושט. וחד קורא מכי תשא עד ועשית כיור נחושט. והיינו מפטיר. אלמא עולה למנין ז' וכן הלכתא עכ"ל לשון הרי"ף. מדאמר אבוי קרי שיתא מואתה תצוה עד ועשית כיור נחושט וחד קורא מכי תשא עד ועשית כיור נחושט ש"מ שהששי השלישי עד גמירה והמפטיר חוזר וקורא מה שקרא הששי. וצ"ע למה לא יקרא כס הששי רק פ' הששית. וישלים עם

32 שאלות ותשובות נחלת שבעה סימן כה כו

עם השביעי שהוא המפטיר פ' השביעית. דהא דבעלמא ר"ל במקום שקורין השמיני למפטיר חוזר וקורא השמיני שהוא המפטיר למח שקרא השביעי או ג' פסוקים ממנו. כדי להראות שאין שבת היום רק כזו. ולהכי מפסיקין גם בדיקש בין ז' למפטיר. משא"כ במקום שאין שם רק ז' שיכולין לקרות כמו שנהגו בימיהם. או שאינם יכולין לנכד ברכת התורה לדין שכל אחד ואחד ברכה לפניו ולאחריה (דאל"כ למח יצאם מלקרות עוד השמיני למפטיר שגרי על כרחן חזין בנ"ה אם לא כדאמרינן או מטעם שהנאדרים אינם יודעים להפטיר) וא"כ למח יחזור השביעי שהוא המפטיר לקרות מה שקרא השביעי. דרך משל אם חל ר"ח אדר בשבת היה לו לקרות השביעי עד כוף ואתה הוצא ולשביעי שהוא המפטיר והוא חובת היום מן כי תשא עד ועשית כיור נחושת, דלע"ג דנהגו עכשיו לקרות המפטיר שהוא שמיני כדי לנהוג מנהגו שאנו נוהגין להוסיף כמ"ס החופת שם משא"כ כאן אי אפשר. וסברא הוא דאם נאמר שהשביעי שהוא המפטיר חוזר וקורא מה שקרא השביעי יש לטעות דאין חובת היום רק בשבת גברי. וראיה מ'מות החול שהמפטיר מן המנין למח לא יקרא השביעי עוד בגמרא ויחזור ויקרא השלישי מה שקרא השביעי. גם הקדיש אומרים אחר השלישי כדי להראות שגם המפטיר שהוא השלישי הוא מן המנין. וא"כ גם בשבת שה' הוא מן המנין היה ראוי לקרות פרשה שביעית לעצמו ולא אחר שקראוה עם השביעי וגם הקדיש היה ראוי לומר אחר כו' שהוא המפטיר דאם יאמר קדיש קודם המפטיר נוכח לטעות ולומר שאין חובת היום רק בשבת גברי וז"ל. וליכא למיחר דלא איירי מחד מהכך שכתבתי רק שיוצאים כולם לנכד בתורה ולהפטיר. רק איירי דאם טעה וגמר הסדרה עם השביעי ואמר קדיש כמ"ס בסוף סימן רפ"ג. זה אינו דלא אביי לכתחלה קאמר קרי שיתא מואתה תחיה עד ועשית וגו' והו' קורא מני תשא וכו'. ודברי הב"י הם דברי מהר"ם מרוטנבורג שם בטור. ואדרבה איכא למידק מיניה דדוקא שאם טעה דנמר הפרשה עם השביעי אין צריך להוסיף עוד אחר קודם המפטיר משום דק"ל המפטיר עולה למנין ז' מש"ה הואיל ואי אפשר בע"ה חוזר השביעי וקורא מה שקרא השביעי דאי נמי היה קורא עוד אחד מלבד המפטיר היה צריך לדלג לאחריו מה שקרא כבר. וא"כ למח לן לדלוגי עם השביעי ואמ"כ גם המפטיר מאחר שהמפטיר עצמו עולה למנין הקרואים. אבל לכתחלה אין לגמור הפרשה בלש עם השביעי ולחזור ולקרותה עם השביעי שהוא המפטיר וז"ל:

שאלה כו

לענין שחזור הש"ס ה' אלהיכם אחת. וכתבת שכתב הב"י ב"ה סימן ס"א שנמצא כחוב בספר הפליאה אני ה' אלהיכם אחת. והיה במצרים מי שהיה נוהג כדבריו ונעשו בו הנגיד הגדול כמחבר ז"ל ומורי הרב הגדול מהר"י בן רב ז"ל וכל גדולי הדור הנמצאים בעת ההיא. וגם בקוסטנטינא גער הרב הגדול מהר"א מורחיו וכל גדולי הדור בני שהיה נוהג בן וכו'. והקשית מה הרי האף הגדול הזה שגמרו בני שהיה נוהג בן מאחר שנמצא כדבריו בספר הפליאה אע"פ שכתב הב"י שכל הנוצחאות הוא ה' אלהיכם אחת מ"מ אליו ואלו דא"ה וכוונת אחת להם. אף אם יש נוכחאות שונות מ"מ למח לגמור בני שטוב בן. ולא די בזה רק שהוסיף עוד הבית יוסף וכתב כל המשנה ידו על התחמונה וגו' ונעשו בו ויוצאין דבריו וכו'. אלן דבריק בקינור. הנה באמת מהרש"ל בתשובה כתב כשהתפלל ביאר ציט שהיה חוזר אני ה' אלהיכם. לא שמלת אחת שאינו מק"ש ימלא תיבת ק"ש. ומהר"ם בכפר חמדה משה ה"ס לדעת מהרש"ל. כי אף שהביא הבית יוסף מנ' מקומות מהזכיר לומר ה' אלהיכם אחת. וזה דעת הצורה של רש"י. אבל דעת רש"י עצמו כדבור אני ה' אלהיכם אחת. ז"ל ולקביל אינו ע"כ תיבין דלינן בי דינא דיליה ישראל לתתא משלימין לה באילין שבעין ותרין תיבין דפרשתא דתכלת ומהדרין תלתא תיבין אני ה' אלהיכם אחת לקבציה דאברהם. ה' לקבציה דישחק. אלהיכם לקבציה דיעקב. ומצורה אחת ה' אלהיכם אחת ה' לקבציה דאברהם אלהיכם לקבציה דישחק. אחת ליעקב ועיין שם שהאריך שמאל. בכמה ספרים. אחת כתב שהמנהג נתפשט על פי האחרונים. זה לשון. אבודרסק. וצור חור. ויוני. וספר המוכר. ותולעת יעקב. וטעמי מלות יעקב. בכולן כתב ה' אלהיכם אחת. ומה שמלת אחת חבלים לתיבת ק"ש אע"פ שאינו מק"ש. תיבין מהר"ם אלשקר ומהר"ל חניב דמכל מקום הואיל ואינו ראוי להפסיק בין תיבת אלהיכם לתיבת אחת עד כאן לשון מטה משה. וכן נראה דהא חזינן בכמה דוכתי דלא משגיחין בדברי הרשב"י כגון בהנחת תפילין בחול כמנהג אף ע"פ שלדעת הרשב"י חייב מיתה המניחן במעמד. אנו במדינות אלן אין משגיחין

שאלות ותשובות נחלת שבעה סימן בו כז יז 33

משיחין צו. וכמו שכתב גם הבית חדש לפניו נציעה הפת בליל שבת דאין להעביר על המצות ולבדוק על העלויה אף שהוא נגד הוזהר. וכן כתב הבית יוסף באורח חיים סימן כ"ה על דברי האגור בענין ברכת תפילין שלדעת הוזהר אין לבדוק רק ברכה אחת על שניהם. גם רבי משה איסרלס בת"ח סימן כ' לענין גיד הנשה כתב גם כן ראיה מדברי הוזהר והביא ראיה מדברי הג"ח הנ"ל. וכ"ס באן שגם מדברי ח.ו.רין עליו ומכתבר טעמייהו בסוד חתן אחת ליעקב וחסד לאברהם. ואלוקים נגד יצחק שהוא דין. ועוד נראה לי ראיה ברורה שאין לומר אני ה' אלהיכם כי כתב בספר שני לוחות הכתוב בשם ספר דרך חיים וזה לשונו במלת אני יש טרחא. והטעם כי דוד המלך עליו השלום אמר אני עבדך בן אמתך אינו שולל שלא יהא יס איש אחר עבדו רק אני עבדך וכבר נמצאו גם כן אחרים עבדיו. ולכן אם היה אומר אני ה' אלהיכם בלי טרחא משמע אני ה' אלהיכם ואפשר שגם אחר ח"ו אלהיכם וכו' עיין שם. הרי דלכך יש טרחא חתת אני כדי להפסיק בין אני ובין ה' אלהיכם ללא לשמעת אני ה' אלהיכם ואפשר שיש אחר אלהיכם חס ושלום. אם כן כל שכן שלא להתחיל במלת אני ה' אלהיכם. ולדעתי כשזו כוונת הגדולים הנ"ל שגפרו במי שכתב כן. ולא די במחאה לבד כי ראוי לגפרו ולבטל דבריו כמו שכתב הבית יוסף הנ"ל מטעם שכתב בספר דרך חיים. כנראה לפי עניות דעתי כתבתי. וה' יעללי משגיאות :

שאלה בז

ח"ו כפרות נשחטו ונשכח תרגומה אחת לפתחה רק הוסק הוציאו ונמלחו יחד והודחו יחד. ואחר כך מלחו קצתם להניחם עד כוכות ובתוספת היה גם אותה תרגומה שלא נפתחה. והשואל היה אחד מדברי ויורצנברג והסבירי הכל. ואסרתי כל הכלים שנעשלו בכן. ואח"כ חזר השואל ושאל להרצו שלו ושינה את טעמו בענין השאלה והבשר הרב את הכל. וכשומתי בדבר כתבתי לו למה ועל מה הכשר :

(וואס היתה תשובתו אלי)

בבאי בדקן לן מר בדורא אחת ואף שאין זו הוראה לאיסור ושואת דמר לא ידענא מכל מקום תורה היא וללמוד אני צריך ואדון לפניו בקרקע. לא נזכר בדברי מר אם היה בעוף הראש והרגלים. כי אם היה כן אכילו לדעת מהר"ל היה בטל הלכ בששים. ואף שמסתמא היתה בלי הראש והרגלים כמנהג הנשים שזורקים אברים אלו בערב יום כפור. הלא כל האחרונים לא קיימא לכו במהר"ל. אך בק"ק פרנקפורט יש מן התוירים כדעת מהר"ל. ועל כל פנים משערין אם יש ס'. ולא ידעתי לאיזה צורך הודיעי כ"ת שהוציאו הוסק הלא אפילו בזה הוסק ובני המעיים יש ששים בעוף נגד הלכ ונקרא עוף שלם. שדרי ר"י מינץ מיקל יותר אפילו בלא כנפיים ורגלים מיקרי עוף שלם. ואף דאין לא מהילין על כל פנים לא אשתמיט בשום אחד לומר שצריך שיהא הוסק בו דהא איירי בבישול ואין מדרך העולם לנשלו עם היפך ובעוד הבני מעיים נחוכו. ואם כן אפילו אם היה הלכ נחשול עם העוף בטל בששים לבד מזה הכבד היתה אסורה שאין ששים נגד שניהם. אמנם המעשה שהודיע לי כ"ת איירי במלחא וכתב הטור להדיא דאפילו על בני בשר עבר ומלחו מותר. וגן כתב בהגהות מהרמ"א אפי' קליפה אינה אלא חומרה שגמלא בכבד שנמלח על בני בשר. ובכל שנמלח בעוף בלא קריעה נמי אחריו כבולעו כך פולטו דשאי לב דשיע ולכן כתב מהרמ"א דהמנהג לנקל. וכן כתבו כל האחרונים נגד מהר"ל דלא בעינן ששים. אם כן לא ידענא למאי ניוחש בזה. ואי הואי האי תרגומה קמן אגא נמי אכלינא מינה. ומה שכתב מ"ת שהחתיכה עצמה נעשה נבלה גם במליחה לא טפל אנכי ממ"ד כדעת הא"י שהביא התורת חטאת כלל ל"ח דין ב'. ובגליון שלהן עירון שלי כתבתי הלכה למעשה בשם מהר"ר א"א להחמיר אפילו בהפסד מרובה או לפני דלא כתורת חטאת, ויהי כן היינו שגאר איסורין לבטלו כגון חלב או בשר שחטט שנמלח עם בשר ערפה וכדומה שכולעים זה מזה. והטעם פשוט ומפורש שאף על פי שאינו בולע מדי הטורפה בולעת מצירה שהיא אכורה. אבל במליחה חלב אין איכור אלא משום דם אחריו כבולעו כך פולטו וגם אחריו לגבי בשר שנמלח עמו איירי דפליט דם ידיה כך פליט דם חלב. ואע"ג דבני דם בעין לא אחריו כבולעו כך פולטו שאני לב דשיע. ואם יש בית מיהוש להחמיר הוה אמינא מפני שהעוף הוא לא נמלח בפנים מאחר שלא נפתח למטה ואפשר לזה כיון מ"ת. אמנם אפילו על דא חומר היותר היה להתרגלותו שלב נמצא בתוכה תיקון לנלח

ללכותה דנורה משא"ב שא"ב . ועל תשובתו הרמחה הגני עומד ומיחל לירד לסוף דעתו . יורמי להכיל וטעמו ונימוקו עמו . כסאו יתגדל ויתרומם ע"ג מרומי קרת . ובשלוש יבוא על איתנו בראשון ועל מקומו . כאהד שבטי ישראל ידיו את עמו . כה עתרת אהובו הקטן במימין זאב וייל חונה במדינת ווירצבורג :

חזאת היתה תשובתי אליו . מכ"ת הגני הקדמה וז"ל ואף שאין זו הוראה לאיכור וכו' לני לא בן בן ידמה ואפשר שלא ביימיה מקמיה דמכ"ת תוכן השאלה ע"כ אודיע לכ"ת את אשר בלכני . אמנם בתכלית הקיצור לא אהריך בראיות . מעלתך כתב ובלב שנמלח בעוף בלא קריעה נמי אחריו ככ"פ דשאני לב דשיע עכ"ל . אין ענין לכאן . דלא מהני שיעותיה רק לענין שאין הלכ בולע מן הדם הכנוס בתוכו או מן הכשר שהלכו הכל לא לענין שלא יגלה הכשר מן הדם הכנוס בלב . אמנם ודאי העוף הוא ששים נגד בלא בלא הראש והרגלים . ולעת הארץ יש להכחיד על דברי ר"י מידן אפילו בלא כנפיים וכך פכה מורי בטו"ז . אמנם תמיהני על מכ"ת מ"ס להתיר בכבד שנמלח עמו דמליחה אפילו בכבד ענייה בשרא עבר ומלחו מותר . וכי סלקא אדעתיה שאין לי עינים לראות דברים הפשוטים ולשווייני טועה דמ"כ כי היא נמרה ערובה פרק כ"ה ומוכסם בכל הפוסקים ובפרט בת"ח הלא כתבתי למכ"ת שאלותה תרנגולת עם ה' או ו' תרנוולת נמלחו יחד בדרך שמולחין להניח להשקות זמן מה והוי כבישה ממש . נהי דמכח הלכ אין לאכור דאין לך עוף שאין בו ששים נגד לבו . וכבר במליחה ראשונה יצא כל דמו . ואחר הדחה חחרונה נכתמו נקבי הפליטה . ואף אם לא נסתמו נקבי הפליטה לא יחא אלא מנושל והרי יש ששים נגד הלכ . משא"כ בכבד שאין לך עוף שיש בו ששים נגד הכבד בבישול וכבוש הוא כמנושל וכאן הוא ממש כבישה . ואף שנמלח מקודם וחור והודח טרם שנכבש במלחו , אותה הדחה לא מהני כלל לא הדחה ראשונה ולא הדחה אחרונה כמ"ס בכמוך . ומ"ס מכ"ת ואם יש בית מיהוש להחמיר הו"א מפ"י שהעוף הזה לא נמלח בפנים מאחר שלא נפתח נמטה ואפשר לזה כיון מכ"ת אמנם אפילו על כל דבר יותר חומר היה להתרנגולת שהלכ נמלח בתוכו ותיקון ללכותה וכו' עכ"ל . איברא לכך היה כוונתי אמנם גם בזה אין אני מודה לו שהיה תיקון ללכותה כי ודאי אם אחר אותה מליחה והדחה מלאו האיכור היה תיקון ללכותה כי זה פשוט לבר די רב . אמנם אחר כך שחזרו ומלחו אותם יחד ושהו יחד מעי"כ עד ערב סוכות . ושיעור כבישה מע"ל מקרי כבוש . ולמקצת דיעות אפילו ביום בלא לילה מקרי שיעור כבישה מכ"ס כמה ימים . וכאשר אכתוב בכמוך שהדחה לא היתה הדחה כלל לא הדחה ראשונה ולא הדחה אחרונה . אפשר שגם המליחה לא נעשה למליחה כלל . א"כ כשחזרו אח"כ ומלחו אותם יחד הו"א כאלו מלחו בכלי שאינו מנוקד . גם היה כבוש והוא כמנושל ואינו מועיל אפילו לז' . והנה אולה דעתי הקלושה שכתב מכ"ת שלא ידע לאיזה ערך הודעתיו שהוציאו הזפק הלא חפילו בלי הזפק ובני מעיים יש ששים בעוף וכו' ואין דרך לבשלו עם הזפק וכו' . ידוע ליהוי למכ"ת כי לכך הודעתיו כי הפך מונח בין עור לבשר ואף אם ניתל ממש הזפק לא נפתחה התרנגולת ללכ פנים היטב ובאמת הלכ והכבד והבני מעיים נשארו בתוכה . כי אותה תרנגולת נשפכה לגמרי מלכתה אף הוכה הוציאו ממש והוא מונח בין עור לבשר ולא הודחה התרנגולת מבפנים כלל כי אין המים יכולין לכנס בפנים רק בדוחק דרך נקב קטן שבין עצם שתחת הטאר והתרנגולת מלא כל חללו עם הבני מעיים וקרקען וכבד . ועי"כ אין המים יכולין לכנס שם . והם בן היתה סתומה מכל ד' . ואף דקי"ל דמלחה בחוץ לבד או בפנים לבד מועיל מ"מ ה"מ אם נפתחה בדרך שכתחין למטה ואז הודחה היטיב פנים וחזר ואז מועיל מליחה דדיעבד בלד אחד . משא"כ בנדון דידן שלא הודחה כלל בפנים לא הדחה ראשונה ולא הדחה אחרונה . וא"כ אח"כ כשמלחו להניח הוי מלחו ובישלו בלא הדחה ראשונה ואחרונה . וכ"ש לדעת הרמח"ם דאוכר אפילו אם נכתחה אם נמלחה בחוץ ולא בפנים . גם אפשר לומר שגם המליחה לא הועיל כלל כמו במולייטא סימן ע"ד דאין המליחה של התרנגולת מועלת לכל מה שנפנים . לא מביעה למ"ד שהדחה ראשונה הוא משום דס שעל הכשר כמו שהביא בת"ח כלל ה' דין ב' . אלא אפילו לדעת אור"ח שם דין ב' ולדעת הרא"ש שהביא בת"ח ריש כלל ט"ו דעטס הדחה הוא כדי שיהרבה הכשר עצמו ויזיז דמו . מ"מ אינו מועיל הריבוי רק לבשר התרנגול עצמו אבל לא לכל מה שנפנים . ואף המליחה נהי דמושיל דדיעבד אם נמלח בחוץ אף ללכ פנים היינו באותה חתיכה עצמה אבל לא לכל מה שמונח בתוכה . וכאן היה הלכ והכבד וקורקען ובני מעיים בתוכה היכי יעלה על הדעת שהדחה ומליחה יועיל לכל מה שנפנים . ואף דבמולייטא בשר כה"ג הוי שרי ללזי אבל בבישול לא שרי ונדון דידן כבוש הוא וכמנושל דמי . ועיין בת"ח כלל ט' דין ו' . גם לא דמי לחתיכה עבה וטעם מבוחר למנין . וא"כ מה שחזרו אח"כ ומלחו אותה להניח בחוץ ה' או ו' תרנגולת הוי אחר כך כאלו מלחו

שארות ותשובות נהרת שבעה סימן כז יח 35

מלחו בכש"מ ואסור אפילו בלא שיעור כנישה וכ"ש דהוי כבוש וכבוש כל איתן תרנגולות אסורין. וכתב באו"ה הביאו בת"ח כלל ט"ו דין ד' רגלים שהדיח ואחר כך הסיר הטלפים היו בלא הודח כלל וטרפה עד כאן לשונו. והיינו נמי מטעם זה דהוי כאילו מלחו בלא הדיחה ראשונה ועוד דהוי כאילו מלחו בכלי שא"מ. ואף אם ירצה מכ"ח לחזוק ולומר דהדיחה ראשונה מאחר שהוא כמו חצי שעה מועיל אף לכל מה שבפנים לת"ד הדיחה ראשונה כדי שיתכרך הכשר עצמו. ונהי נמי שהחליחה היה מועיל אף ללב ולכבד ולבני מעים ורצה לדמות לחתיכה עבה מ"מ לא היה לכל מה שבפנים הדיחה אחרונה כלל. א"כ פשוט שאותה תרנגולת אסורה. ואפילו לדעת המקילין היינו אם יש ששים בחתיכה ובכל מה שבקדרה. ולדעת מהרש"ל אפי"ה אותה חתיכה אסורה. מכ"ש כאן שלא היה אפילו חצי ששים נגד הלב והכבד ובני מעים. אף שאין מחזיקין דם בבני מעים בשוקן מחזיקים דם. ולפעמים הם תרנגולות שמים ויש בהם שורייקי סומקי וא"כ אפילו חצי ששים ליתא. וכתב בת"ח כלל א' בשם המרדכי שזמן אווה שנמלח ולא הודח בתרנגולה והוסיף בקדרה אסור. וכ"כ הרוקח סי' תי"ז. ולכן בחקונו אני עומד לאסור אותן תרנגולות הכבושים וגם הכלים. ועל התרנגולות הדרגשיות לא הייתי דן כי כבר נאכלו. ואף לסברת מכ"ח עבר ומלחו מותר וכאן כבר אכלו התרנגולות חבל מ"מ הכלים אסורים. ומה שכתב מכ"ח שאני פוסק גם במליחה חשני' וכתב מכ"ח לא טפל אנכי ממך' כדעת הא"ז שהביא הת"ח כלל ל"ח דין ב'. וכתב עוד מכ"ח שנגליון ש"ע שלו כתב הלכה למעשה להחמיר אפילו בהפסד מרובה וכו'. אהו' הרבה יש להתייבש בדבר זה לאסיר במליחה ולומר חתיכה ענ"ג אחרי שרוב הפוסקים ס"ל דבמליחה די בקליפה ולא די שאנו מחמירין לאסור במליחה בנ"מ מה לנו להחמיר חומרא על חומרא לומר גם במליחה חשני'. דלרבינו אפרים ולרוב הפוסקים אין אומרים חשני' רק בנ"ח ואנו מחמירין די לו בחומרא זו בביטול ולא במליחה כמו שהביא רמ"א שם בת"ח משם מהר"ם פדואה. ואף שמבקשתו שם שאין לסמוך על דברי מהר"ם פדואה רק לצורך הפסד גדול או לעני. אבל בלאו הכי אין להתיר ויש לפסוק כדעת הא"ז והנמשכים אחריו. מ"מ הלא מסיק בדין שלאחריו שאף לדברי הא"ז דחתיכה ענ"ג היינו כדאחר טעמא משום דאותה חתיכה נמלחה תחלה. וי"ל שלא נמלחו תיכף כולם בפנים אחד דהא מתערב בכולה כמו בביטול שא"כ אם נמלח החתיכה שהחלב דבוק בה תחלה לבד מ"מ נאסרה אותה חתיכה תיכף. וא"כ איך יוכל אח"כ לחזור להתירה כשנמלחים אחרות אצלה. ולכן פסק רמ"א דמ"מ אותה חתיכה אסורה. אבל שאר החתיכות מצטרפים לבטל האיסור. וכתב דלפי מנהגינו דין מליחה כדון ביטול ובביטול כל החתיכות מצטרפים לבטל האיסור. וכן אם אין החלב דבוק בשום חתיכה החתיכות מצטרפות לבטל האיסור וכתב דכן נוהגין ואין לשנות. מדכתב וכן אם אין החלב דבוק וכו' משמע דדין אחד להם שצטרפות לבטל ואין אומרים חתיכה עצמה נעשה נבלה וכתב עליו דכן נוהגין ואין לשנות. אך הנה דכתבתי דברי רמ"א אלו תוך כדי דיבור סותרין. דבדוק דין הקודם כתב דבלאו הכי ר"ל אם אינו הפסד מרובה אין להתיר ויש לפסוק כדעת הא"ז ובדין ג' הכמוך לא אבר רק אותה חתיכה מטעם שמתחלה נמלחה בפני עצמה. אבל מכל מקום מצטרף עס שאר חתיכות שיהא ששים בין הכל ולא התנה בין הפסד מרובה למועט. וע"כ צריך לחלק דגם בש"ע דבריו כותרין דבסימן ס"ד כתב וי"א דנעניו ששים כמו בשאר חלב הנמלח עס בשר דקי"ל בששים. ויש שיקל ולהתירו על ידי קליפה אם יש בו הפסד קצת מאחר דיש מתירין בלא קליפה. גם אין שייך לגזור משום חלב שכן דמפספס דכל הקרויין אינם רק חלב כחוש נראה דיש לכמוך איתן דמתיר בקליפה. ולקמן סימן ק"ה כתב וז"ל וע"ל סימן ס"ד אם הקרויין או חוטין של חלב נמלחו עס בשר י"א דבהפסד מרובה יש להתיר במליחה ע"י קליפה. אע"פ שכבר נהגו לשער כל מליחה בששים אפילו באיסור כחוש וכו'. ואם כן דבריו כותרין דלפיל פסק להקל אפילו בהפסד קצת. ובסימן ק"ה פסק להתיר בהפסד מרובה. ועוד דבת"ח כלל ל"ח כתב דאין אנו בקיאין בין כחוש לשמן. ובש"ע סימן ס"ד וסימן ק"ה פסק בקרויין וחוטין חלב להתיר. אלא ע"כ יש לחלק בין כחוש לכחוש ר"ל כגון קרויין וחוטין חלב ודאי כחוש הן דלא שייך לומר בכן דאין אנו בקיאין דכל החוטין אינם רק חלב כחוש. אבל כל הקרויין אין איסורן מחמת עצמן רק משום שנוגעין לחלב אם כן ודאי חלב כחוש הם ולכן יש להתירו על ידי קליפה קצת. ותדע דהא כתב רמ"א בת"ח כלל ל"ח דיש להקל באיסור דרגנן וכל הקרויין אין אסורין אלא מדרבנן כמ"ש הרמב"ם פ"ו מה' מ"א שחוטין וקרויין האסורין משום חלב ודם אסורין מד"ם. ואם כן בדבר שהוא מד"ם לא אחרין חנ"ג דהא רוב הפוסקים ס"ל דאפילו באיסור דאורייתא אין אומרים חנ"ג רק בנ"ח. רק מפני המנהג נהגו לשער גם במליחה בששים. אבל בחוטין וקרויין אפילו במקום הפסד קצת יש לאוקומה

אדינא להתיר בקליפה . משא"כ כשר כחוש אין להתיר בקליפה על ידי הפסד קצת . כדאיתא בגמרא פרק גיד הנשה גבי גדי שנלאו נחלכו אסור אפילו מריש אודניה אפילו כחוש **דמינן** דיש שותן ולאו אדעתיה . וכן דקדק רמ"א בלשונו בסיומן ק"ס . וכן נראה מכל המחזרים שהביא רמ"א . וכן נראה מלשון תורת חטאת כלל ל"ז דין א' דכולהו איירי מגדי כחוש . וכן נראה מלשון רמ"א בהשוכה כימן כ"ח וזה לשון בשם ראב"ה שצריך להעמיד נחלב מרובה יותר מנחלב כרוש . ודבר זה תלוי בכל פעם בלחוד הדעת לפי כחשואו ולפי שמוניחו וימינן דאחי לידו מכשול עד כאן לשונו . משמע דוקא בדבר שצריך לחוד הדעת כגון גדי כחוש דמינן דיש שותן ולאו אדעתיה . וכ"כ בת"ח בשם המרדכי ובשם הגהות מיימוני דלדידן אין להקל בגדי כחוש דלפעמים יש שותן ולאו אדעתיה עכ"ל . אבל בקרומין דברי הכל חלב כחוש הוא . לכן ג"ל דמ"ש בסיומן כ"ד דיש להקל בהפסד מועט היינו בקרומין דלד"ה חלב כחוש הוא . רק מפני המנהג נוהגין לשער בששים . ובהפסד מועט (ג"ל דר"ל לעני או לכבוד אורחים או שנת אוקימה אדינא . דאל"כ בכל איסורים לא ימלט שהפסד מועט יש בדבר ואם כן מעולם לא טוכל להעמיד הדבר על המנהג) ומ"ש בסיומן ק"ה וע"ל סיומן ס"ד אם בקרומין או חוטין של חלב נמלחו עם בשר יש אומרים דבהפסד מרובה יש להתיר . נראה לי דפסוקי פסקי דבגין חוטין של חלב והקדומים שנמלחו עם בשר ע"ל סיומן ס"ד ור"ל דשם מפורש דיש להתיר על ידי קליפה אפילו בהפסד קצת . ואחר כך אמר דין בפני עצמו לענין איסור כחוש רבה לומר בשר כחוש . וז"ש י"א דבהפסד מרובה יש להתיר וכו' אפילו באיסור כחוש דהיינו בשר כחוש לפי שאין אט בקיאות דמינן דיש שותן ולאו אדעתיה . ש"מ דהא דפסק רמ"א בסיומן ס"ד להקל בהפסד מועט היינו בקרומין . והא דפסק בסיומן ק"ה להקל בהפסד מרובה היינו בשאר כחוש כגון בשר כחוש . כגון גדי שנלאו נחלכו דמינן דיש שותן ולאו אדעתיה . ובשנים המנהג בכתחלה לשער בששים . שוב מלאתי בתשובת רמ"א כי ק"א שהתיר אפילו בעור ארוז שהוא ודאי שותן אפילו הכי התירו משום דשיעור ששים אינו אלא חומרא בעלמא . ולכן טוכל להקל במקום דליכא נדדים אחרים להקל והוא הפסד מרובה עד כאן לשון . אכן צריך לדקדק שם באיכות המעשה . והא דאמר מהר"א בסיומן נ"ח ביומרת הכבד שלא נטלה הקרום והצריך ששים ביומרת הכבד נגד הקרום . אף ע"ג דהקרום של יומרת שיעור חלב כחוש הוא דהא אין איסורו מחמת עצמו רק מחמת שנוגע בחלב . הנה ה"ט משום דנחשבל כך . וכ"כ רמ"א בשמו בת"ח כלל ל"ז דמשום הכי אסור מהר"א משום שנחשבל כך . ואף על גב דלכו אוכרין במליחה כמו בבישול מ"מ חמור יותר בבישול במליחה . וכ"כ רמ"א בפירוש בהשוכה כימן ק"ח דיש להקל בין מליחה לבישול . דלגבי כח מליחה שאינה אלא מדרבנן ל"ד מליחה לבישול . וא"כ מעתה אני אומר דלדאמר דבר רב אשי חסם על קבלת מל"ה הנ"ל לאכבור במליחה לומר חענ"ג ולאסור אפילו בהפסד מרובה או לפני . והעיקר הנ"ל בזה דהכל מתחש או אפילו חוטין היונקים מן החלב וכן גדי כחוש ושאר בשר כחוש דמינן דיש שותן ולאו אדעתיה בזה אומרים חענ"ג אפילו במליחה . אבל קרומין שאינם אכורים משום שיונקים מן החלב רק משום שמונחים על החלב או החלב עליהם ג"ל פשוט דאין צריך ששים במליחה רק בבישול . וכמו שפסק מהר"א ביומרת הכבד שהיה מבושל . משא"כ במליחה לא היה אסור כש' וזה הכל כגון . וכן הסכמת הת"ח סוף כלל ל"ח . הנראה לפ"ד כתבתי :

ואגב אנאר עוד מ"ש בת"ח כלל כ"ז בדין ל"ב שצריך ששים נגד כל החתיכה שהלב דבוק בו . והקשה הרב משאלת בנימין בסיומן פ"ט דזה כדעת ר"ת שכל איסורין אמרינן חני"ג . ובת"ח סיומן ל"ד הביא דברי הטור כזורתו לפסק הלכה דלא בעינן ששים רק כנגד החוטין והדם דהיינו כדעת אותן פוסקים דלא אמרינן חני"ג בשאר איסורים רק בבשר וחלב . וכתב מה שהביא הרב לזה מפני שראש דברי הטור בדין וירידין בלא מחלוקת . וגם הרב ב"י לקח דברי הטור כאילו הם דברי הכל . מאחר שכתבו הדברים בלא מחלוקת ולא אכיק אדעתיה שהטור הולך לשיטתו . שהרשב"א וכו"א"ש והטור סוברים כרבינו אפרים דלא אמרינן חני"ג רק בבשר נחלב . ולפיכך הביא דברי הטור לפסק הלכה . אבל בלחמא לדידן דין חלב ודין הורדין דין אחד להם עכ"ד . ותמיה לי על הגאון מ"ב דהא כתב הרב לעיל סיומן כ"ז דיש להקל דלא דמי לב לחוטין מחרי טעמי . ולטעם הראשון דליכא דם בחוטין עצמן רק דם הכנוס ולכן חיישינן שמא לא פלטו דם הכנוס . משא"כ גבי לב דאית בו דם וכו' אמרינן ביה אידי דפליט וכו' . נמצא מה שהוא לגריעתא גבי מליחה הוא לטעותא גבי בישול . ולכן היא הנומנת אם נחשבל עם חלב צריך ששים נגד כל חלב . מאחר שיש בו דם כנוס וגם דם חלב עצמו ואידי דפליט וכו' ולא ידעין כמה נפיק מיניה לקדירה לכן צריך ששים

שאלות ותשובות נחלת שבעה סימן כז כח כט יט 37

נגד כל הלך . מה שאין ק נבי חוטין דאין בהן רק דם הכטם בחוטין ואין בחוטין עצמן דם ולא פליט מן החוטין לשער לכן שנים ששים רק נגד הדם הכטם אפילו לרבינו חס . וכל שכן לטעם השני שהחוטין בעצמן מותרין אם קרע החוטין והוציא דמן . דזה לא דמי לשאר איסור דבוק שהחתיכה ענ"ג משום שהחתיכה בולע מן האיסור ולא ידעינן כמה בלע ולכן צריך ששים נגד כל החתיכה . מה שאין כן בדם שבחוטין שאין הדם יוצא לחתיכה בשר דרך החוטין שאינו מפליט דרך החוטין ולכן אין החתיכה ענ"ג . וכן פסק כלל ט"ז דין כ"א שאם בשלל בלא חתיכה צריך ששים נגד כל החוטין . ואפשר ללאו דוקא נגד כל החוטין רק כנגד דם הכטם בחוטין . ומה שיצא דרך פי החוטין זה נכנס לתוך כל מה שבקדירה . ולכן אין צריך ששים רק נגד דם שבחוטין כנגד כל מה שבקדירה ובהא אפילו ר"ת מודה . והנראה לע"ד כתבתי נאם הצעיר שמואל הלוי . שוב כודה לי והשיב לי שלא כיימיה מקמיה , וחזר ושאלני מפני מה צריך בכחל לקורטו ש"ו וטחו בכחל ובלב אין צריך רק קריעה ש"ו . וזאת היתה תשובתי אליו :

שאלה כח

מאי דבדק לן מכ"ת בדין קריעת הלך שאין צריך שתי וערב . זו אין צריך פנים דבהדי הדדי מתנייתו במתניתין פכ"ה דק"ט הכחל קורעו ומוציא את חלבו לא קרעו אינו עובר עליו . הלך קורעו ומוציא את דמו לא קרעו אינו עובר עליו . ואיתמר עלה תרי לישני . ללישנא קמא אינו עובר עליו ומותר . וללישנא בתרא חלו עובר עליו ואסור . ושקיל וערי בגמרא ואסיק בין ללישנא קמא ובין ללישנא בתרא דלמא לב הוא דסגי ליה בקריעה אבל כהל לא סגי ליה בקריעה אלא צריך שתי וערב וטחו בכחל . והאי דלמא אף על גב שהוא בלשון דחייה מכל מקום האמת כך הוא . וטעמא דהדם בעין שבכטם בלב חזק לחוכו ובשעת שהיטה הוא יוצא וטפל ממנו על ידי קריעה לבד והלכ אינו בולע ממנו דשאני לב דשיע . והדם של הלך ענמו יוצא על ידי מליחה כשאר בשר . ואפילו לסברת רבינו חס דאין לסמוך על זה למעשה . והאי כדברא דשאני לב דשיע אינו אלא הוב אחינא ולא קיימא במסקנא . מכל מקום אינו בולע אלא מעט ואידי דפליט דם ידידיה פליט נמי מה שבלע . ומה שלא פלט מדם ידידיה הוי דם האזרים שלא פירש ומותר . ואף אם תמא לומר דאפילו הדם שבלע לא פלט וכנס בלב מכל מקום אינו בעין ודם בעין הוא דאורייתא מה שאין כן דם שאינו בעין שבלע אינו עובר עליו דאינו אלא מדרבנן . והוא הדין בכחל באמת נמי חלכ שחטה אינו חסור אלא מדרבנן . מכל מקום גזרו חכמים ז"ל לקרוע שתי וערב ולטחוח בכחל כדי לבטל בלא בשר . ולדעת הר"ף אפילו בבשר כדי שלא יהא הלך בעין גזירה משום בשר בחלב דלא אחי למעטי נכבש בשר בחלב חמש . ויעיין מכ"ת בדברי הרא"ש . והנראה לעניות דעתי כתבתי :

להגאון מהר"ר שמואל קאדינאלדור

שאלה כט

בנרא תקיפא . פלפלא חריפא . ידידיה מדכולהו עדיפא . לקבל אלפא חרבו שליפא . ה"ה מארי אילפא . ריש גלוותא . ריש מתינתא . הגאון הגדול ג"י ע"י פ"ה מסיק מרגליות כבוד מהר"ר שמואל נר"ו יאיר כאור נהיר . עד אור חדש בזיון יאיר :

באתי בקצרה לרום כת"ר ע"ד השאלה אשר נשאלה לפני . וישראל שהיה לו כרה מעוברת וידוע בודאי שלא בכרה . וביום השבת היתה מזכרת וכותית אחת מיילד אותה . ואמר לה היכודי שכחתי למכור אותה ואמר לה הכותית הילך ג' פשיטים עבודה והניחה המעות על החלון בבית ישראל כי הפרה היתה בדיר ישראל והכותים היתה יודעת מהנה ישראל בענין הכתיבה ולכן אמרה היא מעצמה שתתן לו ג' פשיטים עכ"ל השאלה :

הנה לע"ד לא ידעתי מקום היתר כלל . לפי מה דמסיק בטור כדעת מהר"ם שצריך לחוש לחומרא להקנות במשיכה וכסף . רוב הפוסקים והתוספות עצמם כתבו בפרק בתרא דע"ז דיש לחוש גם לדעת רש"י לקנות או להקנות גם בכסף . אף על גב דלא משמע מדבריהם שצריך לחוש וכו' רק הרוצה לחוש לדברי רש"י ור"ת וכו' . אמנם מוכח מדבריהם דלא דחאו ראיות של רש"י שפסק כר"ל דמעות קוטת בכותי . והא דלא השיב לי רבא בכהן תלת

38 שאריות ותשובות נחלת שבעה סימן כמ ד

חלת והלכה כר"ל לגבי ר"י משום דדיון זה דמשיכה דרב אושעיא אמר ר"ל וכו'. והתוספות עצמם כתבו כחירו של רש"י בפרק השווע דף כ"ט ע"ב כפולתא דאינה לשחיטת אלא לבסוף. א"כ בודאי מן הראוי להחמיר בדעת שניהם. וכן פסקו גדולי הפוסקים האשר פסקו קמא דבכורות וכתובות ונחלת שבעה כולל מ"ט. והטור בשם מהר"ם והתוספות הג"ל והאחרונים. מהר"ם בפסקיו סימן קס"ו וקס"ט וכת"ה סימן ע"ד ומהר"ם מינן סימן ה' ולי"ה. וכתובות מהר"ל סימן קע"ז הביאנו בטו"ז דאם לא הקנה רק בדרך אחד נמעות או נמשיכה דהוי ספק בכור אפילו בדיעבד. והכ"ח אפילו בדיעבד מצריך שניהם. ואף רמ"א בנחלת שבעה סימן פ"ו הביאו בטו"ז דלא מצריך שניהם אלא לכתחלה אבל בדיעבד ודאי קי"ל כרבינו חס וכו'. ויהי מה שיהיה אפילו רמ"א המיקל שבכולם ואחרון שבכולם מצריך עכ"פ משיכה. אבל בקרי מעות ולא במשיכה לא אשתמיט שום פוסק דיהא קונה לכתחלה. רק בהכ"ח אשרי מ"א"ל בפרק הזכר. וכל האחרונים דהוא דבריו ואין דברי היחיד בין המרויב כלום. גם הרב עצמא בדין שפסק כרש"י דמעות קונות היינו כמי דיעבד. ועוד דאפילו בבהמה החולבת דהוי סבין אם ילדה כבר. ורוב הפוסקים סברי דחלב פוטר דלא כר"ת. אפילו הכי פסקו האחרונים אפילו בבהמה חולבת כסף ומשיכה. ואם כן מכ"ש בודאי מנכרת. וראיתי רבים מעמי הארץ סומרי בהמות מתמיהים כאלו אסרתי יונה. ואמרו שלא שמעו מזה דבר שגריך משיכה או קניית מקום עם מעות רק מעות לחוד. ואומר אני דשנקיין לכל טעויותיו. מ"מ כחם הרפתקאות עדו על זה באיזה אופן שיהיה קניית המעות. כי גם אם מצריכין שניהם משיכה ובספ עכ"פ צריך שיהיה קנין כסף. האם יותר טוב לקנות דבר מן האם או מן העובר עצמו. ואם קונה מן העובר עצמו נדעת מהר"ז כי' ע' לדעת הא"ז (ולא חייש להפקעת קדושה בגוף הבטור דמשום הכי אינעש רב מרי כתירון ראשון של ר"ת ריש בטורות) וא"כ עדיין צריך לידע איך מקנה דבר שלא בא לעולם. אי נדעת מהר"א כ"ח במהר"ו סי' ע' דלימרי סמך ללידה וכמאן דמונח בדיקולא דמי. או כתירון של מהר"ו דלימרי כאומר לכשתלד. או לא כדברי שניהם דלא קי"ל במהר"ו כאומר לכשתלד דקני דנח"מ סימן ר"ט פסק רמ"א דלא קני רק פטני העובר בלא תנאי כלל. ואף שאין אדם מקנה דשלב"ל מ"מ כל זמן שלא חזרו בהם במה קדים וכהי' קי"ל בנח"מ סי' ר"ט. ובאן בודאי ניהא ליה במה קני לו ואינו חוזר כמ"ש התוספות הביאו מהרש"ך סימן ש"ך דמזכר דבר שעושה טריפה כמו הראש או הריאה וכו' וטובן פרוטה אע"פ שזכר יותר מ"מ אינו מנצל המקח דניהא ליה להיות המקח קיים וכו'. וא"כ בודאי לא יחזור בו. כן הוא דעת מהר"ם מינן וכהי' מסתבר. אע"פ דלא פסק כן בש"ס סימן ש"ך. או אי דוקא צריך להקנות בהמה לעוברת כמו דקל לפירותיו נדעת מהר"ם וכהי' קי"ל דקני בחנ"מ סי' הג"ל דלא כפי' ר"ת דמשום הכי אינעש רב מרי משום דלמי לאינעש וכו' וכהי' פסק בכור ובש"ס וז"ל יקנה לו האם כדי להקנות וכו'. וכן פסקו האשר בפסקיו סוף פרק בתרא דבכורות. או אי ניהא טפי להקנות חלק באם ולא בעובר כתירון ראשון של ר"ת דמשום הכי אינעש רב מרי שיהי מפקיע גוף הבכור וכו'. והטור סתם דבריו בזה שכתב וז"ל הלכך לנאת ידי שניהם וכו' והמקום יקנה לו האוזן ע"כ אינו מפרש אוזן האם או אוזן העובר דאפשר דסמך אח"ש לעיל מיניה במ"ש ואם יקנה לבוטי אוזן העובר וכו' לכך יותר טוב להקנות אוזן האם שהיא בעולם עכ"ל. ואי היה מקום להחיר בקנין מעות לבד. גם פה בנדון זה היה חותר אף שהמכירה נעשה באיסור נשבת מ"מ סתמא קיים כדאיתא בנח"מ סימן קצ"ה וסימן רל"ה. ואע"פ שלא בא המעות ליד הישראל רק הניחה על החלון מ"מ חזירו של אדם קונה לו שלא מדעתו בחצר המשתמרת ובמדי דניהא ליה לקנות אי הוי ידע. כ"ש בחצר המשתמרת כה"ל דהניחה על החלון וגם הוא מדי דניהא ליה להקנות העובר ושיקנה לו רשותו המעות כמ"ש לעיל בשם התוספות. ואי משום דכיו דבר שלא בא לעולם דהא ודאי לא הקנה לה רק העובר סתם. מ"מ בזה היה אפשר לסמוך אדעת מהר"ם מינן דאם אינו חוזר המקח היים. ובאן ודאי ניהא ליה. אבל אי אינו קונה רק דיעבד מ"מ נדון דיוק לא הוי דיעבד דלפיקוע מדי קדושתו לכתחלה מיקרי ולא דיעבד. ולא מיקרי דיעבד רק בשכבר נשחט שסבר שקנין מעות לבד מועיל ומכרו נמעות ולא במשיכה ושחטו אותו זה הוא דמיקרי דיעבד כמו שכתב בפי' במהר"ם מינן סימן ל"ה. וכן יש לפרש כל הני דיעבד דלעיל רמ"א דדיעבד סומכין על ר"ת ולהרב מ"ב דדיעבד סומכין על קנין כסף איירי דכבר נשחט. ועוד בר מן דין הרבה קרא תגר מהר"ם בפסקיו סימן קס"ט על מכירה בכסף לבד בלא משיכה. וא"כ אם נהנו להפקיע קדושת בכור שהוא איסור ברת נקנין מעות לבד לא ידעתי מאין הרגלים כי אין להם על מי שיסמכו רק על דברי הא"י הג"ל. ולכן אם יודע מר טעם למנהג קנין כסף לבד בלא משיכה שיהא כדיון. יודיע

שאלות ותשובות נחלת שבעה סימן כמ ל כ 39

לי חר דעתו הרחבה ואבטל רצוני מפני רצונו. והמסקנה לפע"ד דוקא במשיכה דק"ל שובר י"א וכדעת מהר"א או ברית המקום וע"י פרוטה מקנה הכנה לעוברת כמ"ש כאן בש"ע ומהר"א הנ"ל דלא כפי' ר"ת הנ"ל. אך משום דשלכ"ל קשיא לי למה באמת לא שרי למיעבד הכי ולבמוך אדברי מהר"מ מינ' הג"ל דדבריו הם כהלכה. נהי דאין אדם מקנה וכו' משום דמני למיהדר ביה ובהא והדי לא הדר ביה כדאיתא בחוספות שהבאתי לעיל. אבל בודאי אדברי מהר"ז ליכא למסמך באומר לשתלד וכו' דלא קי"ל הכי כדלעיל. וגם אדברי מהר"א כ' הג"ל קשיא לי חמ"נ אי כחנח בדקולא דמיא הוי כדבר שגא לעולם ואכ"כ היחך תפקיע קדושת בכור אחרי שהוא כחנח בדקולא. ואם אין בזה משום הפקעת בכור משום דעכ"פ עדיין לא טולד אכ"כ אכתי הוי דשלכ"ל ואין אמ"ד שלכ"ל. ודוחק לחלק דלענין הפקעת בכור עדיין כלא טולד דמי ולענין אחמ"ד שלכ"ל כחנח דמנח בדקולא דמיא זהו דוחק. ועכ"פ מכ"ת יאיר טעני. ומתורתא ילמדני. ובזה אלא ואומר שלום מאדון העולם שלום ושלום ישיבתו יגדל עד יבונן היכל ואולם ויוזכה לעלות במעלות העולם ויגדל ככאז לנצח וישב עליו באמת ובשנים. וירבה גבולו בחלמדים חכמים כולם. כנפשו וכנפש אוהבו הנאמן הצעיר שמואל בלוי ממעזריטש לפע"כ נעקין דארץ. יום ו' ה' אדר ראשון ה' את"ך ה' הכרכה לפ"ק. וזאת היתה תשובת הגאון מהר"ש קאיידינאוור אלי:

שאלה ל

אשר שמי בשמי. יב' ה' אלקי עמו. ריחו כטעמו. טתן טעם לשבח. לן וירד בעיירא כל הלכה. מאלקיו ישא ברכה. הרב נ"י עה"פ פ"ה כבוד מהור"ר שמואל כ"ל נר"ו. אשרי וולדתו והורו. לעד ירח אורו. ולבאל"ש. כתבו דמעלתו הגיעני והטריחני מעלתו להעלות ראשי בין ההרים הגדולים חכמי ישראל קדמאי ובתראי בדבר פלוגתא רש"י ור"ת. ולפסוק הלכה למעשה בדבר ישראל שהיתה לו פרה מעוברת שלא זיכרה. וביום השבת היתה בשבת וכוותית מילדת אותה. ואחר לה יהודי שכחתי למטר מוחה. והשיבה הכותית הילך שלכת פשיטים עבורה והניחה המעות על החלון בבית ישראל. והניחה הפרה דדיר ישראל. והכותית היתה יודעת מנהג ישראל בענין המכירה ולכן מעצמה אמרה שתתן ג' פשיטים. זו תורף השאלה. והעלה מע"ל מבי הפוסקים דהוא ספק בכור דהעיקר קי"ל כר"ת דמשיכה קונה בכותי אלא דלכתחלה קי"ל כרש"י להצריך ג"כ כסף וכו'. וסיים מע"ל ואף רמ"א בשו"ת שלו סימן פ"ז הביאו הט"ו דלא מנריך שניהם אלא לכתחלה. אבל בודאי דביעבד קי"ל כר"ת וכו'. אבל בקנין מעות בלא משיכה לא אישתמיט שום פוסק דיהא קונה וכו'. הנח אהובי בודאי אין בדידיו להכריע בין גדולי עולם. ובדאי אית לן למיחש לדברי האחרונים להר"ך שניהם וכמ"ש מהרי"ל ובעלי הש"ע והרבה מהאחרונים. אכן מה שמע"ל פשוט בעיניו כאלו דורש כחש מסוי דדעת ר"ת הוא עיקר. אודיע למע"ל דהא ליתא וכו' ידע מע"ל כמה כפיקות שיש לי בדברי הפוסקים בדברים אלו. גם קלם דבריהם כותרים זא"ז והוא זה. איברא דהרב מהר"מ מינ' בשו"ת סימן ל"ה ותור"ס ז"ל בשו"ת סי' פ"ז הכריעו דביעבד דעת ר"ת הוא עיקר דמשיכה קונה בכותי מישאל. וה"ה איפכא ישראל מכותי דדינס שוב כמבואר בדבריהם והוא מהגמרא דכופ' ע"ז. ואני אומר רבותא למחשב גברי הרי הרבה פסקו כדעת רש"י להלכה. האחד הוא הרמב"ם פ"א מהלכות זכייה ומתנה. והעתיקו בסמ"ע ר"ם קל"ד דכותי קונה במשיכה או בכסף וכתב המ"מ דפסקא כאימיר וס"ל דלמימר סובר דאף משיכה קונה בכותי וכ"ש מעות. וכ"כ הרשב"א ורמב"ן הביאו ב"י בטור וי"ד סימן קל"ב (אמנם המ"מ לא כתב כן בשם הרמב"ן) וכך פסק הטור וש"ע סימן קל"ב בסופו וז"ל וכל זה לא מיירי אלא בקרקע אבל במטלטלין קונה בנתינת המעות עכ"ל ואכ"כ ה"ה כותי מישאל דהד דיתא אית לכו וכמ"ש לעיל. איברא דדברי הטור סתרי אדדי דבי"ד סימן קל"ב כתב לפיכך ישראל שמוכר יינו לכותי צריך ליזמר וכו' דאי לאו הכי לא נקנו לו שאין מעות קונות בכותי עד שימאוך וכו' וזל"ע כעת עד שאפנה אי"ה. אמנם בש"ע שם סי' קל"ב סעיף ב' פסק הרב ב"י כדעת הרמב"ם דכותי מישאל או ישראל מטתי קונה בכסף לחוד וכמ"ש בב"י ובספ' משנה להדיא. ולכן מדד לכליו של כותי שיש בו עכבת יין כו' צריך ליקח הדמים ואח"כ ימאוך כו' (ודלא כמ"ש הטור ותוס'). ומור"ם לא כתב עליו כלום. הרי שגם הוא פסק כהרמב"ם דקנין כותי בכסף וכמ"ש בח"מ ס"ח קל"ד. וכל זה נעלם ממור"ם ז"ל בשו"ת שלו ומהר"ם מינ' הג"ל. והרב האחרון משאם בנימין סימן ל"ה כתב וז"ל הבא בט"ה בספק בכור אזולין לקייל כרבינו הם מאיר דלא איפסקא הלכתא לא כמר ולא כמר לאו קשיא הוא שהרי רוב המהדרים הכימו לדברי רש"י. וכ"כ בטור ס"ח קל"ד

40 שאלות ותשובות נחלת שבעה סימן ל לא

ק"ד בטח"מ ובתשובת מיימוני סימן ה' מהלכות אבידה כו' לאפילו ר"ת מודה וכו'. ואע"פ דבטור י"ד סימן ט"ב כתב דבני דבני תרומה, דוקא להבטלה אבל דיעבד סני בכסף לחוד כרש"י וכו'. ואין סברא לחלק דהבא דח"מ איירי בישראל בטהור וכו'. ואע"פ דבכ"כ דבכורות אמרין בדיאל דאין לחלק בזה וכו'. ועוד דאחרי דאמר משיכה קונה בכותי פריך עלה מהבא דהלוקח גרוטאות כו' ומאי פריך דהא אחרי איירי בכותי משראל אלא ודאי לא שנה וכו'. וכ"פ בסיון נ"ט בענין מכירת חמץ בכסף לבד החיר הרב דיעבד כדעת רש"י פ"ט ובסיון נ"ז. ומעתה גם כל הנביאים מתנבאים כרש"י. הרמב"ם ורש"י. ה' מקומות והרב משאת בנימין בשלשה מקומות והטור בח"מ, א"כ מי הוא זה ואיזה הוא יסמוך אמור"ם ומהר"ם מינץ לפסוק דיעבד כר"ת. ועכ"פ נתבאר למע"ל מחור הכ"ל טעם המחילין שנהגים לבתולה בקנין כסף מאחר שבעלי הש"ע והלבוש ומשאת בנימין שהם גדולי אחרונים פוסקים בוותיהו. אף שאין אני מכחיס עם המנהג הזה בבירור לבתולה. ועוד ק"ל קצת טעם למנהג גרוע זה דכיון דבדיניהם קונים בכסף או בסיטומתא ממש ולא יכול לחזור בו. קני אף לענין כבור הן להפקיע או להכניס כגון ישראל מכותי כי כך משמע בשו"ת מור"ם סימן פ"ו. דהא ללא פסק מור"ם דליקטו ליה מעות מטעם סיטומתא דדיניהם. היינו דיש מנהג כותים כהגון דיר בעל המעות על העלוונה וכו'. או משום דמנהג הוא לשלם החצי וכו' פ"ט. מבואר דאי ליתא להני טעמי קנין כותי במעות הוא קנין גמור מדרבנן בסיטומתא לקנות. דבדיניהם האידנא כותי שנתן הכסף או איפכא קנה ולא יכול לחזור. ואף שמהר"ם מינץ בשו"ת סימן ה' ופ"ד י"ד להחזיר בכבור לקנות בסיטומתא והביא ראיות שיש לרשות אוחס פ"ט. ח"מ העם הזה הטובין להקל קורא אני עליהם עמי בע"ז ישאל ומקלו יגיד לו וסומכים זמור"ם להקל אף לבתולה. אכן ודאי אין צידנו להקל נגד האחרונים שכתבו בתקומה בהלכות כבור סימן ט"ד לבתולה ללא י"ט. וכך אנו נוהגים במכירת חמץ לבתולה ללא י"ט. אמנם לענין דיעבד כבר הצעתי דעת הפוסקים בזה. ומ"מ כנודן דידן הוי ודאי ספק כבור דאיכא כהה ספיקות לחומרא חלד דשחא ק"ל כר"ת. ואח"ל דק"ל כרש"י דלמא לא כיון לקנות האם אלא העובר. וכך הוא משמעות השאלה של מע"ל. וכיון דאיכא איסורא הפקעת כבור גופי' ואיסור מכירת שנת. ומכתמא לא עבד שני איסורים משום הפקעת כבור לחילין. ועוד דכיון דלא הוסיף לדעת האחד למכור דשלב"ל אף לבשתלד א"כ ודאי דעתו לא היה למכרו ויש לו דין ספק כבור. כי אני לא שמעתי שום מנהג בזה נגד הש"ע. ומ"מ מע"ל שמהר"ו החיר למכור עובר עצמו לבשתלד ומהר"א כ"ץ החיר סמוך ללידה. תלה מע"ל בוקי סריקי בהם. כי כל משא ומתן שלהם ליישב דברי הא"ז שהביא בסיומן ה' בתשובת מיימוני ובה"ל דיותר טוב לכ"ע למכור בכסף העובר. והאקשה להם קושית החוס' שכתבו נבי בלו חיותא דרב מרי דעובר הוי דשלב"ל וישנו כל אחד ואחד לפי דרכו. מהר"א כתב דכ"ל לא"ז קודם לידה מכני. ומהר"י כתב דדעת הא"ז כרש"א דפסק דמהני לבשתלד. אמנם הם בעצמם להלכה ג"כ ס"ל כדעת מהר"מ ותוס' והרא"ש והגבון כסף ומשיכה ולהקנות באם ולא בעובר כלל. וכך מבואר להדיא בשו"ת ר"מ מינץ. ומע"ל הציץ בין החרכים ופלפל שלא לצורך. גם מע"ל כתב בשם שו"ת מהר"ו סימן ע' וליתא שהיא בכיון ס"ט. גם כתב מע"ל מהר"ל סי' קע"ז ג"ז ליתא אלא בתשובותיו סימן ר"ט הוא. וכל זה גורם למע"ל שמע"ל מעיין בספרים אחרונים ומחלין לדבריהם ואינו רואה במקור ובנוף התשובה. גם בזה שפשוט למע"ל שדיעבד לא מיקרי אלא כנשחט כבר או בהטילו מוס פ"י המכירה. איצרא דכן כתב מהר"מ מינץ בתשובות סימן ל"ה ותמיה לי על מע"ל שלא הרגיש דהא מור"ם בתשובה סימן פ"ז הכריע דיעבד כר"ת וישאל שקנה מכותי במשיכה ולא בכסף דדיעבד פשוטה מן הבכורה אם ילדה זכר ואין ישראל צריך ליתן לבן הרי מבואר דליתא. גם בשו"ת משאת בנימין סימן ל"ה מבואר דיעבד שפסח כרש"י (דהא שואל רב להפיק מקדושת כבור במשיכה לחוד ולא מצריך ליתנו לבן) דרש לבכור אר"ת פ"ה הציץ לדעת רש"י ה"א עיקר וק"ל) וקנה הכותי בכסף סני להפקיע מקדושת כבור ודבריהם ברורים למעשה. וכן פסק דפי' לענין מכירת חמץ בשני מקומות שכתבתי לעיל. ומאחר דהרב מהר"ם מינץ מסתפק בזה אי הוי דיעבד כמו שחסיס בתשובה הכ"ל. ומור"ם וח"כ כהנו בפשיטות לא כוונתו כל חד לפי שיטתו. לא שצדיקן כשיטותיהו! מפני ספיקות דר"מ מינץ גם דבריהם מבוארים. ולמאן דמכריע כחד ורואה לבתולה להחמיר ללא י"ט מ"מ דיעבד איזמין? אדינא ולית לן להחמיר. וכיוצא בזה אנו טובין בכל ארורות איסורא ויהינן דמחרינן לבתולה כדעת האחרים ללא י"ט דעתו. אבל דיעבד אוקמינ' אלאורייתא כהכרעת הפוסקים. ומה שנקרא לדעת הרב מהר"מ מינץ דיעבד מיקרי בגמרא שעת הדחק. וכח"ש החוס' דפי' דנדה דף ו' ע"ב ד"ה נשעת הדחק וכו'. סוף דבר דברי מהר"מ מינץ לא מנא:

מנאחתי להם חדר ואין בהם טעם. ומ"ש שהוא איבוד כרת למאן דס"ל להלכב כרש"י או כר"ת. לא חש לסביר שנגדו דק"ל כרש"י או כר"ת. ומי שחזן לנו נוקטו ורובו לסמוך לפטור מנכורה אחד מהם יבא ויסמוך. ויש לי עוד ראיות בזה אלא שאין רצוני להאריך בהם ודו"ק. ומאחר דיש דיעות גדולים בענין רשד"ב. אי יש בעשות כרש"י או כר"ת הדרגין לזכותין להחמיר כמבדיל ויהיה לו דין ספק כבוד. כי מי יכניס ראשו בין ההדים הנ"ל:

ואב לא אוכל להמלט להודיע למע"ל מה שחדשתי בדון זה ימי חורפי . והגעתי דברי לפני רבותיו והסכימו עמי והוא זה . דהקו' והר"ש והטור ושי"ע שכתבו דהמחזור שזכולם דיקבל פירוטה מן הכותי ויקנה לו מקום שהכמה עומדת שם והמקום יקנה לו חלק בלא וכו' . וכן אנו נהגים לענין מכירת חתן שמקנין לו בכסף ובצמר החדר מה שכתבו החתן והמקום קונה לו החתן וכמ"ש הכ"ח צט"ח . ומהי לו מילתא . דהא דהר קונה בכמה או החתן הוא מדיק שליחות . דלא משום יד היה צריך הכותי להיות עומד בסמוכין לו . דמה יד בסמוכה וכו' כדאיתא בפ"ק דכ"מ . וא"כ כיון דמדני שליחות קני ההר ואנן קי"ל דאין שליחות לבוה לא הן לדיון ולא אכן לדירכו מן אחס גם אחס כדאיתא בפרק א"ר . ובי"ר סימן קס"ט ובכמה דוכתי . וא"כ תהקד זו לא ידענא דמנ"ל למימר דהיירו ש"כ קונה לו . ודווקא לומר דכותי לכותי יש שליחות וכמ"ש בשו"מ ח"ב כ"י ז"ו ולא"ה הציור ש"כ הוי כשליח הכותי . דערבד ערבא צריך דיינו של הרב הנ"ל מ"מ למחשה וכו' הו"ל לכל המוסקים להכותו כן בפשוטא . ובהדיא מנלתי שכתב בשו"מ ר' מינן סימן ה' וז"ל אנ"י דאין שליחות לכותי אלא כותי לישראל או ישראל לכותי אבל כותי אפשר דהוי שליח וכו' . הרי שכתב בלשון אפשר כאי"ל מתקפס . ולמה לא בירר מדברי הראשונים והאחרונים הנ"ל בפשיטות דקה . אלא ש"מ דלא ברירא ליה מילתא . ומנלתי בדברי ירושם חלק אדם וחור נחבי ב' חלק ד' שכתב וז"ל ולגלות ידי שיהי יקבל מהכותי עמות כשציל אוון הבכמה פירוטה וימשוך הכמה . או יקנה להכותי המקום שבהמה עומדת שם ויקנה לו אנביו אוון הבכמה עם הערב עכ"ל . ואמרת טבא חדא פלפלא וכו' ללכוניה אית לא מירבא ולודיה אית ליה מירבא כולל . דמנחא שלא מדין חזר קני ליה אלא מחזרת מטלטלין אנ"ק דקה הקרקע ואגביה מטלטלין ולא מחזרת חזר . גבי"ג משני פ"ק דכ"מ דף י"א ע"ב ר"ג מטלטלי אנ"ק הקנה להם ע"ש ברש"י . והיה יכול ל"קנות מטלטלים אפילו אינם צבורים בכותו אלא שלא להכריח וכו' ע"ש . ולפ"ו גם במכירת חתן יש לנו להזכר למכור להכותי החדר שהחתן בכותו ולקני פירוטה ואקני חדר ומחן אגביה ולא שנותן מחזרת חזר . וקלכו רבותי את דברי . וכך יתרה לבא בפכא לשאלו אותי . ומקום גיטו לי רבותי והאחרונים להחזיר לו ודו"ק . ויש לי בדון זה קניית כותי בכסף מולי מעלייתא בייבזו דברי הרבנ"ם ז"ל פ"י מהלכות מעילה דין ט' שרבינו הרב הכ"מ צט"ע . ובחצורי אשר קראתיו ברכ"ת הוצי"ח לכדר קדשים שחברתיו בעירת האל יטבתיו בעוד טעם ודעת . ה"י יהיה בעי רי להוציאו לאורה ולהביאו לבית הדפוס לזכותו בני גילו . כי הוא חיבור נחמד לגפ"ת ומיימיתו לא נעשה כמוהו עד עתה חל"י . ואילו הייתי יודע שיש למע"ל ספרי המיימיתו הייתי מנתיק למעלתו מהני מילי מעלייתא . ויודיע לי מעלתו . ובכן בדעת כננה ובכמה תכונן . ושתקוט שלום ושאנן בריעת קני . כ"ל אוכל נאמן דש"ת כל הימים בטורד אחרן שמעון מוויילנא חותם פה פירדא לע"פ . ולכל השואלים בני נאחן שלום וימחר להם יוון ס' י"א ימים בחדש שמרדכי בו שמח"ה חיי"ם לפ"ק :

(וואלט זעכשנטי על דברי הגאון מהר"ר שמואל קאיידינאוויז הכ"ל בסתירת דבריו)

שאלה לא

מסיבירא קדישא . שלמה נפישא . במדינא גדישא . לחסידא ופרישא . לאהבני יקירי . הודי
והדרי . יידינו ובחירי . כבוד הרב המופלא . עושה פלא . נ"י פ"ה עה"י מפיק מרגליות
בגאון מהור"ר שמואל נר"ו יאיר כאור הבהיר ז"ך . כתקופת החמה שסימנו ז"א וז"ח . לבלתי
ידח ממנו נדח : ואחר פריסת השלום אבא הלום בשורותיים בקצרה . כאשר תשיב שגשגי
הקצרה . ולא לקפח בהלכה בנחי ח"ו . רק ללבן ולברר האמת ותורה הוא וללמוד אני נרד .
מ"ש זרע בירך דרבני הטור כחרי אהדדי . דבי"ד סימן קל"ב כתב לפיכך ישראל שמוכר ייע
לכותי וכו' . הנה ידוע למכ"ת שאין ספרי הכ"י בידי . וכעת שהייתי בנאחצערנ עיינתי בספר
ככ"י ואין אני דואה לפ"ס ריהטא ת"וס קושיא כלל . דו"ש הטור במטלטלין קונה עם נתינת
המעות ר"ל ~~המטלטלין~~ עם נתינת המעות . לאפוקי בקרקע לא מהני כסף אפילו עם
חזקה

חזקה לא מהני מטעם דישאל לא במכא דעתיה . דסחם כותי אנס הוא ולא סמכא דמתיא
 עד דמתי שטרא לילדיה . משא"כ במטלטלין מיד שנתן הישראל הכסף לכותי ומשך הישראל
 המטלטלין לא שייך האי טעמא וליכא למוחש לאכבו מידו כמו בקרקע . שאף שנתן הישראל
 המעות לכותי מ"מ הקרקע ברשותא דמרא קמא קיימא . וא"כ דברי רבינו הטור כנים ואמתיים
 דנריך כסף ומשיכה במטלטלים כמו שפסק בי"ד סימן קל"ב וסימן ע"ך . והלשון מוכח כך
 דכבי הוה ליה למיחר קונה בנתינת המעות . ומתלמד עמ נתינת המעות משמע דקני במשיכה
 עס נתינת המעות . וכבר"ס קל"ד תכז אבל במטלטלין קנה בנתינת המעות בביתא ואפי"ה פ"ה
 עליו הכמ"ע כמ"ט . ומ"ש מר דבש"ע סימן קל"ב פסק הב"י כהרמב"ם דמעות קונות בכותי
 וכו' ומור"ם לא כתב עליו כלום וכו' וכמ"ס בח"מ סימן קל"ד וכל זה נעלם ממור"ם וז"ל בשו"ת
 שלו ומתהר"ם מינן . תחיה לי עליה דמר שיהא נעלם מרמ"א דברי הב"י בש"ע . ויהיו א"כ
 דברי רמ"א סותרין אהדדי ומאחר שלא השיג על הב"י בש"ע סי' קל"ב כעיקר כ"ל דמשמע
 דסבור בש"ע . שנתשובותיו יתבאר להיפך . והא ליכא למיחר דנעלם מחט כל עיקר ר"ל ראה
 דברי הש"ע בסיומן קל"ב סי"ב כלל וכלל . זה אינו דהרי ענין עליו בהשגה מתקום אחר בלאו
 סעיף גופא וז"ל ומאחר שבה לרשות הכותי וכו' הרי שראה דברי הב"י ככאן וכיוון לא השיג
 עליו וא"כ איך יעלה על הדעת שנתשובותיו יתבאר להיפך . אלא ודאי כדברי כן הוא .
 ותכ"ת בנה יסודו על יסוד הטופל ובנין הקל . ובטפל היסוד יסול הכנין . דדעת הש"ע מני טעמא
 משום דכאף שמשך הכותי היין לא במכא דעתיה דישאל כמ"ס שם בש"ע להדיא הטעם משום
 דלא במכא דעתיה עד שפסק דשאל לא יסור במתא שבהותי לא יתן לו כל כך מה שחפץ
 הישראל . וגמלא שכתבו נריך להחזיר היין לישראל והיו ניכר . ועוד משם ראייה ואיפכא
 דהרי כשמשך ופסק קני הכותי ודמיו מותרים אף על פי שלא נתן המעות נמצא שמשיכה עיקר
 ואם כן הכית יוסף אינו פוסק כהרמב"ם . גם דברי רמ"א לא סתרי אהדדי ולא נעלם ממנו
 דברי הב"י בביתן רל"ב בי"ד וטור השן משפט בסיומן קל"ד . גם לא נעלם דברי פסוק ח"מ
 ממחר"מ מינן . ואם כתוב בתשובת משאת בנימין שרוב המפרשים הסכימו לדברי רש"י ושכן
 כתוב בטח"מ . אני מאחר כבודו שמתומונות ולא דק . רק הנכון כמו פירשתי בטח"מ גל"ל .
 וכן מנאר שם להדיא כמו שכתבתי שחזקת קנות רה שלא במכא דעתיה דישאל בלא שטר .
 גם דעת הב"י דלא כהרמב"ם . וא"כ רוב הפוסקים סברי כר"ת . ודעת רמ"א ור"מ מינן
 אמתיים . ומ"ש מכ"ת דל"ל טעם למנהיג גרוע כזה בדדליגיהם קונים בכסף או בכישומתא וכו' .
 גם הא ליחא דהין אנו הולכין בדבר איסור אחר מהנהגם ודינא דמלכותא כדליחא להדיא
 בשו"ת ר"מ מינן סימן ה' ודבריו ברורים דא"כ מה לנו לפלוגתא זו ולחומות מחר"מ לקטת
 בכסף ומשיכה כדי ללכת ידי שניהם . יקנה בכל דור ודור כפי מנהגי התנאים באתומונות
 ובאתומונות . כגון בהלכת כדי לזה או חסירת המפתח וכו"ב . אלא ודאי שזינו מוטיל מהנהגם
 לענין דבר איסור . ובטור ח"מ סימן קל"ז כתב להדיא שכל דיני המלך במחזן דנין על פיהם
 עכ"ל . הרי דוקא במחזן מטעם דינא דמלכותא . והכי סיים דרמב"ם ספ"א דזכייה וז"ל שכל
 דיני המלך במחזן על פיהם דנים . משא"כ לענין איסור . ועוד לי ראייה שמוטיה דמר מדון מחזן
 שכתב בבית דאי מעות קונות בכותי למה לי' להקנות המחזן אג"ה לקני בתעות לבד ואע"פ
 שהוא בבית ישראל ולא מכה החדר ח"מ הוי חמנו של נכרי בבית ישראל ואינו עובר עליו .
 א"ת דמחשם הכי נריך להקנות החדר כדי שלא יכשל באיסור חמץ . אלא אינו כמ"ס הת"ס
 שם א"ז גופא לבשר חמץ חמץ מובל האביל מניית בתמיא . ואף שיש לחלק דדוקא בשעת
 הביעור שייך לומר האי טעמא אבל בכל ימי הפסח לאינו עבוק בביעורו אפשר דיכול לבא
 ליד איסור הואיל ולא בדילוי אינטי מיניה . מ"מ עדיין יקנה המחזן בכסף ולא אנב הקרקע
 וינציע המפתח כדי ש"א יבא כשכל באיסור חמץ כמו שעושין בכלים חמץ . אלא ודאי ש"מ שאריך
 דוק . וכאף ומשיכה דיינו שימכור בכסף לכותי שחזן לבית או אם לא ימכור חזן לבית נריך
 להקנות אג"ה ובטור כמ"ס הנה"ח דכסף לבד לא קני . אך מ"ס מהר"ם סימן שגס
 החיימוני סובר משיכה בכותי קונה וזה ליחא . ואפשר שמהר"ם מינן מפרש כן לדברי הרמב"ם
 בפ"א מהל' זכייה ומתנה . דגם לשון החיימוני אפשר ליישב בדוחק . דדוקא במשיכה ולא בכסף
 אלא שאין עת להאריך . ומ"ס מכ"ת וז"ל ומ"ס מהר"ם שמהר"ו הקיר למכור עובר ענמו לכשתלך
 ומתהר"א כ"ך התיר סמוך ללידה חלה מע"ל בוקי סריק דמי . כי כל משא ומתן שלהם
 ליישב דברי הח"ו עכ"ל . בזה חלה מכ"ת ב"מ בוקי סריק דמי לא ידע שהם לא כתבו כן
 אליבא דנפשייהו רק אליבא דל"ו . ואדרבא תיבא מחשיב לי . וכן דקדקתי בלשוני שכתבתי וז"ל
 אבל בקנין מעות בלא משיכה לא ראשיתא שום פוסק דיהא קונה לכהחלה רק הנהא ראשי'
 מא"י פסקה סוכב וכל האחרונים דחאו דבריו עכ"ל באגרת הראשון . ואח"ל שאישתמש מנמי

שאלות ותשובות נהדת שבעה סימן רא' כב 43

דעת שאר הפוסקים שדברי דמעות קונות בכו"מ כמ"ט מכ"ת לפי דעתו. מ"מ לא אישתמיט מחני דברי עצמי. מאחר שגם מהר"ו ומהר"א"כ כדרי נמי הכי דמעות קונות כפי מה שהבין מכ"ת מדברי. אך זה אינו כאשר מוכח מדברי. פשיטא שמהר"ו ומהר"א"כ לא כתבו כן רק ליושב דברי הא"י. ומה שפסם מכ"ת עלי כמה שכתבתי מהר"ו סימן ע' וליחא שם רק בסיון ס"ט אין למכ"ת בזה עלי תפיסה. מאחר שבסיון ע' הוא כיומא דמילתא דתשיבה הקודמת בסיון ס"ט יענין מר עליו ואין שטר מתקיים אלא בחותמו ולכן כתבתי באשגרת לישן סי' ע'. אך מה שמכ"ת תמה עלי על מה שלא הרגשתי דהא מור"ם בתשיבה הכריע דיעבד כר"ת וכו'. בזה האמת עם מכ"ת שלא עיינתי בנזק התשובה של רמ"א להיות כי איננה בידי. גם תשובת מהר"ל. וכן רמותי בלשוני שכתבתי הביאו בנז"ו. ואח"כ אינה ה' ליד תשיבת רמ"א וראיתי שכתבתי בהיטוך מחט. כי הוא עיקר דיוקן שמיכה קונה מלשון התוספות שכתבו הרוצה לחוש לדברי רש"י ולא כתבו בהחלט דרך חיוב. ואני כתבתי ויבוכתי שגם דעת התוס' להחמיר כרש"י אף שכתבו הרוצה לחוש וכו'. מ"מ התוס' לא דחאו ראייטו של רש"י והתוספות עצמם כתבו כתירוטו של רש"י בפי' השואט וכו'. ואילו ראיתי דברי רמ"א בתשובה הכל אפשר שלא הייתי חולק עליו או לפחות הייתי מביאו מחקו שדברי מתנגדים לדבריו. ומה שרצה מכ"ת להכריע מתשובת רמ"א שאין הפירוש של דיעבד כמו שפרש מהר"ם מינץ. לא משמע כן מדבריו. ומ"ט מכ"ת ומאחר דהרב מהר"ם מינץ מסתפק בזה אי הו דיעבד כמו שפירש בתשובה הכל. ומור"ם ומ"ב כתבו בפשיטות כל חד לפי שיטתו דלא כוותיה לא שדקין פשיטותיהו מפני ספיקות דר"ם מינץ. גם זה לא שזי לי דאיתא דהיה נעלם מרמ"א ומ"ב הא דמהר"ם מינץ ואי הו ידעו הו מודו ליה כדאיתא במהר"ק הביאו בש"פ ח"מ סי' כ"ה דיותר מסביר לומר דנעלם מהם הא דמהר"ם מינץ ויותר ממה שחמיר דנעלם מרמ"א דברי הש"ע ודברי עצמו. וכן יש להביא ביורא שפגלם מרמ"א דברי מהר"ם מינץ. והא ראייה שכל גדולי זמננו של ר"ם מינץ הביא רמ"א בהגות לד' ש"ע והם הת"ס מהר"ה מהר"ו מהר"י ברין ר"י מינץ ולהגדול הו מהר"ם מינץ לא הביא שום פעם. גם כי לא נתפרסם תשובת מהר"ם מינץ ע"י הדפוס רק בשנת שט"ו. וכמה שנים קודם זמן זה נתבקש הרב רמ"א ז"ל בישיבה של מעלה. הרי דלא שמע הרב רמ"א ז"ל דברי מהר"ם מינץ ואי הו ידע הו מודה ליה כדעת מהר"ק. ומה שכתב מכ"ת שכל הגדולים מתנגדים כרש"י וכו'. אני אומר אם כל הגדולים מתנגדים כרש"י שרוח שקר צמי כל הגדולים. כי תמיה לי שדרי האלפס הביא דברי ר' יוחנן ולא הביא דברי ר"ל ובכל מקום הלכה כר"י בנזק דלא נחלקו עליו התוספות. הביאו מהר"ם מינץ בתשובה הכל לדעת הרבה פוסקים סמ"ג וסמ"ק והרב האחרון מהר"י כ"ץ מקראקא פסק כן בהרבה מקומות. גם הח"מ פ"א מהלכות יביה ומתה פסק דלא כהרמב"ם. ומ"ט ב"י משם הרמב"ן דאחמיר סביר אף משיכה קונה פירש כן אליביה דהרמב"ם וליה לא סבירא ליה הכי. ולא כמו שהבין מכ"ת בדברי הבי' אליביה דהרמב"ן רק הרמב"ן חידש כן לדעת הרמב"ם אבל הרמב"ן עצמו כוונת כר"ת כמו שהביא הח"מ משמו. דאל"כ תמה על עצמך דדברי הרמב"ן יהיו סותרין וק"ל. גם מ"ט מכ"ת כיוצא בזה אנו נוהגין להחמיר בכל הוראות איסור והיתר דמחמירין לכתחלה כדעת האוסרין לזאת ידי דעתם. אבל דיעבד אוקמינן אדינא דאורייתא כהכרעת השוסקים עכ"ל. אני אומר במחילה לבכוד חורטו. מכ"ת לא דק. דודאי אי עיקר הדין מסכים עם המתירין רק משום חומרא אנו נוהגין כדעת האוסרין על כן דיעבד או שעת הדחק או הפסד מרובה מוקמינן אדינא שהרי אדינא חומר. משא"כ הכא דלא ידענא דינא כיזר אי כרש"י או כר"ת היאך נומא דדיעבד אוקמינן אדינא להיתר בכסף לחוד כרש"י דילמא עיקר דינא כר"ת להר"ר דוקא משיכה. וכ' להיבך אי בציית למימר דדיעבד אוקמינן אדינא להיתר במשיכה דילמא דינא הוא לקנות דוקא בכסף אבל במשיכה אפילו דיעבד לא. וא"כ בזה ובכיוצא בזה ליכא למימר דדיעבד אוקמינן אדינא. זהו הכל להשיב על דברי מכ"ת. ואחת שאלתי מאת הוד כת"ר שאל יהא נוח לכעוס. ואם יהא נוח לכעוס גם יהא נוח לרצות ויקבל האמת ממי שחמרו. כדן כל חכם המודה על האמת. ומה שכתב מכ"ת שאנלו טמונים ופנינים. דברים חשובים וספונים. חיבור אשר קרא ברכת ה' נח. יבא נא קצת מדבריו אלי ואטעום בקצת המטע ויהי כדנש לפי. כי ספרי המיימוני יש תחת ידי וכן את וכן בסופה. יובה מכ"ת לבנינו כלציומי ועיפס. ולבנין אמה פרופס. וחלקו מנה יפה במגילת עפה. וכסאו יהיה נכון כשחר מוצא כימה ועיפס. כ"ד הכותב בלעגי שפה. ובידי הרפה. כ"ד אזהבו הנחתך בלב ובשפה. הנעיר שחולל סב"ל מונה פ"ק נעקין דארץ. וישן כי אמרה תורה לא תשגל את אחיך בלבבך הוכח תוכיח וגו' יענין בפירוש החוקיני פ"כ לעזר במילין לא אוכל להתאפק ואעלה את העולה על

44 שאלות ותשובות נהלת שבעה סימן לא רב דג

על רוחי נשברה. איך שבעת הייתי בגליל גבירג ואזני שמעו מאחורי הפרגוד והיכל קדשו דמר עלי קול ענות קול גידופין. לא אחמין שינאו דברים אלו מפה קדוש. והוא כאשר מאז היה לי מקום ללון תלוות הרבה על החתן של האלף כמר וזוויל קרוגך ולא על מכ"ת היה תלוותי כי אם עליו. והלואי שהיה נותן למכ"ת ריזיו כסף כפי רצונו. אך פרנסי מדינה יצו הערוני על זה למגדר מילתא בשביל פעם אחרת. כי לא יניחו הפרנסים שישמע אחד מי שיהיה שכרות הרב ולהאבות לרב אחר. ושמעתי אומרים משמו דמר שאם מכ"ת צריך לפסוק הוראות ופסקים של מדינת באמבערג הרשות בידי לתת סמוכין לבני מדינת באמבערג. והם הדבר אחת היה נראה כאילו מכ"ת רוצה להבאישני בעיני יושבי ארצי וככה לא יעשה. אף אם הש"ס אל פ"ה כסתם מקשן והתרצן יותר חכם ממנו. אינו מן הראוי לכתבד עצמו בהלן אחרים. ולכן לא כך היה המדה אף אם הייתי שואל כשאלת הקס ששול מה זאת בלה תכלית וגורה וכו'. ר"ל אם הייתי שואל בסתם מסופק אני בדבר זה ילמדנו רבינו א"ל הוא אסור או מותר אז היה מקום לדבריו. אך ת"ל באתי במשאל ומתן בהלכה יחי כן שחין האמת התי מכל מקום גם בדורות שלפנינו בשו"ת שלהם נמצא כזה. וכי מפני כך יבזה להשואל בדברים. הלא כבר כתב החכם מהר"ח ורידבורק טעם למה נקראו ת"ח ולא חכמים. כי כולם תלמידים זה לזה. כי כל החכמות יש להן סוף. ותורתנו מהדושה אין לה סוף וקץ ותכלית. לכן נקראים תלמידי חכמים. זה לומד מזה דבר וזה מזה. ובתלמוד ר"ל הרבה תורה למדתי מרבותי וכו' ומתלמידי יותר מכולם. ואם אין פיו ולבו שוין לי יזה אעשה. כי כמה פעמים כתב מכ"ת והראה לי פנים מסבירות כאילו דברי ערבים עליו. ואם אין פיו ולבו שוין אין עלי אשם. כי אילו הייתי יודע שאין הדבר כן אז אשיב ידי ממנו ואלא"ה לי אל הגדולים אחרים לעת הצורך. אך הלא מכ"ת ביקש ממני לכתוב לו ולשאל ממנו ולהשיב לי ברטן. וא"כ אין מקום לתלונות ולהתפארותו. אך מן השמים ידינוי לכך זכות כאשר אני דן אותו לכך זכות ושלוס :

גם זה שייך לדין בבור

שאלה לב

ברב הסור י"ד סימן ש"ך בשם הרמב"ם היה הכותי שותף וכו' היה לו באחד משניהם (פירות בין באם בין בעובר) אבר אחד כגון יד או רגל רואין אותו כל שאלו יתחור ויהיה בעל מוס פוסר. ואם אפשר שיחמור ולא יכיה בעל מוס אינו פוסר. והקשה הב"י היכי משכחה לה דאם יתחור אבר אחד ולא יכיה בעל מוס. וי"ל דמשכחה לה כגון שהיה יתר אבר וכו'. והב"ח חירך בע"ה ע"ש. ולי' דה"פ רואין כל שחילו יתחור ויהיה בעל מוס כלומר אם יתחור אותו אבר שיש לו חלק בו ויהיה בעל מוס דהיינו שיש לו חלק בעובר עצמו אז פוסר במכורה. אבל אם יתחור חותו הבד ולא יהיה בעל מוס ר"ל שיש לו חלק באם ואם יתחור אותו אבר שיש לו חלק בו דהיינו בהם אז לא הוי הכבור בעל מוס אז אינו פוסר. הא"כ יש לו חלק בעובר עצמו או באם במקום שטובה אותה פרכה. וכעין זה הפלגת דברים כתב רמ"א בת"ח כלל ב' דין ד' וז"ל דאין להקל בזה חלל ח"כ יש בו ששים. והקשה השואל דהא אין שייך ששים דמיידי ביבש. והשיב בפסוקה סי' קל"ב שאלה פ' דר"ל הא"כ יש ששים בקדירה ושייך בו ששים. אבל כאן בחמץ אינו ששים. וכעין זה איתא נמי בסוגיא דכחוכבה דף פ"א או שותות או לא נוסלות כתובה ומפטר רד"ק מתוך שלא שותות לא נוסלות כתובה :

שאלה לג

וינן כי בסימנים הקודמים היה כל מאשי ומחייב בדין מכירה בכור ככסף או משיכס. גם דין זה למכירה חמץ בפסח מישך שיכיי. כמו שהביא גם הגאון מהרש"ק לעיל בחשוכו. אכתוב בזה גם הנראה לפי עניות דעתי :

ברב הב"ח ב"ח סי' חמ"מ וז"ל ובמדינה זו שרוב משא ומתן הוא ביין שרף ואי אפשר להם למכרם לכותי מחוץ לזית פטרט למחזיקים באורגדה. יש להחיר בענין זה שימכור לכותי כל החמץ שנחמד. וגם החדר עצמו ימכור לכותי. הלא כיון דקדיל דאין הכותי קונה קרקע חלל בעבר עש נחיתת הכסף כדאיתא פ"ק דקידושין ופריחא מילתא לכתוב שטר. גם אולי יעלה על דעת הכותי להחזיק בחמץ שלא להחזירו כיון ששטר ביזו ואיכא הפסד מרוב צריך שיכא מתנה

שארות ותשובות נחלת שבעה סימן לג כג 45

מחנה עב ככתיב ושיאמר לו אמי הקנה לך גם החדר בזה באמה נוסף לי הכסף . אע"פ שהא
 כחבני לך שטר על מכירה זו . דהמירה זו מהני דקני לה . וכן משמע בח"מ ס"ס קל"ד וכן פסק
 לשם בב"י . ויהא זהו שיאמר בן בהלת המקח . דאל"כ הוי אמירה זו פסומי מילי להר"ש בח"מ
 בח"מ סימן ר"ו . ומיבוי נריך למסור לכוחי גם המפתח . דאל"כ כיון דדעת ישראל לחזור ולקנות
 חמץ זה אחר פסח הוי ליה כמסביר ביחוי אפרו סיבוק הדמים ב"נ והמפתח ביד השוכר בליל
 י"ד דעל השוכר לבדוק לפרי' לעיל בסימן סל"ז . ולא דמי למי שקנה בח' מדרכי הקלאו ונשאר
 בהפסח ביד המוכר . דבחתך יש להחמיר . וחו' כיון שהמפתח ביד ישראל יכול לבטל החדר ולקטול
 החמץ משם לא סמכא דפתיא דכוחי דמכירה גמורה היא . אלא סובר דלחינה מכירה אלא להסיר
 מפניו ליסור חמץ . ועל כיוצא בזה כתב ר"י בשם בה"ג ובלבד שלא יערים וכו' עכ"ל בב"ה .
 וכ"כ הגאון מהר"י בספר שלי' דף קמ"א ח"ל כשהיינו בח"ל בלחץ רוצא שאלתי ללוחות הארזים
 הארנודי שיש להם לזירות חמץ מבית י"ש ומוכרים אותם לבתים קודם פסח איך נוהגים . והיו אומרים
 שכן נוהגים מקדמת דנא היו מוכרים לבתים כל החדר כולו ומהנין לבתים המפתח . ובהם הקילו
 הרבה שהם חמץ שפזר עליו הסהר שאכור בהנאה . לא מביעא כשהחדר סגור ומסוגר בבית
 ואין רשות להכניס לבתים שם זהו שפיטא . אלא אפילו כשהכוחי יש לו רשות לילך שם ולקח מה
 שירצה מ"מ בזה קנה הכוחי אלו החביות הנשחרים ברשות ישראל אם לא בהנאה כהמנבים
 הכוחי כל חבית לשם קנייה כדון קניית מסלסלין ברשות השוכר אבל זה ח"א בחביות גדולות .
 ואם מחד לו החדר ואנחנו כל מה שמונה בו אז הכוחי נריך לקנות הקרקע . וכחב הרמב"ם בפ"א
 מהלכות מכירה ופ"א מהלכות זבייה שכתובי אינו קונה מישראל אלא בשטר ואינו פקקה קרקע
 לישראל אלא בשטר . וכן מובא בח"מ בש"ע סי' קל"ד . ע"כ והגמ"ש שהארנודי ימכרו החדר פ"א
 כל מה שבאכור בפרוסה . ויפסד לו שטר מכירה . והשכתי אף כשהשטר מכירה הוא בלשוננו שכתוב
 לו להכניס חדר פלוני מחד לך עם כל מה שבאכור די בכך . ואם לא נעשה כך אזי הייתי נזהר
 שלא להניח מחפשי החדר פסח . וכנזן דא נריך אלי לאודועי להזכיר ע"ז . ואף שיש למיזא דרך
 שה"ל בשטר . דהיינו לפי מ"ש הב"י בסימן קל"ד בענין ישראל הקונה מהכוחי . שאם מתחב כסירות
 הישראל הלוקח ואמר בכסף לבד בגני קונה שקונה . וכמו שהדין הוא בישראל הקונה מישראל
 כמובא בח"מ סי' ק"ן . א"כ ימא נ"כ בנזון דידן שקנה הכוחי מישראל שיאמר הכוחי סגני וסאה
 שקנה לי בכסף לבד ואז יקנה לו הכסף בלא שטר . מ"מ נריך לאודועי להכוחי ולהניח הדבר
 היסודי דדי שיהא סמכא דפתח לקנות . אך אם הוא במקום שהמנהג בין האזרחים להקנות במטלטלין
 במסירת המפתח שסופרים לקנות די בזה . ואז א"ל למכור לו החדר . ולריך לידע בבידור שהמנהג
 כן הוא מועיל וקונה החמץ והכוחי ובמציאר בהג"ה רמ"א בח"מ סימן ר"א . אבל אכור לעשות
 שם תחבולת וערעור לגרם שלא יהא הכוחי יוכל לילך להחדר ולקח כל אימת שרצה ליקח ועד"ז
 דאמר וירחם מהלךך עכ"ל באריכות :

אדון לפניהם מן הזד כתלמיד לפני רבותיו כי היה ג"ל שאין נריך שטר רק שמקנה לו הקרקע
 בכסף ובמסירת המפתח בזהו שיוכל לילך לחדר כל אימת שירצה ומקני לו המסלסלין חז"ק .
 ודאיה ממ"ס הב"י בי"ד סימן ש"ך וז"ל ואם הין רשות לבתים מקנה לו ישראל חדר בביתו והכוחי
 צעול ופתח דבהי קני ליה לרשות כדחמרינן פסק הזורק . ואמ"כ ימשוך הכוחי הבכמה לאותו
 חדר עכ"ל . הרי דבהי קני וא"כ ה"ס נמי בחמץ בפסח דגם לענין כבוד הכה ק"ל בבור
 בזמן הזה דלורייטא וחיבין עליו כרס . וא"כ ה"ה חמץ בפסח דחומר של זה יש בזה . וא"כ כש
 דשני בהי לענין הקנאה כבוד ה"ס דאני נמי לענין חמץ בפסח ואין נריך לשטר . ולא נריך
 שטר רק כשישראל קונה קרקע מכוחי בלחינה בח"מ ריש סימן קל"ד . ועיין בש"ע ח"מ סימן קל"ט
 וסימן ר' משום דסמך כוחי חנם הוא והישראל הקונה ממנו לא סמכא דפתיא בלא שטר . אבל
 כשהנכרי קונה מישראל סגני בקנין אז ע"י מסירת המפתח וינעול ויפתח . וכתנאי שכח הגאון
 בעל שלי' וכתב שיוכל הכוחי לכוון לחדר כל אימת שירצה דכדכרי סמכא דפתיא דכוחי . וכתב
 הב"י בי"ד סימן קל"ב חמ"ש הסוד לפיכך ישראל וכו' כיצד יעשה יקח ממנו המעט שאין מעט
 קונוה בכוחי עד שימאש וכו' כתב ע"ז הב"י כהנא תוספות שר"ס פסק כלמימר דמכירה קונה
 בכוחי ולא מעוט והקבו דא"כ מאי קאמר רב שקול זווי מייבוי דמה מועיל המעוט שהיו נוהגים
 חמילה מ"מ מיד שנגב בו הוא יין נסך ברשות ישראל וכו' . ואור"י בשפעה נמינה דהמים אין
 חומרים ככוחים אלו מקנים לכס המעוט מעכשיו וסיין יהיה עליו מעכשיו . והכוחים היו מאמינים
 אותם בטוב ולא היו ידאיים מן יגזלם אף ע"פ שלא נא לידם עדיין עכ"ל . וא"כ בישראל הקונה
 מחביתו ירא מבזילה לך לא סמכא דפתיא במטלטלין עד שימאש . ונקרקע בשטר . ואם כן הא
 דכבד הסוד מ"מ וט"מ ס"ס קל"ד במטלטלין קונה (כ"ל בישראל מטבוי) בנסיגה המכוח . ע"כ
 ז"ל

46 שאלות ותשובות נחת שבעה סימן לג לר לה

נ"ל עם מבינה דל"כ לא סמכא דעסיה דישראל , משא"כ אם כבר משך הישראל המסללים סמכא דעסיה שלא יקחם מניהו . ונ"כ הסמ"ע . ואע"ג דכחז הרמב"ם ס"א דזכירה הניחו הה"מ סימן קצ"ט דגם כותי הקונה קרקע מישראל לריך שטר כמו ישראל מכותי . נל"ד לחלק דלא תקשה הלכחא אהדדי , דבנ"מ סימן קצ"ד פסק כנ"י כהרמב"ם דבין ישראל הקונה מכותי ובין כותי הקונה מישראל לריך שטר ולא סמכא דעסיה בלא שטר . ונ"ד בסיון ס"ך פסק דישראל מקנה לכותי החדר בניהו והכוהי יעטול ויפתח ובהכי קני לרבותו כמש"ל בשמו . אלא ע"כ לריך לחלק ולענין מכירה בכור וכן לענין רכיבה המן שאין עיקר המכירה קרקע רק עיקר המכירה היא המסללין אלא מפני שה"א לפעמים לקנות המסללין גם במשיכה עם הכסף . כמו בענין הבכור שקודם שיוציאה מביה ישראל הלך בכור . וכן לענין המן שאין אפשר למכור מניהו הניחות גדולות לרשות כנכרי ולריך להקנות לו המסללין הנ"ק במקום שהן . ובה די במכירה שכתב כנ"י בנ"ד סימן ס"ך דבזה סמכא דעסיה דכותי מאחר שפיקר המכירה היא המסללין . רק שפ"ס לריך שוכל הכותי לבא לחדר מתי שירצה . ודי בזה שינטול ויפתח . משא"כ במקום שפיקר המכירה היא הקרקע בזה נ"ל שטר עם הכסף בין בישראל מכותי בין כותי מישראל . וחילוק נכון הוא לפי ענין . אמנם מ"ם בעל שני לוחות הברית אם הוא במקום שכתבה בין הסומרים וכו' די במסירת המפתח ואין לריך למכור לו החדר . חמיה לי כונא דממנהג הכוהנים אין להניח ראייה לענין מכירה דבר איכור דאם לא כן למה מצרכי המוסדות ומהר"ם כסף ומשיכה ללחם ידי רש"י ור"ם יקנה כל דור ודור לפי מהנהג התנאים , אלא ש"מ שאין הולכין לענין מכירה איכור של חורה אחר מהנהג התנאים . רק לענין מהא וממן דעלמא . וכן משמע מלבן כהרמב"ם ס"א דזכירה שכל דבר של מתוך על פיהם דינן כמו שהארכתי לעיל בענין הבכור . והכרחי לענ"ד כתבתי :

שאלה לר

נשאלתי אלמנה אחת עשירה שהקבל חובטים ממנה מעות אחרונות כפי הנכון בכל גביות לדבר מוצא חצי לפי הממון וחצי לפי הנפשות . והיא אמרה שרצונה ליתן דבר מה כפי אשר ישר נענייה לא כפי הערך והגלגול . ואמרה ג"כ לדבר מאחר שאשה אינה חייבת באחרונות . ופסקתי שחייבת ליתן כפי מה שמגיע אליה על חלקה . אע"פ שפסק רמ"א בא"ח סי' תרכ"ה בשם מהר"ל כי וי"ד שאשה אינה חייבת ליתן למעות אחרונות הוה"ל ראייה חייבת בו ע"ל . עיינתי בתשובת מהר"ל ולא מצאתי דין זה שם . אדרבה כנ"י קי"ד כתב בדיפוך מזה שאם תרצה לברך שיכולין לפקד עליה עד שתתן לפי ממון . ונ"ל ראייה ברורה לדבריו ממה שכתב הלבוש א"ח סימן תקפ"ט והוא מדברי התוס' פ"ק דברכות ופ"ק דקידושין ובכ"ה המוצא תפילין ובכ"ה רה"ב ב"ד שהנשים יכולות לברך על מצות עשה שהיומן גרמא הטעם שמתקנים עצמן לחיוב יכולין שפיר לברך אשר קדשנו . עיין שם בתוספות ותמצא יותר בדירור א"כ ממש בנדון זה שהחייבו במצות לולב ומצרכין עליו אשר קדשנו ב"ו א"כ צריכין לעשות המצוה כתיקונה . וגבי אחרונות כתב ולקחתם לכם שיהיה משלכם וא"כ צריכין לעשות המצוה כתיקונה וליתן כפי מה המגיע אליהם ואז שפיר יכולה לברך אשר קב"ו . ואם אינה רוצה ליתן מעות אחרונות מטעם שאינה חייבת בו א"כ ברכתה הוי ברכה לבטלה . וכ"כ מהר"ל גבי תקיעת שופר וז"ל מאחר שהכניסו הנשים עצמן לחיוב תקיעת שופר ע"כ צריכין לעשות המצוה כתיקונה ויזהרו שיהיה מלאכתן בבית כדי שיבואו לתקיעת שופר ולא יצטרכו להמתין להם עכ"ל . הרי שצריכין לעשות המצוה כתיקונה אפילו בתק"ש שהן עצמן אינם מצרכין כ"ש בלולב שהן עצמן מצרכין . ואפשר שרמ"א הוציא הדין משם דאשה אינה צריכה ליתן וכו' הוה"ל חייבת בו ר"ל אם אין רצונה לברך אבל אם רצונה לברך חייבת ליתן . וא"כ המ"מ שרישם מהר"ל סימן יוד ע"ס . ונ"ל קי"ד . כן גרסה לי הצעיר שמואל סג"ל :

שאלה לה

אבר הצעיר שמואל ימן כי ראייתי שגה כפי כל ההנחות . גם אפילו בני תורה מרגלם בנחמיהו דאין מקדשין בשחרית בשבת על יין שרף . ואומרים הטעם שהוא יוצא בעלמא . ותמיה לי טיבא כי לא ידעתי להם שום רמז וחשש איכור בדבר לגמרי , ואף אם יכיה יוצא בעלמא כדבריהם מה בכך , כדבעינן למימר לקמן בס"ד . כ"ש שאינו יוצא רק מתשועה התבואה . ועיין

שאלות ותשובות נחלת שבעה סימן לה דו כד 47

ועיין באורך בתשובה להמרה"מ עיקרין נדפסת באלפסי דף א' לסדר נשים לענין ביעור חמץ , שהוא גוף חמש ולא יעשה . ובתשובה משאת בנימין סי' נ"ח . ואי משום שאינו חמץ מדינה . לא שייך רק לענין קידוש היום משא"כ קידושא רבא שאינו רק משום היכרא דאם לא יעשה רק ברכת המוציא לא יהיה היכר בין שבת לחול כדעת הראש"ם ובדליתא בזה"ח סימן רע"א . וא"כ לא נ"מ מירי אף אם אינו חמץ מדינה . וגדול מזה כחב"ד רש"ל בתשובה שאפילו ברכת החמץ מברכין על משקין היותר גרוע כגון ק"א או בשרשט . א"כ כ"ש קידושא רבא שמשום היכרא מקדשין עליו . ובפרט שהוא יותר הכיב לשחות ויין שרץ אליבא דריקנא יותר משכר . דהא אפילו בשני מיני פירות וא' מהם משנעת המינים דלפסיק הלכתא כר"י דשנעת המינים עדיף . אבל אם אין ביניהם אחד משנעת המינים וברכותיהם שוות ד"ה חביב עדיף . וא"כ ככה ביין שרץ ושכר שברכותיהם שוות ששניהן ברכתן שהכל שרץ ללקדים היין שרץ שהוא חביב . ואף אם גניח שהוא יעשה בעלמא אין בכך כלום . ושמו מוכיח עליו דהא נהנה ממנו . ואדרבה אם מקדש על שכר ולא טעים ליה נפמרא אליבא דריקנא חושש אני לבדקה לבטלה . דבשלמא אם מקדש על היין אע"ג דלא טעים ליה שפיר דמי מחמץ דהחמץ הוא בכך . ודמי למי שאינו אוכל מזה דחייב לאכול כזית בלילה ראשונה אע"ג דלא טעים ליה ולא נהנה ממנו דמטעם לאו ליהנות ניתנו . משא"כ במקום דמקדשין על משקין רק משום היכרא דמכר על החמץ . ושכר מלאהי און לי בזה"ח סימן ל"ב שכתב וז"ל דכל ברכת הנהנין תלוי בחיובות . דעל בחיבות הנאחו הוא מברך ומשנה עכ"ל . ובר מן דין יש עילוי ליון שרץ להקדיש לשכר . דפסק הלבוש שיש לברך שרץ על שחיית יין שרץ בתוך הסעודה . וכ"כ בברכת הנהנין של מהרה"מ מארפטשיק וז"ל ראינו מעשה מחכמים גדולים כששותין יין שרץ בתוך הסעודה שמברכין עליו שהכל לפי שנחשב כדברים הבאים שלא מחמת הסעודה עכ"ל . וא"כ אם כאלו הכי צריך לברך עליו תוך הסעודה משום שנחשב כדברים הבאים שלא מחמת הסעודה . ואע"פ שכמעט יש לחוש לספק ברכה לבטלה להשנו כדברים הבאים שלא מחמת הסעודה . וע"כ מה טוב במקום שאין יין לברך ולקדש על יין שרץ . ואין צריך לברך עליו אלא תוך הסעודה . ובאמת לני מנמנא אם צריך לברך על יין שרץ תוך הסעודה בשבת . דודאי קמחין לשחות יין שרץ על מאכלים השמיים . ויש רוצים לתקן וטובלין פעם ראשון פת לחם ביין שרץ ואח"כ שותין יין שרץ כדין דברים הבאים ללפת בו את הפת שפטור מברכה . כדליתא בזה"ח סימן קע"ו . ולי נראה דלא תקנו בזה כלום דלא דמי להסתם דלכול הפרי ללפת בו את הפת דהוי הפת עיקר והפרי טפל ולכן אין מברך על הפרי . משא"כ גבי יין שרץ היין שרץ הוא עיקר . כי הדבר ידוע שאין כוונתו לאכול לחם כמו גבי מרקחת בבי' רי"ב . וגדולה מזה כתב רמ"א בתשובה סי' א' דאם אכל פת כדי לחתק השתייה שאין צריך לברך עליו משום שהפת הוא טפל לשתייה . וא"כ כ"ש שהמעט פת שטובל בו"ש שהוא טפל ל"ש . ולכן היה נ"ל דנשבע עכ"פ אין צריך לברך על י"ש תוך הסעודה . דודאי הוי דעתו עליו . ולא הוי נמלך . ובחול אם היה מתחלה דעתו על כל מה שמביאין א"ש לברך עליו . ואם לא היה דעתו על כל מה שמביאין לפניו צריך לברך עליו . וא"כ אם מקדש עליו יוצא מירי ספק ברכה לבטלה כן נ"ל . ומעטם זה שהוא גוף החמץ ולא יעשה אכרתי לאחד חצי ככר דנבינא שספק לתוכו י"ש כדי שיהיה הגבינה חריץ וחזק ולא מכר אותו קודם פסח . אע"פ שהגבינה כבר נעשה והועמד בקובה . מ"מ האי י"ש נמי הוי לטעמא עניד כדי שיהא חזק ולא בטל . וכן מלאהי במרדכי פ"ק דע"ז וז"ל כתב ראב"ה מעשה שהעמיזו גבינה בחלא דשיכרא ואסר לחתם וקני ראב"ן להסחותו בפסח . וכן מוכיח הבי"א דחשיב כאיסורא בעיניה כיון דלוקמיה איסורא הוא עכ"ל . וכן הוא בטא"ח שם :

שאלה לו

נשאלתי החלב שנחלב ביום ראשון של שבעות אם מותר לאכול בו ביום :
תשובה כתב בליקוטי מהרי"ל וז"ל מהרי"ל היה מורה היתר לאכול החלב שנחלב ביום ראשון של שבעות או בשבת שלפניו ה' סיון על ידי כותי לאכול בו ביום שני של שבעות . ואחר דהכי איתא בזה"ח אש"י מספר או"ג דאין לדמותה לביצה . והטעם דש היתר גבי חלב אמירת כותי משום נער ב"ה דבהמה לא אסח דעתיה מיניה . משא"כ גבי ביצה עכ"ל . ולכאורה אין לו הנזה . דהא דומה לביצה כדליתא ריש ביצה . ביצה שטלדה בזה מתרת בזה הביצה בזה"ח סימן תקי"ג אם נולדה בי"ט ראשון מותרת בי"ט שני בנ' י"ט של גליות :

שאלות ותשובות נחלת שבעה סימן לו

וראיתי בתשובת מהרש"ל סי' ע"ה וז"ל באריכות, ובדרשות מהרי"ל כחצ וז"ל מהרי"ל היה מורה
היתר וכו' עד משא"ל נבי ביצה. וכתב עליו מהרש"ל אכן בהגהת אשכנזי בריש ביצה
כתב לאיסור בשם א"י. ועיינתי בא"ד והאריך לאיסור. ואולי ט"ס הוא. ובספר אחר מצא
להיתר. סוף דבר פסק מהרי"ל להיתר משום טעם זה. ויפה כתב. ועוד אסייע לדבריו
דאינו דומה לביצה שאינה עומדת בכל יום להוליד ביצה. משא"כ בצו ופרה שעומדת בכל
יום לחלוב אותה. ומשום צער ב"ח שרי נמי לומר לכותי לחלוב בהכמה בשבת. א"כ אין שם
נולד כלל עליה לא בשבת ולא ביי"ט. ומ"מ החלב שנחלב בשבת אסור לכ"ע משום משקין שזבו
כמו שכתב הטור. וכן המנהג. אכן ביי"ט אין להחמיר מאחר דשרי ביה אוכל נפש. ובה"ג
דבר יהודאי גאון התיר אפילו לכתחלה כחטיבה ביי"ט. וכל מילי דמשתה באפייה וביטול. ונהי
שהאחרונים אסרו ולא התירו אלא לחלוב לתוך הקדירה. ואשכול של ענבים לתוך הקערה.
מ"מ במדי דלתי ממילא אין להחמיר ביי"ט כמו בשבת. וא"כ האי חלב שחלב כותי ביי"ט שרי.
אכן החלב שנחלב בשבת אסורה ביי"ט שלאחריו וכאשר פסק בא"ג. ובהו לית ביה ספיקא. ומש"ס
לא התיר מהרי"ל החלב שנחלב בשבת אלא ביום שני של יי"ט ולא ביום ראשון אבל החלב שנחלב
ביום ראשון התיר בצותו יום גופא. דאין לומר אף החלב שנחלב ביום ראשון לא התיר אלא ביום
שני. דא"כ הלא ביצה גופא שולדה בראשון שרי בב'. ולמאי כתב פאיו דומה לביצה אלא
כדפרישית עכ"ל רש"ל ז"ל. וכן הורה בכפר שני לוחות הבית משמו וז"ל כמסתכ שבושות
שלו דף ק"פ סוף ע"א הגאון מהרש"ל ז"ל התיר החלב שנחלב ביי"ט א' של שבושות לאכלה
בחותו יום. ואם נחלבה בשבת שלפניו ה' סיון אין לאוכלה עד יום ב'. וכן הורה מהרי"י מולין
עכ"ל. כתב ג"כ בפשיטות שכך הורה מהרי"י מולין ז"ל. אע"פ שבדברי מהרי"י מולין ז"ל יש
פנים לכאן ולכאן. גם האגון מהרש"ל ז"ל כתב תדע מן הקשיא דאין לומר אף החלב שנחלב
ביום ראשון לא התיר אלא ביום שני דא"כ הלא ביצה גופא וכו'. ולמאי כתב פאיו דומה
לביצה אלא כדפרישית עכ"ל. ולהיות כי אין הכרעת תלמוד כמותי מברעת כ"ש לחלוב על
הגדולים הנ"ל. אך יען כי ראיתי הגאון מהר"ם מלובלין בתשובה סי' י"ו החמיר בדקן זה.
אמנם לא הביא את דמרי"ל. לכן אפשר לי לתלות באילן גדול מהר"ם מלובלין ז"ל שגם הוא
ז"ל היה לומר כן בפירוש דברי מהרי"ל. גם לענ"ד נראה דאין צ"ל ט"ס ושכספר אחר מצאו.
רק ה"פ. מהרי"ל ז"ל התיר החלב שנחלב ביום א' של שבושות או שנחלבה בשבת שלפניו ה'
סיון דמרי"י שניהם לאכלה ביום ב'. ור"ל דבחדא מחתא נינהו דגם אותה שנחלבה ביי"ט א' של
שבושות לא התיר לאכלה רק ביום ב'. ואמר דהכי איתא בהג"ה באשכנזי מס' א"י דאין לדמותה
לביצה. (דאע"פ דלכאורה קשיא הלא חמם דומה לביצה מ"מ אינו דומה לביצה כאשר נאמר)
דגבי ביצה היינו טעמא דמותר ביום ב' מכח ממ"נ אי אתמול חול ביום קודש ואי אתמול
קודש היום חול. מ"מ שפיר דמי דחול לא בעי הכנה. אלא שעדיין יש חילוק דגבי ביצה הוי
הכנה דמחילא ובהכנה דמחילא הוא דאחרי סעודת חול לא בעי הכנה. משא"כ בהכנה דדידי
אדם לא אחרי סעודת חול לא בעי הכנה. וא"כ גבי חלב לא הוי הכנה דמחילא. דאע"פ
דחלב הוי מחילא מ"מ אינה יוצאה מחילא כמו הביצה רק ע"י מעשה אדם שר"ך לחלוב.
וא"כ ליכא לחמיר דמותר ביום שני מכח ממ"נ. משום דאי אתמול קודש והיום חול הוי אסור
משום הכנה וא"כ ליכא למילף מביצה. ועז"ה דאין לדמותה לביצה. ור"ל דבאמת לא ילפיק
מביצה משום דל"ד לביצה מטעמא דאחר. רק טעמא אחרינא אית ביה. והטעם דיש היתר
גבי חלב אמירת כותי משום צער ב"ח דבהמה. אלא שעדיין קשה נהי דמותר אמירת כותי
משום צער ב"ח דבהמה מ"מ לא הוי אסור לאכלה אף ביום ב'. ועי' אחר דמשום צער ב"ח
דבהמה לא אסח דעתיה מינה. וא"כ אינה אסורה משום מוקצה דלא אסח דעתיה מינה.
ומשום נולד ג"כ ליכא ביום ב'. ואי משום הכנה דלא הוי הכנה דמחילא. דמשום צער
ב"ח דבהמה מותר אמירת כותי וא"כ הוי ג"כ דינה כמו בהכנה דמחילא. ככ"ל. הלא
שהמעתיק קיצר בלשונו. ומ"ש דהכי איתא בהג"ה באשכנזי כו' זהו ההג"ה שנדפסת בצידו.
ולא כפי' איתא בהג"ה זו. אלא שכך משמע. שכתב וחלב שנחלב ביי"ט אפי' מחילא אסור
ביי"ט. היינו ר"ל אסור בו ביום משא"כ ביום ב' מותר. וא"כ א"ל שגם' אחר מצא להיתר.
דהיתר שמא' כס' א"ז הוא על יום ב'. וגם הוא לא התיר רק ביום ב'. ומכתייע איני משא'
הגאון מהר"ם מלובלין ז"ל. לולא זאת חלילה לי להרים יד נגדם אפילו במקום שהם מקילין
ואני מחמיר. וכן כמדומה לי שכך ראיתי באתרא דמורי בעל טו"י ז"ל טובין היתר לאכלו ביום
א'. אבל ברוב מקומות שראיתי מחמירין ואינם אוכלים רק הנחלב מעי"ס. לכך אם הייתי במקום
שטובין בו היתר לא הייתי מוחה בידם מאחר שיש להם ע"מ שיסמכו וכבר הורה להם זקן.
ובמקו' שטובים איסור אין אני מתיר מש' לא יהא אלא דברים מותרים וכו'. וכ"כ אף שאלו היתה

שאלות ותשובות נחלת שבעה סימן ל"ו כה 49

פשוט בדברי מהר"ל. וגם הגאון מהר"ם מלובלין מחמיר. כנלע"ד כתבתי. (שוב לאחר ימים רבים שכתבתי זאת מלאתי בתשו' מהר"ם ככך נדפס בקרוז בם' חוט השני והאריך להחמיר):

שאלה ל"ו

בעשה היה באל' המקומות שעברתי בהביא חבורי ל"ש לבית הדפוס במקום שהיה שם זקן אחד מורה בוראה. היה כתוב בס"ת ה' ה' איש מלחמה. והראה לי הזקן תשובת מהר"ל בן חביב סימן א' דאם נכתב אזכרה אחת יתירה דאין לקדור האזכרות מן הס"ת רק לסלק היריעה. ול"נ דאין לסמוך על הוראה זו ופסקתי אני לקדור האזכרה שניה פ"פ מ"ש במסכת סופרים פרק ה' הכותב ב' שמות של קודש מקיים הראשון ומעבד את האחרון פי' קודר את האחרון עכ"ל. והטעם מביאר למדין דהשם הראשון כבר קדשו השם אבל' השם השני המיותר לא קדשו השם ולכן מותר לקדור. הרי ממש גזון שלפנינו שהיה כתוב ה' ה' איש מלחמה שהשני לא קדשו השם ולכן מותר לקדור, וכיוצא בזה כתב הב"י בשם הר"י אכנעלדני הביאו רמ"א בהגהותיו ב"ד כ"י רע"ו בזה"ל של שם שכרעה נוגע לגגה מותר למחוק או לגרור בגלל והיינו נמי מטעם דלא קדשו השם. ואשתמיטתיה מיניה דהגאון מהר"ל חביב בדברי מס' סופרים. ועוד עיקר ראייתו מהשבות הרא"ש הביאו רמ"א בהגהותיו ב"ד ריש כ"י רע"א שכתב שיש לתקנו אם אפשר לו למחוק שלא יפגע בשם כי אין לו לחתוך בשם ולעשות נקבים ביריעה. ואין מזה ראיה כלל. ונפוס חורפיה לא דק הגאון הג"ל דהרא"ש לא איירי כלל מזה הענין רק לענין פ' פתוחה שעשאה סתומה או להיפך. פ"ו כתב דאם יוכל לחתוך מן היריעה שלא יפגע בשם שרי לחתוך אבל אם פוגע בשם אין לו לחתוך ולעשות נקבים ביריעה. והיינו הטעם דשם זה דאין נכתב וכבר קדשו השם רק שרצה ללכלל השם ממני ריוח הפרשה. פ"ו כתב הרא"ש למחוק השם פשיטא דאסור אלא אפי' לחתכו מן היריעה נמי אסור שלא לעשות נקבים ביריעה. אבל בסופר שטעה וכתב אזכרה אחת יתירה דלא קדשו השם יש לקדור השם ולא ביצא כל היריעה ליד גניא. וזוה מורה הרא"ש. ותדע דלא"ל קשיא על הרא"ש ג"כ מהא דמס' סופרים דודאי לא יחלוק הרא"ש על מס' סופרים. גם אם היה פליג הרא"ש על מס' סופרים היה מביאו. אלא ע"כ דלא איירי מזה הרא"ש כלל כמ"ש בפ"י שכל משאו ומתנו על שם שנכתב בקדושה וכבר קדשו השם רק שרצה לקדור אותו מן היריעה בשביל כדי ליתן ריוח לפ' פתוחה או כתומה. פ"ו כתב הרא"ש דאין לעשות נקבים ביריעה. אבל אם כתב ב' שמות ששם האחרון לא קדשו השם גם הרא"ש מודה לדברי מס' סופרים לעבד את האחרון. ואין להקשות עליו דלא"ל למחוק הרא"ש הטעם דאין לעשות נקבים ביריעה והא אכור הוא בדין לקדור משום שכבר קדשו השם והוי בכלל ונוקב שם ה' יומת. י"ל דו"א אלא אם קודר אותו מתוך הס"ת שלא לצורך. אבל הכא שמה שקודר את השם הזה הוא תיקון לכל היריעה שלא תבא כל היריעה ליד גניא שיש בו כמה אזכרות. ועוד טבל לומר דאין בכלל ונוקב שם ה' ח"ו אלא אם טקס ח"ו תוך אותיות הוי"ה עצמה. אבל אם קודר כל השם מתוך הס"ת ואותיות הוי"ה נשארים יחד ונשארים בקדושתן וגו' אין אותן בקדושה. ובפרט שגניזת האזכרה האחת היא לתיקון כל היריעה שלא תבא ליד גניא ה"א דשפיר דמי דאין צוה איסור. לכך כתב הרא"ש דמ"מ לא נכון לעשות נקבים ביריעה ופירוש משום זה אלי ואנוהו. וראייה לדברי שכ"כ מהר"ם מלובלין בתשובה סי' קי"ב דאם כתב הסופר אלהינו בלא וי"ד יש לסלק היריעה ולא לכתוב הוי"ד בין השיטין או יש לגרור י"ו מאלהינו ולכתוב במקומו ינ"ו. ואע"ג דהנטפלין להם מאחריו אין נמחקין. מ"מ מאחר שהמחיקה היא צורך תיקון השם שפיר דמי ואין כאן איסור מחיקת השם עכ"ל. הרי שכל היבא שהמחיקה היא צורך תיקון אינו איסור. ואין להקשות דאין מזה ראיה דהתם לא הוי המחיקה רק דהנטפלין בהם מאחריו. משא"כ הכא דהוי קדירת כל השם ולא אסר הרא"ש רק משום שלא לעשות נקבים ביריעה. אף אני אומר התם הוי מחיקה ממש והכא קודר ועצם השם קיים. ולכן לא אסר רק משום שלא לעשות נקבים ביריעה. וכן ראיתי כמה סופרי זמנינו ששאלתי אותם איך נהנו אם איצר איזה קלוקל בשם אם מסלקין כל היריעה וכו'. והשיבו לי שקודרים אותה הזכרה כגון אם עלה קרע בתוך אותיות הוי"ה קודרים אותה ומדבקים קלף אחר על הנקב וכותבין שם אזכרה אחרת. והאזכרה הנקדרת גוזזין אותה בקדושה ומדבקין אותה בדפנות ארון הקודש. ואפשר שסיכו על זה שכתבתי שאין זה בכלל ונוקב שם ה' ח"ו מפני שהוא צורך תיקון. וגם אין הקדירה בעצם אותיות הוי"ה רק סביבותיהם. כנלע"ד כתבתי. נאם הנצי"ר שמואל סג"ל:

שאלות ותשובות נחלת שבעה סימן לח

שאלה לח

פרס שאכתוב תשובה זו צריך אני למדעי גופא דעובדא כדי שידע החשיין מקורו מקום נובעו, והוא כי נהגנו באשכנז שאין מוכרין סגן רק הוא חוזר חלילה מדי חדש בחדש על כל בעלי בתים חדש אחר חדש. וכן כל כ"ב בחדשו קורא לס"ת בעלי בתים זה אחר זה הכבוד בכבודו ובעצמו כצערותו. והיה בישוב אחד שני אחים יש להם יאר שני בבתות ד' דשבעות. אשר באשכנז מחשיבין היום הוא לקרות לס"ת דוקא החשובים. והיו שם גם כהנו גיבוי תרי וקנים וכדי שלא ידחה אחד מן הזונים קראו לס"ת א' מן האחים שיש להם יאר ציט ואחד נדחה. ואותו הנדחה נעק שהוא יותר היוב מה' משני וקנים הללו. ודעתו לקרות לשני אחים יאר ציט ואחד מן הזונים יאר נדחה ולא הבגיוו עליו. והנה אירע פהם אחת שביה א' מן האחים ש"ץ ביום ב' דשבעות. וכשאמר הבעל בן לקרות לס"ת א' מן הקנים שחק ולא קראי ועלה הוא מעצמו לס"ת ובידך עליו. אז הלך הבעל הסגן מן הס"ת ואמר אם הש"ץ אינו ירצה לקרות לס"ת כפי רצוני מה לי פה. אז ענה אהוה אם שביה ש"ץ אם אני הנהתי לך הס"ת מה הניחת לך. הלא יש אלהים בישראל ואם עשיתי שלא כהוגן אקבל דיני. ובה דבר לפני מורה שלהם ופסק עליו שיתן קנס. וגם שיחזקו סגן ממנו. וגם שלא יעלה לס"ת ד' שבעות. אז נא אותו אה אליו וצוהו כי כדוכיא. וזאת שהשכתי להמורה הוא:

שלום וברכה. מחללי המעמד מערכה וכו' לאהובי האלוף מהר"ר פלוני יצ' ה' אהרן את ברכה. ואחר פריסת השלום באתי בשורתיים להפגרת הר"ר אברהם ולאכנת מכ"ת. אף כי כתב מהרא"י ונחשבים אחריו כל האחרונים שאין דרכו להשיב לאחד מן הצדדים בדיני מחנות אם לא שנתקבל מנ' צדדים או להכריע שהוא דין דבר. מ"מ אחרי שדין זה אינו נוגע לדין מדיני מחנות. גם אין משאלי ומחתי עם א' מן הצדדים רק מדי דברי כו' בתכ"ת. פ"כ מנוקה אני מעין זה. גם השתי לכבודו סן יהיה לבנו כי משוף השמים יוליד את הקול. תמיה לי על מכ"ת על אשר פסק שר' אברהם לא יעלה לספר תורה ארבעה שבעות. גם שיפגרו מעליו דרך עין החיים ליקח סגן ממנו מפני שעלה מעצמו. הנה ידוע מנהג כו' ישראל והוא מנהג נכון שהיאר ציט הוא חיוז לקרות בתורה. ועיין בלבוש אורח חיים סימן קל"ג ומנהג כזה פשוטא דמנהג בגון הוא ואין לשנות. וכבר כתב מהר"ק שורש ט' לנדון דיליה דמאחר שכתוב בספר תנאי חיקרי מנהג ותיקין. והוא הדין וכל שכן הכא שנמצא כתוב בספר. גם הוא מנהג נקבד כל ישראל מקום שלשון אשכנז נמצא בן היהודים מכל שכן שנקרא מנהג ותיקין. ואין להקשות מהא דתקן בנהיגותיו כהן קורא ראשון ואחריו גוי ואחריו ישראל ואחריו תלמיד חכם הממונה על הכבוד כו' א"כ ש"מ שזה דין המענה להקדים הפרנסים. ויאר ציט אינו אלא מנהג. מ"מ מנהג כזה מבטל הלכה ודין התלמוד. כמו שהארכתי בביטורי ג"ס סימן כ"ז דגם דין התלמוד אינו אלא מנהג. בזה אמרין מנהג מבטל הלכה ודין התלמוד. ועוד שהמנהג זה נוגע ליקרא דשכני וזהו לא דברו חכמי התלמוד. ועוד דדין התלמוד לקרוא הפרנסים המחזיקים על הצבור ואח"כ גבאים וכו' זה אינו טוב דברו מקומות ביטוי האשכנזים שקונים המנות שקורין לס"ת למי שישר בעיניו. משא"כ המנהג שהיאר ציט הוא חיוז נזהג בכל מקום שלשון אשכנז בן היהודים. ואפשר שגם בשאר מקומות טובגין מנהג זה. ויאר ציט אשכנז שובגין לקרוא לס"ת הפרנס תחלה וכו' אינו אלא בשעת ראשון לחודש. ובשעת הבא קורין למי שלא עלה בשעת ראשון והפרנס הוא כאלה העם. וא"כ עכשיו אין עילוי להפרנסים והקנים מחמת דין המענה. ולייאר ציט יש לו עילוי שהוא טובג בכל מקום כדאמרן. ופשוטא דבחיילתא כי הא עביר אינא דינא לנפשיה דאין לך פסידא גדול מזה דהוא פסידא דלא דבר. וא"כ איך היה מחייבו מכ"ת בשביל דעביר דינא לנפשיה ועמד לקרות בתורה שלא מדעת בעל הסגן. ואם היה מחזיק עד שקרא הסגן כרצונו ולא קרא אותו לספר תורה מה היה חושבו וכו' היה נא אחר כן בקובלנות כאשר כבר נד' ולד ומעוות לא יוכל לתקן. ועוד נהי דאדם יכול לחחול על כבודו. ואפילו ת"ח או נשיא שמחל על כבודו כבודו מחול. אבל אין אדם יכול לחחול על כבוד אחרים אפילו בפחות שבציבור כח"ש מהר"ם מיינן סימן ו'. מכ"ש מי לא יחוש על כבוד אבותיו שוכני עפר. וכ"כ להדיא מהרא"י בפסקיו שלענין בושח שאין לחחול אם טובג לכבוד אבותיו. ועוד דנדון של מהר"מ היה באחד שלא רצה לקרות הפרנס חודש מאחר שבשאר קהילות אינו מנהג. וגם שאר כל הפרנסים מחלו על כבודו. ופסק דלא כבוד פלמי רשאין לחחול אבל לא על כבוד אחרים. גם חיוז המנהג שכתב הוא לקרות הפ"ח אף על פי שבשאר קהילות אינו מנהג. א"כ מכ"ש שאין רשאי לחחול על כבוד אבותיו, וגם הוא מנהג כל ישראל שהיאר

שאלות ותשובות נחלת שבעה סימן לח לט כו 51

שהיאר צייט הוא חיוב . ועוד בר מן דין אף אם לא היה יאר צייט אם קראו לס"ת בשמו לראובן ועלה שמתן וקראו אין להענישו כדליתא להדיא בתוספות פרק כיסוי הדם דף פ"ו וז"ל ואחד שעמד במקום חצירו לקרוא בתורה בלאו האי טעמא פטור ואפילו תפס מפקין מיניה משום דכולם חייבין בקריאת התורה אפילו אם עלה במקום כן פטור עכ"ל . א"כ מכ"ש דפטור אם עלה ישראל במקום ישראל אחר שלא היה סדרו של זה וכ"ש זה שעלה במקום שראוי לעלות שהוא חיוב יאר צייט כ"ש שצדין עשה מה שעשה . וא"כ מאד הפריז מכ"ת על המדה לגזול ממנו כל אותן ברכות התורה שמנע מכ"ת ממנו עד הנה ואדרבה שנגזרו שהוא הסגן היה ראוי לעונש זה מדה במדה . יען כי עובד ה' והלך מן הס"ת . ואם האדם חטא ס"ת-מה חטאה למה בייש את הס"ת וקיים בעצמו וטובי ה' יכלו ח"ו . אך חלילה לי להטיל עונש על הבצל כגן גם כי אין הדבר מוטל עלי . אך מכ"ת קיים המקרה ונשית לו כאשר זמם וגומר וק"ל . או במקום דליתא לאישתלמי מהאי וכו' והאי דינא להו דינא הוא . ואם לחשך אדם לומר מאחר שהוא באתרא חתא דעדיין אין שם מנהג קבוע לא רצו לקבוע מנהג זה . על זה לא חשיב דלאו טענה היא זו דלאו כל כמיניה לקבוע מנהג חדש או לעקר מנהג יסן שהוא נהג במקום אחר . בפרט מנהג הגון כזה שהוא כהלכה . אם לא מדעת כולם בהסכמת חבר עיר . ולא כפי רצון איזו יחיד לפי שעה רק שהסכימו על כך הרב והקהל . כדליתא במרדכי והוא מבואר בכמה מקומות בפוסקים . ואף אם יש בידם לשנות להבא מ"מ כל זמן שלא שט את המנהג אין לענוש לזה שקיים המנהג היסן שנוהגין בכל מקום . ולפי אומר לי שאפילו ביד הקהל והרב אין כח לבטלו מאחר שנוגע לכבוד שוכני עפר . ואם יאמר מכ"ת שצדין עשה מהחר שגם אחיו של ר' אברהם עלה לתורה ואין הבצל סגן מחוייב לקרות שניהם . גם זה אינו דכתיב במנהגי מהר"ח ו' והוא מש"ת מהר"מ מיינן סימן פ' דמי שיש לו עשרה בנים וא' הניח בן א' חולקים הקדישים לפי הנפשות . כי מזלו של זה גורם שהניח בנים הרבה לומר אחריו קדיש . וה"ה לענין חיוב יאר צייט דין א' להם . וגם אין לחלק בין קדיש לקריאת ס"ת דמ"ש ואדרבא קריאת ס"ת עדיף מקדיש כי דעו ממעשה דר"ע . מכל הלין נשמע שהיה עשה ר' אברהם כדן עשה . וכתב מהר"י קלן שורש י' דמי שטעה בפסקי בגאונים שלא שמע דבריהם וכשהמרו לו פסק הגאון ישרו בעיניו טועם בדמ' וחוזר ולא מיבעיא פסקי הגאונים אלא אפי' חכמי כל דור ודור עכ"ל . וע"כ יודה מכ"ת על האמת כדן כל חכם ויורה ולא יבוס דלא עדיף מכ"ת מרבא פרק היתנות . וכן בעירובין פ' המואל תפילין דף ק"ג דהר אוקיס רבא וכו' . וכן בפרק במה דמה דף ס"ג כי סליק רב דימי מנהרדעי שלא להו דברים שאמרתו לכם טעות הן בדי . וע"כ אל ימנע הטוב ממנו ולקרותו לס"ת . ואל יתרעם מכ"ת עלי כי לטובה כונת . גם כי בא אלי בפרעמוות כי הכרע הכרעתי אותו תחת בית דינו דמכ"ת ואני הייתי בנבדרי . כי תיכף באותו פעם אחר אלי שמכ"ת שונא אותו ומתיירא פן יקה נקמתו ממנו . ועכשיו בא אלי בפרעמוות ואמר באשר יגורתי יגא לי ובתר ידי קא אויל ואחי . ע"כ גליתו און מכ"ת . ושלוס מאהובי ד"ש הצעיר שמואל סג"ל :

ובן הניח לו העונש . אמנם לאחר זמן חזר ועמד על דבריו הראשונים וביקש לעשות כניגורין לדבריו בכמה דברי טעות ובורות . ועיקר יסודו שר' יעקב וגיבס הם זקנים ורוב בנין . ויאר צייט הוא מנהג גרוע ולא ידעה יאר צייט שהוא מנהג גרוע לדון תורה משנה דהניזקין . אני תומר בלחמא אינו מנהג גרוע . ואותו הדיין כגנור עורך מלחמה בלא כלי זין . לתלות דיט ברוב בנין . אין לו ענין . וזו לו מן התורה מנין . כמדומה שמדבר כסומא בלרובה ואין לו עין . כי מהרב ותיקין הוא כאשר כתבתי . ומה שתלה טעמו ברוב בנין אין לו ענין כלל . ועיין בהבדרי נ"ש סימן כ"ו בדרתי באיזו ענין יש להלך אחר רוב בנין ורוב מנין . וכן הא דהניזקין כה קורה ראשון אינו אלא מתקין העולם . דאינו מדינא ממזר ת"ח קודם לכה גדול ע"ה כמ"ש הב"י בא"ת בשם הרמב"ם . והא דקדיש של יאר צייט דינא הוא וכמ"ש ועיין בג"ש סימן הנ"ל . ואחר כך כשבאתי אני למקום ההוא תקנתי להם מילתא דשוי לתרווייהו . שא' מן האחים יהיה חיוב . והב' יעלה למפטיר וקנבתי לו מה שיתן לצדקה עבור מפטיר ואין רשות ביד א' מן הקהל ליקח מפטיר ממנו ע"י שיעלה אותו בדמים . וה' יצילי משגיאות .

שאלה לט

עובדא בא לפני ב' פעמים והנחתי לדרך חולה צב"ה פה ק"ק שטיינג . והחולה היה בישוב אחר מהלך שעה ויותר מאכן דהיינו מחוץ לתחום הרבה . ולא השגחתי עצמי במה שכתב בלקוטי

52 שארות ותשובות נחלת שבעה סימן לט מ

בלקוטי מהר"ל שאין לברך חולה במקום שאינו שם שמה כבר מת או הכריא . ותמכתי יתדוטי על מה דאיתא במשנה פ' כל הגט המביא גט והניחו זקן או חולה טמנו לה בחזקת שהוא קיים בת ישראל הנשואה לכהן והלך בעלה למ"ה אוכלת בתרומה בחזקת שהוא קיים . השולח חטאתו ממ"ה מקריבין אותו בחזקת שהוא קיים עכ"ל . והשחא הדברים ק"ו ומה הם בשולח גט שמה כבר מת וגשחת יבמה לשוק כל"ה . וכן תרומה שהוא במיתה . וכן בשולח חטאתו ממ"ה שמה כבר מת ולמיתה אולא ויהי מביא חולין בעזרה אפילו הכי טמנין אותם בחזקת שהוא קיים . מכ"ש שאין כאן איסור כלל לברך החולה שהרי אין מברכים שום ברכה שהיה לנו לחוש לספק ברכה לבטלה . וא"כ למה לא נברך החולה במקום שאין החולה שם . ואין להשיב מתמיתין פרק הרואה השומע קול נווהה בעיר ואמר יהי רצון שלא יהא אלו בני ביתי . היתה אשתו מעוברת ואמר יהי רצון שתלד אשתי וכו' הרי זה תפלתו שוא . שאני החם דהתם הוי ודאי תפלתו שוא . משא"כ הכא הוי ספק תפלתו שוא וספק נפשות להקל . שמה עדיין חי ושמה טבל להצילו על ידי תפלה . וגם אין לדחות ראיתי דלעיל מהא דאמרת עלה אמר רבה ל"ש אלא וקן שלא הגיע לגבורות . וחולה שרוב חוליו לחיים . אבל גוסס שרוב גוססים למיתה לא . וא"כ ה"נ במתמתא לפעמים מברכין חולה סמוך לגסיס . מ"מ אין לדחות דהתם הוי דאורייתא לאו או מיתה או כרת לכן אם הגיע לגבורות או גוסס אין נותנין אותו בחזקת שהוא קיים . משא"כ כאן שאין כאן בית חימוש איסור כלל רק להשעת ספק תפלתו שוא וספק נפשות להקל כדאמרינן . ומכ"ש לתירוץ קמא דאיתוחזר רבה דאפילו זקן שהגיע לגבורות נמי נותנין אותו בחזקת שהוא קיים . וא"כ ה"ה אפילו לגוסס . וא"כ לפי זה אפי' גוסס שרוב גוססים למיתה נותנין אותו בחזקת שהוא קיים ומכ"ש דתומר לברך חולה גוסס . וכ"ש חולה שאינו גוסס . ואף שאינו מחליט לברך חולה גוסס . מ"מ פשוט לברך חולה שאינו גוסס במקום שאין החולה שם . ומהר"ל שכתב שאין לברך חולה במקום שאין החולה שם מטעם שמה הכריא או מת מכבדא דנפשיה כח כן . הדרגה לע"ד כתבתי וכו' יצילי משגיאות . נאם הנער שמואל סג"ל : ואין להקשות דמהא דתרומה או בשולח חטאתו ממ"ה אין ראיה דהתם איירי בבריא ובכריא לא חיישינן למיתה כדאיתא ריש יומא . ולכן אוכלת בתרומה בחזקת שהוא קיים וכן בשולח חטאתו וכו' . זה אינו דלמח פתאום לא חיישינן . אבל דאריכות הזמן נכון בת ישראל הנשואה לכהן שאוכלת בתרומה כל משך הזמן שהוא במ"ה ואפילו הכי לא חיישינן למיתה וכן משמע שם ברש"י ותוספות . ועוד חי לא איירי נמי הסיפא ומציעתא ג"כ בחולה . ואח"ל ממציעתא וסיפא אין ראיה . מ"מ ראיה נמורה מרישא דמתני' . והיה דוד בכל דרכיו משכיל וכו' עמו שהלכה כמותו בכל מקום :

שארה מ

שולם טב לרב טב מרבן טב דמטוביה מטיב לדידיה ומטיב לאחריני עדני וענני . חשב בשבת תחבמוני . האלוף המרום ר"מ ור"ג כ"י ע"ה כבוד הרב מהור"ר שמואל סג"ל נר"ו . אשרי יולדו ויהיו . לעד יורח אורו . אותיותיו המכוללות בפי נדעת של תורה האירו על עבר פני . ונבזה פני . על אשר ראיתי למע"ל שכוונתו בכל לירד בעומקא של הלכה ליטא וליתן בן אמת הוא בפיו עד אשר מברר דבריו כשחלה . בשבע דרישות וחקירות היטב היטב . ומכאיו היה לבוא בהריכות ולהשיב למע"ל על כל פרט ופרט ולהשפיע בהם באהבים כאמרו את והב בסופה . אכן אבוא בקצרה מחמת טרדות התלמידים ובני ישיבתי אלי יום יום ידרושון בנפ"ת ובחילוקים הנהוגים בהתחלת הזמן גרמא . בהכרח לבא בקצרה בכל מאי דאפשר . והנה תחלת דיוט של אדם בדבר משא ומתן אשר שאל מע"ל כענין דבר גביות שכירות ב"ה . אני תמה על מע"ל אשר תהא חקנקני באשר שכבר יצא הפס"ד לאור ע"פ ברכת מע"ל . ורוב דברים אלו תלויים יותר במנהגים ושיקול הדעת כמבואר בפוסקים ודיותר כנ"ה שמה ש"כ . ומע"ל לפי שכלו הוך המציא פסק על זה במגילה עפ"י לפעמים בראיות ולפעמים באומדות . מה מצא מע"ל שוב ב' שמשות אח כלי בזה בדברים שאין להם עיקר ושורש בתלמוד ערוך . כי אם מה שנמצא במדרכי ובאחרונים בשם מהר"מ ז"ל . וסבור הייתי שלא להטפל בזה כלל להשיב דבר או חצי דבר . אמתם להוציא חלק אי אפשר מאחר שמע"ל ר"ה לעמוד על דעתי בזה . אכן בקיצור מופלג כי האריכות בזה הוא לתומר ואחשיל ואומר הדבר כדבר ברור בציפתא בכוחא . דמה שמע"ל מע"ל על דברי ת"ה שכתב בריש התשובה דעת הר"ה דלזיוק במכס אחר מנהג העיר אף שהוא נגד ההלכה במנהג קבוע וכו' . ובסוף התשובה הביא דברי מהר"מ אף אם עד עכשיו נהגו מחליקן שלא ליקח התם כו' יכולין מקצתן לומר וכו' והאריך מע"ל

שאלות ותשובות נהלת שבעה סימן מ מא כז 53

מע"ל בזה. ודאי דברי מהר"ם איירי בדבר שאינו מנהג קבוע שמעולם לא נתאספו הציבור ועסקו בזה בדרך משא ומתן שיהיה מנהגם כך אלא שמאליהן נודמן הדבר שלא להעריך ממשות אחרים. אבל כל היכא שנתאספו הציבור או ו' טובי העיר עם הרב ות"ח ועשו מנהג וגם נהגו כך ג' פעמים ודאי אין יחיד או אפילו רבים יכולין לבטל עד שיתאספו שנית ויסכימו טולס לבטלו. ותדע דהא במרדכי גופא ריש פרק קמא דב"ב סי' תע"ד בשם מהר"ם כתב דאם לתת חס מן הבתים וכו' דאם יש מנהג קבוע שלא לתת אין צריכין לתת. אף שע"פ הדין הכריע שם ב"ה אין מנהג קבוע לזריך לתת מה שהוא לצורך בנין חומת העיר וכו' ע"ש ובהדיא כתב המרדכי בשם ר"ח פרק הגזול בתרא סימן קע"ט וז"ל מה שרוצה ראובן לתת לתת משל אחרים מעתה והלאה ושמעון מעבד הדין עם שמעון וכו' דהא דאמרינן ורשאינן בני העיר וכו' ה"פ ורשאינן בני העיר להסיע ולהפסיד ממון כו' והתנו דיניהם לדעת כולם שנתדון בתחלת התקנה ועתה עובר עליו טו'. אבל להפקיע שלא מדעת בעלים האור"ח לא על ידי הפקר ב"ד וציבור עכ"ל. והרי זה מבואר דכל היכא שנעשה מחללה תקנה ומנהג שיתנהגו בהמים שוב אין שום אחד מהם יכול לשנות אם לא מדעת כולם. והוא שמה שנעשה בתחילה היה ע"פ הסכמת כל הציבור כל היכא דליכא חדר בעיר כמבואר בהני תרי טבחי. אבל כל שלא נשאו ונתנו ובסכימו על זה רק מאליהם ודאי לא מיקרי מנהג. ומהו איירי מהר"ם הג"ל בכוף תשובת הת"ה. ואגב גרר"א אודיע למע"ל שלכאורה לדינא רבינו תם הג"ל דהגזול דפוטר ממון אחרים ומהר"ם רפ"ק דב"ב מחייב ליתן חלוקים זה על זה וכמ"ס מור"ם בהג"ה סי' קס"ג. וכו' כהדיא גם כס' גדולת מרדכי בב"ב ע"ש. וכתבתי זה להוציא מדעת בעל ש"ג רפ"ק דב"ב ובתשובת מהר"ם מינן סימן א' שכתבו כאן דברים תמוהים. ונעלם מבעל ש"ג דברי המרדכי דב"ב בשם מהר"ם שפוסק להדיא לחיוב ליתן מממון אחרים והוא התשובה שהביא הת"ה בכוף דבריו שהביא מע"ל בתחילת דבריו דוק ותמא. נחזור לדברינו לדברי הת"ה בדורים דכל שהסכימו תחילה בדרך משא ומתן ונהגו כך ג' פעמים פשיטא דלית דין ולית דיין ללא יוכל יחיד או רבים לשנות שום דבר מהנהגות שנהגו אחר הסכמה. וכך פסק מהר"ם בב"ק פרק הגזול. והרב מהר"ר שלמה כהן בתשובותיו והרבה מהאחרונים. וראיתי בדברי משלתו שמע"ל כופל ומשגשג בדבריו ותולה דוקא שכתבו התקנות והסכמה בפנקס הקהל. ובאם לא נכתב התקנה אף שנהגו כן לא מיקרי מנהג. ולא ידעתי מה תלוי בכתיבה ותנא הכותב האומר קרי ליה כי מאחר שמודים כולם שנעשה בתחלה בהסכמה כדין אף שגא נכתב הן הן הדברים הנקיים באמירה ואין דורשין ל' הדין אף שלא נכתב כאילו נכתב כמבואר בפ' המקבל ובטע"מ סי' מ"ב. וכבר כתב הת"ה שם דטוב לבדר המנהג בעד מפי עד ובפסולי עדות וכו'. ודבר זה פשוט הוא עד שרוב פשיטות א"צ להאריך ברהי"ט ע"ז. אעפ"כ מצאתי את שאהבה נכשי להדיא בתשובת ר' יוסף מטרנאני בחלק ח"מ סימן נ"ו שכתב להדיא לסתור טעם מי שאומר שהתקנה ומנהג אינם כלום מאחר שלא נמצא כתובה בפנקס ובספר וכתב בפשיטות דאין בדבריו כלום והוא ברור. שוב ראיתי שכתוב בש"ג רפ"ק דב"ב וראיתי להעתיקו בכלל שמס' נהדרר ג"ד וז"ל דין ה' עיר ישנה שיש בה מנהג קדום מרצון כולם שטופין זה את זה לקיים מנהגם. ואם היה אחד מהם רוצה לשנות המנהג או אפילו רבים רוצים כו' יכול היחיד לעכב עליהם ואין יכולים לטפול לשנות מנהגם בהמים אלא מדעתו כו'. ובסוף דבריו מכיים ולפי דעתי דליכא דפליג בזה דבכל ענין אין יכולין לכופ לא את היחיד ולא לשנות מנהגם הקדום ואפילו שלא הוברר שיהא הפסד ממון לזה היחיד כו' ע"ש. וכבר נתבאר מדברי ת"ה ומהר"ם ג' כעמים אחד הסכמה מיקרי חזקה ושוב אין אחד מהם יכול לשנות מנהגם אף שלא נכתב בפנקס. וא"כ יאז הדבר לאורה בג"ד דאם היתה ההנהגה קדומה כמובכס הציבור ליתן ח' ר"ט על אופנים המצוארים שנאלה ונהגו כך ג"פ. וכן בהסכמה שנייה ושלישית בגביית ד' ר"ט דודאי אין שום אחד מהן יכול לשנות. ואם לא יוכל להצטרף אלא מעצמן שלא בדרך הסכמה ומשא ומתן נהגו כן הדין עם מע"ל. אכן הוא רהוק בעיני שמה שנים אחרים היה להם כל כך גביות שלא בהסכמה וברצון. והדבר תלוי בקולר צווארו דמר ובדאי לא יאונה וגו' ואין דבר שאינו מתוקן יוצא מתחת ידו. ודי בזה :

שאלה מא

פי שהוא איטר יד ואין לו תפילין ורצה להניח תפילין של מי שאינו איטר יד שצריך נהסר בראשונה להוציאה להון מהמעברתה ולהשימה בלד השני. אי שרי לנדר עליון מאחר שהיו"ד אינה

54 שאלות ותשובות נחלת שבעה סימן מב מו

אינה עומדת כחיקוהו שצרכה לכתוב עומדת כנגד הכל ועכשיו הוא מוכפפת כנגד הכל. ואם צריך לתקן הו"ד חתלה :

תשובה יל דאין להקפיד. וכלהי ממש בזה ק' מים דבני ריימח ואצטריך נוכחן בחסילין של יד לתקן אותה בקשר שלם כשמיניחין אותה בזרוע המעבירה שנה הרעשה פונחה מונחת לזר הכחף והקליפה לזר היר. וכני אוקספריץ נוכחן לתקן אופכא שהקליפה מונחת לזר הכחף והמעבירה לזר היר. ואם אלו היו רוצים לשיטת חסילין של אלו בקשר עד שהספך להם הקליפה כמנהגם אי שרי למיפנד הכי. וכחז דאין קפידא בדבר כולי האי. אפי"ר דשמע דאי מן הגדולים הקפיד בדבר ונתן סעם משום דלריך להקח הפרשיות חיד הבית בחסילין אי צמחין זה שחכה חתלה הפ' פונה כנגד הכל כשכן צמחין בזרוע. ויאל שהפיה פחיסה הפ' כלפי היר. והסעם משום דחסילין נגללין מקושר לתחלתן ולריבין שהיה סתמה הפ' צמחין נגד הכל ואי יאל כנגד הקורא ואי"כ לריבין בני ריימח להניח הפ' בניה אי צמחין אחר ממש שמיניחין בני אוקספריץ ואפסי"כ כחז דאין להקפיד. וכחז דאפילו אח"ל שמתכנסים בחסילין ש"כ. שאני החס דקאמר חלמודא בזה"ל דלריך להניח כקדר כנגד הקורא שנשי"ר דרשינן ורלו כל עמי הארץ כי אם ה' נקרא פליך אכל בשיי כחזי לך לאוזן ולא לאחרי"ל לאוזן ולכן אין קפידא. ולפניו הקורא שייך להקפיד שיבין כקדר נד הקורא. אכל בשיי"כ כנגד הכל לא שייך להקפיד כפחיסה הפ' שהלכז אינו קורא נראה וצמחיתא חלל צמחיה דרשי"ה וסתחא ונגלל הכל אי ער"ל. הי"כ אם באנו לדקדק כמו כן היה אקור לאיפ"ר יד להניח חסילין של איש אחר וכן לסיפך. כי החסילין של כל אדם נגללין נגד הכל. ואי"כ אם איפ"ר מניח ביד ימין אי"כ חתלה גילתה הפ' הוא פונה לזר מון של אדם לזר ימין וכן להיפוך. ומימי לא צמחיה מי שהקפיד על כך. אלא פ"כ שמיניחין על דפת התיבה. משי"כ שאין להקפיד על הו"ד"ר אם היא אינה עומדת כנגד הכל. הנראה לשני"ר כחזתי נאם הנשי"ר בשאל סג"ל :

שאלה מב

ע"ל דקן לן בלישנא בחוטי הלשון באם צריך לנקרס. ובאם שיש מנהג היפוך מזה אם יש לבטלו. לא ידעתי ולא שמעתי מה שייך להסתפק בזה שהוא גמרא ערוכה בפרק גיד הנשה דף צ"ג ע"א דידא ודלועא משום דלא. ואמרינן פרק הורוע דף קל"ג ע"א חוטין שנלחי אסורין וכל כהן וכו'. וכחז דה"ר"ן בש"כ הראב"ד ורשב"א דחוטי הלשון הן בכלל דלועא. וכי"כ הטור וש"ע ריש סימן ס"ד צ"ל. ואי"כ במקום איכורא מי אמרינן מנהגא. אף דמהרי"ק שורש ס' כתו לכחך דלועא אפילו במקום איכור נגד ההלכה. ומיבא ראייה מפרק הקומץ פ"ט. כזר הארבעתי בתשובה אחרת דאין דבריו נראין לי. דולאי בכל מקום שיש ב' דעות חלוקות בגמרא כגון בתוזה אם כותבין אותה פ' כסותות וכחז פתוחות או שפיר פריקין כיון דמנהג בכתומות ש"ת דהלכה כחז"ל בכתומות והיאך פסק רב כרשב"א דכ"ל בפתומות. אכל אם בודלי התנהג אין לו שום סמך לאיזה תנא או אמורא או ברייתא ואדרבא הוא נגד תנא משנה או תלמוד ודאי לא אולין בזה מנהגא וזה ברור. וכך מבורר בשאלות תשובות הרא"ש שהביא מע"ל. ובקהלתינו ובכל מדינת כולין וליטא מקרים אותם בלי פונה פס. והני נשי דידן מנקרין אותם. ובכאן ק"ק פיורדא חקרתיו והשיבו ששעולס לא מוכרין לשון שלם כי אם הקצב חותך אותו לחיובות קטנות ומוכר אותם במשקל אחד כל החוטים. ומזה אפשר דנמשך גם חטאות צמחיתא ששכחו דין יקור הלשון. דהא מסקינן בפרק הורוע שם ולא היא כו' אי לקדירה או דמתוך ומלה לכו מידב דייב עד כאן לשונו. אכל כשקולין לשון שלם ודאי מנקרין להחוטין. וכן עמא דבר כאן ק"ק פיורדא בפשיטות. ומע"ל טול מקל וכך על קדקוד חלון שחמאן ומסרס לשמוע דברי אלהים חיים. וישר כחך שלא לחת מקום למנהגים גרועים :

שאלה מג

מע"ל התירס על חזחתי הגאון מהרש"ך על מ"ש בכפרו בסיון ש"א סעיף ה' ויש מתירין וכו'. אלו ראה מע"ל ספר הב"י בכל מה שכתב בזה פי' הר"ר שמשון וברא"ש והטור ושהרמב"ם הולק עליהם בפי' המטה וכו' דהלכה ככל הב' משניות. לא היה למע"ל שום חרפותות על חיתוני בזה כי דבריו מבוררים. וכי"כ מהרי"ם ב"כ ב"ה. גם רבו דמע"ל ב"כ טורי וזה כחז ממש כדברי מחותני. וכן דברים ברורים. ואין ספק אצלי שלא עיין מע"ל בנזק הטור וכו' : ועל

שאלות ותשובות נהלת שבעה סימן מג מד בח 55

שאלה מג

ועל דבר המענטלי של שטענו שהתיר מע"ל לעשות מחט פרוכת . אהו' אף שהכנה יש לפקח על רבו דמע"ל שהחמיר בזה נגד דברי הגאונים משום פירוש הרמב"ם . ללא דמי כלל דהרמב"ם איירי במטפחות שאוחזים בהם ס"ת כשאוחזין אותו דאסור לאחוז ערום וא"כ לא יכיו כללום . אבל המענטלי דמי לפרוכת דמי יכירה להשמש לטוב על הידים . ועוד ראיות אחרות יש להתיר . מ"מ כבר הורה זקן ואסר . והמענטלי כבר יש לו קדושת תשמיש כמו פרוכת במקום שפורסין על הספר תורה או תחתיו כדאיתא בגמרא . ודאי במקומותיו שאין מכסין התורה בפרוכת ומיקרי תשמיש דתשמיש היה כ"ל לאכור לעשות פרוכת מהמענטלי . וזה שידד מע"ל להתיר משום הקדש טעות שרי ליה מאריה למע"ל . דאטו מי לא קדוש קדושת תשמיש כשלש בו הס"ת מדאורייתא אלא דרבנן גורו שמה יכרוך נימא כו' . ופסקו אחרונים שלא להשתמש בו לכתולה השתא ירבה מן . וכי בשביל זה יפקע קדושת גוף ממנו משום טעותו . כיון דמדאורייתא כבר תפס הקדש לתשמיש ס"ת . והרי שנינו בפרוכת דף כ"ז ע"ב האומר על בעל מוס או ביהמה טמאה הרי זה עולה לא אחר כלום ה"ז לעולה ימחר ויביא בדמיו עולה . ואחריו בגמרא ל"ש אלא בעל מוס דלא חזי אבל אם אחר על נקבה דחזיא לשלמים הרי זו עולה וכו' . וכ"ש כשאומר ה"ז למענטלי או מענטלי דחזי מדאורייתא לתשמיש קדושה וזו קדושה אחריהא דלא פקע קדושתה ממנה בהלכיה בה כבר הס"ת וקנאו מדאורייתא אף שאכור מדרבנן להשתמש אחר כך . ולולי גודל הטורד שכתבתי בריש דברי יחימי מאריך בראיות חבילות ע"ז אלא שאין הזמן הרמא . נא אהובי כנפשי אל ירע בעיני מע"ל שלפעמים לא הסכימה דעתי עם מע"ל . כי אף שמע"ל אהוב לי . האמת אהוב לי ביותר . ומיני ומיניה דמע"ל יתרווח שמעתתא ויתקלם עילאה . וזה מחד נפלאת אהבתו לי בהראות לי את רוב תפארת גדולתו . ושם מלאתי עיונותו . ודבריו דמע"ל ערבים לי . ובאם שיש למע"ל עוד משא ומתן בדבר זה יש עוד חזון למועד אי"ה להשיב למע"ל מפני הכבוד ולהודות על האמת . כי זה הוא חשקי ותפלותי שיחגי בדך אמת . ולכשאפנה אי"ה אכתוב למעלתו ג"כ כמה ספיקות שיש לי בתלמוד ובפוסקים טעמי י"ג גויילי . ובזה תפלה לאל חיי שיאריך חיים למע"ל ובכסאו ירום ונשא . יברכך יאר ישא . וירבה גבולו בתלמידים כחשקו וכחשק אוהב נאמן הטורד מחד אהב שמואל בלא"ה המטו ר' ישראל ז"ל חוילנא חותם פה פוירדא עש"ק פ' כי אוחק ראיתי דדק לפני וגו' ישוע"ה יהי"ה לפ"ק :

שאלה מד

אמר שמואל הלוי . דברי שאלתי אשר שאלתי להרב הגאון מהר"ר שמואל קאיידינאוור הלא המה כתובים על ספר נחלת שבעה שלי , וגם הכירה לדברי הרוצה לסתור את דברי כולם תמצאם שם בכימן כ"ז . בעיני ב"ה של באמצערג . ולכן לא חשתי על ההעתיקה שלי להעתיקו בתוך כתבים אלו כי אפוכי מטרחת לה לי . אך חבל על דאבדן ולא משתכחין יען כי תאבד ממני . ועי"כ נשכת ממני רוב ראיות משאלות האחרות אשר השיב לי הגאון עליהם כמבואר מתוך דבריו הנ"ל . לכן אשיב פה בקצרה על איזה פריטים אשר לא הזכרתיים בחיבורי . גם כי לא היו כולם מענין ההוא . וגם על השאלות האחרות אשיב כאשר עס לבני . ויהיה בעזרי אלהי אני . ללמוד תורה לשמה ולא לקנטר לאויבי או לאוהבי . ואכה מחובשי ב"ה שחרית וערבית תחלת דברי פיכו של הרב הנ"ל סותרין . שכתב וז"ל ומהראוי היה לראי בראיות ולהשיב למע"ל על כל פרט ופרט ולהשתעשע בהם בזהביו כו' . נראה שאין דבריו אלו אלא מן הסבה ולחזן ואין פיו ולבו שוין . כי אח"כ תוך כדי דיבור כתב בהיפך וז"ל וסבור הייתי שלא להטיל בזה להשיב דבר או חזי דבר וכו' . מזה נראה שכל חשקו להשיב ולא להורות גם לא להודות על האמת . לא כאשר כתב בסוף האגרת . לכן לא כן אנכי כי לא אוכל דבר לשלום ומתוך גטוי וכו' כי פי ולכי שוין . מ"ש הרב נר"ו ובנה כל יסודו שאם נתאספו הניבור או שבעה טובי העיר עם הרב ות"ח וכו' אין יחיד או רבים יכולין לבטלו עד שיחאספו שנית ויסיכמו כולם לבטלו . וכן החזיק הרב דבריו עוד באמצע כתבו וכתב שאפילו אם לא נכתבה התקנה בפנקס ובידי ראיה לדבריו . ולבסוף תלה קולר בצווארי יען כי רחוק בעיניו שכתבה שנים היה לכל כך בדיות שלא בהסכמה וכו' . מכל מקום חכם באומר ישנמה . כי כתב ודאי לא יאונה וכו' ואין דבר שאינו מתוקן וכו' . איברא דדבריו הרב כן הוא ומי כמוהו מורה דודאי אם נעשה בהסכמה אין לבטלו רק אם יתאספו שנית וכו' . אכן גם זה לאו

שאלות ותשיבות נהלת שבעה סימן מר

וא"ל הלא הוא דאם ההסכמה נעשה בתחלה על תנאי צריך אחר כך להתאסף שנית . כמו שכתב ח"ה סימן שצ"ב ובתשובת מהר"ם במיימון דהרבה פעמים עושין תקנה לזמן ואף בדעתם לייבטעם לעי"ה . וא"כ הם נעשה מתחילה לזמן אין צריך אח"כ אסיפה שנית לבטל ההסכמה . וז"ל מ"ו כתבו ההוספות ר"ש ב"ה דף ה' דאפילו חרמי ציבור שמשמין לזמן מבי עבר הזמן תחילה עבר וא"ן צריך היתר . וא"כ אם נאמר דנעשה שעשו התקנה היה פ מדעת כולם הלא יומר שהיה דעתם שהיה מנהג קבוע לעולם . וכאשר מוכח ג"כ מתוך דבריהם שכל עיקר שנכנס מהר"א ז"ל בתקנה זו היה דעתו לשמים כדי שלא יתבטל החמיר . וא"כ אח"כ כשיצאו מחשש זה שצבאו כולם פשירים ואין ביניהם עניים ויכולין לשאת אחס בשם הזה הדין חוזר למקומו . ואף אם נכתבה התקנה בפנקס היינו יכולין לבטלה . הלא כתב הר"ן בתשובה סימן ע"ה שאין הולכין אחר לשון הכתוב רק אחר הכוונה . וכאן הטעם ידוע שלא התירה מהר"א ז"ל ליתן כל הח' ר"ט השניים על הערך רק כדי שלא יתבטל החמיר . כי באותו פעם היו הרבה עניים ורועים לעצוב בה"ה כמ"ס הכל גי"ש שלי . וא"כ עכשיו שיצאו מחשש זה כשיטא שמהר"א ז"ל עצמו היה יכול לבטלו . וכ"ש שאין התקנה כתובה בספר שכל אחד לכבוד עצמו דורש . ואם נביא עדיה מתוכה כל אחד ואחר שהמנהג מסכים עמו . ומה שכתב הרב נר"ו שצבאין עדיה מתוכה או עד הפי עד כבר כתבתי בזה כל הערך בחיבורי ג"ס סימן כ"ז שזה אינו רק בחזקת היישוב נגד הנכרי הבא לגור . ומה שכתב הרב בר"טא לישגא ותנא קרי להכותב האומר . וכן מה שכתב הרב אף שלא נכתב הן הן הדברים הנקבין באמירה ואין דורשין לשון הדיוט אף שלא נכתב כחומר פרוק המקבל עכ"ל . לא להנמס אמרו חז"ל החכמים הזהירו בדבריהם . כי גם זה אינו . דדוקא גבי שטר אמרינן דדורשין לשון הדיוט ואף אם לא נכתב כאילו נכתב מכל מקום עיקר הדבר נכתב . ומש"כ הבא בזה התקנה לא נכתב שום דבר כלל . גם אם שר נר"ו אבנ דבר שכלכאורה לדינא ר"ת הנ"ל להגדול דפטר ממזמן אחרים ומהר"ם דפרק קמא דב"ב מחייב ליתן חלוקים זה על זה וכמ"ס מור"ם בכימין קס"ג וכו' וכתב הרב וז"ל וכתבתי זה להוציא מדעת בעל שר"ג ריש פ"ק דב"ב ובתשובת מהר"ם מינץ סימן א' שכתבו כאן דברים חתומים וכו' . איברא דחילוקו ותירומו הראשון של מהר"ם דחוק הוא מאוד . אמנם חילוק השני מתחלה בין מהר"ם לר"ת נכון דהא דחייב מהר"ם ליתן משל אחרים היינו במשנת שהלוא לו הלוואה גמורה שיש לו רשות לעשות עם אותה הלוואה כל צרכו אף למשתי ביה שיכרא וכו' כשלו לגמרי ונעשה מטלטלין אצל בניו . אבל ר"ת איירי בפלגא מלוה ופלגא פקדון דלא היו כשלו דלא מצי למשתי ביה שיכרא ולא נעשה מטלטלין אצל בניו ומש"ה אין צריך ליתן מזה עכ"ל . אכן האי דכתב דמצי למשתי ביה שיכרא שפת יתר הוא . ולעניות דעתי נראה לחלק דאם הי"ב הנה והנה ובכל שעה הניע הימן בדרך מי שיש עליו נושים אז מנכין לו מסכמו . מש"כ מי שיש לו מסות בידו בדרך משא ומתן שגם המלוה יש לו חלק בדיוט או בידו ליתן קבוע חייב ליתן ממנו . וכן משמע שם ב"ה דפסא אחד כתב והסכים אם גובין לפי הימין אין חילוק בין ממון שלו לממון אחרים . ואח"כ כתב וז"ל כתוב בפסקי גדול אחד ישראל שפקדון מן הכותי בגד או תבואה לזמן אם בא המס קודם לזמן צריך לתת עכ"ל . מכאן משמע שאין מנכין לאדם מסכמו מה שהוא חייב לאחרים אם עדיין לא הגיע הזמן לפרוע ולא נהגו הכי בארצנו אלא מנכין לו מה שהוא חייב בין למלוים וכו' אף אם לא הגיע הזמן עכ"ל ת"ה . אלא ע"כ יש לחלק אם יש בידו ממון אחרים במשא ומתן או שאי"ב הנה והנה ובכל שעה הניע הימן שטענה בא לקחת . וכ"כ בסוף התשובה ב"ה דאם חייב לקרובו או לאוהבו והדבר ידוע שאל יכריהוהו לפרוע כלל עד אשר יפרע הוא ברצונו ודאי כה"ג אין לנכות לו מסכמו עכ"ל ת"ה . הרי כעין מ"ש . וא"כ אין צריך לומר דפליג מור"ם על ר"ת . דכל מה דאפשר לקרב הדיוט שלא לעשות חלוקים אלו נושים כמ"ס הרב מ"ב סימן ז' . אמנם ודאי דעת רמ"א דחולקין . ומ"מ הסכים רמ"א לדעת סברא ראשונה . ומ"ש שהוא רחוק בעיניו שכתב שנים היה להם כל כך גביות שלא בהסכמה . אם בעיניו יפלא בעיני לא יפלא כי בתוונא לדבוקי אנה יהיבנא . כמ"ס בג"ש שלי בענין הש"ץ ששכרו אותו על שלשה שנים ועשו בכיון כדי להערים לקבוע אח"כ מנהג מזה וכה"ג טובא ידענא . ומ"ס הרב נר"ו בענין חוטי הלשין וכו' וכתב שלא ידע ולא ש"ע מה שייך להסתפק במה שהוא ש"ס פרוכה וכו' . הלא תמיד הוא בעצמו מה שהבאתי מתוך תשובת הרא"ש דהמנהג שאין לו כחך לאיזה תנא וכו' דלא אוליקין בתר מנהגא . ומה שהבאתי יותר ראיות נשכח ממני כי ההעסק נאבד ממני . ועי"ן בג"ש שלי סימן כ"ז תמנא היכא שיש לילך אחר מנהגא או לא . לכן ודאי הדין עם הרב שאין לילך אחר מנהגים כאלו . ומה שהייתי מוכרח להיות מתחפף ושאל הוא כי נתעצמו

שאלות ותשובות נחלת שבעה סימן מה בו כ"ט 57

נתפצלו מאד ו'א' רצו ליקח ההוטין כי אמרו שלא שמעו ולא ידעו מעולם מזה וכייתי בעיניהם כאילו אברתי ויגה. דבר זה הביאנו לידי שאלה אולי יש היתר בזה שלא ידעתי. אמנם מה שדרכה כרצ לתלות בטעות מחמת שאל בקהלנו ה"ק פיורדא להקציב ואמרו לו שמוכרין הלשון חתיכות עם הכשר. וכחז שאפשר שמוה נמשך הטעות במדינתו ודאי הוא להם למליץ וישר. אמנם לדעתי פשוט שהקציב מוראת עונש כחשו לו ואמרו לו שמוכרין אותה עם הכשר חתיכות הריבית זה שקר מוחלט. ובכל יום נעיני יפלא יותר כי סבור הייתי שאין זה המכשול רק במדינתו ואח"כ כשעברתי דרך שאר מדינות להדפכה שם חקרתי ודרשתי ב' חקירות ודרשות ואכילו בקהלות אינם יודעים כלל להיר מליקה מו' הלשון כלל. והקציב מכ"ש שאינם יודעים מהומה. וכן נא ידעתי מה ללמד בניגורא עליהם:

שאלה מה

ומ"ש וז"ל מע"ל החרסם על מחותני הגאון מהרש"ך על מ"ש בספרו בסי' ש"א. ומ"ש הרב וחולק על מהר"ק שורש ט' דאין דבריו נראין. כבר ישנתי דבריו בחיבורי כ"ש בסימן הג"ל בטוב טעם ודעת שדבריו נכונים ואמתיים כהמחה של תורה ע"ש. גם הבי' בא"ח סי' קל"ה הביא דבריו מהר"ק אלו לפסק הלכה:

שאלה מה

ומ"ש על דבר המענטלי של שטענו וכו'. אבו' אע"פ שהרבה יש לפקפק וכו'. השנתי אתי לו וז"ל אהו' אל ירע בעיני דמר כי בזה אני עומד על דעתי. אמנם מ"ש מכ"ח על מורי שהחמיר נגד דברי הגאונים משום פי' הרמב"ם. תמיה לי עליה דמר נהי דאין לזוז מדברי הרא"ש משום כי' הרמב"ם. מ"מ היבא דיש ליישב דבחדא מחתא נינהו ולקרב הדיעות בכל מה דאפשר לומר דלא פליגי ניהא לן טפי מלומר כהן מחולקין. וכאן מורי בעו"י יישב דברי אשיר"י דלא מיירי מזה. ולא ראה שום פוסק שחולק ואומר דהרמב"ם והאשיר"י חולקים בנחלט. א"כ מה לנו לזרה זו לומר דפליגי. אף שמכ"ח יילה בדעתו דלא מחתבר ליה טעמא דמורי. ומכ"ח חזיבוס דבריו נעיניו כנתנו מסיני וכ"ש ככתובים בספר. אמנם לא כתב מכ"ח מאיזה טעם לא נראין לו דבריו. ונהי דהר"ש דרכו לחלוק על הרמב"ם כמ"ש מהר"ו סימן ע'. מ"מ מה טוב אם טבל להשוות דעותיהן כמ"ש הרב משאת בנימן סי' ו' דיש להשוות דעות הכובקי' ואפי' בדרך רחוקה ונפלאה רק שלא לעשותן חולקין. וכן מדרכי תמיד ת"ל אני מטריח להשוות דעותיהם בדרך נכון וקריב לשמוע ולא בדרך רחוקה. ומ"ש מר דהמענטלי דמי לפרוכת דמי יכריח להשמש לישול על הדינים במחילה מכבודו שהרי עינינו הרוחות שאין שמש נזהר. ואם נפשך לומר דדבר שאינו מתכוין הוא ומתיר לא אכנים עכשיו לפסול זה. אף ראה נא מר בליקוטי מ"ר"ל ככזה מהר"י סג"ל בדית כותי לא הקפיד וישב על כרים כו' דאיסור דרבנן היה ובלא מתכוין מיקר. ושם כתב בהגהות בשם מהר"ו דאסור לישב על הכרים בבית כותי ש"מ דאפינו בדרבנן אסור שלא במתכוין. וה"כ כאן במענטלי לא יהא אלא וילון שהוא רק לאסור ול"ה דלא במתכוין הוא. ומ"ש מכ"ח וכי משום זה יפקע קדושת גוף ממנו משום טעמו: כיון דמלאירייתא כבר תפס הקדש וכו'. והביא ראיה מש"כ דתמירה רגלה של זו עולה כו'. אומר אני שיש ראיה שאף אני לא אהרתי שהוא הקדש טעות גמור דא"כ היה מותר אפילו להדיק בזה שאלה. אבל אגב לא קאמינה שהוא הקדש טעות גמור רק אומצן דעתו דעתו היה להקדישו עכ"פ אך זה שהקדישו למענטלי היה בטעות דאי היו ידע שאסור מדרבנן להקדישו למענטלי לא היה מקדישו רק לפרוכת. וע"כ שרינן לעשות ממנו פרוכת אע"פ דמענטלי הוא תכמים קדושה ופרוכת הוא תשמים דתשמים. ויעיין מר בהג"ה באשיר"י פ"ק דע"ז שכתבתי עליה מחילה. ומה שטמה מכ"ח דאין זה הקדש טעות אחר שדלאורייתא שרי. וכי מפני טעותו יפקע קדושת גוף ממנו. אין זה תמיה שהרי ידוע ככל התלמוד שכל מה שגזרו חז"ל אפילו משום שנות העמידו חז"ל דבריהם אפילו במקום כרת כדא' בפסחים פ"ח דף פ"ד. וב"ש שהעמידו דבריהם במקום אלו. וכה"ג מינו אפילו לענין חומר אשת איש דכל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש ורבנן אפקעינהו לקידושין מיניה כדאיתא בפ' מי שאלחו דף ע"ג. אע"פ שאין מזה כ"כ ראיה דהתם תלה דעתו ברבנן כמו שפי' רש"ם בפס"ה שאמר ה"מ את מרדכתי לי כדת משה וישראל שמתחילה תלה הקידושין בדת משה משא"כ כאן. מ"מ שפיר מתקין קדושהו שדלאורייתא ממנו כדא' בתוס' פ"ק דשנת דף ד' ד"ה קודש שיבא לידי איסור

איסור סקילה וז"ל וא"ת מאי בעיא היא זו אם התירו לרדוהא פשיטא שלא ישמע לנו אם נאסור לו ותירץ ריב"ז להם לא התירו לא מחייב סקילה כיון שמניח מלרדות ע"י מה שאנו אוסרין לו. וכן בפסחים כס"פ ההשגה ע"ל הוזהר וא"זל העמידו דבריהם במקום כרת אלמלא לא מחייב כרת הואיל ורבנן הוא דאסרי ליה למיעבד פסח עכ"ל. וה"ל הכא לא היו מועיל בהקדש ופקע מיניה קדושתו שהיה עליו מדאורייתא ואינו מועיל בהקדש הואיל ורבנן הוא דאסרי ליה. ומ"מ אין אני אומר שינא לחולין לגמרי מאחר שהיה דעתו להקדישו. אך למעטלי אינו קדוש הואיל ורבנן הוא דאסרי ליה. אבל מ"מ אמדינן דעתיה שאם היה יודע שרבנן הוא דאסרי ליה למעטלי היה מקדישו לפרכות. ולכן אין אני אומר שימכרו ויקח בדמיו מלנוש אחר למעטלי כמו בזה"ל דתמורה כי אינו דמי אלא כי עוכלא לדנא לענין זה וק"ל. ואין להשיב עלי מהא דאיתא בת"ה סי' קפ"ו בטבחה ששחט ומחמת רוב חידוד הכיין שחט המפרקת לשנים מחייב שם השוחט בכיסוי הדם. ומפרש דהא דפי' רש"י שלא יעשה ניכטורא שא"צ לחתוך המפרקת לשנים פירשו א"צ אבל לא שאסור לחתוך המפרקת לשנים מ"ה לא עקרי' מטות כיסוי דאורייתא. התם ה"ט דנוכל לקיים שניהם וא"צ לעקור דבר תן התורה דנוכל לכפות כיון דמדאורייתא שחטה גמורה היא רק שאנו מחמירין שלא לאכלו משום חומרא. משא"כ לעיל שהם שני הפכים בנושא א'. לכן אם העמידו נכחים דבריהם במקום כרת או לאו שהוא שני הפכים בנושא א' ולכן ע"כ אולא לה הכרת או הלאו ואין הקב"ה מעניש עליהן מאחר שרבנן הוא דאסרי ליה :

שאלה מז

ואנב גררא אודיע למכ"ת דה"ה בשהיה כל דהו דתן התורה כשירה גמורה היא רק שאנו בדורות האחרונים מחמירין ואוסרין מ"מ חייב בכיסוי הדם כיון דמדאורייתא שחטה מעליא היא. א"כ למח יהא עוקרין מטות כיסוי דם ממנה. וראייה לי מגמרא דחולין דף כ"ז ע"ב דרצה להוכיח בש"ס שחטת עוף דאורייתא דקתני השוחט ונתנבלה בידו פטור מלכסות ואי אחרת אין שחטה לעוף מן התורה נהירו זו היא שחטתו ליבעי כיסוי ע"כ. ש"מ אע"ג שאנו מחמירין לאסור עכשיו נהירה מ"מ הואיל ומדאורייתא נחיתור זו היא שחטתו לא חפצתי' כיסוי דאורייתא. וה"ל ממש דכוותה וחד דנא והד טעמא הוא בשהו המפרקת לשנים ובשהיה במיעוט כל דהו דמדאורייתא כשרה אלא שחט מחמירין אין עוקרין מטות כיסוי דאורייתא :

שאלה מח

ועוד אחת אשאל אותה אבקש לדעת. כי תמיה לי על אנשי פולין שידוע לכולם שהיו נוהגים באכילת ההלל שעל הכרם שאוכלים בני רייג"ם משום דאסור לבני פולין בליסור כרת. ובתרבא דתותי מתני לא חלי ולא מרגישים ואוכלים אותו דגם שם הוא בליסור כרת לבני פולין משום דכשרי שאינו חיפוי בשר כתריו' של אב"י נגיד' הנשה דף ז"ג בהמה בחייה פרוקי מפרקא ואולי שלא נתפשט איסור זה בכל מדינת פולין. וכמ"ש רמ"א בי"ד סימן ס"ד ויש מתירין וכו' וכן המנהג באשכנז ובמערב עכ"ל. ואולי גם בשהו קהלות פולין היו נוהגים כמנהג קראקא. אבל ב"הלחיתו ק"ק מעורטש נוהגין איסור ואין ספק שאין להם מנהג לעצמם. ובלי ספק שכן הוא המנהג במדינת פולין גדול. ואפשר שבזרים כרש"י ואשר"י דחשיב חיפוי בשר גמור. גם עיקר החלב מוגה תותי מתני הנשאר בחלק האחרים אלא שגני פנין אין אוסרין רק מנא החומרא ולא מדינא. ולכן שרי להו למיכל באשכנז בלי ניקור כמ"ש מהר"א בהגהה באו"ה שער מ"ח בשם המרדכי שאין אנו בקיאים האידנא בחומרי המקום שהלך לשם ושינא משא. ומשעם זה התיר מהר"ל לבחורים נכריים לאכול מענז' בדיקה וכו' ע"ש. אלא שלא משמע כן מלשון רמ"א שכתב ויש מתירין משום דמחשד וכו' משמע להאכרין היו עשמה משום דלא היו חיפוי :

שאלה מט

בש"ע י"ד סימן כ"ז כע"ף כ"א אסור למכור דרוסה או ספק דרוסה לא"י שמה יחזור וימכרה לישראל ע"כ. וקשיא דבכחון כתב בהג"ה וכן אפילו ספק טריפות וכו' ולא חייב כן שמה יחזור וימכרו לישראל הואיל ויש מכשירין עכ"ל. ש"מ דמותר מכח ס"ס כסף טריפה

שאלות ותשובות נחלת שבעה סימן כט 79

טריפה ספק אינו טריפה ואח"כ טריפה שמא לא יחזור הכותי וימכרנו לישראל. והא דאזלי בספק דרוב נמי נימא הכי ספק דרובה ספק אינה דרוסה ואח"כ דרוסה שמא לא יחזור וימכרנו לישראל. והאי ס"ס מעלייתא היא שיכול להתהפך וק"ל. ואפילו דאזלי דרוסה טבל לומר ס"ס זה דהרי לפי מהרש"ך לדברי הפוסקים אם ראינו שדרסה אף אם לא ניכר מקום הדריסה מבחוץ מ"מ מיקרי דאזלי דרוסה. ש"מ שכל היכא שדרסה מיקרי דאזלי דרוסה. ובסעיף ט"ו כתב דאפי' דאזלי דרוסה יש לה היתר בדדיקה. ובסעיף י"ח כתב בהג"ה וכל מקום שהוא דאזלי טריפה אע"פ שנשתנה י"ב חודש והוא חי אסור וכ"כ בת"ח כלל ע"ג. אלא פ"כ צ"ל תי' מהרש"ך דאזלי טריפה לא מהני בדדיקה. משא"כ דאזלי דרוסה יש לה בדדיקה משום דמתכשרא בדדיקה. וא"כ ש"מ אע"פ שמיקרי דאזלי דרוסה לא הוי דאזלי טריפה משום דבדדיקה מתכשרא. וא"כ דאזלי דרוסה הוי ספק טריפה. וא"כ הוי נמי ס"ס ספק אף הוי טריפה בדריסה זו ספק אינה טריפה והוי ס"ס המתהפך. ולכאורה היה נראה לומר דהא דכתב בהג"ה וכן אפי' ספק טריפה ויש מכשירין וכו' מותר למכרו לכותים וכו'. מיידי דהיש מחמירין אינן אוסרין מזד כדון מספק טריפה. והיש מכשירין אינם חוששין לחומרא וזו מש"ה מותר למכרו לכותים שהרי לדינא מותר לכ"ע. משא"כ הכא בדרובה אי ס"ד שהוא חומרא מזד הדיון לא שרי למכרו לכותים. וכן משמע מהפסד אפי' רבדני וז"ל וכבר נתבאר לעיל כי שפ"ו דאין להשהות ספק טריפה י"ב חודש דלא ליתא לידי תקלה גם אין למכרו ספק שאינו ניכר. מיהו אם יש מחמירין כגון דרובת שאר חיות דשרי אף שנהגין לאסור מ"מ מותר למכרו לכותי עכ"ל. ש"מ שאינו מותר למכרו לכותי רק כגון זה דריסת שאר חיות שאין איכור דריסתן מזד הדיון רק מזד המהג משום גזירת חיות הדורסין לכן מותר למכרו לעכו"ם. משא"כ בספק איסור מזד הדיון כגון דרוסה או ספק דרוסה. מ"מ קשיא קושייתו דהוי ס"ס מעלייתא דאזלי דרוסה וכ"ש בספק דרוסה. והיה נראה לומר דלא אולין בתר ס"ס היכא דאיכא לבדר והכא איכא לבדר ע"י שהיה י"ב חודש או על ידי דדיקה מדינא דגמרא. דכה"ג כתב הט"ז ריש סימן ל"ט בענין להוציא כל הריאות אף שאין שום ריעותא כתב דכ"ל בכה"ג דלא סמכין ארובא במקום שנוכל לבדר כמ"ש המרדכי ריש חולין בשם ר"י הלוי עכ"ל. וכן הוא בתוס' בחזון דף ג' גבי שחיטת כותי דאם הוא לפנינו דאפשר לבדר נרץ שיחתוך כותי בשר וכו'. וה"ג איכא לבדר ע"י דדיקה או ע"י שהיה י"ב חודש ולכן לא סמכין אס"ס. זה אינו דהא כתב מהר"א סי' מ"ז דסמכין אס"ס אפילו היכא שנוכל לבדר. וכן כתב מה"א כופ ס' ק"י דיש להחיר מחס ס"ס ואפי' דדיקה א"כ. ורמזינו למהרש"ך בסימן קי"א דיניו ס"ס דין ל"ה כתב ג"כ במקום שיש ס"ס גמור אין נרץ לבדוק כלל אע"פ שיש לבדר ע"י דדיקה כגון וכו' וכן ס"ס בדרובה וכל כיוצא בזה ויש חולקים ויש להחמיר היכא דאפשר ואין הפסד בדבר עכ"ל. והאי ויש חולקין הוא הרשב"א כצ"ח מהרש"ך בכלליו כלל ארור ל"ה בשם הרשב"א בחידושו פא"ט ע"ש. והאי ויש להחמיר יכו' כתב מהרש"ך כמו פסרה. וכן מחלק אליביה דהרמ"א בסוף סימן נ"ג. וז"ל לחלק דהרשב"א כבוד כה"ג דבמקום שיש לבדר ע"י דדיקה לא סמכין אס"ס היינו היכא שיכולין לבדר לאלתר דשם הוי שפיר דריה דאם מוציאין הריאה או נראה חיכך אם יש בה ריעותא או לא ואז יוצאין חיכך מידי ספק דמה לנו לזרה זו להיות לנו של אדם נוקטו לנוס לספק אם יכולין חיכך לבדר ולהוציא מידי ספקיו. ואפשר דהת"ה לא פליג אהא דהרשב"א. דהת"ה שכתב דמחמירין על ידי כ"ס אף על פי שיכול לבדר בדדיקה היינו שאין יכולין לבדר לאלתר כגון בתרנוולת טעינה ראשונה או בתרנגול י"ב חודש בזה סמכין יותר על ס"ס מעל דדיקה הוחיל ויכול לבד לידי שכתב דהא שאין כן במקום שיכולין לבדר לאלתר אין עינין ס"ס. ולפי מה שכתב מהרש"ך סימן נ"ג דהפסד מרובה סמכין אס"ס אם כן ה"ה בספק דרוסה וא"כ ש"מ דהיכא דאיכא הפסד קצת סמכין אס"ס כדמשמע מלשון מהרש"ך דיש להחמיר אם אין הפסד בדבר הא יש הפסד אין להחמיר. וא"כ היה נראה במקום שמצוי שהדורכים נכנסין בין העופות ואי אפשר להחית כולם ולמכור לנכרים. גם להחמיר בתרנוולת בין טעינה לטעינה ובתרנגול י"ב חודש איכא למיפק הורבא מיניה. א"כ יש לכמוך אס"ס במקום הפסד קצת. וכ"ש לפי מ"ש דאפשר דגם הרשב"א מודה דהא דכתב הרשב"א דלא סמכין אס"ס היכא שיכולין לבדר היינו לאחרי וכדעתו בהג"ה משא"כ הכא דאי אפשר לבדר לאלתר סמכין אס"ס וצ"ע למעשה. דבת"ה סימן קצ"ח כתב בדבר דאיכא פלוגתא דאמוראי או דרבותאי אמרין לענין מכירת כותי דמדרבנן הוא הלך אחר המיקל. דלא דמי כפיקא דפלוגתא לספיקא דגוף המעשה. וע"ש שהניח בנ"ע דלפעמים אפילו בדרבנן כגון פת של ישראל שאפאה כותי או שחט מעט ויצא דם לא אחמירן ספק כפיקא ולא שרינן לזבוגי לכותי :

שאלה נ

וזאת שהשיב לי הגאון מהרש"ק וז"ל בקצרה פתה בנתי להשיב למע"ל מפני הכבוד על דברים חדשים אשר מקרוב באו בכתב דמע"ל. אכן בקיצור מופלג ונמרץ כי כל מה שחידש מע"ל אומר אני יטול מע"ל מה שחידש כי בעיני הן דברי שגגה. אמנם דנתי את מע"ל לכך וכתו כי הכל תלוי במה שאין ספר הבי' תחת יד מע"ל. ומע"ל שם לבו אל האחרונים ספר ט"ז וש"ך. ואני לא כן עמדי עיקר עסקי ח"ל בפוסקים ראשונים ובש"ס ועד שאנו מנרמז גרמז באחרונים כיבול בישראל אפתורא דדבכא בש"ס ובפוסקים רי"ף ורמב"ם ורא"ש שהם יתד שהכל תלוי בו. כי האחרונים מבלבלים הדעת והזכרון. כי ת"ל כל מה שהעלו על ספריהם על הרוב הדברים נכונים באלו מבי' ח"ו וז"ל ומצית מדרשיו ומה שאינו ברור הוא מדעת האחרונים. ומי שהוא בבית מדרשיו אראה לו חבילות טעויות בכל דף מספריהם. ע"כ אין עסקי עמדה ח"ל ודי בזה. ע"כ יש למע"ל לחבור ספריהם ולקנות ד' טורים עם הבי'. וכבר כתב הבי' וז"ל נתשובה לטא"ה שחיבר כי כל דיון שפוסק ואין ספרי הבי' לכניו בודאי ישגה בהוראות. מע"ל כתב ואגב אודיע למע"ל מ"ש בת"ה סי' קפ"ו בטבחה ששחט במפרקת וכו' וג"ל דה"ה שהיה כל דבר דחד דינא וחד טעמא הוא כו' עכ"ל. לא ידעתי מה מודיע לי מע"ל בזה הלא בדיחא מבורר בטור וש"ע סימן כ"ח עקיף כ' דלא כדעת מע"ל. וז"ל השוחט חיה וכו' מחסה בלא ברכה וכו' וה"ה לכל פסול שהוא מחמת ספק כגון וכו' ובהג"ה אכל וכו' כגון אם חתך כל המפרקת כו' עכ"ל. וא"כ ה"ה שהיה בעוף שהיה מועטת וכח"ש סימן כ"ג ס"ב ובהג"ה שם א"כ הוי ג"כ ספיקא לאורייחא ואין צריך לנדר על הכיסוי וכו' ברור וכשוע. ול"ד למפרקת שהיא כשרה גמורה אפילו לדין לכל הפוסקים אלא משום חומרא בעלמא וכמו שהעתיק מחומתי בס' ש"ך סימן כ"ד ס"ק ה' וכו' וכו' פשוט. ואפשר דכ"מ דא"ש שחט חיה וידוע ששהה בו בודאי פחות משעוטה ב' סימנים דהיי מחוייבים כיכוי מדאורייתא ואף בזה יש לדון. ומ"מ בעושה ליכא לסמוך וכח"ש והוא ברור ודי בזה :

שאלה נא

בעלתא תמה על אנש פולין בדבר תרבה דתותי מתני וכו' לא ידעתי בזה שינוי מהננים במדינת פולין דאנן בחר בני אשכנזי נגזרים ואילו היה שינוי בזה בפולין גדול היה הרב הגדול רמ"י בלבוש מביאו כי היה רב מובהק בפומנא. גם האחרונים היו מביאים בספריהם אילו ראו שינוי מהנה בזה. ומע"ל שידוע בבירור שבפולין גדול היו אוסרים ההלכה ה"ל כמו חלב שעל הכסלים היה אסור גם למע"ל משום חומרי המקום ש"ל משם אם לא שאין דעתו לחזור וכח"ש בש"ע ביד"ב בס"ם רי"ד ודלא כהירוצ' התוס' בחולין דף י"ט ע"ב ד"ה ר' יורא וכו' אי נמי וכו'. דלתיירוצ' זה כיון שהיה מבבל לבבל היה אסור אפילו באין דעתו לחזור ע"ש. ויותר נראה דגם לדעת האוכרים אינו אסור אלא משום קרומים וגזורים משום חלבים גמורים אכל לא שהא חמם הלכ. וכן יש לקדקק מלשון הפוסקים שכתבו ויש נוהגים להפריד כו' ש"מ דאינו חיוב גמור וכן כ' רש"י וכן חיוור דתותי מתני ממש אחרו בגמ' שהוא אסור. וכן הוא ל' הרמב"ם דאינו חייב ברת אלא שעל הכסלים לגד האחרונים ע"ש פ"ז מהח"א. א"כ אף שניהנין לגדר בס' החלבים שתחת הקרום ממש הוא חומרא ואינו דומה לח"ב שתחת הפרסה ודו"ק וכו' ברור. ולעת אחר אבאר זה בארוכה בס"ד :

שאלה נב

בעלתא הקשה על הש"ע סעיף כ"א סימן נ"ז אסור למחור דרוסה או ספק דרוסה וכו' וקשה בדבסמוך כתב וכן אפי' וכו' הואיל ויש מכשירין וכו' עכ"ל. והאריך מע"ל בחליטות ויישונים ודבר שפתיים בזה אך למחבור. דאם כדעת מע"ל היאך יפסוק מהרא"י בת"ה סי' קע"ח גנד הגמ' ערוכה דפ' א"ט דף נ"ב ע"ב בהוא שרקא דכפך דרובות דלא רנה שמואל לבדוק ופירש"י מטעם שפומות דקים ומרובים לא יכול וכו' א"ז זיהרי' דנן קליש ולא מנכר ומתקניהו ושדיניהו בנהרא ופריך בגמרא וליוצניהו לנכרים אתו ליוצניהו לישראל עכ"ל. והלא איכא ס"ם וכמו שהקשה מע"ל והיאך יפסוק ת"ה ניד גמרא ערוכה והוא מ"ש המחבר או ככך דרוסה והוא נלמד מהגמרא ה"ל וכח"ש ב"י ומורת הית' המרוך. הלא מע"ל לא נהית לעיין בתקור התשובה של בעל הת"ס

שאלות ותשובות נחלת שבעה סימן נג נר לא 61

הת"ה ה"ל שהביא ראיות בדפסק פלוגתא דוקא אמרי' ס"ס אפי' בנתאים ואמוראים וכ"ש פוסקי' ושרי למכור אבל בכל ס"ס לא שריק למכור אפילו בדבר שאיסורו מן השורש אינו אלא מדרבנן ע"ס. וזוהו אין מקום לכלפוליה ומדודיה שכתב מע"ל. ובר מן דין בדפסק דרוכה ק"ל כשמואל ומחמירין אפי' בכמה ספיקות דדרוסה שכתי' וכמ"ס החוס' פ"ד אחין דף ל"א ובפא"ט דף מ"ג פ"ב ע"ס. וזוהו מיושב קושיות הכ"י שהקשה אהרמב"ם בסי' כ"ט שכתב שהחמירו בדפסק דרוסה יותר מבשאר ו' מיני טריפות והיינו בס"ס. וכך קבלתי ממ"ו ז"ל וכ"כ בס' ט"ז סי' כ"ט ע"ס. ומה שמע"ל הביא ראיה מדברי ש"ך ליתנינו להני כללי דכיוול מחותני נר"ו וכבר יש לי י"ג גוילי עניינים דכ"ס אין כאן מקום בזה ודי בזה בעת. ובכן את והב' בסופה אזהב נאמן בלב ושפה וז' יגדל כבאו ושלומי' כהשקו וכחשק הטרוד אהרן שמואל מוילנא חותם פה פיורדא מחמת טרדות כבוד העמוד עלי בעת להשקיט דברי ריבות בשעריהם לא אוכל להאריך. יוס' ו' סמוך לשבת שמות חיי"ס שמח"ה לפ"ק :

שאלה נג

אלו דברי הגאון ה"ל כהשגחתו עלי אהמם לא השגחתי עליו יטן כי אתן מקום להאמת במקום שהאמת אחו כגון כשרקפא דפסק דרוסה. אבל מ"מ במקום שגראין דברי לא אחי מלהודיע התנולותיו והמעיון יבחר. כי מ"ס הגאון על מ"ס בטנה ששטת במפרקת וכו' וז"ל דה"ה שהי"ה בכל דבר וכו' וכתב לא ידעתי מה מודיע לי מע"ל בזה הלח מצואר כהדיא בעור וש"ע סי' כ"ח סעיף כ' דלא כדעת מע"ל עד וז"ל למפרקת עכ"ל. אני אומר דדמי ממש למפרקת דשהי"ה בכל דבר נמי כשירה גמורה בין במיעוט קמא בין במיעוט קמא רב באם שיה' כד' שמיטה אחרת דין בהמה לבהמה מן הדין ולא מדאורייתא ולא מדינא דגמרא רק באם שיה' כד' שמיטה אחרת דין בהמה לבהמה וכו'. ושהי"ה במשהו אנו כדורות אחרונים אוסרים אותה. ואדברנה בשהי"ה מדינא דגמרא אין ספק שהוא כשר וחתך המפרקת לשנים אפשר שהוא טריפה מדינא דנח' ואפילו הכי חייבים לככות וכ"ש בשהו במשהו שהי"ה לכסות. ומ"ס הש"ע סימן כ"ח סעיף כ' השוחט חיה לא יכסה עד שיבדוק הריאה. ואם כהנאח ספק טריפה מכסה אותה בלא ברכה. וה"ה לכל פסול שהוא מחמת ספק וכו'. פירוש שהוא כפך טריפה מדינא דגמרא לאפקוי מה שהוא כשר מדינא דגמרא רק שאנו מחמירין ומטריפין אותו כגון שחט המפרקת שמדינא כשר אפילו מדינא דגמרא רק שאנו מחמירין בו חייבין לכסות וכדבריה. ולזה כיון גם רמ"א שכתב אבל דבר שמדינא כשר וכו' ר"ל אפילו מדינא דגמרא. וא"כ ה"ה אם שיה' במשהו מדינא דגמרא בשהי"ה גמורה אכילו שיה' בין בתחלה בין באמצע בין בסוף אינו טריפה רק כדי שהי"ה בכמה לבדמה וכו' רק שאנו כדורות האחרונים מחמירין לאסור שהי"ה כל דבר כדאיחא לפעל סי' כ' ולכן מחייב לכסות בברכה ולא סגי לככות בלא ברכה כמו במפרקת דד' דינא וחד טעמא הוא. וזוהו אין לבטל דין לחלוק עלי שכתב דלא דמי למפרקת שהיא כשרה גמורה אפילו לדין לכל הכוסקים אינו אלא משום חומרא בעלמא. ואני אומר דדמי ממש למפרקת דשהי"ה בכל דבר נמי כשר מדאורייתא ומדינא דגמרא רק שאנו כדורות האחרונים אוסרים אותו מיתות מהרי"ו ואילך. ואדברנה שהי"ה בכל שיה' אין בו ספק כלל שהוא כשר משא"כ שחט המפרקת שאפשר שמדינא דגמרא טריפה כדאמרינן. ומ"ס ואפשר דנ"מ אם שחט חיה וכו' גם זה לאו ראיה דכ"ס הוא ומה בשחט המפרקת דאכתי איכא לספוקי דילמא הפי' כרש"י שלא יחתוך המפרקת וכו' פירוש אין צריך אין רשאי לחתוך המפרקת לשנים ואעפ"כ חייב לכסות מכ"ס שהי"ה בכל דבר כמ"ס. ומ"ס ביה לא יכסה עד שיבדוק הריאה וכו' דה"ה אם נמצא ודאי טריפה מכסה נמי בלא ברכה בדרכות אין מעכבות. ומ"ס ספק טריפה וכו' משום דאמר אח"כ וה"ה לכל פסול וכו' דהוא איסורא דאורייתא דוקא בדפסק מכסין בלא ברכה אבל בודאי טריפה דאורייתא אפילו בלא ברכה אין מכסין מה שאין כן בבדיקת הריאה דאינה אלא דרבנן אפילו בודאי טריפה מכסין בלא ברכה מאחר שמדאורייתא כשרה גמורה היא ודוק. וראיותי בהנתי לפעל. ועוד ג"ל ראיה מגמרא דהולין דף נ' אינהו אכלי לדין מכתם לא כתיב וק"ל :

שאלה נד

וס"ש הגאון בענין דרוכה שלא עיינתי בגוף התשובה בת"ה זה אינו. דהא גם הת"ה שרצה לחלוק דלא אמרינן ס"ס רק בכפיקא דנפלוגתא ולא בספיקא דבגוף המעשה כגון כדורסה שהוא ס"ס

62 שאלות ותשובות נחלת שבעה סימן נד נה

ס"ס בגוף המעשה לא אמרין ס"ס. והת"ה בעצמו הגיחה כנ"ע והדין עמו. כי ודאי טרוד עיון הלא מלשט ספק וינתה כפק לא וינתה ואח"ל וינתה ספק מחתיו ספק אינה מחתיו שה"ל סכיקא דבגוף המעשה ואמרין ס"ס. מ"מ חילוקי שחלקתי שיש חילוק בין אם יש לגבר לאלתר או לא הוא נכון. וזוה לא פליג הת"ה על הרשב"א דבמקום שיש לגבר לאלתר אין כוחין אס"ס. ובמקום שאין לגבר לאלתר ויש לחוש שיבא לידי שכתה סמכין אס"ס כמ"ס לעיל ואין צוה דבר שפטים אך למחשור כאשר חישב הרב נר"ו:

שאלה נה

בסחפקרי כמה פעמים בענין הפסד מרובה או הפסד מועט כמה הוא הפסד מרובה או הפסד מועט. וקצת לי ראיה מהמטה סוף פ' מקום שכתבו שמשם יש לדון כמה הוא הפסד מרובה או מועט. והתנגדות שברחה מחזירין אותה למקומה ואחמור עלה אחר רב הונא לא שט אלא תוך ג' למרדה דאכתי לא פרח צימרה מינה ואחר ג' לשיבתה דפסדי לה בישי לגמרי. אבל לאחר ג' למרדה דסרח לה צימרה מינה ותוך ג' לשיבתה דאכתי לא פסדי בישי לגמרי אכור. ר' אחי אחר אפילו תוך ג' לשיבתה מהדרינן בתמי קא מפלגי מר ככר (רב הונא) להפסד מרובה חששו להפסד מועט לא חששו. ומר סבר להפסד מועט נמי חששו. ופירש"י סיפא דקתני מחזירין בחולו של מועד קאמר משום דהפסד בינים דדבר האבוד מותר. לא שט דאף במועד מחזירין אלא תוך ג' למרדה שעדיין לא עברו ג' ימים שברחה מעליהם דחמור לא פרח צימרה לא עבר חמית תה ממנה והיא נוחה להחזיר. ולאחר ג' לשיבתה שכבר ישנה עליהם ג' ימים קודם שעמדה מעליהם וכבר נשתקו הבינים ואם לא מחזיר הרי הם אסודים דאין ראויין לחיבה. אבל לאחר ג' למרדה שהוא קשה ועוור גדול להחזירה או למי' תוך ג' למרדה אם תוך ג' עמדה מעליהם דאכתי לא פסדי בישי שהרי ראויין לאכילה לא מחזירין אפי' תוך ג' לשיבתה הואיל ונשתקו קצת ואין ראויין לכל אדם אלא למי שדעתו יפה עכ"ל. והביאו הכ"י וכתב עליו וז"ל ב"א"ח כיון תקל"ו וכך הם דברי הרא"ש וכתב עוד וגראה דהפסד מועט תוך ג' פליג ר' אחי. אבל בטירחא דבחר ג' למרדה לא פליג ארבע הונא. וכתב עוד יש פוסקים כרב הונא להחמיר. אבל למאי דפסק ר"ת וריב"א דאיכור מלאכה בח"ה דרנטי א"כ אזלינן ביה לקולא עכ"ל. וכתב הטור דרב אלפס ס"ל כרב הונא דלהפסד מרובה חששו ודוקא ולהפסד מועט לא חששו משום דכ"ל לר"י מלאכת ח"ה מדאורייתא אבל לר"ת שהוא מדרבנן אפילו לא ישנה עליהם ג' ימים אם הוא תוך ג' ימים לברוחות מחזירין אותה עכ"ל הטור. אלא שכתב עליו הכ"י דלא יען מנן לו שהר"ף כושר מלאכת ח"ה דאורייתא. והנה דכ"ס נלמד מ"ה דלמ"ד מלאכת ח"ה דרבנן חששו אפילו להכנס מועט והוי נמי דבר האבוד. וא"כ מלאכה ח"ה או מלאכת ט"כ בא"ח ס' תקנ"ד או מלאכת האכל בימי אכלו צ"ד כיון ש"ף דשרין בדבר האבוד היינו אפילו הפסד מועט. ולהטור לדעת הר"ף אפילו דלאורייתא בהפסד מרובה. והנה יא' לנו מהו הפסד מועט או הפסד מרובה. דאם כניסין נתקלקלו ואבודים לגמרי נקרא דבר האבוד ואם לא נתקלקלו לגמרי שלא ישנה עליהן רק ג' ימים וראויין לאכול לנפש היפה מי שאינו איסטנים רק שגריד למכרם לו יותר בצל משאר בינים הוי הפסד מועט. וכתב הגאון רמ"א בהקדמת ת"ח שלו ז"ל והנה אח"כ עצמי דבר א' שלא יחשדני מחשד. והוא כי לפעמים כתבתי להקל בהפסד מרובה או לעני דבדבר חשוב או לכבוד שבת והוא חסד כי בזאת מקומות היה ג"ל היתר גמור אליבא דהלכתא רק שהאמרונים החמירו בדבר. ולפי כתבתי שנמקום דא' ונזכר יש להעמיד הדבר על דיוט עכ"ל. וא"כ לפי זה נאשנו מדיון מלאכה דבר האבוד מה הוא הפסד מרובה לדיון איסור והיתר במקום שהיה מותר מן הדיון ודבר האבוד שרינן בהפסד מרובה. נמינו למדיון שהפסד מרובה לאו דוקא דהלא הפסד ח"ה להפסד מרובה יחשב אפילו לדעת הטור אליבא דהר"ף דמלאכת ח"ה דאורייתא אפי' ה"ס הפסד הבינים לגמרי להפסד מרובה. וכ"כ כזה דאיכור והיתר שחמיר מדינא רק שאנו אושרין לנחת גם ידי האושרין אבל במקום הפסד מרובה אוקמין אדינא דיש להחזיר אפילו בזהו מועט בערך הפסד הבינים חשיב לענין זה הפסד מרובה. ועוד שהרי במלאכת ח"ה לדעת ר' שביא הטור שהוא מדרבנן מותר אפי' מלאכה בהפסד מועט והיתרו להשיב התנגדות אפילו לא ישנה עליהן ג' ימים א"א הוא תוך ג' ימים לברוחות מחזירין אותה אפי' שאינה אלא הפסד מועט שהרי יכול למכור הבינים בזה לנפש היפה. וא"כ גם בדיון איסור והיתר הוי ראוי להחזיר אפילו בהפסד מועט שהרי גם הוא אינו אלא מדרבנן כדאמרן. ואולי דמאש הפסד מועט לא רצ לעבור על דברי האושרין דאל"כ לעולם לא ניושם לדברי האושרין דפשיטא

שאלות ותשובות נחלת שבעה נה נו נזח רב 63

יש הפסד מועט לכל דבר הנאסר. ועוד דבסוף פ"ק דפסחים מסיק אצ"י להפסד מרובה חששו ולהפסד מועט לא חששו ע"ש. ויש עוד דברים בזה אלא שעת לקצר. וכתב באו"ה כלל כ' דין א' בענין בשר ששהה בלא הדחה ומליחה אפילו ד' וז' ימים מותר לנלוותה ולבשלה אפילו בהפסד מועט כגון כבד של חרנגולת ויונה עכ"ל. אע"פ שלא נהגין בעיקר דין כדעת או"ה להקל בהפסד מועט לבשל אחר צלייה. מ"מ שמעינן מינה דהפסד מועט הוא כבד של חרנגולת ושל יונה. ש"מ דכל מה שהוא יותר מזה הוא הפסד מרובה כנ"ל. ומי שלבו מהבס בזה ורוצה להיות מן המחמירין ל"ל כל מה שהוא הפסד הקרן קצת יותר משתות הוי הפסד מרובה בלי ספק שהרי בפחות משתות הוי מחילה ש"מ שאין מקפידין על הפסד כזה שהוא פחות משתות הקרן ולא יחשב להפסד כלל אפילו להפסד מועט משום דלא קפדי אינשי בהכי דאל"כ הרי ב"ד נזקקין לדון שזה פרוטה וכאן הוא מחילה אלא ש"מ שאינו נחשב להפסד כלל. ובשנתות קנה ומחצ' אונאה ש"מ שמה שהוא מפחות משתות עד שתות הוי הפסד מועט. וא"כ כל מה שהוא יתר על שתות הוי הפסד מרובה. וא"כ בכל איסור כנ"ל שהפסד הוא קצת יותר משתות הקרן הוי הפסד מרובה. ודבר זה למדתי מדברי ת"ה כי' של"ו. אבל במ"ש תחלה ל"ל נכון לדגא. ואפשר לבטא ולחלק עוד דבעני הוי הפסד מרובה כמ"ש מחילה, ובהפסד יותר משתות הקרן הוי הפסד מרובה אפי' בעשיר כנ"ל נכון. הצעיר שמואל הלוי :

שאלה נו

ובעשה פסח אחת נשכה צלע שלם ג' מע"ל בלי הדחה והיה סעודת ב"מ ולא היה בשר אחר והתרחי לבשלו אחר הדחה ומליחה וצלייה. אע"פ שבה"ב בשם מהר"א ובשם הרא"ש ומהר"ל דאין לבשלו אחר צלייה היינו לכתחלה אבל כדיעבד לצורך סעודת מצוה אפשר שאפי' המחמירים מודים. ומורי בטו"ז כתב דאפילו לכתחלה מותר לבשל וז"ל בשם קובץ ישן ואם הדיחו ומלחו כשיעור מליחה והדיחו ולא שז מותר לבשל עכ"ל. וכתב ב"י הביאו בת"פ סי' ד' דין כ' דלכתחלה יש לחוש בדיבור האוכרין מיהו כדיעבד יש לסמוך אמתירין עכ"ל. מכ"ש דלאחר הדחה וצלייה ובישול דמותר. כנ"ל הצעיר שמואל הלוי :

שאלה נז

נשאלתי הרגיל וזהיר בקצוצת צפריים ככל ע"ש ואיקלע ע"ש בחול המועד מהו לקצץ הצפריים או לא :

תשובה יראה לי דמותר ליטול הצפריים למי שרגיל בכך בכל ע"ש דכבוד שבת נמי דבר מצוה הוא ומותר ליטול בה"ב. דהא הסכים הב"י להתיר אפילו בחספרים אפילו שלא במקום מצוה מאחר שהרי"ף והרא"ש והרמב"ם מתירים. א"כ מכ"ש לדבר מצוה דמותר לכ"ע. ואף שכתבו החוספות לצורך מצות טבילה לאו דוקא דה"ל לכבוד שבת. ועוד דהא כל דבר שחוצץ בטבילה חוצץ בנ"י ואם אינו טעל צפרינו הוי הצאה חנינה בנ"י. משא"כ אם רגיל ליטול צפרינו בכל ע"ש והוי המעט צוהה שתחת הצפריים מיעוט שאינו מקפיד עליו ואינו חוצץ כמ"ש גם בספר של"ה שמהיר ע"ז וא"כ מ"ש חנינה דטבילה מחנינה של ב"י. מאי אחרת דיוכל לנרוד מנין הצפריים א"כ גם בטבילה תעשה כן בה"ב תנקר יפה תחת צפריים אלא ודאי ל"ש. ועוד דהתוס' דמתירין הטובלת לבדחה ליטול צפריים במועד וכתבו דלא גרע מהעברת שער בית שהשי ובית הערוה וה"ל לא גרע מי שרגיל לחתך לכבוד שבת ובנירוף עוד מצוה גוררת מצוה שלא יבא חנינה כ"ש דמותר אף בלא שינוי. כנ"ל הצעיר שמואל הלוי :

שאלה נח

נשאלתי נמי שיש לו יאר ציט בע"ש איך יש לנהוג אם ישלים או לא ישלים. ודברי רמ"א בהג"ה ב"ד כמ"ס ת"ב סתומים שכתב וז"ל מיהו אם בפעם ראשון השלים ינהוג כן כל ימיו :

תשובה כ"ל דה"פ אם בפעם ראשון שחל יאר ציט שלו בע"ש והשלים ינהוג כן כל ימיו אם יודמן פעם אחרת ג"כ בע"ש ישלים מאחר שהשלים בע"ש הראשון. וכן נראה מלשון הבבות

הנכות מהר"ט אע"פ שלא היה היאר צייט ראשון שלו בע"ש רק שהיה לו כמה פעמים יאר צייט בחול אע"פ שבימי החול משלים אם פעם אחת אירע בע"ש שזהו ע"ש ראשון כמו שנהג בחולו ע"ש ראשון כן ינהוג כל ימיו אם יחזור ויבא פעם אחרת בע"ש. וכן ראיתי נוהגים ע"פ שאלת חכם בימי חורפי. ולא כיון טועין ואומרים שזהו דוקא כשלא יאר צייט ראשון שלו לאחר י"ב חדש בע"ש אבל אם לא היה היאר צייט ראשון בע"ש אע"פ שחל פעם אחת בע"ש צריך להשלים. ודבר זה אין לי שחר דזה לא שכיח רק באחד מני אלף שיהא יאר צייט שלו לאחר גמר האבלות בע"ש. ומ"ש חיובו אם בפעם ראשון הוא מיייר בכל אדם. ועוד שהרי אחר מהרמ"א ז"ל דיע כשאר תענית. ועיין בא"ח סי' רמ"ט הרי שהדין הוא כמו שאר תעניות בע"ש שנסתפקו בו אם להשלים אם לאו. ובאשר נחלת הדין בשאר תענית בע"ש אם להשלים ישלים ואם לאו לא ישלים ג"כ בכל יאר צייט שחל בע"ש. ואין טעם לדבר ביאר צייט ראשון לאחר האבלות בע"ש דוקא. וכתב הרא"ש בסוף חס' ר"ה בשם רב האי גאון לענין להתענות בשבת שובח וז"ל ואפילו להשלים בתענית שהתחילו בו בע"ש נסתפקו בו כמה דורות עד שנחתכה הלכה מתענה ומשלים עכ"ל. כרי נסתפקו בו ואם נחתכה הלכה שלא להשלים היה כמו כן ביאר צייט בע"ש אע"פ שלא היה ע"ש הראשון שלאחר גמר האבלות ומ"ט דוקא ביאר צייט ראשון אלא ודאי כמו שכתבתי. והטעם נ"ל לפי שכתב לעיל בא"ח סי' רמ"ט דבתענית יחיד לא ישלים. אבל טוב לפרש כן בשעת קבלת התענית ויאר צייט כמו כן תענית יחיד הוא. וע"כ כאשר נהג פעם ראשון שוב אין צריך לפרש כשיבוא עוד פעם בע"ש דכבר גילה דעתו בע"ש ראשון דלא גרע מתנאי בלב דסגי. שוב ראיתי בתשובת הגאון מהר"ל וז"ל באריכות חשובה כך נהגו רבותינו להשלימו. אכן קבלתי שאם התענית הראשון איקלע בע"ש אז התנהג שלא להשלים. וגרסה שיש טעם לקבלתי דיום שחל בו אביו חשיב כגדר כמ"ש מהר"א בכתביו וכ"כ הב"ח בא"ח סוף סימן רמ"ט. אף כי לא נהיגי כוונתה בזה שאם איקלע בשבת שמתענין לפניו או לאחריו. מ"מ ראיה ברורה כתב דהוי כגדר ומהאי טעמא אין פורעין דכיון דטעמא דקובל עליו התענית מחמת ריע מוליד בו וא"כ בשבת ליתא להאי טעמא וק"ל. ומ"מ התענית הוא משום נדר. וא"כ כיון דבתחלה איקלע בע"ש לא היה יכול לקבל עליו התענית להשלים עד לילך דלמה יכנס לשבת כשהוא מעונה בכדי דהא הוא תעניתא לית ליה שייכא בגויה דשבתא וק"ל. אבל אם התחיל תענית הראשון באמצע השבוע אזי קיבל עליו תענית ממש א"כ מחוייב להשלים והא ראיה אפילו מי שקיבל עליו תענית כחם בע"ש מחוייב להשלים כ"ש הוא עכ"ל באריכות. והנה אינני כדאי להכריע בדבריו כ"ש לחלוק עליו כי היה נ"ל דעת רמ"א כמ"ש. ואע"פ שאין ראיה גמורה לדבר וכן לדבר מתוס' פ"ק דחולין דף י"א ד"ה יחוש שכתבו דדוחק להעמיד פסוק במילתא דלא שכיח. ה"נ דוחק להעמיד הדין על יאר צייט ראשון בע"ש דזה לא שכיח. והטעם שכתב הגאון משום קביעות דאם איקלע הראשון בחול והשלים הוי קביעות ומחוייב להשלים אף ביום ו'. נ"ל דיתמי החול לא הוי קביעות יומי השבת דנשלמה בימי החול מהי יתמי שלא ישלים ולכן הוי קביעות יומי החול. אבל בע"ש מהי יתמי יכנס לשבת כשהוא מעונה כמ"ש הגאון וז"ל בעצמו. ועוד דהא כתבו התוספות בפ' אין מעמידין דף ל"ד וז"ל ומיהו המתענה בע"ש אע"ג דפסקין בעירובין הלכה מתענה ומשלים אין צריך לדקדק להמתין עד גלות הזכרים. ובסוף פרק בכל מערבין הלכה מתענין ומשלימין כתבו התוס' סי' א' חס ירש להשלים דשרי להשלים. דנפיה היא אי שרי להשלים אי לא עכ"ל. וא"כ בימות החול מחוייב דכל תענית שלא שקעה עליו חמה אינו תענית. משא"כ בע"ש הוא ספק איסור וא"כ אין ימי החול קביעות לע"ש. וקצת ראיה לזה מנ"ק דף ל"ד בענין מועד לשבחות אינו מועד לימות החול. כנ"ל הצער שמואל הלוי :

שאלה נט

על ענין היולדת שחמה אם לקובר בה במלבושיה אם לא. כתב הב"ח בשם תשובת מהרי"ל סימן ס"ה על הש"ס שפלה מן הגג ומתה הורה מהר"ש אם דם י"א ממנה או אין לטהרה כי דם יא ממנה אף יקברה במלבושיה עכ"ל. וכ"כ בסוף ספר מהרי"ל בשם מהר"ש. וגרסה דוקא כשמתה במלבושיה אבל בנפלה מן הגג ולא מתה מיד אלא לאחר כמה ימים שכבר פשטה מלבושיה וגם הין דם יונא ממנה שכבר פסק ומתה על מטתה מכח אותה נפילה אז ודאי מטהרין אותה ועושין לה תכריכין כשאר בני אדם שמתין על מיתון. וכתבתי זה יש חילוק בנפול מן הגג להרוג דאילו בהרוג בידי כותים אע"פ שזעפה שמאלוהו כבר פסק הדם

שאלות ותשובות נחלת שבעה סימן נט' לג 65

הדס קוברין אותו כאשר הוא נמצא להעלות חימה ולנקום נקם. וזה אין שייך בנפל מן הגג. וכן ביולדת שמתה ודס יוצא ממנה אין לטהרה אלא קוברין אותה במלבושיה. אבל אם לא מתה אלא לאחר כמה ימים ושנופות וכבר פסק ממנה הדס טהרים עמה כמו בשאר מתים לטהרה ולעשות לה תכריכין. שוב מלמדי כתוב שמעתי הטעם בני הרוג דכבר יצאו כל הדמים ממנו והם מובלעים בנגדיו ויחישין שמה נבלע בתוכן הרביעית דס שהנפש יוצא בו פ"ב יקברוהו כמו שחלואו ולא יחלואו אפילו מנעליו. דשמה הדמים שיצאו עם יציאת הנפש הם בתוך המנעלים. וע"כ נוהגין בהרוג להפוך ולהחזיר בחרטא וחליטא בחרקע מתים שנמצא שם ההרוג. וכן כל דמו שיצא ממנו במקום קרוב לו. וקוברין אותו עפר שנבלע בו דמיו עם ההרוג דשמה באותו הדס יצא הנפש. ומזה הטעם ג"כ במי שנפל מן הגג ומת או נפל מן הבית ומת ונעשה בגופו פגעים וחבורות שיצא מהם דס. וזה ג"כ טעם היולדת דרובן אינו מתות אלא מהמת שנעשה היזק באיברים הפנימיים כשכורעת לילד וע"י כך יצאו ממנה דמים הרבה ונבלעו בכתנות שעל גופה ובשאר בגדיה שעליה. והדמים שיצאו עם יציאת הנפש נבלעו בתוכן. משא"כ כשאין שם פגעים ולא יצא מהם דס כלל אין קוברין אותה בנגדיהם אלא בתכריכין כאשר מתים ומטהרים אותם. ולפי זה מי שמת בדרך בקור הגדול והשגל דשטין מלבושו ומטהרין אותו ומלבישין אותו בתכריכין כיון שאין בו פגעים ולא יצא ממנו דס. וכן מי שנעבד במים בנגדיו דשטין בנגדיו ומטהרין אותו ומלבישין אותו תכריכין. וכמה שכתוב בריף ספר מהרי"ל עד כאן לשון הב"ח. ולפי מהכס קצת דנשלח בנפל מן הגג ומת לאלתר שלא יצא דמו בדרך הטבע ויש לחוש לדס הנפש. וכן בהרוג. אי נמי בהרוג אפילו הדס שידוע שיצאו מן רב קודם מותו נוטלין מן העפר כדי תבוסה וקוברין אותו במלבושו להעלות חימה ולנקום נקם. אבל ביולדת חיה אם מתה לאלתר דיש לחוש לדס הנפש אבל אם לא מתה לאלתר למה ל' לקבור אותה במלבושיה דהא אין לחוש לדס הנפש. והדס שיצא ממנה מאז קודם מותה אע"פ שמובלע בכמותה הוא בדרך הטבע כמו שאר נשים נדות ויולדות. וראיה דהא כמה חלואים שדס הנחירים יוצא מהם הרבה. וכמה וכמה מתים מחמת שהדס שותת מהם הרבה ואעפ"כ לא שמענו שקוברין אותם במלבושיהם. והלא ק"ו הוא ומה הם דאע"פ שקצת הוא דרך הטבע לזוז הדס דרך הנחירים אבל מ"מ אינו בדרך הטבע לזוז יותר מדאי עד שמתים מהם. וא"כ היה לנו לחוש שמה יצא דס הנפש. ויותר היה לנו לחוש לדס הנפש דרך הנחירים בכתיבת כל אשר נשמה באפו, מאשר יש לנו לחוש ביולדת לדס הנפש דרך רחם כאשר באותה פנים הוא עלולה לריבוי דמים. ואעפ"כ אין קוברין אותן במלבושיהן. כ"ש שאין לקבור היולדות במלבושיהן. ואפשר שגם מהרי"ל אית ליה סברא זו שכתב בסיומן ס"ה על אשר שנפלה מן הגג ומתה הורה מהר"ש וכו' אבל יולדת מה נכתפתה מיתה בידי שמים היא כמו שאר חלואים עכ"ל. הרי שכתב גבי יולדת דמיתה בידי שמים היא כמו שאר חלואים. וקשיא נופלת מן הגג ג"כ מיתה בידי שמים היא שהרי לא היה בגרם אדם שגרם מיתה. אלא ש"מ הטעם בנפלה מן הגג מחוס דס הנפש. ולכן אף ביולדת אם יש לחוש לדס הנפש אין לחוש רק אם מתה ועדיין הדס היה יוצא ממנה קודם מותה. משא"כ אם כבר פסק הדס ממנה קודם מיתה כמה ימים אין טעם למה שקוברין אותה במלבושיה. ואפילו אותן שמתים בעוד שהיה הדס יוצא קודם מותן נלע"ד רחוק מן השכל לחוש לדס הנפש מטעם שכתבתי שנלחו הכי היא עלולה לריבוי דס והדס אינה סיבה וגרם למיתה. וא"כ מכ"ש שהיה לקדרם במלבושים אותן שמתים מחמת דס הנחירים. ואם רוצין נותר החילוק של הב"ח משום שלא מת בנגדיו שמת על מותו. אי"ל לפחות אותן בנגדים המלוכלכים בדמים היה מן הראוי לקבור עמו דלא גרע מיוולדת שהדס נבלעים בכתיבת שעל גופה. ואכן נלע"ד אותן שעדיין הדס יוצא מיתה קודם מותה אפשר שפ"י ריבוי דס נתעורר גם דס הנפש לנאת ויש לקבור אותן במלבושיהן. אבל אותן שכתב פסק מהם הדס כמה ימים קודם מותן אין טעם לקבור אותן בזבזשיהן. וכ"ש באלו ואלו שיש לערער על המנהג שקוברין היולדת במלבושים חסודים של שבת וי"ט ומנעלים חדשים ליה אין טעם כלל. וכ"כ מורי בעו"ז שהוא שלא כדן. וככתב מהרש"ך שראה בקהלות שנהגין לטהר היולדות וללבוש אותן תכריכין ואח"כ בנגדים עליהם עכ"ל. סוף כל סוף אין טעם להלביש בנגדים:

שאלה ס

ואגב באחי לפרש מלתא דתמיה טובא שכתב מהרי"ל דף ס' וז"ל שאל מהר"ר ליפמן מילכויון ז"ל ממנה"ש ז"ל היאך בודקות הכוליות לדין שאנו מחזיקין כולם בספק זכות ומזכירין לוא (נחלת שבעה) דף 5 Nachlas Szywu Część II. ספירה

ספירה וטבילה. והשחא מאחר דהלכא כך כל הנשים מטמאות בבית החיצון ואמרינן עד מקום שהשמש דש מיקרי בית החיצון ומעתה הכלות בתולות שפתחן עדיין נעול היכי יכולין לדקוק בבית החיצון. והבייז מהר"ש דלא קשה מידי דהא אמרינן התם בגמרא שאני שמואל דרב גובריה הוא וכו' אלא אשכחן דחצי למצטל בעילה גמורה אשאה מחפצרת אע"פ שהיא עדיין בתולה. כ"ש וכ"ש שהאשה בעצמה יכולה לדקוק את עצמה אע"פ שהיא בתולה ואין הבתולים מעבדין כנוס בדקיקה עכ"ל. הנה הרואה יראה וישתומם כחדא שעה איך יהיה כדבר הזה דאיך אפשר לבתולה לדקוק לעצמה שלא תשיר צרורות ותשיר בתוליה באכזב. ואי משום שהיא בקיאה בהטייה כמו שתירץ מהר"ש ז"ל. קשיא א"כ כל אדם יוכל להיות בקי בהטייה על ידי אשתו שתראה לו מצוה המקום. א"כ למה אמר בגמרא ריש כתובות לא כהללו כבליים שאינם בקיאים בהטייה. והלא גם אלל הבבליים לאו פסיק רישא הוא דבקיאים הם על ידי נשותיהם. וי"ל לתרץ דקשיא עוד מ"ש ריש פרק התיטות שאני שמואל דרב גובריה וקשיא מ"כ"ש שהוא רהיב מן השכל אם רב גובריה מ"כ"ש שחשיר הבתולים ומה תליא זה בגבורת אנשים. והתוס' שכתב בפרק התיטות ובפ"ק דחגיגה דהטייה דכתובות אינה בעילה גמורה שתתעבר בה כבש"ר ב"ה אלא ביאה גמורה שתתעבר אי אפשר אלא לשמואל. ולי נראה דגם לשמואל אי אפשר בעילה גמורה שתתעבר בה בלא דם. רק הטייה דשמואל נמי בהטייה דשאר בני אדם דריש כתובות דרוב בקיאים בהטייה. ואותה הטייה לאו בעילה גמורה שתתעבר בה. ולכן תירץ בגמרא שאני שמואל דרב גובריה ר"ל כמו וגובריה רב וגדול עד שאפילו אם היה אחד התשישים על פתח הרחם ולא בעל בעילה גמורה ועדיין פתחה סתום מ"מ גבורתו גדולה כל כך עד שורה הורע כחך בעומק הרחם למקום קליטת הזרע כאילו נכנס כל האבר עד המקום שהשמש דש. זה ודאי צריך גבורת אנשים. ולכן ספיר תירץ בגמרא שאני שמואל דרב גובריה. ודאי לסבירא זו מהא דכתבו התוס' פרק י"א דופן דף מ"ג ד"ה בראוי להזריע כתבו התוס' א"כ ראוי להזריע הוא אלא שאינה ראויה להתעבר לפי שאינן יורה כחך ואינו נכנס לתוך גופה אלא שותת ויוצא לתוך עכ"ל. הרי שפ"י שורה כחך נכנס לתוך גופה. וא"כ שמואל דרב גובריה היה הזרע נכנס לגופה אע"פ שלא בעל בעילה גמורה. וא"כ א"כ הדרא קושין לדוכתא איך בודקות הכלות הבתולות. כ"ל דל"מ די דאיתא בגמרא פ"ק דנדה דף יוד ע"ב וז"ל ת"ר חזקה בנות ישראל עד שלא הגיעו לפירוק הרי הם בחזקת טהרה ואין הנשים בודקות אותן. משגישו לפירוק הרי הן בחזקת טומאה ונשים בודקות אותן. ר' יהודה אומר אין בודקין אותן בידם מפני שמעוותות אותן. אלא סכות אותן שמן מפנין ומקנחות אותן מבחזן והן נבדקות מאליהן עכ"ל. הגמרא וסי'ש"י שמעוותות אותן מבחזן ומכרטינן לה בציפורן ומייתי לה לירי ראיה עכ"ל. וא"כ ה"ה ומ"כ"ש דמייתי לה לירי השרת בתוליה. ואפשר דהיא היא. ושם פירש רש"י סכות אותן שמן שפ"י השמן בא הדם עכ"ל. וא"כ ספיר יכולות לדקוק הכלות ע"י השמן. אמנם מימינו לא שמענו בדיקה זו. וכ"ש שאינה בודקת בעומק הרחם עד מקום דישת השמש דהא כתב הב"י בכו' קצ"ו על דברי הרא"ש ורבינו ירושם שהזריכו הבדיקה של נדה וזכה עד מקום שהשמש דש ותמה עליהם הב"י וז"ל ודברים אלו קשים בעיני שאלו אפשר לאשה להכניס העד כל כך בעומק וכו'. וא"כ מ"כ"ש שא"ל לבתולה להכניס כל כך בעומק. ומ"מ לדברי הרא"ש ורבינו ירושם יכולת הכלה לדקוק בשמן. וככל נאם הנזיר שמואל סג"ל :

שאלה סא

נשלחה שאלה לפני מבני מדינתי עתה של גף של אווזא שנשבר סמוך לגוף ולא נודע עד אכלו האווזא ועשו הרבה שימן שפטמו כמה אווזות ונתערב השמן. והטרפתי הכל מטעם שאבאר לקמן. ומהר"ר פ' מצריסק דליתא פגע בשליח והחזירו והשכיר וכתב אלי טעמו. וזאת שהשכיר עליו, ואח"כ תמצא גם טעמי וראייתי :

בתבך קבלתי אתחול עם דמדומי חמ"ה והיה דדעתי שלא להשיב כלל בדברים שאין בהם ממש באשר ראיתי תוכן מגמתך רק להשיג. גם מי שמך לאיש להורות באחרת דחבריה. וכנני אומר עבירה גוררת עבירה. שמתחלה הורית בה להיתר באשר היית מורה ורית וטעית כי חשבת שהעוקץ היה לצד חוץ כאשר כתבת. אלא שגם עתה לא חזרת מדברייך ועמדת על טעותך. אך כן תהיה חכם בעיניך אמרתי להשיב מפני הכבוד המכובד החולק מכבודו על יראיו וטרם כל אפיל החומה ויכוד הבנין רעוזה אשר בנה מכת'. ואח"כ אכתוב יסוד מוסד אשר ראוי להשקט עליו ראשון מ"ש מדברי רש"ל פרק בהמה המקשה אמינא גנובי גנבא למה גס. **בג"ד** גש"ך סי' נ"ג וז"ל התורה הווא רש"ל מתיר להדיא ורמ"א לא דיבר מזה כלום. וגם שך **אחרון**

שאלות ותשובות נהלת שבעה סימן סא לד 67

אחרון אינו חולק עליו להדיא למה לא נכמוך עליו כ"ש שרוב הפוסקים מכשירים לגמרי בנשטר ואף אם יש בו עוקץ אם אינו כמוך לגוף חמש. ואף שהרב בעל ש"ך כתב ואין אלו אלא דברי נביאות כבודו במקומו מונח וכאן לא דיבר נכון על רש"ל עכ"ל. אני אומר שדברי מהרש"ך כנים ונזדקקים לכל המעין א"ל להאריך בזה. ועוד דאף אם אין את דלאין בזה שינוי בנלפות אטו משה"ל לא יוכל להיות שנקבה הריאה. ואף שאין את רואין שום שינוי בנלפות יש לחוש לנקבות הריאה וצריך לבדקו בנבילה או רוקא ואין אנו בקיאים בדבדיקה. ומ"ס רמ"א דא"ל לעיין בנלפות וכו' היינו מפני שהוא רהוק אגודל מן הגוף. אבל אם נזכר הדם אפילו ביותר רהוק מרוחב אגודל טריפה. אף שאינו צריך לעיין בנלפות לכתחלה מ"מ אם מצא שנזכר הדם טריפה. ולדעת הת"ס סי' ק"פ דצריך לעיין לכתחלה אחר הנלפות אם נזכר הדם נזכר הדם דעתו דעת ראב"ן במד' פא"ט ובפ"ח מה"ש דכתב צ"ל דאף יותר רהוק מן הגוף אם נזכר הדם בנלפות טריפה. ודלא כמ"ס הנ"ח דגם ראב"ן מודה אם הוא רהוק מן הגוף אף אם נזכר הדם. דזה אינו כאשר יראה המעיין שם בדברי הראב"ן. ועוד בנדון דין מלך יומר שלא היה שינוי בנלפות כי לא נודע שצירת העצם עד אחר אכילת האווא. גם מ"ס שרמ"א לא דיבר מזה כלום אינו אמת ולא אחר כך כי מוכן מעצמו. גם מ"ס דגראה לך להכשיר מטעם אחד מפני שהוא רוחב אגודל בריוח ממקום שצירה לגוף. וזה לשון דאף שחר מדד ולא מצא כמדומה שחר מדד מהעוקץ כאשר הוא לפניו וזה טעות גדול דודאי עכשיו נחקר טובא מאחר שנתקרב ע"ס התחתון על העליון ואילו היה מודד מע"ל ממקום השער כאשר היה בעת שצירתו ודאי היה מוצא קשר אגודל. וכן בש"ך פסק להדיא הכי בס"ק ח' ע"כ לשון. אני אומר שלא הבנת כלל דברי מהרש"ך בזה. אף שנאמרת יש גמגום בדבריו וקושייתו על הפרשה אינם נכונים כלל ודעת הפרשה נכון. מ"מ לבסוף כאשר רצה לבאר דעת הפרשה בן הוא האמת כי לא עלה על דעת הפרשה בע"א כלל ודו"ק. ובאמת דבר פשוט הוא להתחיל המדידה מראש העוקץ ולא לכניס חמנו כאשר היה חמש העוקץ בזה העצם הבא בשאילה בידון דין שיהיה בזה. ודעת הפרשה שאם תכניס האגודל לפניו מן העוקץ (במקום שעשיתי טיפת דיו קטנה לכיח) היה רוחב אגודל מ"מ אם ממקום מוד העוקץ ליכא רוחב אגודל טריפה. וע"י כתב הפרשה פשוט הוא והבננו בעצמך דכל עיקר הטריפות משום שאם העוקץ הוא סמוך לריאה תתקוב הריאה וא"כ פשיטא שצריך להתחיל מן חוד העומק ולא ממה שלפניו ממנו ללד השצירה וכ"ש שאין מודדין ממקום השער. וגם דעת מהרש"ך

כן למדקדק בדבריו. וכ"כ דעת הת"ס שהביא מהרש"ך לא כמו שעלה בדעתו שמודדין ממקום השצירה. והאחרון הכניד מ"ס ו"ל ועוד שלא היה שער ניכר כלל ואפשר שכן היה האחד בתולדותו א"כ היו ס"ס חדא שחא לא היה שער כלל ואח"ל היה שער שחא לא נקבה הריאה. גם כתבת פס"ב על מהרש"ך דלא דק ולא עיין בדברי הפוסקים יפה מ"ס שמשערין באגודל מלבד מה שהוא תקוע בגוף. וע"י כתבת דלא דק ומתקנתך דמשערין רוחב אגודל מרחש העיגול שהוא כבוכבא באסיתא כזה (הנה כתבת בתחלתו נמזוד ממקום השער וגם הקלת בכוף למדוד מראש העוקץ כל זה גורם שנכנסת לדוחקים להעמיד דבריו מפני הבושה ולא תחזור מהוראתך שהורית בעוף שהיית שחוי יין או שער לדחות דברי מהרש"ך שהם אמת וברור. גם כתבת שכן דעת האחרונים אחרי דחקת בדברי מהרש"ך ולוקמת אנכשך ודחית בדבריו בקנה רצון על סברתך הקלושה וכתבת שלא עיין בדברי הפוסקים יפה. ולא הראית לדעת מי מהפוסקים שכותבים היפוך חמנו. ועוד שהיית מתופק אם הוא שער כלל או נזכר כך וזהו היפוך דעת כל העולם ואפי' נכריס וידעיס ומכיריס שהוא שער ואחר מחשבו לבסוף כדי לדחות לחלוט ספק ספיקא. והנה אני שואלך ממ"נ אם דעתך נוטה יותר שהוא נזכר כך כאשר משמע מדבריו. וא"כ דעתך הוא נגד דעת כל העולם כמ"ס כי הראיתיה לכמה כפריים ואומרים פשוט שהוא נזכר ולא נזכר כך. וא"כ אין שכלך הגיע בהויית עולם אפילו לשכל הכפריים. וע"כ בודאי דעת שוטים הוא זה ואין מציאין ראיה וכו'. גם מחסרון ידיעה היא זו אללך ומחסרון ידיעה שלך אינה עושה לי ס"ס כלל. וע"כ גם אחרי ג"ל שגם אתה סוחר שהסברא נוטה יותר להיות נזכר מנזכר כך. וזה ידוע אם הכפיות אינם שוים שג"ל נוטה יותר לאיסור או יותר להתיר אינו ידון בס"ס. ועוד אני אומר דגם אם היה ודאי נזכר כך והעוקץ היה סמוך לגוף כמו כן היה טריפה. דאין טריפות זה מחמת עצמו מחמת השצירה רק מחמת נקובת הריאה. וא"כ אם יש לו עוקץ בפחות מרוחב אכזב מה לי נשבר מה לי נזכר כך. וכי לא יוכל לנקוב העוקץ כשהוא כמוך לגוף בנזכר כך כמו בנשבר. וע"כ כל דבריו בטייט על חבלי שוא וקירות בית עכבים. ע"כ בודאי הוא מוסכם בדעת הפוסקים בשמים להתחיל מחוד העוקץ ולא ממקום השער. וגם מתחילין לשער ברוחב אגודל חוץ ממה שהוא תקוע בגוף כבוכבא באסיתא:

ועתה

חיד כי אנכי עמוס התלמות אשר לא נתנו לי לבלעי רוקי חמש. ונשפה שאל אלי כתבו היה ירד פה ולא קריתי אותו בדקדוק מפני רבים קמים עלי היו כוללים. ואח"כ באריות קמים נשכח מלבי. מלודק לזה כי ראיתי שאלותיו אינם דיינים מחודשים וכבר הלכו בו ממשים והדברים פתיקים. כמו בענין הכבוד אשר רצה להכריע אם מעות קוות בו או משיכה דפליגי בו רש"י ור"ת והוא מלא על כל גדותיו בכל הפוסקים. וכבר הכריעו הראשונים והאחרונים, ומנהג בקרב כל ישראל כמ"ס מהרמ"א. א"כ מי יקל ראשו לעשות למעשה נגד הכרעותם. ואם לא נעשה רק אחד מהקנינים הרי הוא ספק צבור. וכן בנשבר גף העוף הלא רוב הפוסקים קמאי ובתראי הכחימו להתיר נשבר אפילו כמחך לגוף רוב מנין ורוב צנין. הרי"ף והרמ"א והרמב"ם כתב להדיא דלי נשברו אנפי העוף שהוא מותר כמו בהמה שנחתכו ידיה שהיא ודאי מותרת בכל ענין. וכן פסק הטור וה"ב ומהרי"ק. ופ"כ בהג"ה בסמ"ק דלוקי שמוטה למעלה במקום חיבור הגוף אבל למטה מחקום חיבורו בין שטורה בין חתוכה כשירה ולא נמלא טריפה דשבורת הגוף רק במרדכי פא"ט בשם ראב"ן. ובספר אגודה כתב וז"ל והא דאמרת שנשברו אנפיה כשירה ברחוק מן הפרק יותר מאנב. אבל נשבר בתוך אנב מן הפרק חיישינן שמה נקבה הריאה עכ"ל. וכתב מהרי"ק אף שההלכה להתיר מ"מ מאחר שנהגו איסור חליה לפרוך גדר ולהתיר ולא יהא אלא דברים המותרים ואחרים נהגו וכו' פ"כ. הנה שאין לנו אוכרים שבורה רק מחד המנהג ע"כ יש להקל בו. ולכן פסק מהר"א לשער באנב מנומס. וכן הוא בת"ה סי' ק"פ לשער באנב מנומס. אמנם מה שנכתב בסמ"ק א"כ למדוד גם מה שנחתב בגוף כבוכנא באסיתא או למדוד מויתר חיבור הנה בגוף. דבר זה לא נמלא מפורש בפוסקים וראיתי בספר חדש ושמו שפתי כן שכתב בסי' נ"ג וז"ל ויראה דמשעריה בנאול מלכד מה שהוא בגוף כבוכנא באסיתא שאינו מנומס. וכן ממש מלשון הרב ושאר אחרונים עכ"ל. ואני לא ידעתי איזה לשון מלא דמשערי ליה מיניה שהבוכנא אינה מנומס. ונחשדן הוא כי נראה לי מחד הסברה ומחד לשון הפוסקים שיש למדוד מן הבוכנא. מחד הסברה דהא בנשבר איכא פלוגתא אם להטריף כ"ל ובנשחט לכ"פ כריפה שזכר נהדיא בתלמוד דחיישינן משום נקובת הריאה. א"כ ש"מ מקום הריאה שחתת הבוכנא שחיישינן בנשחט הבוכנא לנקובת הריאה א"כ מה שקרוב לבוכנא יותר חיישינן ע"כ יש למדוד מן הבוכנא. ומחד הלשון דהא מקור הדין של שיעור אנב הוא בספר אגודה שכתב גזה הלשון והא דאמרת שנשברו אנפיה כשירה מיירי ברחוק מן הפרק יותר מאנב אבל בתוך אנב מן הפרק וכו'. מדנקט לשון מן הפרק אין לו פירוש אחר כי אם ראש העצם המחובר בתוך הגוף דזה פרק חיקרי ולא לאחר שהתחיל ראש העצם ואילך. וכן הוא במהרי"ק שורש ל"ח וז"ל שם אמנם הייתי רגיל לשער בחצי הפרק ההוא שלא להכשיר אלא א"כ נשבר מחצי הפרק ולחוץ וכו'. אמנם אח"כ עיינתי בספר אגודה והוא משער אנב מן הפרק ע"כ. והנה מה שהיה משער תחלה חצי ודאי ר"ל חצי העצם כולו מראשו לסופו וזה נקרא חצי הפרק. א"כ דומיא דכ"י משער באגודה אנב מן הפרק והוא פשוט. אכנס אני הכרעתי דכשמודדין מן הבוכנא יש למדוד במנב שזקק מרווח דבאגודה דמשמע שם שמודדין מן הבוכנא חיתא שם דשיעורו יותר מרווח. ואם מודדין מחקום חיבורו לגוף מנחון יש למדוד באנב מנומס כמ"ס בת"ה ומהר"א ואירי ואירי חד שיעורא הוא וכן אני רגיל להורות הלכה למעשה. ותו לא חידו. וזוה יקבל רב שלום וברכה בלתי נערכה. מאל המסדר המערכה. כ"ד אוהבו הערוד הצעיר מנחם מנחם גדול באין בן חסרון שיעור לרובא. וביש בן חסרון לשיעור גדול כאישר ולכן ל"ל פי' הש"ע מנח"א ע"ז הדרך. רק נקדים הסוגיא ללעיל דף מ"ה פ"א שרי מנואר

שאלה סד

בש"ע חיד בכיתון ל"ד מה שהקטב הש"ך על רמ"א בכעף קטן ד' קושייתיו נכונים. אבל ל"ל חירונו דחוק ורחוק מאד יע"ש מה שמנייר דשיעור אישר הוא יותר מרוב הללו. והביא ראיה מפירש"י דף מ"ה ע"א. והנה שם באותו ד"ה אלתא כיון וכו' ור"ה וכו" שמשע פיקר ראיותיו מלשון בעי כאישר לשערינהו אין לו הוכחה כלל דוק ותשכח. גם בעל ש"ך בענין הרגיש שאין לו מזה ראיה גמורה כמ"ס וז"ל וכדמשמע קצת מפירש"י וכו'. ועוד אדרבה בדבור שלאחריו המתחיל מנומס לרובא משמע אדרבה דשיעור אישר חמור יותר. וע"פ לדבריו יהא חמור באין בן חסרון שיעור לרובא. וביש בן חסרון לשיעור גדול כאישר ולכן ל"ל פי' הש"ע מנח"א ע"ז הדרך. רק נקדים הסוגיא ללעיל דף מ"ה פ"א שרי מנואר

שאלות ותשובות נחלת שבעה סימן סד דו 71

שם דגם בנקבים שיש בהם חסרון שנקבו בהיקפו משערינ כאיסר . כדמשמע בנפא מיניה ר' יצחק בר נחמני מר' יהושע ב"ל נקבה כנפה מאי ופשיט ליה הרי אמרו נקבים שיש בהם חסרון מטערפין לכאיסר ושלין בן חסרון מטערפין לרובא . הרי דכשם שנקבים שמשערינ ברובא הם בהיקפו ה"ל נקבים שיש בהם חסרון דמשערינ כאיסר נמי מיירי שהנקבים הם בהיקף . ואח"כ אחר נפחתה כדלת כדי שיכנס איסר לרחבו (הביאו בסיומן זה סעיף ה') ופירש' ושיעור גדול הוא זה מאיסר להכא בעינן נכנס ויוצא משום דלין כאל חסרון והדלת סוחם את הנקב . וז"ל התוספות פי' לרחבו של איסר שיוציאוהו שם לרחבו ויכנסם לאפוקי דרך עביו עכ"ל . ולעיל מיניה דכתב נטלה ממנו רצועה מטערפת לכאיסר דקדק רש"י וכתב רצועה לארכו לאיכא חסרון ש"מ דכאיסר גופא יש חילוק דיש שיעור איסר גדול ויש שיעור איסר קטן . והייט זה כמו שפירשו רש"י ותוספות דאם ניקב בהיקפו נקבים שיש בהם חסרון משערינ שיכנס איסר דרך עביו (דאיסר אין רחבו כל כך כמו רוחב הגרגרת בחללו) נמצא

אם ניהו נקבים שאין בהם חסרון בהיקפו כזה צריך שיעור גדול עד רובו של גרגרת ויותר מרובו . לפי שהשם שנין הנקבים אינו מטערף להנקבים כח"ש בש"ך סק"ו . וכן משמע ברש"י ריש דף מ"ה . ואם הנקבים הם בחסרון ועומדים בהיקף כזה משערינ כאיסר . וגם השלם שביניהם מטערף לנקבים . ר"ל אנו משערי' כאילו הם עומדים בשורה בשוה כזה 0000 . ואז בשיעור כזה יכנסו בהם איסר דרך עביו . ר"ל כמו שלוקחין המטבע בידו זקוף ויכניסו דרך חודו ושוליו דרך הנקב אף אם עדיין אינו רוחב הקנה הרוחב הקנה הוא כחצית יותר גדול מרוחב איסר . נמצא שאף אם לא יגיעו אלו נקבים לרוחב חלל הקנה מ"מ מאחר שהם עומדים בהיקף ויש בהם חסרון ע"כ

חומר לשער בכאיסר דרך עביו . משא"כ כשנפתח כדלת והפתח עדיין מחובר בצד א' כדלת . והדלת עצמו סוחם את הנקב , אף אם יגיע קצת מהחסרון בהיקף מ"מ מאחר שאינו הסר לגמרי צריך לשער בשיעור איסר יותר גדול . ר"ל כשיעור כל רוחב האיסר כזה . דאם יש נקב גדול כל כך שיכנס בו איסר לרחבו טריפה . וכן בניטל ממנו רצועה דקדק רש"י וכתב לארכו . נמי שיעורו כן ולארכו אינו נטרף כל כך מהר כמו ולכן צריך שיעור גדול . וזה יתכן תמונת וצויר הש"ך דבניטל רצועה לארכו כזה .

אי כד מעגלת ליה הוי כאיסר לרחבו אס מחלקין גם האיסר לרצועות כזה וכחמנות הש"ך . ותעד דבניטל ממנו רצועה לארכו בעי שיעור גדול אף אם נטלה הרצועה בחסרון כזה . שהרי בנכדק לארכו בלא חסרון די

אס נשתייר משהו למעלה ומשהו למטה . ובניקב בהיקפו אף אם אין בהם חסרון משערינ ברובא ש"מ לאלרכו קיל יותר מצניקב בהיקפו . (וטעמא דקוין דאם פשטה צוורה אי הנקבים בהיקפו מתרחב הנקב ואם הם לארכו כל כמה דפשטה צוורה הסדק נכנס) . וה"ל באם יש בהם חסרון קיל יותר בניטל רצועה לארכו מצניטל בהיקפו . ולכן באמת אס ניטל רצועה לארכו אף שיש בן חסרון בעי שיעור גדול דכד מעגלת ליה הוי כאיסר כזה התמונה דלעיל וצויר הש"ך . וכן גבי נפחתה כדלת דבעי כאיסר לרחבו דהוי ממש שיעור אחד . משא"כ כשנפתח בהיקף דחמיר יותר אז הוא טריפה כשיכנס איסר לארכו דרך חודו ושוליו כזה . וזה דבר פשוט . ומוכח שיש שיעור איסר גדול ויש שיעור איסר קטן . ואם כן וזה כוונת הש"ע אם ניקבה נקבי' שיש בהם חסרון כאיסר אכורה . ופירוש

בהיקף אס יש חסרון כאיסר שיכנס דרך עביו אכורה . ואם ניטלה ממנו רצועה לארכו דין אחד הוא דאי כד מעגלת ליה הוי כאיסר ופי' לרחבו של איסר אכורה . ויש מי שאומר וכו' ה"ש מי שאומר אתרווייהו קאי רק שסובל ב' פירושים . קאי על מאי דסיים שאם ניטל הרצועה לארכו שהדין הוא לשער ברובא איסר והשתא דלא ידעינן כמה הוא רחבו של איסר על כן משערינ ברוב רוחב חלל הקנה כזה . דמסתמא כשחופה רוב חלל הקנה הוי נמי רוחב איסר . וזהו דקאי נמי על חלוקה ראשונה בניקב בהיקף כזה דצריך לשער כאיסר דרך עביו כשיכנס איסר כזה הנקב כזה . ועכשיו דלא ידעי' לשער כאיסר דרך עביו שהרי לא ידעי' כמה רוחב האיסר

באמצעיותו ע"כ משערי' ברוב רוחב חלל הקנה כזה . דכבר ידוע דכל דבר העגול רוחב החלל הוא חלק שלישי מן כל היקף העגול . ד"מ אס היקף העגול הו' ג"ר אמה הוי באמצע העגול רביע אמה רוחב . וע"כ אס נקדס סביב להיקף מעט יותר מחצי רביע אמה א"כ הוא רוב רוחב של החלל . ולכן נחמסר המחבר וכתב

לשון הסובל ב' הפירושים שסובל לפרשו על כל חלוקה וחלוקה . ולא אחר כלשון הגמ' מקלטו ומעיתו ע"פ

72 שאלות ותשובות נחלת טבעיה סימן סד סה

ע"פ הקנה אם חופה את רוב הקנה טריפה. ולכן אמר רוב רוחב חלל הקנה וק"ל. וע"ז אמר רמ"א דגם צוה יבא לידי קולא דנבזהמה גסה שחללה רחב הרבה. ואם ישער ברוחב חלל הקנה שהוא הרוב של חלק ג' מן עוגל הקנה יהיה יותר מחלק של עוגל האיבר דהיינו לרוחב האיבר. לכן פ' משום לא פלוג משערין בחלל הקנה של עוף. ולכן ירואק גם קושייתו דבאמת פשטיה דמלתא משמע שמשערין בכל קנה ידיה. ולפי שלפעמים יבא לידי קולא לכן בכ"מ ישער ברוחב חלל הקנה של עוף. ולפי כל דברי אלה א"ש ח"ש כאן הש"ע בסמוך סעיף ג' דכתב עליו הש"ך ל' המחבר מנומנס וכו' משמע דגיס חסרון נמי ס"ב היקפו קאי. גם לשון הטור מנומנס יותר שכתב ניקבה כביד היקפה נקבים דקיס וכו'. כתב עליהם שלשום מנומנס והיינו לפי מה שהבין הוא משום דקשיא ליה בל' המחבר והטור דאם ניקב בחסרון סביב להיקפו משערין כאיבר. והשאלה ליה דאם יחודך האיבר לרצועות הרי א"א אפי' בגסה שגבה שיהא בהיקפו כשיעור איבר בהתחלקו לרצועות. ולכן מפרש דברי הטור והש"ע דמייירי שגומד בהיקף קצת והחסרון הוא זה אחורי זה כזה 000 עד שבין הכל הוא כאיבר בהתחלקו לרצועות, וזה אינו רק שניקב בהיקפו כזה 0 ושיעורו שיכנס בו איבר דרך עוביו כדאמרו ולא כשיעור איבר לרחבו. וזוהו דקדו דברי הטור והש"ע:

ואל תשיבני על דברי חמ"ש בנמרא בעופא מאי ופי' אם נקדר בגרנת העוף בחסרון א"ר יצחק מקפלו ומניחו ע"פ הקנה אם חופה רוב הקנה טריפה. אמר רב פפא נפיה ופירש"י מעשה. ה' שאלת ומעשה נפה השיבוך שזורגין משער הסום והנקבים סמוכים זה לזה וכו' כיון כן אם הנקבים סמוכים זה לזה ומניחו ע"פ חלל הקנה עכ"ל רש"י. וא"כ ש"מ שצריך להיות חופה את רוב רוחב חלל הקנה חמש כנפה כמו שהייתי מפרש דלדרי הכ"ז לחלוקה

שנייה כזה. כמו שצירתי למעלה ולא כמו שצירתי צורה השנייה אליבא דהחלוקה ראשונה כזה. ואם יהיה זה הפירוש אמת אין זה כנפה. יש לי לומר דלפי זה ולפי מה שמפרש רב פפא כנפה ז"ל דקושיית המקשה היה בעופא מאי אם נקדר לארכו של קנה דצריך להיות רצועה גדולה כמו איבר לרחבו כשנחלק אותו לרצועות כמו שהוכחתי לעיל. ובעובא אפי' לארכו אינו כל כך אורך כמו אורך הא"י כשנחלק אותו לרצועות. וע"ז מפרש מקבלי ומניחו ע"פ הקנה. וכן מפרש הרא"ש קושייתו שהקשה לדברי הר"ף אף שהרא"ש חולק עליו. אבל אי נקדר להיקפו משערין נמי לרוחב חלל הקנה דהיינו הרוב מן שליש עוגל כמו שצירתי למעלה. אף שלפ"ז אין במשמע חירוצו של רב פפא דאמר מקפלו ומניחו וכו' מ"מ נשמע ממנו דכמו נקדר להיקפו משערין ברוחב חלל הקנה. ולכן חפס המחבר ל' מקפלו ומניחו וכו'. וגם לא לשון אם חופה את רוב הקנה וכו'.

שאלה סה

אמר שמואל הלוי יען כי דבר שביה ורגיל טובא שיהיה אחד נכנס לתוך משא ומתן של חבירו אם יש לו איזו משא ומתן אצל הנכרי המתין להציג לפניך מה דיט כדי שאיש על מקומו יבא לשלום:

פסק בסמ"ע סימן שפ"ו מעשה אירע שבתי עשה חתק עם ישראל על יין שרף ליקח ממנו כך וכך מדות י"ש כל מהד כך וכך ונגמר המקח בתיקן כדין התגדלן שמכין כך אל כך. אח"כ הלך אל ישראל אחר הדך בשכונתו של ישראל הראשון ורוצה לעשות עמו ג"כ מקח. ולא גילה שכבר דיבר עם ישראל הראשון. והיה כוונתו שאם יווייל לו ישראל השני שיקח ממנו ויניח הראשון. וישראל הראשון הרגיש בדבר שלכך הלך לבית ישראל השני. שלח אל ישראל זה ודיקש ממנו שלא ימכור לו יי"ש כי כבר עשה עמו מקח. ולא השגיח ישראל השני ע"ד ועשה מקח עם הכותי ולקח הכותי מידו הי"ש ומכאן זה לא קנה הכותי מישראל הראשון. נראה פשוט דאם אין ערמה בדבר לפי ראות הדיינין דאין עושין לישראל השני ע"ז מאחר שהכותי מעמנו בא ג' לוי ליקח ממנו יי"ש. דאף שהי' שמואל ליקח ממנו ויחיה של חבירו. דהיינו דוקא בכותי הרגיל להיות עסק עמו וישראל השני מהדר אחר הכותי שישראל הראשון עוסק עמו והשתדלה לעסיק עמו. ואף ששלה אליו יחידו הראשון ודיקש גמטו שלא יעשה עמו מקח לאו כל כתיביה לעשות היום בעצרו. וגם שם מסקינן דאם עבר ועשה דאין מוציאין מידו. וכ"ש וק"י צוה דאין כאן כל הצדדים הללו. ויש עוד טענה לישראל השני 'אמר מאחר שכבר עשה עמך מקח ובה ג"כ אלי מי יאמר שלא יקח גם ממך כשיעור המקח שעשה עמך מקח. וגדולה מזו כתב ר"י (בבאבא רמ"א ב"ח ס' שפ"ו) נל"א ח"כ רמב"ם כהלכות המעון

שאלות ותשובות נחלת שבעה סימן סה לו 73

נעוץ לכותי בדינית. וכל שמעון ואמר הילך בפחות ופרע לראובן אינו חייב לשלם לו כלום
 דלא כדרי היוקא אלף ספק גרמא דשמא לא יוכל להלוות מעותיו בדינית כן כתב מהר"ם.
 דמי למצטל כיכו של חבירו. ומיהו יש לקרותו רשע טפי מעני המהפך בחררה עכ"ל. הרי
 דלא קראו רשע אלף דוקא בתס לישראל השני ירד אחר הכותי אחר שלוח מן הראשון ואמר
 ליה קח מעות ממני ופרע להראשון. משא"כ בגזון זה שהכותי מעצמו בא אל השני והשני
 לא אחר דלא יקח מן הראשון ע"כ כל לשון הכמ"ע. מה שכתב הרב ז"ל אם אין ערמה בדבר
 לפי ראות הדיינין דאין עונשין לישראל השני. ר"ל כגון אם ע"י גרמחו בא אליו כגון שהישראל
 השני היה שולח אחר הכותי. דאז מאחר שכבר גמר המהפך היה נקרא רשע. ומ"ש דאין
 עונשין וכו' דמשמע אם היה ערמה בדבר היו עונשין לישראל השני היינו עונשו שהיו מכריזין
 עליו ב"ה שהוא רשע. וכ"כ הסמ"ע בס' שפ"ו ומהר"ם מינ' כי ק"ל. ואין זה דומה לנקטת
 בכובעין דלשקריה לגלמא דשמא לא איכפת ליה במה שמכריזין עליו מנאל נשאר הכותי בידו.
 אבל אין רגונו לומר דאם היה ערמה בדבר שע"י השתדלות הישראל השני קנה הכותי מישראל
 השני היו מענישין אותו ממון. דזה אינו דכדיא פסק רש"ל בתשובה סל"ו דאף במקום שנקרא
 רשע מ"מ אין מחייבין ב"ד אותו להחזיר. וכ"כ נמי הכמ"ע עצמו דאם עבר ועשה אין מוניאין
 מידו. ונ"ל טעמא בכ"ז דאם עדיין לא עשו המהפך רק המוכר רוצה בכך והלוקח רוצה בכך
 מותר לאחר לקנותה לכתחלה. ממוכר ישראל פשיטא מטעם שכתב הכמ"ע בשם המרדכי
 לתקנת המוכר ישראל. דא"כ יפסיד המוכר דמד שביא ישראל א' לקנותם ויפסוק עליו פחות
 משוו' יצטרך המוכר ליתן לו. אלא אפילו במוכר כותי. וכ"פ מהרי"ק שורש קס"א דאפילו
 בדבר שמחזיר לקנות וקדם ישראל אחר וקנה דאז רשע הוא. וטעמא נ"ל דא"כ אם יקנה אדם
 דבר מכותי ויהא נודע לבדיות שיש בו ריוח מה יקפו בני אדם אינם מהוגנים ויאלצו שכבר
 קדמוהו אל המוכר ומי יעיד על הדבר. ואף אם האמת כן מ"מ כמה פעמים ומעשים בכל
 יום שלא יתקו במהפך שאין המוכר רוצה למכור במה שירצה הלוקח. וע"כ נפרדים זה מזה.
 ולפעמים נשיבא א"כ לוקח אחר קונה הסחורה בלאותו מחק שהיה רוצה המוכר למכור תחלה
 כי יודע חיבך קונה לו הסחורה. או מסתפק בדיוח מועט ממה שהיה חפץ לישראל הראשון.
 ו' לפעמים אחר שראה כותי המוכר שלא רצה ליתן לו ישראל הראשון כמה שחפץ או מוכר
 לישראל השני בזה המקח שרצה הראשון. ולפעמים מויל לגבי השני עוד יותר. וא"כ אם
 יבא לישראל הראשון ויחטוף המקח מישראל השני לא שנקת חיי לכל בעלי משא ומתן. ועוד
 דאין להלוקח השני שום פשע וכו' מה הוה ליה לידע שכבר עמד ישראל ראשון במקח בזה
 הסחורה עם זה המוכר. ועוד מהתמא אחר שהלך ממנו ישראל ראשון ולא נקחו במקח
 ודאי יאזיש מייאש ומחשב ממנה ויקנה אותה לוקח אחר ולכן מותר לכתחלה. משא"כ אם
 כבר פסקו הדמים ביניהם ואין מחובר רק הקנין כבר במקד הישראל הראשון עליו וכבר זכה
 בו. ולכן היו ישראל השני רשע משום שזרד לחייו. משא"כ אם אין המניעה מן המוכר רק
 שהיהודי לא גמר המקח מפני שלא נשאר מיהודי אחר שיסיג נכסו ורצה לזהות לכותי.
 אע"כ שאל גמר המקח לגמרי היו כאילו בא לידו ועיין במ"ב סימן כ"ה. ומהו הטעם נ"ל
 דנקרא רשע. דליתא בגמרא דקידושין הקורא לחבירו רשע יורד עמו עד לחייו וא"כ זה שירד
 לחייו הוא עצמו רשע מ. וזה כנגד מדה כהר אבאר בכמוך אי"ה. אבל אין ב"ד מחייבין
 להחזיר לישראל הראשון כמ"ש בשם רש"ל הנ"ל. וטעמא נ"ל משום דלא עבד ליה סיוק
 בנמיניה דישראל הראשון. רק מנע ממנו הדיוח. ומניעת הדיוח לא חשיב אפילו גרמא
 גמריה. וכ"ש דלא היו לינא גמרתי. ולכן אין מחייבין אותו להחזיר. וכן פסק מהר"ם פאדוה
 סימן ס"ב דמניעת הדיוח לא חשיב אפילו לגרמא ועיין בא"ח סימן תקל"ט ובי"ד סימן ש"פ
 דלא חקרי גרמא אלף א"כ מיקח ממון חבירו שהיה בידו. והשתא אחי שמיר דלא פסק רבינו
 ירוחם על שמעון שהיה לכותי לכותי ואמר בכירוש שהכותי יחזיר המעות לראובן ולא פסק
 עליו רק דין רשע. אע"פ שזה המעשה הוא יותר מעשה רע מעני המהפך בחררה וכל אחר
 ונטלה שעדיין לא זכה בה הכל הכא כבר זכה ראובן במשכון. מ"מ לא היו רק רשע משום
 דלא הוה בממון ראובן כלום רק בדיוח ומניעת הדיוח אפילו גרמא לא הוה. ולכן דקדק
 רבינו ירוחם וכתב דיש לקרותו רשע טפי מעני המהפך בחררה משום דאין כבר זכה בו
 ראובן. אע"פ כן אין לחייבו יותר מטעם שכתבתי. ולפי זה הא דכתב הסמ"ע על דברי
 רמ"א בסימן שפ"ו שהדין דברי ר"ו אלו כתב עליו הרמ"ע וז"ל וכן דבריו רבינו ירוחם
 משמע דאפילו אחר ליה שמעון להכותי להחזיר לראובן מעותיו דאפי"ה פטור מדינא עכ"ל.
 ולדידי אין זה ברואה כל כך. דעיקר הפטור משום דלא הוה בממון ראובן כלל רק מניעת
 הדיוח. אבל אי גמר ישראל המקח עם הכותי ונתן מקנת דג"ס על המקח בזה נ"ל דאפילו

הב"ד מחייבין לישראל השני להחזיר לישראל הראשון. משום ישראל הראשון יוכל לבא ליד היוק ממון שלו. ולפעמים אין להחזיר מה שנתן ישראל על המקח שכבר אכלו הכותי. ועוד יוכל לבא ליד הפסד כל המקח מאחר שנתן דמים על המקח קנה ממנהג התגררים מדין ביעומתא והיו אחריות המקח על הלוקח. וא"כ ישראל השני שקנאו מחייבים אותו ב"ד להחזיר משום שהוא ממש ממונו של ישראל הראשון שיוכל לבא ליד היוק כל הקרן שלו. ולכן דקדק רמ"א ובכז בסיומן ר"ז שכבר פסקו הדמים ביניהם ואין מחוסרין אלא הקנין. ולא אמר רבותא יותר דאפילו אם גם הקנין אינו חסר רק המשיכה לביתו כגון שנתן מעות על-המקח אפ"ה אינו נקרא אלא רשע כמ"ש רי"ז דיש לקרותו רשע עמי מעני המהפך בהררה. אלא ודאי דבזה מחוייב להחזיר המקח לבעליו. ואף שלפעמים אין לישראל הראשון הפסד הקרן. מ"מ לפעמים יוכל לבא ליד הפסד. ואפ"ם שנגדו של רביו ירוחם הג"ל בענין המשכון ג"כ כבר נתן המעות לכותי ואף על פי כן לא חייבו להחזיר לישראל השני. ולא כספ עליו רק דין רשע. היינו טעמא משום דהתם לא יוכל ישראל הראשון לבא ליד הפסד הקרן. דאם לא יחזיר לו מעותיו לא יקו לו משכונו. וגם לישראל השני לא הניח לו רמאותו וק"ל. ומה שלא פסק הכת"ע לנדון ידידה לענין ה"ש דין רשע. הא כתב טעמא. חדא דהכותי מעצמו בא אליו. ועוד דאפשר דהכותי יקנה כאן וכאן. אך ל"פ לפי מ"ש הטור והש"ע ב"ד סי' ש"ך לענין בכור דלדריך כסף ומשיכה ובחד לא קיי מספיקא משום דמספקא לן אי בר"ת או כרש"י ולכן מצריך שניהם. וא"כ נימא גם כאן מאחר שלא קנה ישראל מכותי רק בכסף לא סמכא דעתיה לישראל וכל הקודם זכר. אלא שנקרא רשע כמו לענין קרקע בה"מ סי' קצ"ד. אמנם כי דייקא שפיר ל"ק מירי דדוקא לענין הפקעת בכור שהוא בכרת גם בזמן הזה כדאיתא בת"ה לכן מצריך דוקא שניהם. ובכסף לבד או במשיכה לבד אינו מפיקעו מקדושתו. וכן הוכיח מהר"ם מינץ ב"מ סי' ו"א ופ"ב דאין למדין איסורא מממונא. וכן האכתיח בתשובה דלעיל לענין בכור דאל"כ למח מצריך מהר"ם כסף ומשיכה לגמל ידו רש"י ור"ת. יקנו כל דור ודור לפי מנהגן כפי מנהג התגרים בנתינת המעות או בכבאח כף זה לזה או ביעומתא. אלא ודאי דאין למדין איסורא מממונא. וכן דייק ל' הרמב"ם הביאו הטור בה"מ סימן קצ"ד שכל דיני המלך בממון על פיהם דין. ואם כן מעתה מאחר שמנהג התגרים הכותים וישראלים שקונין במשא ומתן זה עם זה ע"י נתינת קצת מעות. ודאי דין ע"פ זה. ועוד דכתב רמ"א בה"מ סימן קצ"ד אפילו קנה קרקע מן הכותי אם התנה לוקח שיקנה בכסף לחוד קני. וא"כ ה"ה ומכ"ש במכילתא מאחר שכללנו לקנות כך דהוי כאלו התנו לקנות בכסף לחוד. מכל הלין מוכח דאם נתן מעות על המקח שמחוייב לישראל השני להעמיד המקח ביד ישראל הראשון. חדא ולפעמים יוכל לבא ליד הפסד הקרן שלא יחזיר לו מעותיו שנתן על המקח. ועוד משום דקם ליה באחריות ברשות הלוקח והיו הכל ממונו של ישראל הראשון וא"כ ישראל השני שקנאו מן הכותי מאבד ממון חבירו ומפסידו בידים וחייב להחזירו מדעתא דגרמי. ואם טען ישראל השני שלא ידע שהראשון נתן מעות המקח ג"ל דנשבע על כך כמו שאר דררא דממונא ונפטר ואין צריך להחזיר. וזה כלל גדול בדיני מעותות ואין בו נפתל ועיקש, ל"ל פשוט ובכור נאם הצעיר שמואל הלוי :

שאלה סו

גרבינן בקידושין פ"ק הקורא לחבירו עבד יהא בנידוי. ממור סופג את הארבעים. רשע יורד עמו לחייו. ובכז עליו רש"ל בתשובה סי' כ"ח ברייתא זו הביאו כל המחברים לפסק הלכה. ומ"י הקוים דהיינו מדה כנגד מדה כלומר הוא קרא להבירו עבד שהוא בכלל ארור כנען. לכך משמתין אותו דהיינו קללה כדאמרינן ארור בו נידוי וכו'. והקורא לחבירו ממור דחוקי ליה בלא יבא ואכור בבת ישראל ורונה להביאו לכלל מלקות. לכן הוא סופג את הארבעים כדן עובר בלאו. ועל רשע יורד עמו לחייו לא פירשו מירי. אכן בליקוטים מנאחתי לפי שזא לקפה מחייתו ולהכסיד פרנסתו דכתב כי ימוך אחיך והחזוקה בו פרט לרשע שאינו אחיך לפיכך יורד עמו לחייו. וא"כ מאחר שהכל תלוי במדה כנגד מדה א"כ כל הוצאות ש"ר שמוציא על חבירו שהוא עובר בלאו הוא בכלל מלקות. כגון שקורא אותו גנב או גולן וכו' וכן הביא מהרש"ל בסיומן ק"א. ותימא לי שלא הביא הגאון ז"ל פירש"י בקידושין פרק האומר בעובדא דרב גידל בעני המהפך בהררה וכו' א"ל נקרא רשע ופירש"י שירד לחיי חבירו עכ"ל הרי לך דג. ג' לחבירו רשע ש"מ שחשוד אותו שירד לחיי חבירו ולכן קראו רשע

שאלות ותשובות נחת סימן סו לה 75

רש"י מודדין לו במדה כנגד מדה יורד עמו לחייו. כנ"ל. ובפרק איזה נשך דף ע"א פירש"י יורד עמו לחייו רגילו להתקוטט עמו כאילו הכהו וכאילו בא להרגו. ואני שמעתי רשאי לירד לתוך אומותיו של חבירו למטע חזונותיו של חבירו וקשה בעיני שיתירו חכמים לישראל להנמס ולגמול רעה. ויצד לאחרים בכחכות עד י"ב שנה לייגלגל אדם עם בנו מכאן ואילך יורד עמו לחייו ומאי יורד לחייו איכא ה' לייסרו לכופו לתורה קאמר עכ"ל. ותימא לי דהא רש"י גופיה פירש בפרק נערה לרדותו ברטועה ונחוסר לחם ומה שתמה רש"י לפי מה שכתבתי כאן ניהא וק"ל. ומ"ש הרב בשם ליקוטים הוא תירוץ מספיק אהבה עובדא גופיה למח אחר ר' אבא על עני המהפך בחררה ובא אחר ונטלה שנקרא רשע. ולפי הליקוטים אחי שפיר למח נקרא רשע. ומ"ש הרב שכן מצא בליקוטים הוא נימוקי מהר"ם מריזבורג. ואע"פ דהוצאת ש"ר הוי בכלל ביישו בדברים. וכתב בת"ה ובפסקיו הביאו רמ"א בח"מ סימן ת"כ דמוציא ש"ר הוי בכלל ביישו בדברים. וז"ל דמדינא פטור הן למגדר מילהא משום קנס שלא להרגינן בכך. גם מהר"ש מודה דחייב. וכ"כ רמ"א בתשובה דש"ס סימן ת"ה בפירוש. וכ"כ רש"ל בתשובה ה'. וכתב רש"ל דהוצאת ש"ר מתוך מריבה הקילו עליו לפדותו במחנן ע"ד כי יחס לכבו. אבל בהוצאת ש"ר שלא מתוך מריבה כדי לפגום באדם כשר אין מניחין אותו לפדותו. וז"ל נמי דה"ט דאע"פ דביישו בדברים פטור. מ"מ הכל לפי הדין. דאם היה אותו ביוש אחת היה אותו המבייש חייב על מה שעבר על דין התורה זה הוא חייב עכשיו המבייש משום מדה במדה או לפדותו במחנן. וא"כ גם במבייש בדברים חייב מדינא משום מדה כנגד מדה ד"מ שקראו אוכל טרפות היה חייב מלקות דאורייתא. וכן משום מדה במדה המביישו הוא חייב מלקות. וכתב עוד רש"ל שכתבו רוב האחרונים שיש קבלה בידם לפדות המלקות הכאים מתוך מריבה בשמונה זהובים רייניש. וכן כתב מהר"ם מלובלין סימן ת"ז. ואח"כ הסכים רש"ל לדעת הגאון מהר"ם יצחק גלאש בעד כל מכה זהוב אחד. ולעצ"פ שאין לקבוע מנהג ע"ז כי העשיר לפי עישרו הכל לפי מה שהוא אדם והעני לפי עניו, כנ"ל. הצעיר שמואל סג"ל :

שאלה סו

בללא דלפעמים אחרים האוי ידע והאוי לא ידע נשבע האוי ידע בסיומ ז"א ס"ג. ולפעמים אחרים הוי ליה מחויב שבעה ואינו יכול לישבע ומשלים בסיומ ע"ה. ובסי' שפ"ה סעיף ח'. ולפעמים אחרים נשבע שאינו יודע ונפטר לפיכך בסיומ ע"ה ס"ט. והיינו ראובן נתבע לשמעון בן' וזו וזו חמשים וזו הודה ובאיך חמשים וזו אמר איני יודע. אז אחרים הוי ליה מחויב שבעה ואיל"מ. כי אילו לא אמר איני יודע והיה כפר באיך הוי מחויב שבעה מן התורה דמודה מקצת הוא והשתא שאמר איני יודע נמי מחויב שבעה ואינו יכול לישבע ולפיכך משלים. אבל אי נתבע המלוה בן' וזו ואמר איני יודע בכל אז אחרים נשבע היתם ופטור דאילו לא אמר איני יודע רק היה כופר בכל לא היה מחויב שבעה מן התורה גם עכשיו שאמר איני יודע בכל אינו מחויב שבעה מן התורה ולכן לא אחרים מתוך שאל"מ. וכן הוא בסי' ע"ה סעיף י"ד בהדיא וכן הוא בתוס' בכ"מ דף ג' ע"ב דבשבעה דרבנן לא אחרים מתוך שאל"מ. ובכחכות דף י"ה ד"ה הכותב. וע"פ בכ"מ פ"ה משנה ב'. ומה"ט גם מי שנתחייב שבעה דרבנן והוא חשוד לא אחרים שכנגדו נשבע ויטל דהא מן התורה כופר בכל פטור. ועיון בח"מ סימן פ"ז מזה ובמהר"ם מ"ן סימן ז"ג. ולא אחרים בזה ידע והאוי לא ידע נשבע האוי ידע ויהיה התובע נשבע וטל. מאחר שהנתבע באמת אינו יודע ויטל להיות שטרוד בעסקיו ואינו יודע אם הלוי מן אותו התובע כח"ש לענין ב"ה וטעמים בסיומ ז"א ב"ה טרוד בפועליו ויכול להיות שח"ה טרוד בעסקיו ולכן כאשר רואה התובע שהוא טרוד בעסקיו נתבע ממנו אבל אינו חייב לו. ולכן לא אחרים נשבע האוי ידע דיש לחוש שח"ה ינבע לשקר. אבל אם על כל פנים הנתבע מודה שהוא חייב לתובע רק שאין הנתבע יודע כמה חייב לו כגון שהוציא הוצאות נשכילו ברשותו אבל אין הנתבע יודע כמה הוציא אז אחרים נשבע האוי ידע מאחר שעכ"פ גם הנתבע מודה שהוא חייב לו. וכן הוא נמי בסי' מחנן ואינו יודע כמה חסרו. וז"ל טעמא דלכאורה הוא תמיה כמה שהנתבע יוכל לפטור עצמו אם הנתבע נשבע שאינו יודע בכל והתובע יודע וברי ושחא ברי עדיף. וגמי דברי של התובע אינו ברי טוב משום שהנתבע אינו יכול להכחישו כדאיתא בתוספות פרק המניח בהלכה דשורף הרב והלה אומר איני יודע. מזה דאין זה ברי גרוע כמו התם דידע התובע בודאי שלא ידע הנתבע מאחר שלא היה אלל הכניחה. אבל

אכל הכא אין התובע יודע בודאי שהתבע אינו יודע כי יוכל לטעון פרעתי. ועוד נהי דהנרי גרוע מ"מ למה יפטר הנתבע ב"מ יודע. ת"ל דאפשר דה"ק החוב אינו יודע לי כי לא ידעתי משום חוב כי לא לויתי משולם או השמיעתי הייתי חייב לך ופרעתי. ולכן אינו יודע מ"מ באת לידו החוב שאתה אומר. ועיין בשו"ת מהר"י כ"ץ מהקדמה ס"ו. שכתב בן בפירוש. ומ"ש בסיומן ע"ה סעיף ט' מנה לי בידך שהלויתך וכו' וכלה אומר יודע אני שהלויתני או שהפקדת אצלי ואינו יודע אם החזרתי לך אם לא דחייב לשלם לז"ע ואפינו מחוייב שבושה לא הוי. שאני ההם דמורה שכת"פ חייב לו ומורה בעיקר ההלוואה אלא שאינו יודע אם החזיר. ולכן חייב לשלם ואין התובע צריך ליש"ע שלא פרע לו הנתבע רק מחזיר כחם. משא"כ גבי מנה לי בידך והלה אומר אינו יודע שחזר יודע כלל בעיקר ההלוואה שחזר בלחמ אינו חייב לו כלל לכן נשבע שאינו יודע ומטעם שכתבתי. אבל צ"ע דכרימ"ע ע"ה סעיף י"ב פס"ק מנה לי בידך שהלויתך וכו' או שאמר הנתבע אינו יודע כח פרעתיך הוי ליה מחוייב שבושה וכו'. וקשיא דבשלמא גבי חלוקה ראשונה שאמר אינו יודע אם הלויתני ועד אחד מעיד שהלווה או אם נה אמר אינו יודע הוי מחוייב שבושה מן התורה להכחיש בעד ולכן השתא שאמר אינו יודע הוי ליה מחוייב שבושה. משא"כ בהלוואה שנייה דגם הנתבע מורה בעיקר ההלוואה רק הינו יודע אם פרע. למה לא יהא חייב בהחלט בלא שבושה בדלעיל סעיף ט' וצ"ע. והא דבמשור נשבע וטעם בסיומן צ"ב ולא אמרינן מתוך שאינו יודע היינו משום תקנתא דמשור. ועיין בתוספות פרק כל הנשבעין דף מ"ו ע"ב וישמע חכם ויוביץ לקח. נאם הנעיר שמואל סג"ל :

שאלה סח

העתקתי מתשובת הגאון מהר"ם מלובלין בכל שמחכו בככין ש"ב ונתנו אותו לתבטיל של חלב ויש תבטיל ששים נגד כל הבצל אך שהבצל לא נמחה לגמרי נמצא שהבצל בלוע מכשר בחלב :

תשובה דע אהה שאנו קי"ל שאין מצריכין ס' נגד כל הבצל כי אם נגד מקום הסכין שנעשה בבצל שהרי הבצל לא נעשית נבילה וחתיכה דאויסורא דהא קודם שנמחה אותה לתוך החלב היה כולו היתר. ולכך אין אנו צריכין לשער כי אם נגד טעם הכשר הבלוע בבצל. ואין אנו יודעין כמה הוא ולכך אנו משערין נגד מקום הסכין שהרי לי אפשר שהיה הטעם יותר מאותה חתיכה של סכין שנוע בבצל כשמחכה. אך כשהסכין גדול וחתך ככולו והבצל היה קטנה אז אנו משערין נגד הבצל. דהא עכ"פ הטעם שנכנס מהסכין תוך הבצל אי אפשר להיות יותר מהבצל אף שהסכין גדול מאד. כוף דבר כשהחתך בבצל בסכין ש"ב שהוא היתר לא שייך לומר שהבצל נעשה נבילה וחתיכה דאויסורא. ולכך אם יש בקדירה של חלב ששים לנטול טעם הכשר הבלוע בבצל אז אף הבצל מותר. אף על פי שלא נמחה ונחתך וא"כ להפרישה. אבל אם החכו הבצל בככין של א"י אז כדי נטילה מהבצל דהיינו כעובי אצבע נעשית נבילה וחתיכה דאויסורא. ואם התכה דק דק אז כל הבצל נעשית נבילה. ואם נתנה אחר כך לתוך קדירה של היתר אז צריך ששים נגד כל הבצל. ואם יש ששים התבטיל הוא מותר אבל הבצלים צריך להפרישן מתוך התבטיל על ידי סינון או ענין אחר במה שאפשר מש"ס דקיימא לן אפשר לכוטטו אכור. וזהו דגר פשוט מנאר בטור יורה דעה סימן צ"ו ובסמ"ג סימן קמ"א ובא"ה סימן ל"ח וביתר פוסקים עכ"ל הגאון מהר"ם מלובלין סימן כ"ח. וה"ה אם חתכן בככין של גשר וחתכן דק דק צריך ששים נגד כל הבצל אבל אין צריך להסירה. והא דבצל יהי טעמא אפילו כשהוא שלם היינו אם נתנוהו חי לתוך המחכל. הבצל אם בשלוה תחלה לבדה ואחר כך נתנוהו לתוך המחכל לא יבא טעמא ונטל חריטתה מינה. משנה ריש פ"י דתרומות :

שאלה סט

ב"חם ששט ומצא טענת מהגררת על הסכין מה דיון :
תשובה מי יתן ואדע להכריע בין הגדולים כי כמעט מחולקים בסברות פסוקות. דמ"ש הש"ס ע"ה הגאון היה נמצא על הככין אבל לז' היה דנוק על הככין כדאימא בבהמות כר"ן דמהר"א כ"ץ שאל אם היה דנוק על הככין. וג"ל דר"ל אם הענעת דנוק על הככין בין ב' /

שאלות ותשובות נחרת שבועה סימן סט לט 77

ב' כדי הסכין שחך בחמץ הגרגרת והסכין דבוק בו . ואז בודאי נעקר הטבעת וטרפה . ומה שלא נפל על הארץ הוא מפני שבדוק ב' כדי הסכין . אבל אם מונח ב' אחד על הסכין כולל לומר שנשחט ע"י גלגול הגרגרת . ולכן אם היה מונח על הסכין ולא היה דבוק בין ב' כדי הסכין גם הר"א כ"ץ היה מכשיר . וגם הב"י בש"ע הכשיר כה"ג . גם מהר"ם מלובלין שהיה מן המתירין אך אחר שהראו לו מה שכתב רמ"א גם ע"פ מהנה השוחטים שנהגו להעריף כתב שמתל דעתו . ומה שכתב רמ"א ויש מטרפין בזה וכן עיקר שחיתות ישנים בשם מהר"א כ"ץ גם ע"פ גיסו מהר"י כ"ץ וכו' איברא דגם מהר"י כ"ץ מקראקא סימן מ"ו הבין כך כמו שכתב רמ"א ג' כ"ל כאלו דלא הוא מונח על צד אחד של סכין נקרא דבוק על הסכין . ולי נראה כמו שכתבתי ולא מיקרי דבוק רק אם חתך בחמץ הגרגרת והסכין תחוב בין הגרגרת דהיינו הגרגרת תחוב בין ב' כדי הסכין אז ודאי טרפה . כי ע"י שהגרגרת הוא קשה והקנה שבין הטבעות הוא רך אז נעקר הקנה קודם לחתיכת הגרגרת ובודאי נעקר . ולכן אם הוא דבוק בין ב' כדי הסכין הוא טרפה . כן כ"ל פי"א ה"א דבוק . ולענין זה סברא נכונה . ואף עפ"י דבנפל על הארץ נמי אפשר לומר דנעשה ע"י גלגול הגרגרת . מ"מ הרי יש ריעותא לפנינו שיש גם סברא שע"י דחיקת הסכין על הטבעת או ע"י חשיכת הקנה זה לכאן וזה לכאן נעקר הטבעת והקץ והיו הסך דלורייטא . משא"כ אם נמצא על צד אחד מן הסכין ב' אחד . והנה מורי בטורי וזה פסק להחיר במעשה שאל לידו שהיה הטבעת בין ב' כדי הסכין . היט דשם היתה הטבעת חתוכה עכ"פ הרוב ואפשר כולו כדמשמע מלשון . אבל הא דמהר"א כ"ץ אחר אם הוא דבוק (ר"ל בין ב' כדי הסכין כמו שפירשתי) היינו שחכך הסכין בהרצף ולא נחתך רק מעט בטבעת . אבל זה שכתב הרב משאת בנימין להחיר בנפל על הארץ . ונראה מדבריו דיותר פשוט להחיר בנפל על הארץ מעל הסכין . וגם על הסכין היה ריחוק . ואי לא דהחמיר רמ"א וכתב הב"י דלא לזכ"ף עלה . ולדעתי ולדעת מהר"א אם על הסכין שרפה . וכ"ש אם דבוק בסכין . וכ"ש באם נפל על הארץ . ומ"ש מורי בטורי ודכ"ל זה הכ"י ואגור שמתיריים בכל גוונא . ארון לפנינו מן הצד דנראה דאין מכשירין בכל גוונא רק באם נמצא על הסכין ולא כשהוא דבוק בין ב' כדי הסכין וכ"ש בנמצא על הארץ . ורמ"א הבין במהר"א כ"ץ כמו שבין מהר"י כ"ץ שמהר"א כ"ץ אבר בנמצא על הסכין ולכן החמיר רמ"א בנמצא על הסכין . ולדעתי פשוט שאין כך כוונת מהר"א כ"ץ . ומ"ש רמ"א בשם גיסו מהר"י כ"ץ שאמר שכן נהגין מהר"מ יפה . וקשיא לי דמהו אין ראייה שהרי סיים מהר"י כ"ץ בימן מ"ו דלא ידע איכות המעשה ומהוואו ואפשר שהיה הטבעת דבוק ומשום הכי הוה טריף . גם לבני מהר"ם ב"ר מורי אם נמצא ב' כדי הטבעת על ב' כדי הסכין דכשר . וסברתו נכונה דלא אפשר שאל ע"י דחיתת הסכין מאחר שנחתכה הטבעת וכו' . ונ"ל עוד ראייה לדבריו דדמיא לשמוטה ושחוטת דאי אפשר לשמוטה שחוטת שחוטת . אך קשיא איך אפשר שהיה נעקר מ' צדדים אחר השחיטה . וגם ע"י גלגול אי אפשר . ולכן כ"ל בדיון זה העיקר למראה עיניו של דיון לשפוט . ואין לכוון מן הכתם על היתר מורי ז"ל אם לא שנראה בחוש שנשחט כמעט כולו קודם שנעקר מ' הצדדים כמו שמשמע מלשון מורי ז"ל . אבל אם לא נראה בחוש שנשחט מסתמא נעקר קודם שחית . וזהו שאל מהר"א כ"ץ אם היה דבוק בסכין . גם על הרב משאת בנימין כ"ל דאין לסמוך להחיר בנפל על הארץ אע"פ שעמד על סברתו נגד מהר"י כ"ץ . וע"כ אם יש להכשיר א' ולהטריף א' יש להכשיר בנמצא על הסכין ולהטריף בדבוק כנראה מדעת מהר"א כ"ץ . ובנפל לארץ טריפה כדעת מהר"י כ"ץ . ובדבוק בין שני כדי הסכין יש לשפוט למראה עיניו אם היה דבוק בסכין מ' צדדים ונעקר קודם שנשחט . או אם היה כגדון שכתב מורי ז"ל שהיה נשחט . אבל מה אעשה שרמ"א החמיר בנמצא על הסכין . גם מהר"ם מלובלין היה מנצל דעתו נגדו מן היתר דיתחא מאי אית לי למיעבד . אבל מ"מ כ"ל פשוט דלא היה הטבעת שלם רק מקצת טבעת מונח על צד א' של סכין . בזה כ"ל דגם רמ"א מודה דכשר בדבואי ע"י גלגול הגרגרת נעשה . שוב לאחר ימים רבים חזרתי ועיינתי בדיון זה ובמקומי אני עומד דאם הסכין דבוק בין הגרגרת דהיינו שהטבעת דבוק וחתוך בחמץ דבוק בין ב' כדי הסכין קודם שנשחט הרוב מן הטבעת בודאי נעקר הקנה מ' צד הטבעת . כי ע"י שהטבעת הוא קשה ודחף בזה לחתוך הטבעת ע"י כן נעקר הקנה מ' צדדיו מפני שהקנה רך ונשאר הטבעת דבוק בין ב' כדי הסכין . ובאם נשחט כמעט כולו אפשר לסמוך אסברת מורי ז"ל . ואם נמצא טבעת שלם על הסכין לדעתי הוא כשר אך שרמ"א מחמיר . ואם אינו טבעת שלם ומונח על הסכין כ"ל דגם רמ"א מודה שנעשה ע"י גלגול הגרגרת . ובנפל על הארץ טרפה כדעת מהר"י כ"ץ משום דיש פניר כאן ולכאן . לאפשר לומר שקפץ מפני דחיקת הסכין ואפשר לומר שאל ע"י הגרגרת וספיקא דלורייטא לחומרא . הנלע"ד כתבתי :

בשאלתי מן הרב מהר"ר וואלף י"ץ אב"ד חמדינת ווירצבורג וז"ל ואל יודיעני דעתו בדבר
ע"ד אותן סוהרי הבהמות שמתים הבהמות לקצב כותי והוא נותר אותן במקום של
כותי ומקבל חמנו הדמים לפי ערך המשקל. וגם יש שמוכרין ע"י הקצב הג"ל לשאר כותים
והקצב מקבל שבר מן הישראל עכ"ל :

דבר משאת בנימין סימן כ"ה מתיר לנחור התיישים בשביל שלא יתקלקלו העורות . והביא ראיה מהא דתניא בפרק השוחט . השוחט ואריך לדם חייב לכבות כיצד הוא עושה (פירוש שלא יתקלקל הדם) או נחורו או עיקרו . ש"מ צריך לדם ללכת כדאיחא התם בגמרא שרי לנחור ה"כ שרי לנחור לצורך העורות . וזהו שם הראיה של מי שכתב להחיר מטעם דשרי רבי לר' חייא לנחור עופא בשביל ואיניכא דנפלו ליה בכיתנא דר' חייא בפרק כיסוי הדם ע"פ . וכן הגאון מהר"ר אברהם שדא ביה נרנא כח"ס שם בגמ' והקשה דעד כאן לא שחטק הבא מדברי ומביריחא דהשוחט דשרי לנחור אלא להשיך דנכר לכלבים . אבל למחור אח"כ הכשר נכוחו ודאי אסור משום דמכוין מלאכתו בדבר האסור והביא ראיה מהא דשנועות . וקאשיא נכונה היא ושעמה מחבדר דעד כאן לא תיר רבי לנחור אלא לדמא לצורך ואיניכא דנפלו בכיתנא . ובביריחא דהשוחט ואריך לדם לל"א אבל לא למחור הכשר . וסיים וכתב שם הגאון מהר"ר א"ל אך לבסוף ידיו כתב לו לעצמו וז"ל תשובה זו צריך לימוד במה שהשיב בני מהר"ר אברהם . ויהי עד כה ועד כה . והשמים התקדורו בעצים . וארון אלקים נלקח . ומתאבד שלא יכלה המלכים וימלאו עמם באין גדול ויקעשו הלכה לדורות להחיר . ע"כ בכתביו דברי אברהם עכ"ל . אבל לאחר העיון לדברי רבינו שרירא וקיימין דמותר לנחור התיישים מטעמו וראייתו . ומה שהקשה בנו מהר"ר א"ל דאין משם ראיה דהתם היו משליכין הכשר לכלבים משא"כ כאן מוכרין הכשר לנכרים והיו מכוין מלאכתו בדבר האסור . זה אינו . כי אע"פ שחורים התיישים ומכוין הכשר . הנחירה לא אהני להכשר ולא חדי דכלאו הכי (הכשר במקום שהיה שם השאלה דהיינו במדינת פולין ורוסיא שקונים הכשר על הרוב הכי יהודים) היהודים שוכרים הכשר במחולין . ואדרבא אי היו שוחטין התיישים היה להם קונים הרבה נימוחם וערלים . אבל עכשיו שחורים ריבין למחור הכשר בזול לא"י לזר . ולבסוף אז אין צריך שום ראיה כי כשרא פשוטה היא . מ"מ לרוחא דמילתא אביא ראיה מחמתניתן ריש פ"ה דתרומות ימכרו לכהנים בדמי תרומה . ופי' הרע"ב שדמיה פחותים לפי שאין לה אוכלים מרובים וכו' . וכן מובאר כמה פעמים במסכת דמאי ותרומות . וה"כ ע"י הנחירה אין לה אוכלים מרובים ואריך ליתן בזול . והיו קרובים יותר לפסד מלשכר על ידי הנחירה . נמצא שאינו משתכר כלום בדבר האסור . ואין זה מכוין מלאכתו בדבר האסור . והנחירה לא אהני ולא חדי להכשר . ואדרבא חרע גביה . ואי משום הערות המשושנים ע"י הנחירה . זה אינו אסור לגמרי . כי ר' אינו אסור רק מה שעומד לאכילה כדאיחא בירושלמי הביאוי הר"ש והרע"ב . והרי חמור למלאכתו הוא גדל . והרי גהל למלאכתו הוא גדל . וא"כ הני עורות נמי למלאכתן הן עבדין לעבד אותן ואינו דבר אכילה שרי לנחור אותן . גם מורי בעל סו"ו תיר נחירת התיישים דהניא ג"כ ראיות ה"ל . ומכירת הכשר תיר מטעם האיל והתחיל בהחיר היו אח"כ כאילו נדחתו לו נכלות וטרפות בתוך ביתו . וראיה ברורה עוד לדברי חמ"ס הר"ש שם בפ' המשנה וז"ל ולא אהרינן לעשות בהן סחורה אלא בדבר העומד לאכילה . וייתי בירושלמי ר' הושעא נסיב ויהיב בדין מוריים . ר' אבין נסיב ויהיב כדאלה תליתית דין דברים שם כדאיסור מדרבנן כדקאן בפ' אין מועדין . והקשה הר"ש שם ואע"ג דמוריים תני להו התם ובי איסור הגאה משום דרמו ביה חמרא . ותירץ שחא לא היה נמכר יותר בעבור היין ולא חשיב נהנה מן היין במשא ומתן ידיה אבל בשאר הגאה אסור כגון להרויח בו עכ"ל . וא"כ מובאר מאליו דהיכא שאינו נהנה מן האיכוור דשרי . וה"כ לענין מכירת הכשר ודאי אינו נהנה מן הנחירה . שכן היה מוזדק בשר שחוטא כמו בשר נחירה . ואפשר יותר בטוב . כי בשר שחוטא חריפא וצינא וחריפא תרעבי ע"י ישראל וכותים . משא"כ בשר נחירה כמו שיבארתי . וזה כ"ל נכון מאד . נמצא פסק על הרב משאת בנימין שרר וקיים . ורואיני

שאלות ותשובות נהלת סימן ע עא 79

בנ"ח בנ"ח סימן תקנ"א שכתב וז"ל ומי שיש לו תישיס שומן הגיע לשומן ולמכור העורפ
מח"ח אז ואיך ורובק ליתן לקצב כותי לנחורו . נראה דכיון דישראל אסור לנחורו וכדתינש
עיקר שיש בה עריפת אסור ושאלו בה עריפת מותר . ופירש"י בפ"ק דע"ז עיקר שיש בה עריפת
שבהמה נטרפת בו אסור לעשותו . ואע"פ שאין כופו ליהנות ממנו אסור לגרום לבהמה
עריפות בידים עכ"ל . וכל שאסור לישראל עצמו אסור לומר לכותי לעשותו בשלו . וכ"ש הכא
דסופו ליהנות ממנו . ואע"פ שהתוספות הקשו על פירש"י והתירו לגרום להם עריפות יש לש
לתפוס כרש"י לחומרא . ואף כ"י התוספות כיון שבהמה אסור לעשות סחורה בגבלות וטרפות
במחור כ"י סימן קי"ו עכ"ל בהריכות . הניח לו מקומו ושעתו שרצו ב"ח איירי מר"ם אז
עד ט"ז שמנעיין ככין של שחיטת . ולכן רובה ליתן לכותי לנחור . אבל אין עיקר הנחירה
משום שלא יתקלקלו העורות נשם ולא מקפיד על קלקול העורות רק שזמן העורות למכור
באותו זמן ואסור לשומן משום ט"ז . קמ"ל דאין לנחור אותן ישראל בעצמו ואף לא ע"י כותי
דמ"ח הוא מכון גם למכירת הבשר קמ"ל הב"ח דאף למי התוספות לאסור כיון שבהמה
אסור לעשות סחורה בגבלות וטרפות . דהא הנהירה כהן לא יועיל למכירת העורות לבד רק
גם למכירת הבשר הואיל ואסור לשחוט בזמן הזה . משא"כ כנחור דאין לא יועיל הנחירה להבשר
רק לעורות כדלמחר וזה שרי . וכל זה אם אדחוק ואניח דברי הב"ח . אבל אם לדון יש
תשובה דא"כ לדברי רש"י השיא מן הכרייתא דר' חייא ומכרייתא דהשומן ונרדף לרם ללכא .
אלא ודאי גם רש"י מודה בזה ולא אסר רש"י רק לגרום עריפות לבהמה בחייה . וגם זה הו
כהלכתא בלא טעמא . וקשיא על רש"י מהתוספתא שהביאו התוספות עיקר שיש בה עריפת
אסור באכילה ומותר בהנאה עיין שם :

אבנם כנחור השאלה יש ללדד לאסור . מאחר שאי אפשר במקום השאלה לזבוי הבשר לישראלים
אחרים ברוב מקומות דשם באשכנז אין קונון צדק שחוטת יהודים ואם כן עיקר
הנחירה היא לנחור מכירת הבשר והיו עושה הכורה בגבלות ומכין מלאכתו לדבר האסור
ואסור אפילו לדברי מורי העו"ז דכאן לא התחיל בהיתר . אמנם נראה דמ"ח יש לחלק וללדד
להיתר דהתם ישראל עצמו הוא נחור בין בהא דרבי דשרי לר' חייא לנחור עופא לנחור
יאניכא . ובין בהא דכרייתא . וכן הא דנחירת התישיס בשביל העורות הישראל עצמו מוכר
לנחור . משא"כ כאן שיד כותי באמצע והישראל לא קא עבד מעשה הנחירה . וגם מכירת
הבשר וסחורה עשושה הישראל בגבלה הוא הכל ע"י כותי והישראל לא קעבד מיד
נראה דשרי לכותי בדדיה קא נרצ . וכי לאסור סחורה בגבלות וטרפות דלורייקא כדילין
בירושלמי פ"ו דשביעית מטמאים המה לכם וטמאים יהיו לכם . ובפרק כל שעה בתלמודא דין
דף כ"ג . מ"ח לא הוירי מאיכורי שבת דג"כ דלורייקא אחד לישנא דרש"י ותוספות כ"כ משילין
דף ל"ו מחנא חפך ודבר דבר הע"ג דליכורי עריפות נלמד מפסוקי התורה מטמאים הם
לכם ואיכורי שבת לא נלמד רק מדברי הקבלה . ובגדול זה גם בשבת מותר כמ"ש העור א"ח
ס"ם רמ"ה נשם הרמ"ם הביאו כ"ש ע"ה הנותן מעות לכותי להתעסק בהם אע"פ שכותי נושא
וטון בהם בשבת חולק עמו כל השכר בשוה . ובהו הורו כל הגאונים עכ"ל . ובתנ"י וס"ע
הטעם משום דאין מלאכה זו מוטלת על ישראל לעשותה שאמר שהכותי עשה שליחותו וכן
אין העבך ניכר ממי הוא עכ"ל . וה"ל מחש כיוצא בזה שאין הכותי עושה שליחות של ישראל .
שכנגדיל הרווחה דידיה הוא עושה . וגם אין העבך ניכר שהוא של ישראל . אלא שכתוב
הדבר אם הישראל עומד על גביו ומקבל הדמים . אבל אם אין הישראל עומד על גביו נראה
דשרי להכותי בדדיה קא נרצ . וע"פ כ"י תשובת מהר"ם בנ"ח סוף סימן ש"ו והנראה
לע"ד כתבתי . והיריעה קצר מהביל . וכל יוכל יראהו צנין הדיכא . ויס ש"ש אלפים בת
יכול . כ"ד דש"ת הצעיר שמואל סג"ל :

שאלה עא

נשאלתי בכרוב דפרמי כותים ולפעמים מניחים כרוב שלם בין הפרוס ואומרים שמתחלה מכשילין
אותו קצת ואח"כ מניחים אותו בין הפרוס להיות נכבש עמהם . והשבתי כ"ל דהיתר
נחור הוא דאין אסור משום ביטול כותים כלל . דטעמא דכל מה שנאכל כמות שהוא חי אין
בו משום ביטול כותים דביטול דידהו לא אהני לן ולא מדי הואיל וטוב לאכלו כמות שהוא
חי . אם כן הוא הדין להיפך אם על ידי אותו ביטול עדיין לא נוכל לאכלו כמו שהוא חי רק
שצריך לכוש אחר כך אם כן ביטול דידהו לא אהני לן ולא מדי הואיל ועכ"פ צריך אחר כך
לכבש אם כן אינו אסור כלל משום ביטול כותים . כדליתא בעור י"ד סימן קי"ג גבי בשר אז
נדים

80 שאדות ותשובות נחלת שבעה סימן עא עב עג

דנים קטנים שבכשן כותי או מלחם עד שראויים לאכילה מותרין אפילו בשלם אכ"כ שהמליחה אינה אוסרתן וכשמבשלין אכ"כ דבר שנאכל כמות שהוא חי הוא מבשל עכ"ל. וכן מצאתי בתשובת מהר"י סימן מ"ט דנזירנבורג היו נוהגין יתור בכרוב שלם דשלקי לכו כותים הביאו בת"ח כלל וסימן ס"א. ואם כן הכא נמי הכי. ולכשי שר נמי לאכול אותן פרעצין שעושין בימי העיטוי שלהם שמבשלין אותן תחלה בעודן עיסה ואכ"כ נאפה כשאר פת של נחתום. משום דהבישול לא אהני ולא מידי דאי אפשר לאכלן ע"י הבישול ההוא דלא סגי לכו בלא אפייה ואכ"כ הבישול מאי אהני ולכן מותרים כשאר פת של נחתום. רק הצטען מושבין את ידיהם. וראיה מ"ש בת"ח כלל ע"ה דמותרין לאכול דגים גלויים קצת ביד כותים הואיל וגמר בישולם ע"י ישראל ואינם ראויים לאכול על ידי גליות כותי עכ"ל. וה"ל נבי פרעצין אינם ראויים לאכול ע"י הבישול. וכן הוא גבי דגים קטנים בת"ח שם דין כ"ד. ואי משום הכלים שנחשלו בהם, כהם בליהן אינם ב"י כמו גבי פאווידלא שכתב הת"ח כלל ע"ה דין ט"ו וזי"ד סימן קי"ג להתיר מטעם דסתם בליהן אינם ב"י ומשום שנאכלין כמו שהוא חי. ומ"ע נמי דגבי פאווידלא אין בו משום בישולי כותים אף אם נשתנו משום הכי אין למנוע מלכרך עליו כפ"ע ולא שהכל מ"ש ב"ח סי' ר"ב שכן נראה עיקר וה"ל מתבאר דלא אין בפאווידלא משום בישול כותים מאחר שנאכל כמות שהוא חי א"כ למה ישתנה מברכתו הראשונה. ונראה דכאן הא גם הת"ה מודה. דע"כ לא פסק הת"ה לכרך עליו שהכל אלא משום שמערבין בו בשמים ודגש. וגם בזה אינו מחליט שלא לכרך כפ"ע רק משום ספק. דעל הכל שאמר שהכל יא. שאעפ"י שנתרסקו במלתייהו קיימי. רק מאחר שנתערב גם בבשמים ודגש מספק יכרך עליו שהכל אכל בלי תערובת בשמים ודגש גם הת"ה מודה אע"פ שנתרסקו במלתייהו קיימי ומכרך עליו כפ"ע כנ"ל:

שאלה עב

ובשום הכי התרתי נמי עכשיו בעשרת ימי תשובה הגלוסקאות של נחתום שלא הוכשר התערב לאכלן ע"י בישול מאחר ששנים אלו שנת ותר"ה כל הארץ (ר"ל שנת תל"ה תל"ו) שנים של בצורות ואפילו ביטנים וכ"ש עניים המה חוכר להם התרתי לאכול אותן על ידי בישול. ואפילו שלא בשעת הדחק נ"ל להתיר מטעם שכתבתי הואיל דחזיר להיות מבוסלים שחלה שרין אותן במים ואחר כך מערבין אותן עם קמח לעשות מהם תבשיל. או מבשלין אותם לבד בלא קמח רק כמו דייכא. אם כן האפייה של נחתום מאי אהני שהרי כאילו חוזרין לסולת הואיל ונתבשל אחר כך. ומ"ש בשאר השנים לא הייתי מתיריו להדיא כי מהיות טוב אל תקרי רע באשר נוכל להשיג גלובסקאות שהוכשר התנור מחוייב להדר אחר פת כשר בימים האלו. ושעת הדחק שאני. ומיהו בזהו לטווערג שנעשה מאילן הולדר או מאילן רותם שקורין וואכהאלדר נראה לי שהוא איכור גמור שהרי אינן נאכלין אותן גרעינין כמות שכן חיוין רק אחר בישול היטב היטב. גם עולה על שלחן מלכים. דהיינו כמו אגוזים גדולים שמרקחין אותן בקליפתן המרה שכתב בהגהות אלפסי אסורין משום ב"ג משום דאינן נאכלין כש"ח וגם עולין על ש"ח. וה"ל דכוחה :

שוב מצאתי בן דביאורי הגאון מהר"ר חיים ורידנבורג לספר ת"ח כלל ע"ה דין ט"ו כתב וז"ל ואפילו אותה לטווערגא מן גרגיר הפרז של הולדר וזה ודאי אסור שהרי אינם נאכלין חיוין עכ"ל. ומיהו לפי מ"ש בספר שני לוחות הנדית שער האותיות דף ז' שקצת נאכלין אותן חיוין דהיינו המוכל של הגרגירניות של הולדר וגם איתו מוהל מערבין עם יין כי יתאדם מהם ונחמד למראה. אם כן נאכל כמות שהוא חי יחד ומותר אותו לטווערג שעושין הכותים מהם כמו שאר פאווידלא. אכן אותו לטווערג של איל רותם שקורין וואכהאלדר לא ידעתי אם נאכל כש"ח לאיזו נזק. ולדמות למרקחת חריפים ש"כ כגון זנגביל וכיוצא בו שפסק ב"ד בש"ע סימן ז"ו דמותר דהוי כמו זנגבילא רטיבא דנאכל כמות שהוא חי אע"פ שהיבש אינו נאכל כש"ח והמרוקא הוא היבש אפילו הכי מותר מאחר דהרטיבא נאכל כש"ח. ואף על גב שגם הרטיבא אינו נאכל כש"ח לרוב בני אדם. א"כ ה"ה הוואכהאלדר נוכל ג"כ לאכלו כש"ח לאיזו נזק. וא"כ גם הלטווערג ממנו מותר לכל הפחות לאיזו נזק. כאשר רגילים באשכנז להחזיקו לקיום לצורך רפואות כ"ש דמותר כנ"ל :

שאלה עג

זי"רע לא' אכילת ב"ח בה' בניסן ולא' אירע אכילת ב"ח ב"ג בניסן. נמצא לאותו אכל של ה' בניסן נשלמו ז' קודם פסח ופסח מבטל ממנו גזירת שלשים. ולאותו אכל של י"ג

שאלות ותשובות נחלת שבעה סימן עג מא 81

י"ג בניסן אין הרגל מבטל ממנו רק גזירת שבעה. ובשניהם היו יתומים קטנים שהולכים לב"ה. ופסקתי לענין קדיש שהבן שבעה אע"פ שהרגל מבטל ממנו גזירת שבעה מ"מ יש לו קדימה על האכל של ה' בניסן שזה בן שבעה ויהי בן ל' דהיינו עד כלות ז' ימים ממש דהיינו עד יום ג' דח"ה. ואח"כ יש לשניהם דין שלשים. ואע"פ שהוא של כ' בניסן בטלה ממנו גזירת שלשים מ"מ כ"ל שלענין הקדישים יש לו דין שלשים. וכן זה של י"ג בניסן שגובגין להדליק נר במקום שמת שם מת כל שבעה כ"ל להדליק כל השבעה במילואה אע"פ שהרגל מבטל ממנו גזירת שבעה. וטעמא כ"ל דהא דהרגל מבטל ממנו גזירת ז' ול' נלמד בנח' מושמחת בחדר או אבילות דמעיקרא אחי עשה דברים של ושמחת בחדר ודחי לאבילות שהוא עשה דחיד. ואי אבילות דהשקלא לא אחי עשה דחיד ודחי עשה דברים. וא"כ הא דהרגל מבטל מן האכל גזירת ז' ול' הוא מן העשה דושמחת שהוא עשה דברים משא"כ בדבר שאינו טובע אל החיים רק לכבוד המתים ולתועלת נשמתם לא שייך ביטול דהא מ"מ תוך ז' או ל' ממש הוא ולא נגזול את המתים :

ובעין זה כתב מורי בטו"ו כימן שע"ז דמי שמת לו מת בשבת או ב"ט וא"ל לקבורו בו ביום דעכ"פ יאמר קדיש תיכף אחר המיתה דאין אמירת קדיש תלוי באבילות כלל. ונ"ל לפ"ז דקטן יכול לומר קדיש דאין ארניות ואבילות על הקטן. וכן בני שמת לו מת ברגל ב"ט שני דפסח. כאשר בעו"ה אבילות אלו היו תכופים וכמוכחים פה ק"ק שטיינר ניסן תל"ה. וגם כי נגעה יד ה' בעו"ה. ופסקתי שבע"פ שהאבילות אינו חל עד אחר י"ט וי"ט האחרון נמנה מן השבעה מ"מ הכר שרגילין להדליק כל שבעה במקום שמת שם המת ידליקו תיכף ולא ימתו עד שיבטל שבעה ואין זה תולה במה שהרגל ביטל האבילות או במה שאין האבילות חל עד אחר הרגל מטעם שכתבתי. אכן על דבר זה הייתי מסתפק ושאל להגאון מופת הדור נ"י מהר"ר שמשון מפרגא בנא' ששכב על ערש דוי ל"ט בחולי כד' ומת לו מת שמחוייב להתאבל עליו. אך מפני אונס חליו לא היה יכול לנהוג גזירת שבעה. אם הכריא בתוך ל' אם ישלים גזירת ז' ושלשים. ולדמות לשמע שמועה קרובה ברגל דאין מתאבל ברגל ומשלים לאחר הרגל ז' ול' וכמו שפסק במדרי' כוף מ"מ מי שמת אביו ואמו והיה קטן באותו פסע וקודם שעברו ל' הגדיל ונעשה בן י"ג שנה ויום א' שחייב להתאבל ז' ול' וכו'. או כיון שהיה אנוס אותו פסע שזכר אינו מחוייב להשלים. וזאת הייתה תשובת הגאון אלי :

יהי אלהיו עמו. שאל כענין בטוב טעמו. האלוף המסובל רצוי ומקובל. כ"ה מהר"ר שמואל סב"ל אב"ד דק"ק שטיינר י"ג. מכתבו הגיעני אודות העגונה ע"ז כתב שכתבתי אליו הוכרח בעלה לבא הכה ופטר לאשה בנט פטורין כחצו"ל ושיעבדה לו לתת לו איזו ר"ט ואל זה נושאת נפשה וישלח מעלתו מה שידעו ע"י הק"ץ הפרנס כהר"ר ולמן פירדא. ועל דבר ששאל בנא' ששכב על ערש דוי בחולי כד' וכו'. עד אז כיון שהיה אנוס אותו פסע שזכר אינו מחוייב להשלים עכ"ל : תשובה דין זה מבוטא ונלמד מהמקום מהר"מ והרא"ש ויבוא בפסקי הרא"ש כוף מ"מ וז"ל מי שמת אביו או אמו והיה קטן באותו פסע וקודם שעברו עליו שלשים יום הגדיל. מהר"מ ס"ל דחייב להתאבל משהגדיל כמו שמע שמועה קרובה ברגל שמתאבל עליו אחר הרגל ז' ול'. והרא"ש חולק עליו ומחלק בין שמועה קרובה ברגל לבין דקטן הג"ל. בשלמא ברגל דנכרח בר חיובא הוא אלא היום קא גרים שלא להתאבל משום הכי חייב להשלים חיובו אחר הרגל. משא"כ בדהיא דקטן בשעה שהיה לו להתאבל נפטר מחמת קטנותו פסק חיוביה לעולם ע"כ. נמתינו למדין לרדן שאלה ידידה דלא מיעביא למחר"מ דמחייב בקטן ולדמות לשמועה קרובה פשיטא דמחייב גם כאן במכ"ש. אלא אפילו להרא"ש דפטור גבי קטן דליוני מחייב להשלים היינו מטעמא כמ"ש דנכרח בשעה שנתחייב לא היו בר חיובא משא"כ כאן בחולה דנכרח בר חיובא הוא אלא שהאנוס מעכצו. ודומה ממש לשמועה קרובה ברגל דמשלים אחר הרגל ה"ה בחולה חייב להשלים כשבריא תוך ל' ומודה הרא"ש בזה. וראיה ערוכה היא דהא הרא"ש מביא ראיה דפטור בקטן כשהגדיל מפרק מי שהיה טמא דאיתא שם קטן שהגדיל בין פסח ראשון לפסח שני לר' נתן דפטור מפסח שני משום דאית ליה דפסח שני תשלומין לראשון הוא ואין שייך תשלומין בקטן כיון דלא היה חייב באותו פסח. וה"ה לענין אבילות לקטן כמעשה הג"ל. ואיכא לאקשווי דברים פרק מי שהיה טמא במיתותיו תנן מי ששגג או אנוס ולא עשה פסח ראשון יעשה פסח שני ומתניתין פסח משמע דר' נתן לא פליג עליה ומאי שנא בני שהיה קטן בפסח ראשון והגדיל דס"ל לר' נתן דפטור כיון דלא היה חייב באותו פסע וכאן מודה דחייב בפסח שני. אלא ע"כ דאריבין לחלק בין קטן ללא בר חיובא הוא מש"ה לא שייך תשלומין ביה משא"כ באנוס דנכרח בר חיובא אלא שהאנוס מעכצו כשעבר האנוס חייב לשלם חיובו. וה"ה לענין אבילות נמי

82 שאריות ותשובות נחלת שבעה סימן עג עד

מזי נומא הכי אפי' דהרא"ש פטור בקטן באונם כגון חולה וכו' מודה להרא"מ דחייב להשלים כשיגדיל אם הוא תוך ל' ודומה מחש לשמועה קרובה ברבל דמונה שבעה ושלשים ועולה הרגל למנין שלשים. אפי' שהיה שבו כששע שמת לו מת הואיל ומחמת אונם לא נהג גזירת ו' צריך להשלים. אפי' דליתא במכת שחמות והוצא ב"ד כיון של' דחולה אין מודיעין לו שמת פטרף דעתו. מ"מ אם נודע לו ולא נהג אצילות צריך להשלים כ"ל אם הוא בתוך ששלשים ולא במקילין. ומ"ש אפי' דרגל מטבט גזירת ו' או ל' לענין קדיש והדלקת נר של כבוד המת אינו מטבט. יפה כתב ונהגתי כן כמה פעמים. דהאי דרגל מפסיק כל ו' ולא אמרי' עולה כמו בשבת דעולה ואינו מפסיק כתב הר"ן פרק אלו מגלחין משום דרגל הוא ו' ימים ואינו ראוי לנהוג אצילות משום דמחייב בשמחה והיינו מפסיק. ומשום הכי אמר ג"כ דמפסיק שלשים דאינו עדיפא מו'. מחילא ששע דלא אמרו חכמים אלא משום שמחה דמחייב ברגל. אבל לענין עילוי קדיש לכן ו' בדוכתיה קאי. וכן מניין קשונת בנימין ואב והוצא בה"ה ש"ע סימן שפ"ו סעיף ד'. והאצלים אומרים קדיש בשבת ובי"ט אלמא כואיל דקדיש הוא משום מעשה דר' עקיבא דמועיל לנשמת המת אומרים אפילו בשבת וי"ט. ה"ה לענין ו' ול' דצריך לכפרה טפי דיש להם עילוי לקדם לכן ו' כדליתא בקשונת מהר"ם מיינן. ומקורו חדשים בלא כפר ש"כ על יורה דעה וכתב ג"כ מי שנטלה הרגל גזירת ו' ול' פ"מ לענין קדיש דין ו' ול' אית ליה אפילו בחול שחולק לבי"ה הדין כמו בשבת ע"כ. ולהדליק נר בחדר שמת המת שם אף שחולקים שם אף להדליק ביום שמת מתוך כך יצא לירי הכבוד יש להדליקו בבי"ה או בחדר מחדר הבית שאין אוכלין שם. ועתה אין דבר רק שבת ויהיה בטח ושאלן כוית רענן. כ"ד אהרן שמעון שפירא פה פראג יום ג' י"א תמוז דהבוא שמת תל"ה לפ"ק:

ובצארי עוד ראינו לדברי הגאון מחש כיוצא בזה מהר"ם הרא"ש בפסקיו סוף מסכת תענית הוצא במרדכי פרק מי שמחו וז"ל שפעם אחת היה רבינו יודק אונן ואכל בלא כדלה ולמחרתו כשבר מבית הקברות אמרו לו תלמידיו למה אינך עושה כדלה הא אמרי' טעם מנדיל והשיב להם מאחר שהיה פטור אמש בשעת כדלה משום שהיה אונן גם עתה נמי פטור שכן מצונו פ"ק דהגיגה חגור ביום ראשון ונתפשט ביום ב' דכיון שנדחה ביום ראשון שוב אינו חייב ביום שני. ולא דמי כולי האי דהתם גופיה הוי פטור דאון פטור מכל מצות ודמי לחגור. אבל הכא גופיה מחייב והזמן גורם שא"י להבדיל וכשיעבור הזמן יבדיל עכ"ל. וה"נ מחש דכוותי' גופיה מחייב להתאבל רק שלא היה יכול להתאבל מחמת חולי וכשיעבור החולי יתאבל. וה' ינחמנו בנחמתו ציון וירושלים. וז"ע מתשובת מהר"ק שורש כ"ג שהביא ראינו מן הרא"ש וז"ע וגם תמיה לי שלא דיבר מהר"ק לשם ראינו מהא מהלוקת מהר"ם וברא"ש וז"ע. ועיין בט"ז בסיומן שז"ו באריכות ואין פנאי להאריך:

שאלה עד

נשאלתי על מה דמרגל בפומייהו דאינשי ב"י הישיבים הבאים תוך התחום אלפים בלא עירוב. או מתוך ד"א אמה וע"י עירוב שאין נותנין להם שלום. ויש שאין חוששין ונותנין להם שלום הדין עם מי:

תשובה אינברא ראיתי מקצת בני אדם אין נותנין להם שלום. ושמעתי מהם בפירוש שאין נותנין שלום בשבת. ולא שמעתי מעולם טעם לדבר. ואולי דנמשך להם מהא דכתב בשיבולי לקט הביא דב"י סימן רס"ג הבאתיו בחידושי א"ח שלי סימן של"ד. מעשה היה שבאו ר' אברהם ור' יעקב אחיו לעיר כליל שבת כשהקהל יצאו מב"ה ולא נתנו להם הקהל שלום ולא הניחום שחרית לכנס לב"ה וכו'. אמנם אין מזה ראינו דשאני התם דחללו שבת ובאו מחוץ לתחום וקנסו הור דקנסו להם. ואפי' דגם התם אפשר לומר שהיו תוך התחום כשלאמרו הקהל ברכו מ"מ לא סגי בלא הכי שהיו מטלטלין מה שהיו נושאים אצלם ומש"ה קנסו הוא דקנסו להם משא"כ אלו שדאום ע"י עירוב נכנסים בראש. וג"ל דדינא הוא שלא ליתן להם שלום אך לא משום קנסא רק שאין צריכין שאלת שלום. מהא דליתא פרק תפלת השחר לענין תפלת הדרך אימת מצלי א"ר חסדא משעה שחזו בדרך ועד כמה אמר רב חסדא עד פרסא ופ"י בה"ג עד כמה יבנקש ליתן שיהא צריך להתפלל עד פרסא אבל פחות מפרכא אין צריך להתפלל תפלה ו וכן פסק הטור א"ח סימן ק"י דבלא פרכא יאמר אותה בלא ברכא, א"כ ש"מ שנפחות פרכא לא חשיב יוצא לדרך ואין צריך תפלת הדרך, א"כ לא שייך נמי ליתן שלום כמי שבה מן הדרך

שאלות ותשובות נחלת שבעה סימן ער עה מב 83

הדרך מחקוס סכנה. וא"כ הנכנס ל ד"א אחת ע"י פירוב דאינו אלא חצי פרסה כי תחוס שבת הוא שיפור מיל וד' מיל הוא פרסה. וא"כ אפילו ע"י פירוב אינו אלא חצי פרסה ולא הוי ככלל יוצא לדרך ואין צריך להכליל תפלת הדרך. ומטעם זה אינו שייך בשאלת שלום. ומכ"ש אם אינו הולך רק תחוס שבת ממשי בלא פירוב דכ"ש דנחשב כעיר עצמה. רדאיתא בפרק בתרא דמכות כשם שהעיר קולטת כך תחומה קולטת ובפרק כל הבשר רמי בר תמרי דאכל כחלי דקאמר חוץ לתחום טוהיכינו משמע דתוך התחום הוי אסור דהוי כחוף העיר עצמה. ולכן אינו נותן לו שלום רק בדרך הבא שנהוג בהולך לבית חבירו שאומר לו בדרך הבא. וכמנהג הספרדים בהיפוך הפוגע בחבירו בשוק נותן לו שלום ובבא חבירו מן הדרך אומר לו בדרך הבא. הללע"ד כתבתי :

שאלה עה

נשאלה שאלה לפני ב"א חבני מדינתי שעשה שומן אוונות למכור ארבעים מדות, והכניז אותו בבית ישראל במקום אחד ולא החתים החבית מאחר שהניחו בבית ישראל. ואותו יאדיו שהשומן בביתו היה לו איזו סכסוך עם שר שלו ולקח השר כל אשר לו עד שהורדך לפשר עמו ובתוכו השומן. אמנם הניח השר הכל במקום המשתמר. ובפרט השומן הניח בחדר משכבו אשר לא יוכלו לשלוט בו ידי עבדיו ושפחותיו. וכשבא בעל השומן ואמר להשר שהשומן הוא שלו אז לא עיכב על ידו ונתנו לו. והנה שהל בעל השומן אם אסור משום שנתפלס מן העין ולא היה תחום. ואמנם אמר שהיה החבית מלא בנתחלה והיה נכסח בנתחלה כמו שסמנו הוא ולא ראה בו שום השתנות :

נ"ל דשרי אפילו לרב. מהא דכתב הכ"י ב"ד סימן ס"ג בשם הרמב"ן שכל אדם נאמן למד ט"ע יש לו בו ואין צריך ת"ח בדוקא ומ"מ צריך שידקדק יפה בדבר עכ"ל. ומ"ש שח"מ צריך שידקדק יפה בדבר ר"ל שצריך ט"ע גמור כמ"ש הרשב"א ולא שח"מ אינו נאמן בט"ע קל רק חיישינן שמא העין משקרו כי סבור שמכירו ואינו מכירו. וז"ל הרמב"ן שח"מ צריך שידקדק יפה בדבר. וכ"כ הכ"י עוד בשם הא"ז דאפילו ע"ה נאמן. וטעמא עין עדיפא מהמינא כדאמר רבא בנמרא פרק גיד הנשה כ"ש כאן דתרתוי איתנהו טביעת עין וסימנא. סימן המדות שהיו בחבית. וט"ע בחילוי החבית וסתימת המנופה ודאי ט"ע גמור הוא. ולכן ליכא למיחש שזה שומן אחר הוא. גם החבית עצמה הוא סימן. ולאחלופי להכשילו לא חיישינן אם אינו נהנה בחליפין וכאן לא נהנה בחליפין אם היה לוקח משם איזו מדות שומן ונותן תחתיהם שומן חויר או שומן אוזו נכלה לא חיישינן כדאיתא בטור סימן קי"ח וכו'. כ"ש כאן שלפי ט"ע אשר לו לא נפתח לגמרי וגשאר כחוס בנתחלה. ועוד לא נרע הא מהא דכתב הכ"י סימן קי"ח בשם תשובת הר"ן על ראובן שהביא בספינה טלאים מלוחים ממזירקא והניחם בספינה והפליג והלך למקום אחר לחוג הג הפסח והטלאים היו בכלים חתומים אלא שבין חותם לחותם היה אפשר להכניס ולהוציא. ובכל אותן מקומות לא נמצא מעולם בשר טלאים כאלו מלוחים לפי הנשמע אחר ההצירה. אלא שבקשטיליית מלוחים כחותים גדיים. והשיב אפי' היו אותן שבקשטיליית דומים לאלו כיון שהחזק כאן שבאו טלאים מלוחים כשרים ממזירקא ואין דרך כחותים למלוח אותן בכל הארנות האלה ולא נשמע מעולם שבאו טלאים מלוחים מקשטיליית אית לן למימר שחזקתן מן הכשרים ממזירקא כס עכ"ל. וא"כ הרי שם הפליג כל ימי הפסח ואפילו הכי שרי מטעם שאין דרך הכותים שבמזירקא למלוח כבשים וה"ג נדגון דידן אין דרך הכותים לעשות שומן אוזו. ואף דהתם היה התוס וכו' לא היה תחוס מ"מ לא היה תחוס שפיר שבין כל חותם וחותם היה אפשר להכניס ולהוציא. ואף א"ה דרך הכותים לעשות שומן אוזו לא היו מחסר גידן דיון מאחר שגיה לו ט"ע גידן. ונ"ל ליכא למיכר משום שהשר לא מיפסד עליו כנגד שהרי לקח כל אשר לו בפרהסיא. מ"מ אינו חשוד להחליף להכשילו אם אינו נהנה בחליפין כדאמר. וליכא למימר דהיינו חיישין הפלי שהיה מחזיק בו בשלו שהיה כבוד שיהיה חלוט בידו. זה אינו שלא לקר כב משר בו נגזלו ממנו ולהחזיק במה שלקח ממנו אותו דבר עצמו רק לפדותו במה שגראה בעיניו שהיהודי חייב לו קנס בעבור מר שפסע נגדו ולא כיון להחזיק באלו דבר עצמו שלקח ונפסד ממנו. לכן לא חיישינן לאחלופי אף אם לא היה בו ט"ע גמור. כ"ש כאן שהיה סימו המדות. וט"ע של סתימת המנופה. וזה נ"ל פשוט ואלו צריך לפנים :

שוב מלאתי בחידושי אגודה הביאה בט"י סי' קי"ח וז"ל תפס אחת נתפשו יהודים ונטלו כותים

כותים כל אשר להם וכשנתפשו וחזרו להם את אשר להם ומאלו קדרותיהם בשמן אווזא ואמרו שהכירום בטניפת עין כיאשר הניחו אותם. והיה לי להקירם דלא גרע מטניפת עין דקלא עכ"ל. הרי מחש כגדון דידן והנ"ני. נאם הנעיר שמואל הלוי. ומלאתי רחיה לכל זה מנמרה דע"ז דף ג' הריא מטוכיתא דמסרה לה אקלידא מפתחה לכותית א"ר יצחק א"ר אלעזר היו עובדא די מדרשא ואמרו לא מכרה לה אלא שמירת מפתח בלבד. וכתבו התוס' מכאן שאם תפס המושל את היבדיו והניח שמירת כותים בניתו ונמכר להם כל המפתחות אף של יין אם אף אובלים ושומים מה שבבית ישראל היין חומר וכו' ואמנם אם מצאן הישראל כמו שהניחם מלאים כשרים וכו' עכ"ל. הרי דנמצאן מלאים דלא חיישין למידי :

שאלה עו

שאלה על מה שרבים מן ההמון נוהגים כשנעשה להם גנבה שואלין למכשפים. וכן בחולה אפי' אין בו סכנה רגיל ושכיה אלל רבים ששואלין למכשפים באין מוחה בידם מאין מצאו להם כחך :

תשובה כנר דברו מזה האחרונים ו"ל מהר"י בכתביו סי' ז"ו מתירו בכל ענין. ואינו הכור רק משום עשה דתמים. אלא שרש"ל חולק עליו ולכפוף הסכים דמותר לשאול במכשפים בחולה שיש בו סכנה או אין בו סכנה והחלי' דא לו מחמת כיוסף אבל בענין אחר לא. ורמ"ה ביד' סי' קע"ט כתב אין שואלין בחווי' כוכבים וכ"ש דאסור לשאול בקוסמים ובמכשפים. ודעם המרה' מרסם בכתבי מהר"י סימן ז"ו וליחא שם דתם מחיר בכל ענין. ועיקר האיסור אינו אלא משום עשה דתמים. ומיהו יש לישב דברי רמ"ה דלא איירי רק שאין שואלין בכוכבים משום איסור עשה דתמים. וע"ז כתב רמ"ה דכ"ש דאסור לשאול בקוסמים וכו' משום עשה דתמים אבל מחולה לא דיבר רמ"ה. והרב משאת בנימין הביא בחידושי דינים שלו ג"כ ה' מהר"ה. וכתב דמהר"ה שר' בכל ענין אחרם הוא הבכים לדעת רש"ל. ואינו אומר אם לדין יש תשובה אדין לפניו מן הד' כחלמיד לפני רבותיו דכל עיקר בנינו מן הרמב"ם דכתב מהר"ה ו"ל דאין כהן רק איסור עשה דתמים כדכתב הרמב"ם וגרסא מדבריו דאין איסור משום קאמר עכ"ל. וכתב עליו היואן רש"ל ז"ל ואני אומר כבודו הפניין בתקומו מונח. אבל בדברי הרמב"ם לא דקדק יפה דהם כתב בפ"ה דע"ז אסור לקבוס ולשאל לקבוס אלא שהשאל מכין אותו ויחית מרדות והקבוס שעושה מעשה לוקין אותו כו' ע"כ הרי לך להדיא שכובר שגניהם בזהו אלא מפני שאין בו מעשה מכין אותו מכות מרדות כמ"ש באתו כרק גבי שו"ל אוב. ומ"ש בחומות פ' שכן דאיסור בעלמא משום המים תהיה היינו דוקא במאמץ בהם ע"ז קאמר שהוא מן הסכלים והשטנים וכו'. עד ואני אומר דסברת הרמב"ם הוא מ"ש בתורה ושואל חוב וידעוני קאי הכל אינון דכתיבי בקרתי לעיל מיניה כגון מעונן ומנחש וקבוס ומכסף ולא כתבה התורה שואל גבי אוב אלא דשם מהולק השואל מן הפונה כדכלל אוב עצמו שזה באברה וזה כדברת משא"כ בכל אינך. אבל לעולם מלת ושואל אבל דכתיבי בקראי לעיל מיניה קאי. ועוד לפי שא"כ אין דרכו אלא בשאלה שאפילו הפונה אינו אלא שואל. והא רחיה שרש"י פי' שש"ל אוב הוא אברה אף על הפונה. ומש"ה כתבה התורה ושואל אוב וה"ה כל הני שדרכן בלא שאלה אלא שעושין מעשה בעצמן אם שואל בהן חייב עכ"ל. אדון לפנינו מן הד' לפני הגרסא וס' הרמב"ם לא אכר השאלה בקבוס מן הכתוב שחייבו מכת מרדות מפני שהוא לאו שאין בו מעשה. דא"כ נחא לא כתב הרמב"ם איסור השאלה גם באינך כולוה. וליכא למימר דהרמב"ם יינה דעתו נבדל וה"ה באינך שאין דרכו לשאול עליו. דא"כ היה לו לכתוב איסור השאלה גבי מנחש שכתבו קודם דין הקבוס. ועוד דגם הרמב"ם עצמו בס' המצות שלו במצות ל"ה לא כתב והעובר על לאו זה ויעשה מהאחד מאלו חייב מלקות כדומר מי שיהיה קורס ויגיד לבני אדם בפועל שיפסול אותו, לא מי שיפסול לקבוס. אבל השאלה לקבוס מגונה מאד עכ"ל ולה כתב שחייב מכת מרדות מדרבנן כמ"ש בפ"ה מהלכות ע"ז. וגבי מעונן כתב הרמב"ם בס' המצות שלו ל"ה ל"ב ו"ל אבל השאלה ג"כ אסורה מחזרת אל היות אין אחיפת לה. ומי שיכוין בפעולתו לעת ידוע במצט כדי שיצליח או יהיה לו תועלת באתו מעשה לוקה מפני שעשה מעשה עכ"ל. גם הרא"ה בס' החינוך בפ' שופטים כתב יבי מצות ל"ה זו כבי' תקי' ו"ל אבל השואל מי הירוס אינו בחיוב מלקות ואמנם הוא מגונה מאד עכ"ל. וידע שבכל דבריו הילך אחר שיטת הרמב"ם. ל' והוא תפס כיון דברי הרמב"ם בס' המצות שלו ולא דבריו שבפ"ה מה' ע"ז. וזו צדק' ע"ה' סימן רנ"ד כתב גבי מעונן ו"ל והא"ש השואל אל היודע אין עליו חיוב מלקות

שאלות ותשובות נחלת שבעה סימן עז מג 85

מלקות בשאלה לבד עד שיכיון פעולתו אל כעת הדופע ויעשה מלאכתו בה ולא ילקה בעצמו מכיון שעשה מעשה עכ"ל. הרי דנלא מעשה אפילו מכת מרדות מדרבנן ליכא. גם כל דבריו הרמב"ם בכל לאוין אלו אינו מחייב להשואל אם לא עשה מעשה רק בקובץ כתב שחייב מכת מרדות. וזריך עיון ליישב דבריו. ובפרט שבספר המצות כתב גבי הקובץ שהוא מנצח אחד ולא כתב שחייב מכת מרדות. גם דעת הרמב"ם מוכח שפטור השואל. וגם מוכח מן הרמב"ם עצמו דמלת ושואל אינו קאי אכל הכך דלעיל. חדא מטעם שכתבתי דלא מחייב השואל מכת מרדות בכל הני דכתיבי בקרתי רק בקובץ. ואי ושואל אכילהו קאי הוה ליה לפרש דבריו בכולו. ועוד דהא קא חזיק דלוא דוקא הוא מדלא כתב גם' המצות על השואל רק שהוא מנוגה וא"כ לאו עליה קאי מלא ושואל. דהרמב"ם וכן הרמב"ם בספר המצות עם כל א' מן הלאוין אלו רשם תחלת הפסוק לא ימצא כך וגו' וקובץ קמחים לא ימצא כך מעון לא ימצא כך מחשך וכן כולם. והדיון נמשך האילו והוא תחלת הפסוק נמשך לא ימצא כך עם כל א' וא' מן הלאוין. והכא נמי אי הוה כתיב לא ימצא כך מעביר נטו ובתו כשא ושואל אוב וידעני וקובץ קמחים ואובר חצר ומעון ומכסף ודורש אל המזים הייתי הומר נמי דהאי ושואל דכתב בלאו קמחיתא נמשך נמי אדנחריה ואטילו קאי דהוי כאלו כתיב ושואל אלל כל חד וחד ושואל קובץ קמחים ושואל חובר חצר וכן כולם. ומדכתיב ושואל אח"כ פסוקי פסוקי. ומ"ם האוין רש"ל דלא כתבה תורה שואל גבי אוב אלא דשם חלוק השואל מן הפונה וכו'. אדון לפניו מן הדד דגם בכל אינן חלוקין. כגון הקובץ הוא בלאו וחייב מלקות בשוגג. והשואל אינו רק מכת מרדות דרבנן האיל ואין בו מעשה גבי השואל וכן כולם לפי דבריו. ומ"ם הרמב"ם אסור לקבץ ולשואל לקובץ וכו' ולא כתב כן גבי אינן. ל"ל ליישב קצת דמחלוקה הביא דין דהנחש כגון אלו שמומרים פתי נפלה מפי מקלי נפלה מיד גבי הפסיקרי בדרך שאל מומרי וכו'. כל הני דחשיב גבי מחשך ביד כל אדם הוא והניחוש הוא לפי מקרו לא שייך עליו דנחש למה שבה במקרה. וגבי מעון אע"פ דאינה ביד כל אדם רק לפי מלאכת הוברי שמים כמ"ם הרמב"ם ז"ל הלכה ח' ט' דמעון חייב ושואל ועושה כדבריו וכיון מלאכתו או הליכתו באותו העת ש"בש הוברי שמים הרי זה לוקה עכ"ל. אבל בשאלה לבד אינו חייב מלקות. וכ"כ הרא"ה להדיא וכתב הרא"ה שם בפ' קדושים ח"א אע"פ שנאמר מעוני אלל מכסף ככתוב ח' אינו מין ביסוף מחש שאלו היה האיסור בו משום בלאו דמכסף ניתן לאזהרת חיתת ב"ד שנאמר מכשפה לא תחיה עכ"ל. וא"כ משמע זה דאינו ביסוף רק ניהוש אין לחייב השואל מכת מרדות. אבל איכורא חיבה איכא כמ"ם הרמב"ם גם' המצות שחייב מלקות מי שגיד העתים הללו לאחד מי שישאל בעדם. אבל השאלה ג"כ אסורה עכ"ל. אמנם קובץ קמחים הוא ביסוף מחש דעת הרמב"ם לכן החמיר גם להשואל לחייבו מכת מרדות מדרבנן ולא מן הכתוב הוה שהוא לאו שאין בו מעשה. וראייה ממ"ם הרמב"ם עצמו גם' המצות שהוא מנוגה ולא כתב שחייב מ"מ כדאמרן. וכן בחובר חצר לא האכיר גם' המצות מן השואל כלום. ובספרי ח' ע"ז כתב אדם שאמר עליו החצר אותן קלות והאז יושב לפניו וחדה שש לו בזה הגאח מכין אותו מכת מרדות מפני שנתקף בסכלות וכו' עכ"ל. הרי שכתב סברא לעצמו ולא מן הללו שאין בו מעשה שכתוב הוה. וגבי מכסף לא גילה הרמב"ם דעתו לא בספרו ולא בספר המצות שלו. וגם הרא"ה לא גילה דעתו לענין השואל מה דינו וכבר חילתא אמרתי דהמכסף ע"י כשפיו עושה מעשה והשואל לאו מיד עביר. הרי דמלת ושואל לא קאי אכל הכך דלעיל דהי קאי אכל הכך הרי בני כולא נמי השאלה בדידכו באיסור לאו שאין בו מעשה לחייב מכת מרדות דרבנן. וא"כ איכורא דידהו אינו אלא משום איכור עשה דתמים. וא"כ דוק מוטרי לאיורא אפי"קריה קאי ואדקדק דברי מהרא"י ז"ל. ומש"ה כתב נמי מהרא"י דהנהגה מדרבי הרמב"ם דאין איסור מחש קאמר דהיינו מן הפסוק אין לחייבו. והפסוק קמים תהיה לא חייבי מזה כדכתב רש"ל עצמו. רק מ"מ אינו להגאון מהרש"ל ואמרתי שכתב שאין להתיר רק בחולה שיש בו סכנה. אמנם יש לי מקום להחיר מזה אחר. דאיחא בגמרא פרק דרי חנוניות בלטיהם אלו מעשה שדים בלטיהם אלו מעשה כשפים והוכיח הרא"ה שש שמעשה שדים לא נאסר ממחלקה הנאמרת בין מעשה שדים לכישוף. וכ"כ הרמב"ם להדיא שמעשה שדים אינו מעשה כשפים. והרא"ה הביא עוד ראיה מנחמה עובד פרק חלק דף ק"א אין שואלין בדבר כשפים בשבת (ופי' רש"י בדבר שדים שכן עושין כשואלין שום דבר שואלין במעשה שדים וכן תיגידן לכך ואסור לעשות בשבת משום מניעה חסיד) ור' יוסי אחר חף. נחול אסור מפני הסכנה. אמר רב הונא אין הלכה כר' יוסי ואף ר' יוסי לא אסרה אלא משום סכנה כי הא דרב ינחק בר יוסף דאנבל כהרזא ואתעביר ליה ניסא פקא ארזא ופלשו. וספרי דרב ינחק היה שאל במעשה שדים

שאלות ותשובות נחלת שבעה סימן עז עז

שדים וביקש השד להאיקו ונעשה לו גם ונלכו הארז ע"ל. ואם איתא דאסור לשאול כשד אחד היה עושה ר' יצחק. ואף לפי גירסת הרא"ש וברי"ף הלכה כר' יוסי מ"מ תשובתו בלדו דאף ר' יוסי לא אסרה רק משום סכנה הא אי לאו סכנה הוא מותר. ומעשה כשפים הוא כמ"ס הרמב"ם גבי קוסם שהעיד שראש בארנות המערב שיש מהם מי שיכח בנחש אשר בידו הכחות חטפות וכו' עד שימלאהו כמו תולי הטפל ב"מ ויוספר מה שעתיד להיות. וכמדומה לי שזוהי ההין עודנו אשר הם היום באינגיל"ד האומה הנקראים קוואקין. ועיין עוד שם בספר המצות ובמהר"ם שהאריכו מאד. וכ"כ הרמב"ן בפ' שופטים הביאו ג"כ רבינו בחיי שם וז"ל וע"כ אמר בעל ספר הלכנה החכם בנגרימנבי"א כשהלכנה והיא נקראת גלגל העולם וכו' עד וזהו סוד הכשפים וכחם שאמרו בהם שמכחישין פש"מ. וכמדומה לי שזו החכמה הנקראת בנגרימנבי"א היודעים לעשות תקרובות לכל זכא השמים לכל א' תקרובתו להמשיך שפע אליו. והוא הכישוף הנמור כמ"ס הרמב"ן כמדומה לי שזוהי החכמה בנגרימנבי"א והיא הנקראת בלשון אשכנזי (ד"ה שורץ קונט). אבל מה שמכונה בזה שם כישוף הוא מעשה שדים. וראהו דכל מעשית הנשפוט מה שמודים על העינוי הם מודים שכל עניינם הן השד הוא וכבר כתבתי שמעשה שדים אינו נאסר בכלל הכישוף וכמו שהוכיח הרא"ש וכמ"ס הכמ"ג וגמרא ערוכה דפרק חלק א"ל. ועוד שם ת"ר שרי שמו ושרי בינים מותרין לשאול בזה אלא מפני שמכובין. ופירש"י מפני שמכובין לכך נמשו מלשאל בזה. ואף ר' יוסי לא אסרה אלא מפני הסכנה הא לאו הכי גם ר' יוסי מודה דמותר. וא"כ מן שואל להשאל מן השד דהוא הנקרא עכשיו בשם משקף דליכא סכנה כלל גם ר' יוסי מודה דמותר. וגם הרמב"ם ורש"ל מודים דהם לא דברו רק מכישוף נמור וכן רמ"א דכתב דאסור לשאול לקוחים למנחשים ולמכשפים יגיד עליו רימו ודבר הלמד מענינו דלויירי מכישוף האמור בתורה דוגמת קוסמים ומנחשים. אבל מה שנקרא עכשיו בשם כישוף א"י בכלל האיבור כלל ומותר לשאול בכל ענין. ומקום הניחו לי רעותי בגדולים להתגדר בו. נאם הנציר שמואל סג"ל :

וב"ש הטור בשם הרמ"ה שמעשה שדים בכלל כשפים. וכ"כ הר"ר ישעיה. גההר"ש כתב שנתחן לשאול בזה על הגניבה שאינו עושה מעשה. אבל לעשות על ידן מעשה היה מסתפק וביה טעם להחיר גם כזה עכ"ל. נראה לי דמר אמר דהא מר אמר דהא ולא פליגי. כמ"ס גמ"ר בס"פ קמ"ט בשם תשובת הרמב"ן. שגם במעשה שדים עתה יס לחלק וז"ל וסבור אני שיש לומר דמעשה שדים לאחד ומעשה כשפים לאחד. כמ"ס בלתיים אלו מעשה שדים בלתיים אלו מעשה כשפים. וברש"י מעשה כשפים ע"י מלאכי חבלה (ברש"י שנידונו ליתא וכו' איתא ברש"י שנידונו שאינו עושה ע"י שדים אלא מעצמו) והם שאסרה תורה. אבל מעשה שדים שרי. וזהו דעתם שנהנו בו ועשו בו כמה מעשים ובודאי פשוטי השמועות כך הוא ומעשה דכן תלמיון ודיגיון דיוכף שידא ושאר מעשים בתלמוד ובמדרש אגדה כך הם מטיין עכ"ל. ור"י אחינא אנה הפעם יזדא יס ג"כ מעשה שדים שאסור כמו שראינו שהרבה ענייני היוק גורמין לעולם ע"י הכישוף שנעשה ממעשה שדים ומחש. ג"כ מחשבים פש"מ לפעמים. שג"כ הכישוף נעשה היוק רב בתבואות השדה וכו"ג גם בבני אדם שעושין חגין וסומין וכו"ג וזה ודאי אסור וזה בכלל כישוף כמ"ס הרמ"ה וז"ל ורבינו ישעיה ז"ל. אבל להשיגין לעשות לאדם חפזו לטובתו אפי' ע"י מעשה מותר כמו שאנו רואין כמה פעמים עוד היום בינינו הבעלי שמות שלפעמים טועלים ג"כ ע"י שמית הטימחה. ואפשר שאומכין על הא דכתב ברי"י בשם הר"ר אליעזר דמה לי להשגיב שדים או מלאכים. וא"כ השנפות אלו אפי' מעשה וחקר כמו שרי נלוותות ושרי כום לגניבה. ולנעתי שרי נלוותות הוא שרי שכן שהוכר בנח" וצריך וחקר לדבר שלחן קטן וסבין ולנלוות של מים חיים ודמן וית זף על פיה ואין לך מעשה גדול מזה. ואפ"ה מימי שמעתי דכנה שהשתחזו ופעלו בו. וזה כונת הרא"ש דמחיר גם ע"י מעשה. כנ"ל :

שאלה עז

עוד על עיין ברכת ראלים שבסימן מ' בש"כ הרב כורדר"ר חנוך סג"ל מווינא :

רב ברכת. ושבע שמחות. בלי יגון ואנחות. למה' ש"כ האלוף המרום המופלג בתורה. אספקלריא המאירה. ר"מ ואב"ד כ"י כבוד מוכרר שמואל סג"ל בר"ו וכו"ל ש"י. מלאך מודעי ליהוה א"ר האירו אורחותיו ג"י מעב"ת אל עבר פני מחמול שלום שלא בזמנו ואשתייה הוא דהשתיה בליון מקום. ואינו יודע בשל מי היתה הסיבה וכו'. ראיתי דברי מכ"ת הנעמיין והיבין

שאלות ותשובות נהרת שבעה סימן עז מר 87

יהינן כתיבין בענין ברכת חולה במקום שאיננו שם. ועלה בדעת חכ"ת להשיב על מה שכתבו בליקוטי מהרי"ל. ומטיבותא דמר נפש דזיק יבקש לדעת נפש בהתחזק עד ששאל ממנו לחוות דעתי הקלושה בענין הוב להלכה ולמעשה. הכני אומר לפעלא טבא יישר על שחלק לי מכבודו ימי מכירי ברוך וירומם כסא למעלה. אך בדבר זה לבי מתמנם קצת שאף אם כבוד הרב שכתבו מודה דתורתו דליה הוא מחיל ליה ליקריה אפשר דנגדון זה במקום שהוא חד לאחרים כגון להשיב על בעל סורא המפורסם לכל ישראל וכול להיות דאין כבוד הגאון אשר כבודו במקומו מונח מחול לגבי איש חד הערך כמוני היום. ועל דעתי אין חכ"ת צריך לכבדו שאינו במקומו רק גלה וטדד וביתו אין לחם ולא דברים מבוררים כשתלה ואל יחסר העולם מלכי רבנן. הלא חכ"ת היושב על כסא ההוראה וכו' גברא דאתמחי. גם הוא יכול לסמוך על סוראותיו אם כבוד הדבר אצלו. ועדי בשחקים שמיים בואו לכאן ואהיה מתגורר פה נחמי אל לבי שלא להכריע בשום דין או איסור ודיתר. כי אחרתי מה לי להכניס את ראשי ולרוץ את גונגלתי במקום שאין הקולר תלוי בצווארי. ואפשר להתקיים על ידי אחר שעליהם כתרה של תורה. ואף גם זאת שלפעמים ע"כ המריבה רבה מקנחת בעלי ההוראה הקבועים. לזה אחרתי טוב לי שבת בביתי איש חד הערך כבאין מחירי עד י"ח ה' בהשקפה לטובה אלי כולי האי ואולי מסובתו ישיעי עלי עד שאכה מוכרה לכונו בעול ההוראה ואז אדע כי המקום חפץ בי. גם עתה החרשתי והחשתי ולא דברתי בדברים אלו שכתבנו בענין השאלה. אילולי שלדעתי דברים כאלו הנה קרובים להיותם סיבה ח"ו לרוע מצב ומצמד חכ"ת. כי אנכי היודע ומכיר את פיב וקני מנהיגי מדינת אשכנז היושבים בערי פריזם שכתעט המה מוסרים את נפשם שלא לעבור על מנהג אף שאין לו שחר ויסוד כל עיקר יותר מעל גופי תורה. עד שכתעט כע"כ המורה כרובה ותנועת בקר וזית. ואדם אין בלאך אשר יתן אל לבו ללמד את בנו תורה להרבות ישיבה להגדיל תורה ולהאדיר. ולקיים המנהג הוא עוקר הרים כדי שלא לנטל כל עיקר. ולזה אני אומר טוב למעכ"ת להניחם להיות שוגגים שלא להעבירם על מנהגם בשום ענין ואף שאין להם על מה לסמוך ונהרא נהרא ופשטא ומי יודע שאין כל מנהגם מיוסדים על אדני האמת ע"פ אבותיהם הקדושים אשר בארץ כמה השר מהם יצאה סורא לכל ישראל ואפשר שסתמו דבריהם ולא נתנו לכחוב. וכ"ש כגדון זה שיש להם על מה שיסמכו כ"כ האשל הגדול מטרסם גברא דאתמחי לכל מדינת אשכנז שקבלו עליהם סוראותיו. כפרס במדינה זו שאנכי הרואה פה שאינם מטים מדבריו ימין ושמאל. א"כ מה האדם שיבא אחר המלך מלכי רבנן את אשר כבר נעשה ונזכר בספרו בלתי ספק יקומו כל השומעים נגד מעכ"ת להעמיד מנהגי מהרי"ל אף אם היה נגד הבנת התלמוד או הכוסקים. וכ"ש שיש כאן ע"פ לבעל דין לחלוק על חכ"ת ולומר כי דברי מהרי"ל שאינם צריכין חיווק המה מיוסדים על אדני סוגיית הגמרא ושיטת התיספות. כלא לא נכחד מאתנו סוגיא גמרא דחולין פ' הכל שומעין מסקנא שם דלולין בתר רובא דאורייתא. ואפילו במקום חזקה רובא עדיף. והראיה מכרה דליכא חזקה דאורייתא. ובחזקה לא כן דברים דא"כ לא היה לו ליתן טעם שמה כבר דעתינן לה בחזקה שהוא קיים שמעכ"ת מביא ראיה משם לאו משום דלולין בתר חזקה לחודיה רק משום רובא דליכא בדיה דרוב חולים לחיים. והוא עיקר הטעם במסקנת הגמרא שם דדוקא חולס דסמכין ארובא שהם לחיים. והוא הדבר כגדון דין המובא במהרי"ל שכתב וז"ל שאין לברך החולה במקום אחר דשמה כבר מת או הכריא עכ"ל. מוכרח מדבריו שלא כן עלתה במחשבתו נפניו כאשר העלה חכ"ת על דעתו נפלפל בדברי מהרי"ל ולתת טעם לדבריו ע"פ הגמרא דרוב גוססין למיתה ומסתמא מברכין החולה סמוך לגסיכה ע"כ דברי מעכ"ת בהבנת דברי מהרי"ל. ובחזקה לא כן דברים דא"כ לא היה לו ליתן טעם שמה כבר דעתינן לה בחזקה דבריו משום דרוב גוססין למיתה. ע"כ בהגם דחק מעכ"ת ליישב דברי מהרי"ל בזה. אלא מ כח דמהרי"ל איירי בכל מיני חולה אף באינו גוסס. וס"ל דרוב דאורייתא ועדיף מחזקה. וה"כ החולי הוב שהוא במקום אחר יש להסתפק בו ג' ספיקות. הא' דאם הוא גוסס כרי רובא למיתה. ואם אינו גוסס כרי רובא לחיים ולזה אחר שמה כבר דעתינן לה בחזקה דאורייתא. וא"כ יאמרו תרי רובא הא' אם הוא גוסס רוב גוססין למיתה ואין מועיל ברכה. הב' בחולי שאינו גוסס כרי רובא לחיים ואינו צריך לברכה אחר שכבר הכריא. ומאחר דרובא דאורייתא ממ"נ הוי כאן תפלת שוא. כי הספק הג' שמה עודנו חולה הוא מכה חזקה וליתא לחזקה מקמי רובא. ע"כ פסק הוא שלא לברך לכתחלה במקום שאין החולה שם כי מדאורייתא דלולין בתר רובא הוי תפלת שוא גמור ע"כ. וכתבתי במפלפל בדברי

דבריו מהר"ל לענ"ד ולא כמכריע להלכה. וזאת העצה הישועה לרום מעכ"ת לפי דרכו להנחותו למתן יבא שקט ושאלו כהיכלו יתן להם מקום להעמיד מנהגם. כפרט במקום שיש להם על מה שיסמכו. וזוהי יקבל שלום מצעל השלום. כ"ד אזהבו וט"ז חנוך סג"ל מפרסג בחפזו יוס' ו' כ"ה סיון שק"ט ובט"ח לפ"ק:

שאלה עז

זהה שהשבתי לש"ב הרב הנ"ל :

החננוי הפלאי פלאות חכמה. אתו דעת ומויחם. בתורת ה' תמימה. איל התננה ימה וקדמה. דורש במעשה בראשית ככן וזמא. עז כנמר וכו' כיחודא בן תימא. בעמקי ים התלמוד יורד תבואה. ומעלה מרגניתא דלית בה טימא. במקרא לא מצאתי לו חנר ובתנחול אין לו דומה. ה"ה אה"י ש"ב הרב הגדול ר"מ ור"ג ואב"ד ומ"ש כבוד מהר"ר חנוך סג"ל נרו יאיר. עד אור חדש בניין יאיר. דברי קדשו הניעו והיו חנינים בעיני. ואת כל יקר ראיה עיני. וחביבותיה נבא הראני. באשר רוס מעלתו על פני הוכיחי. להניח להם מנהגם. עם כל זה אני אומר ודאי הדין עם מעלתו במאי דתליא במנהגא אך לא במאי דתליא בדניא. כי כמה דברים נענין איסור והיתר אין אנו נוהגין כמהר"ל והיינו דדבר המכור לכל אדם ודאי המון העם באשכנז עוקרים להעמיד מנהגם ח"ע שאין לו שחר ואין לו יסוד ועיקר כלל. ואפילו עמי הארץ מרגלא בפומייהו לומר מנהג עוקר הלכה כמ"ש מזה בג"ש שלי סימן כ"ו. וכבר הפליג בליקוטי מהר"ל ענשו בהלכות פסח שאין לילך אחר מנהג שאינו נקבע ע"פ ותיקון. וכתב על מנהגים כאלו מנהג למפרע ניהנם. אבל כמה שאין מוסר לכל רק נלעגי הוראה ונפרט דבר שאינו שכיח לא שייך לומר להניח להם מנהגם ולקבוע מזה. וכע"ז איתא במסכת ביצה דף ה' ע"ב עדות לב"ד מכורה ביצה לכל מסורה. ובינמות פרק כיצד דף כ"ב ע"א ערוה לכל מכורה עדות לב"ד מסורה. ולכן מה שרום מעלתו מרוב ענותנותו רוצה להעמיד דברי המהר"ל שהיה בעל הוראה המפורסם לכל ישראל. גם כתב מעכ"ת וז"ל יכול להיות דאין כבוד הגאון אשר במקומו מונח מחול לגבי איש מן הערך כמוהו היום עכ"ל. הסיב מכ"ת פניו אני אך מרוב ענותנותו כתב כאדם המקלל וחולה קללתו באחרים. ואני אומר אף שהמהר"ל היה גדול ונכבד ודורו ומפורסם כהוראה לכל המקום התורה הוא כמדבר וספקר הוא ומוסורה לכל ולדברה נגד מלכים ולא חנוש. ולא למנא הפסילוי הפסילויים הראשונים להאחרונים לננם הרוכב על כתפו של הענק. ולכן אני אומר מ"ש מעכ"ת דמהר"ל בנה יסודו על הגמרא דחולין דרובא דאורייתא אפילו במקום חוקה וכו' הלא גם כאן היו רובא כהדי חוקה דרוב חולים לחיים. וא"כ אני אקשה לדעת רוס מע"ל דמיוסל לא נכרך לשום חולה אפי' במקום שהוא שם דאם הוא חולה ולא גוסס הרי החליט מר לומר רוב חולים לחיים ואין צריך לנרכה. ואם הוא גוסס רוב גוססין למיתא ואין מועיל ברכה. מאי אמת הכפק הג' שחא עוזנו חולה הוא מכח החזקה וליחא לחזקה מקמי רובא. וא"כ אף במקום שהחולה שם נמי נימא הכי. מאי אמת במקום שהחולה שם אנו רואין שעדיין לא הבריא משא"כ במקום שאינו שם יש לומר שחא הבריא. זה אינו ואדרבה לשחא הבריא לשעה קלה היא חששא רחוקה. והחוש א"ן להכחיש שכל החולים אינם חוזרין לבריאותן כפעם אחת רק מעט מעט. וקצת ראיה ממקום שנמדד ונמצא חסר דאמרינן חסר ואתאי ולא נחסר הכל פעם אחת וממנו למד מורי ו"ל בשו"ט ובודק ששחא דלא אמרינן שעד השתא ידע והשתא שבת הכל כפעם אחד רק שבת אחת. ה"ל לשעה קלה שהלך השליח מהלך שעה לא חיישינן שחא הבריא כשעה זו. וא"כ עדיין צריך לרחמים ולמה לא נכרך אותו. ועוד שהרי מחללינן שבתא אפילו במקום כפיקא וספק כפיקא וס"ס דספק כפיקא. כדאיתא בטור א"ח סימן שכ"ט והוא גמרא דיומא גבי מפקחין את הול בשבת ספק שם ספק אינו שם. את"ל שם ספק חי ספק מת. את"ל חי ספק ישראל ספק כותי. מ"ט משום חומרא דהכלת נפשות אוליין לקולא אפילו נגד חילול שבת דחמיר טפי. וא"כ מ"ל עסקינן נמי דחכמה שיש בו סכנה לשלוח יהודי חוץ לתחום להביא לו רפואות. מאי תימא דלא מחללינן שבת רק במקום שיש לו ודאי רפואה ולא ספק משא"כ כאן אם יהיה הלך חוץ לתחום להביא לו רפואה אינו ודאי שיתרפא. זה אינו שהרי מחללינן שבת מפני כמה ספיקות כדאמרינן. א"כ מ"ש האי חילול שבת מהאי חילול שבת לילך חוץ לתחום ולא חיישינן שחא כנר מת או הבריא אלא משום ספק נפשות דוחין שבת אע"פ שיש כמה ספיקות. א"כ כ"ש

שאלות ותשובות נהדרת שבעה סימן עח מה 89

כ"ש הכא דליכא איבור כלל רק ספק תפלת שוא א"כ לא נכרך העולה אף במקום שאיט סס. ונאמר אדרבה איפכא מח"י אם הוא חולה סתם ואינו גוסס רוב חולים לחיים ואוקי נמי אחזקתו לומר שלא מת א"כ מחמת החזקה שלא מת לא היו תפלת שוא. מאי אהדרת רובא דאוריתא? ורוב חולים לחיים ואין צריך לברכה. מ"מ איכא למיחש למיעוטא וממיני הספקא אע"פ שהוא ספק כל דהו נכרך אותו שהרי ניתן לחלל שנת על הספק. ואם הוא גוסס ורוב גוססין למיתה מ"מ המיעוט פורשין לחיים ושם ע"י התפלה יהיה זה מן המיעוט הפורשים לחיים וספק נפשות להקל ולמה לא נכרך אותו. ועוד קצת ראייה מהא דהאשה רבה דרואוהו מנוויד או גלוב והעוף אוכל בו דאין מעידין עליו שמת. מאי אהדרת משום חומרא דאשת איש מחמירין אע"פ דרוב גוססין למיתה ה"נ משום חומרא דהגלגל נפשות ניוחש שמה עדיו חי הוא ונכרך אותו. והנה נעת כותבי למרי אגריה הראשונה וראייתו לא היו רוב כפרי תחת ידי כי הברחתים מחמת רעש המלחמה. ויהי כי ארכו לי הימים ואין אותן בלא כלים חזרתי ולקחתי אותם תחת ידי ומלאתי למי' בטו"ז שחולק על מהר"מ מינן שמסתפק במי שמת לו מת ואינו יודע אם תוך ז' או לאחר ז' וכתב דנ"ל כדאמרינן מנעם חזקה מהא דפרק על הגט שהבאנוהו העמד העמד על חזקתו והשתא הוא דמת. והקשה עליו מורי ז"ל ג' קושיות גדולות ומביא ראיות ברורות דיש חילוק דהא דלמרינן בפרק כל הגט דנמנין לו בחזקת שהוא קיים ולוקמין ליה בחזקת חי ה"מ כל מן שלא ידענו שמת. מהא"כ אי ידעינן עכשיו שמת אמרינן שמה כבר מת עכ"ד בקצרה. והנאני להיות לי כעד ועוד מדברי מורי ז"ל. ומילתא אלבישיהו יקירא דה"נ ממש דחזקה דהא עכשיו לי ידענו שמת כי בשעה שהלך השליח ללאן לברך אותו היה עדיין לו לכן מדברין אותו בחזקת שעדיין חי. גם מהר"ו בסיומן פ"ח פסק בלחוד שמת בלא כנים אף שהיה קיים לו אשה וב' בנות והמירה האשה ובת אחת והשנייה לא נעדה אם מתה אם לאו ובתיר מהר"ו האשה לעלמא בלא חליצה על כמך אותה בת ולא חיישין שמתה. וכדאמרינן ראייה מגמ' זו דכל הגט ונמי מהאי טעמא הואיל ועכשיו לא ידעינן שמתה. וא"כ מכ"ש נגדון דידן שמדברין אותו בחזקת שהוא חי אפילו גוסס. ועוד אפשר לומר דלא נפקא מינה ברובא רק בחזקה. דהא בפ' כל הגט דהניחו זקן או חולה דנמנין בחזקת שהוא קיים נהי דחולצה איכא רובא דברי חזקה דרוב חולים לחיים מ"מ דהניחו זקן ליכא רובא דרוב אקנים אדרבה מתים. אע"פ דאמרי אינשי נפישו גמלי דהוגני דטעיני משכי דסבי הייט דשכיחי ונפישו אבל לא על פי הרוב. ומדרך העולם על כל פנים ימי שנותיו שבעים שנה וליכא רובא רק חזקה שהניחו חי ונמנין אותו בחזקת שהוא חי. ואם כן הכי נמי בגוסס דליכא רובא רק חזקה חי ומכ"ש נגדון דידן דליכא איבורא רק תפלה ויס כן מכל שכן שיש לנכרך אותו בחזקת שהוא חי. ועוד נראה לי ראייה ברורה יותר מכל מה שכתבתי מכאן שרק קמא דערכין רובא משנה זו דמח' יומא על מל דאמר רב נחמן אחר שמואל האשה שישנה על המשבר ומתה בשבת מניחין סכין ומקדשין את כריסה ומניחין את הולד. ומקשה פשיטא מאי קא עביד מחתך בכשר הוא אחר רבא לא נכרעה להביא כבין דרך רשות הרבים. ומקשה מאי קמשמע לן דמספיקא מחללין שבתא תיגאל מי שנכלה עליו מסולת ספק שם וכו'. ומשני מי דמי התם הוא דהוי ליה חזקה דחיותא אבל הכא דלא הוי ליה חזקה דחיותא מעיקרא אימא לא קמשמע לן. וכן נסקר הרמב"ם בפרק ב' מהלכות שבת וטור אורח חיים סימן ש"ל. הרי גדולה מזו דמחללין שבת אפילו במקום דלא הוי חזקה דחיותא, ורובא מכל שכן דלא הוי דהא קיימא לן דהולד מייית ברישא רק כאן ביושבת על המשבר דנעקר הולד אפשר לחיות וכך משמע שם בגמ' לענין אשה שיוצאת ליהרר דאם לא עקר הולד נהרג עמה ואם עקר הולד לא נהרג עמה והאמר התם בגמרא דביושבת על המשבר הוי עקר הולד. וכך תירצו התוספות בפרק יוצא דופן. אבל מכל מקום רובא לא הוי דרוב היושבת על המשבר שיהיו רוב האולדות חיים וקיימים חזקת חיות נמי לא הוי ואפילו הכי מחללין שבתא אע"פ דאין כאן לא רוב ולא חזקה. ואם כן מכל שכן שיש לנכרך החולה בחזקת חי אחר. ואפילו גוסס דרוב גוססין למיתה מכל מקום חזקה חי הוא דליכא. ואם כן ככפך נפשות אזלין לקולא ולמה לא נכרך אותו שאינו חילול שבת ולא משום דרכה לבטלה רק ספק תפלת שוא וספק נפשות להקל. שוב מלאתי בתוספות פרק יוצא דופן דף מ"ד עמוד ב'. משום פקוח נפש מחללין עליו את השבת. דהא גוסס בידי אדם ההורגו פטור כדאמרינן פרק הנשרפין דרוב גוססין למיתה ומחללין את השבת עליו כדאמרינן בפ' נהרא דיומא דאין מחללין בפקוח נפש אחר הרוב עכ"ל הרי דאפילו בגוסס מחללין שבת ואין חזקה: דאמר הרוב. וא"כ ה"נ לנכרך חולה אפי' גוסס ואין חזקה: דאמר הרוב. וזוהי אלא נשים שלום אהבה רבה ואהבת עולם. וה' יגדל כסאו למעלה ויזכה לראות

לראות: אחרתן על משפטו והפיר על חלה. כ"ד אוכזו לנח ש"ב הנפיר שחולל סג"ל:

שאלה נ"ז

חזר יארי הרב הג"ל אב"ד דמרינת באבבערג להשיב על דברי שנית:

אל טענינא דחכימא. מדמינא דלית בה טימא. ה"ה אה"י ש"ב הרב הגדול המופלא בתורה. טענינא דנהורא. אספקלריא המאירה. החכם הכולל. אין גומרין עליו את ההלל. ר"מ ואב"ד כבוד מוה"ר שמואל סג"ל נר"ו וכל"ש ו"ר. ג"י הנקיים אשר יצא מידו טעור גברא וכו' יוס' א' כ"ה אדר ראשון קבלתי לנכון. ומדוב טרדות קצתם מזד' התדינה גם מזד' עצמי וכו' בגלל כן לא השנתי שולחי דבר כאשר עס לבני. והנה כהיום הזה נקרה לפני מקרה גברא דקין שגשא אשה על אשתו הראשונה שבמדינת פולין ואחו עמו א' מבני פירו שלח מאשתו העלונה לדבר על לבו לגרשה והשליח עשה שליחותו והכרישו לכך עד שנתרצה לגרשה. והאנשים האלו היו בשנות שבער בק"ק פירדא והניעו דבריהם אל הב"ד שמה. והאלופים הב"ד היו מכופקים בשם המגרש וכניויו ביותו שבער היותו בטולין היה נקרא בפי כל אדם שכנא. ועלה לס"ת בשם משולם וביני וביני היה במדינת טורקיא ונתכנה בשם שלום. ומדוב טענותם על ה"ס הב"ד בפירדא כלו אלו במדינת ספר דרך שאלה להודיע להם את הדרך אשר ילכו בה. ומטעמים שצמח לא רציתי להכניס את ראשי להכריע ביניהם בעניינים כאלו עם היות הדברים האלו כפסגן ומחזורין כשמלה במסקים הראשונים והאחרונים בכל זה משכתי את ידי מלחמות דעתי הקלושה דרך הכרע. אמנם השבתי להם דרך פלטול ומשא ומתן לא להלכה ומכ"ש למעשה. והנה עתה באלו המגרש וחד דעמיה לבאן באבבערג ובקשו את פני לסייע למצוה הזאת ולקבל שכר על הפרישה ויעצתי להם לפי דרכם שילכו אל מקום אשר הוא חונה שם איש קדוש יאמר לו רוס מעלתו שהוא חכם וסופר ובקי בטיב גיטין וכל ר' לא אגים ליה ובדואי מטוב הבאה לידו כל יחמלנה. וי"ה נאמרו וחד לכא למצרות קדשו דמר וכלכד שאתן את ידי עמכם בשורחיים אלו להיות פה ו' ג"ס. בכן נדרשתי לאשר שאלוני ויקבל מנ"ח העתק מספר שמות שלי בענין שם שכנא לברוחא דמילחא:

ועל דבר הראשונות אשר השמעני מכ"ח בהשגחו על המהר"ל בענין ברכת החולה במקום אחר. הנה מילחא דפשיטא למר שיכא העתק חשונות מוכן בידו. בקשתי את שאהבכ נפשי ולא מצאתי ואפשר שהוא כחוס באוצרי אך מאמס הזמן לחפש בחפוש דק היטב. אמנם ראיתי מעשה אבנעשויו ונזכרתי הלכה. ועם היותי טרוד כעת בכמה עניינים מכל מקום לאהבתי אל רוס מעלתו אכלכל את השורה ואודיע למכ"ח את הנראה לריהטא ולקט שכלי ומכ"ח הטוב בעיניו יבחר ויקרב. ראשון מ"ש וו"ל מאי אמרת שמה הכריא החולה במקום שהוא שם אדרבא לשמא הכריא לשעה קלה לא חיישין וקצת ראייה מחקיה שנתחד ומנאלת חסר כו' עכ"ל מכ"ח. אמנם בחר מעט בעיון בנמרא דגיטין שממנו מקור השגחו על המהר"ל שם ימצא היטב סברתו בהא דרמי תרומה אחרונה ממתינת דהרי זה גיטך שעה אחת קודם מותי דהיא אסורה לאכול בתרומה מיד דחיישין בכל שעה שמה ימות ח"ך שעה זו ומסתמא ה"ה בחולה שאינו נוסם שאתר לאשמו שתכא מורשת שעה אחת קודם שגירא דהיא אסורה לאכול בתרומה מיד דחיישין שמה יבירא ח"ך שעה. וכ"ש הוא דאם למיתה דלא שכיחא חיישין כ"ש לשמא יבירא דקא מסייע ליה רובא דרוב הולים לחיים. ואפילו לרבא דמחלק בתם בין שמה מח דלא חיישין ולשמה ימות חיישין מ"מ מודה דלשמה כבר גירא נמי חיישין. ומוכח כן מדברי רש"י שם שפירש וו"ל שמה מח לא חיישין דאוקמינן ליה אחזקה שהניחו חי כו' עכ"ל. כרי להדיא הטעם דלא חיישין לשמה כבר מח משום דהוא נגד החזקה וגם נגד הרוב משא"כ שמה בכריא דקא מסייע ליה רובא דרוב הולים לחיים מודה רבא. ואף שלעיקרא דדינא יש לחלק בין תרומה דאורייתא לנדון דין שאינו אלא משום חפלה שוא עכ"ד. גם בזה אין דבריו מוכרחים כי אפשר לומר שאין הראייה דומה לנדון דין דאיכא למימר דשאני התם דאף אם הענין עצמו בספק ספקא מ"מ היכא דאיכא חד גיסא להצלת הנפש אפילו חלק א' מני אלף מח ח"ן עליו ולא אזלינן בחר רובא מה שאין כן בנדון דין דאפשר לומר לענין חפלה אם מהפלה אדם בענין דיכול לבא לידי חפלה שוא או אין תפלתו נשמעת אפילו היכא דלא בא לל' חפלה שוא. וזהו הענין בנדון דין שזה המכרך אינו יודע אם הוא חי או מת ואם יש צד אחד שיכול לבא לידי חפלה שוא ואז אפשר שאין תפלתו נשמעת כלל נמצא

דל"ן יאין אפילו ספק פקוח ...

שאלות ותשובות נחלת שבעה סימן עט פ' מז 91

ויש ראייה גדולה לסברה זאת ממחנ' בפרק הרוואה לאיתא התם הלועק על מה שעבר הרי ז' תפלת שוא השימע קול צווחה וכו' היתה אשמו מעוברת וכו'. ויש להקשות מאי אשמועין בזה דהשומע קול צווחה ומנ"מ בשלמא הא דמעוברת אשמועין דלאחר מ' יום אחר יצירה ל"מ תפלה כדמשני בגמ' לאפוקי בשומע קול צווחה מאי קמ"ל פשיטא דיש לנו לומר דמי שזוה על ביתו שגפל ועל ספינתו שטבעה הרי זו תפלת שוא ובדואי לא מהני תפלה. ועוד איכא למידק אמאי הוי תפלת שוא בשומע קול צווחה הא אפשר דמהני תפלה אף בענין זה. באולי שהצווחה בבית אחר ויש לחוש שאותה סיבה היא סיבה מהלכת לביתו וא"כ אינה תפלת שוא כי הוא מתפלל על הפסיד שגא תגיע הנזרה גם לביתו. וז"ל דמאחר דאם הקול צווחה כבד הוא בביתו ואז הוי תפלת שוא מאחר שכבר עבר בביתו. לכן אף שיש ד' אחד שלא יבא לידי תפלת-שוא מ"מ הוי לועק על מה שעבר ואין תפלתו נשמעת כי האדם צריך להתפלל בשפה ברורה ולא בלשון המשמעת לתרי אפי. ועד' הרבה ראיות לזה מה שאין הזמן מסכים עמי להאריך מטעמים הנ"ל. גם כי ירט בעל הדרך לנגדי. אך שלא להוציא לתכ"ת חלק כתבתי מה שעלה על רוחי להעמיד דעת המהרי"ל לריהטא דקט שכלי ואפשר שאתי תלין משוגע. ואחת שאלתי בחר באם יכתוב לי עוד מזה הגדון סתירה לדברי יעקבי לשון כתבא דנא כי לא נשאר בידי שום העתק דברי אלם מרוב הנחיצה. ואזא בשים שלום ואהבת עולם כע"כ ש"כ ואהבו חגי חנוך סג"ל מפראג. יום ד' ה' ניסן תל"ז לפ"ק :

שאלה פ

זה שהשבתי על דברי ש"ב הרב הנ"ל :

אל תשכיל שר ידידות. מדובר בו נכבדות. מופלג בחכמה ובחסידות. במעלות ובמדות לו עשר ידות. ה"ה אהו' ש"ב הרב הגדול. משו ומגדול. כמו יגדל. כבוד אב"ד ור"מ ור"ג ג"י מוהר"ר חנוך סג"ל נר"ו. אותיותיו מעולפים ספירים. מאירים נהירים ונהירים. האירו אל פני ושתי ושמחתי לקראתם. ובדבר הגט הקדמתי נעשה לנשמת. אמנם בשם שכנא באלף או בכה הרבה יש לי להשיב על דברי הגאון בעל דמקא אליעזר ז"ל ובמהדורא בתרא לג"ש שלי בכדר גיטין זכור אזכרנו בס"ד. ועל ברכת החולים לולא שכתב רוס כת"ר שאם אכתוב לחר עוד מזה הגדון סתירה לדבריו שאעתיק למכ"ת לשון כתבו דמר דנתי מלשונא זה שכת"ר מרוב עטנותו הרשני להשיב באם יש בידי להשיב. על כן לא אוכל לדבר בלב ולב ולא אכתב תחת לשוני מה שנראה ל"ט שכלי להשיב על כת"ר. כתב מכ"ת וז"ל אמנם בחר חשט עיון נגיטין שמחני מקור השגתו על המהרי"ל שם ימצא היפוך בדבריו בזה דרמי תרומה אחרונה ממחנ' דבר' זה גיטין שעה אחת קודם מותי אכורה לאכול בתרומה מיד דחיישין בכל שעה שמה ימות בתוך שעה זו. והסתמא ה"ה בחולה שאינו גוסס שאמר לאשמו שמהא מגורשת שעה אחת קודם שיכריא דהיא אכורה לאכול בתרומה מיד וכו' עכ"ל מכ"ת. תמיה לי עליה דמר להניח סברא שהיא בתחלת המחשבה דבר שאינו רק דרוש וקבל שבר כמו הנך אבנעית דר' ירמיה. דמגן סברא זו דבשלמא אם זגרגשה שעה אחת קודם מותו דכל עיקר כוונתו שלא תוקא ליבוס ומשום שאין גט לאחר מיתה אומר הרי זה גיטין שעה אחת קודם מותי לכן בכל שעה היה בספק ואכ"ר לאכול בתרומה מיד שמה זו היא השעה שימות בה משא"כ ה"ז גיטין שעה אחת קודם שיכריא הוא נמנע דלמה יאמר כן דאם יכריא אינה צריכה לגט. ואף אם נניח שאולי יקרה שאחד יגרש כך שעה אחת קודם שיכריא מ"מ אין זה היפוך בביתו אדרבה לעולם לא חיישין לשמא יכריא לשעה אחת מכל וכל כי החוש אין להכחיש רק חיישין שמה שעה זה יתחיל להכריא אח"כ יכריא מעט מעט וא"כ אכורה לאכול בתרומה מיד שמה שעה זו יתחיל להכריא מעט לא שחיישין שמה בשהו יוכריא מכל וכל. וא"כ ה"ז לגדון דידן לא חיישין שיכריא בפעם אחת רק מעט מעט. וא"כ עדיין צריך לרהמני כי לפעמים חולה אחד מתחיל להכריא מעט ואחר כך ב"מ מתנונה והולך. ומ"ש מכ"ת וז"ל ומוכה כן מדברי רש"י שפירש וז"ל שמה מת לא חיישין דאוקמינ ליה אחזקה שהניחו חי כו' עכ"ל הרי להדיא דלא חיישין לשמא כבד מת משום שהוא ניד החזקה ונגד הרוב וכו' עכ"ל מכ"ת. א"כ מטוניה דמר הרי דלא חיישין לשמא כ"ר מת וקשיא על המהרי"ל. ומה שרצה רוס מעלתו ל' תור דברי בלשון ואפשר דה"ס מתפלל אדם בענין דיכול אדם לבא לידי תפלת שוא אז אין תפלתו נשמעת וכו' ורצה מכ"ת להסתייע ממחנ' דפ' הרוואה. וכתב מכ"ת ועוד איכא למידק אמאי הוי תפלת שוא הא אפשר דמהני

דמהני תפלה אף בענין זה בצאלי שהצוה הוא בבית אחר ויש לאוש שאותה סיבה היא מהלכת לביתו וא"כ אין תפלתו שוא וכו' עד כי האדם צריך להתפלל בשפה ברורה ולא בלשון המשמעת לתרי אפי פכ"ל חכ"ת. גם זה תמיה לי עליה דמר כי מאן יימר אם מתפלל על תנאי שלא יהא תפלתו נשמעת. כגון רבש"ע אם אין קול צוהה זו בביתו יהי רצון שלא תבא לתוך ביתי למה לא יהא תפלתו תפלה. רק המשנה אומר יהי רצון שלא יהא תפלתו דיתני וזה ודאי תפלת שוא דהיכא דליתא איתא. ודיותר לגירסת המשניות תרופות י"ט יהי רצון שלא יהא אל"ץ בני ביתי דכל שכן דזה הוי תפלת שוא. ועל משנה זו דפ' הרוהה סמכתי ג"כ אני עליה בכתבי הראשון. ולכן אוכל להאמין שלא היו לכניו דברי הראשונים ודברי תשובתו דמר הראשונים בעת כותבו זאת. והרבה תפלות נתקנו בלשון כפ"כ כח"ש חכמי האמת בספריהם בעל ראשית חכמה ובתיקוני שבת ואחריהם בשל"ה. אם פגמתי באות ראשון של ספר הוי. ולפי דברי חכ"ת נמצאת אומר שהיו תפלתו תפלת שוא שחא לא פגם כלל ולא היה צריך לתפלה. וכן אחר פרש"ה העולה ושלמים. ובכח רש"ל בתשובה כי פ"ד דאפילו אחר חטאת שאינה באה נדבה ויחיד יהי רצון אם נתייבתי חטאת שרהא תכלה זו במקום קרבן כאילו הקדשתי חטאת בזמנה וכו' אין זו תפלה בשפה ברורה לדברי רוס מעלתו כי שחא לא נתייב בחטאת. וא"כ אומר מעתה דגם ברכת חולים יכולים לברך אותו על תנאי ולהתנות אם חולה פלוני שנתקום פלוני הוא שודני חי יהי רצון וכו' ואינו תפלת שוא כלל כמו אם אני חייב חטאת וכו'. ומשחא אם רשאי להתפלל על תנאי א"כ זכינו לדון דגם בלא תנאי נוכל לברך אותו מאחר דאוקמינן ליה אחזקת חי וזה הוי תפלה יותר ברורה מאשר אם התכלל יהי רצון אם אני חייב חטאת וכו' דשחא מעולם לא היה חייב חטאת נמצא לפי חכ"ת הוי תפלת שוא ואעפ"כ כתב רש"ל דיש לאומרה יהי רצון וכו' ומכ"ש כגדון דידן כדאמרן. ועיד דגם בתפלת הדרך בא"ח סי' ק"י פסק העור דאין לאומרה רק אם יש לו לילך פרסה אבל בפחות מפרסה יאמר אותה בלא ברכה. וכן אם הגיע לפרסה בסעודה לעיר שרצה ללון בה יאמר אותה בלא ברכה הרי דגם תפלה זו היא מספק ואעפ"כ רשאי לאומרה בלא ברכה וה"ל ברכת חולים שאין בו ברכה שם ומלכות ולמה לא יתפלל אותה אף מספק. וזהו הנראה לקט שעלי להשיב על דברי רוס מעלתו. וה' אלהים אמת אשר נתן לנו תורת אמת ינחם בדברי אמת ובמעשלי דקדק. כ"ד ש"ב דמר ווארטו לנצח הצעיר שחאל כג"ל :

שאלה פא

שנת תכ"ו שהיו עיני כל ישראל מצפים לישועה כל שעה עד שי"ג העולם ורובם ככולם חשבו שלא ימשך הגלות עוד שנה או שנתיים לכל היותר ע"פ כמה היותות ומופתים ובתנאים שונים בידות ומפורסם בכל הגולה. ובינו ובינו באו שלוחי איי וגבו מעות איי וע"פ פיתוי ומלקיות שפתיו של המשולח הוא פיתה אחד מרבנן שיכתוב ג"כ נדבתו מה שינדב בפנקבו. וע"פ פיתוי דבריו כתב בפנקס שני ר"ט לכל שנה ואימנא דמוכח שלא היה נודר סך כזה עד עולם אם לא חישב ג"כ בדעתו שבמהרה נגאל ולא נצטרך להגבות לצורך עניי איי כי ההוא מרבנן אינו אמיד לכך זה מדי שנה בשנה. רק לשנה או לשנתיים היה סובל איזה הכבדה כאשר באוהו פעם ידוע ומפורסם שהיו כל ישראל תפוזים תחון לרוב שלא בטעם. וכ"ש לצורך עניי איי שיצטרכו עוד לפי שעה. אמנם תיכף באותו שבו נתחרט הנודר על נדבתו מטעם אחר ואפילו לשנה או לשנתיים כאשר בא המשולח אחר מצפת תוב"כ היה נקרא בשמו החסיד מוהר"ר לייב הוז מגליל הוראדנא הגדולה. והגאון מוהר"ר ינה ז"ל תחין העיד עליו שמימי היה איש חסיד ואפילו הוי יחבי ליה חללא דעלמא לא הוי משני דיבדוריה כ"ש שאינו משקר כי היה זכירו נאשו היה תנית דינו של הגאון ז"ל דהוראדנא. ואותו מוהר"ר לייב היה לו איזה דבר משפט בעסק קהלו ק"ק נפת תוב"כ עם המשולח הראשון בפני הרב הנודר הנ"ל והדברים ארוכים כאשר נתקיים גם פסקו של הרב הנודר בפני החברותא קדישא דק"ק ורני ברע. והמשולח הנאמץ ההוא גילה בסוד כמה מסתורין על המשולח דירושלים עד שגראה בזמנת וע"פ עדותיו ורואיותיו המובהקים נגד המשולח דירושלים כאשר עוד היום לא בא למלץ קצו. וע"כ נתחרט הרב הנודר על נדרו אפילו לשעתו וסיפר דבריו בפני החכם המקובל האלקי החסיד מוהר"ר יעקב שפורטש. והחכם הנ"ל התיר לו נדרו. וילמדנו רבינו אם תתרת החכם הוי התרה אם לאו. ואם לא יהיה ההתרה התרה אם תחוייב לקיים נדרו יותר על מה שהיה בתשבתו תפלה :

שארות ותשובות נחרת שבעה סימן פא מז 93

תשובה כתב בטור י"ד בסימן ר"ח ובסמ"ג לאוין דף ס"ט ע"ג כפ' ואלי מותרין חק נדר נחרת ואחר לא נדרתי אלא נחרתי של ים וכו' וכולן היו נשאלין עליהן ומפרש שם בנמרס שאין צריך שאלה. כד"ה כח"א אבל בע"ה שנה לשאל עונשין אותו וכו' עכ"ל. הרי נדח"ח טור ככה ומבטל כלב וכ"ש דנחמך לומר על דעת כן נדרתי ואם היה בלבו על דעת כך וכך ואח"כ לא היה כך נדרו בטל. וה"ל מאחר שאמר שהיה דעתו רק כפי שחישב בדעתו שיהיה הגאולה מהרה. וע"פ פיתוייו כתב כן בפנקסו לא חל הגדר עד לעולם. ואע"פ דבעלמא דברים שכלב אינן דברים כאן במחשבתו תליא דלריך שיהא גומר בלבו מה שמוציא בשפתיו. וכמו שהביא גס הסמ"ג אהא דאמר בגמ' יאסרו עלי כל הפירות שנעולם אם אינם של בית המלך ואומר בלבי היום וכו' עד ואע"ג דק"ל דברים שכלב אינן דברים לגבי אונסים שאני וכו'. ומסיק דנח"ח אפילו שלא במקום אונס מותר. וז"ל דהדין נותן כן דכתיב מולא שפתיך תשמור וכתיב כל נדיב לב עולות ומחיק בגמ' פ"ג דשבוטות הא כי"ד בעינן גומר בלבו ואח"כ מוציא בשפתיו. וא"כ אי גמר בלבו על דעת כך ולא היה כך אין כאן נדר כלל מדינא. רק בע"ה מחמירין שלא יהיו הנדרים קלים בעיניהם כח"ש המיו' והסמ"ג. ועל כרחק צריך לומר כן דהא כתב הטור ביומן ר"י אין הגדר חל עד שיוציא בשפתיו ויהיה פיו ולבו שוין לסיכך היה בלבו פת חטין וכו' מותר בשניהם אלא דבדברים שכלב היו דברים ולא אמרינן מאן יומר מה דהו' בלבי שחא מחשבתו היה על מה שהוציא מפיו ש"מ שהוא נאמן על מחשבתו בפנין נדרים. ומ"ש הטור בסוף הסיקן אבל אם אומר חורתי בלבי אינו כלום היינו היכא שגדר כפה וכלל רק שיכול לחזור תוך כדי דיבור ואמר שתוך כ"ד חור בלב זה לא מועיל מאחר שהגדר היה תחלה כפה וכלל אינו מועיל חרה בלב ודברים שכלב אינן דברים משא"כ כגדר גופיה דברים שכלב אי דברים. וכ"כ הרמב"ם בפ"ב מה' שטות עד שהוציא החורה מפיו כמו השטות. ועוד דנכיון דיק אפי' נע"ה לא מחמירין דאין זה דברים שכלב בל"ד רק דברים שכלב כל אדם כמ"ש הר"ן בפ' האשה שגפלו ובפ' הא"ש מקדש גבי מנחתא אומדנא דמוכח הוא ולא דברים שכלב בל"ד אלא דברים שכלב כל העולם שהגדר מוכח שהיה לא נחש לבתה ויהא תחומ דרעב וכ"כ התוס' בפ' האשה שגפלו. וא"כ מכ"ש כאן שבשנת תכ"ו תכ"ז היו כל העולם סבורים שיהא הגאולה בזמן מועט וא"כ אין זה דברים שכלב בל"ד רק דברים שכלב כל העולם. ומטעם זה קרוב להאמין שפתי כך נדר יותר מיכולתו ימן כי לא היה רק לזמן מועט לפי דעת הטור. הרי מבואר שלא היה חל הגדר עד לעולם. ואי משום שהיה הגדר חל לפחות על שנה או שנתיים. מ"מ תיכף באותו שנה התיר את נדרו דרשאי להתיר אפי' שלא בפניו כמ"ש המיו' והסמ"ג וטעור ורואה מתדקק שהתיר לו נדרו שלא בפניו ובכדלגור. ועוד לא מסיק הסמ"ג דדוקא במי ששע"ה לו טובה אין מחירין לו לכתחלה שלא בפניו. כגון משה שנתן לו יתרו את בתו. ובכדלגור הוציא את נדקיה מן המאסר ולכן נענש נדקיה אבל באדם אחר מחיר לכתחלה. רק מ"ש הסמ"ג בירושלמי משע"ה שצריך להודיע לו שהתירוהו מפני החשד. וכ"כ בש"ע י"ד סימן רכ"ח. וכבר הודיע הטור להמשולח ה"ל פה אל פה שהתיר לו נדרו. ובר מן דין ומן דין פטור הטור מטעם שכתב מהר"ם גלאנטי בתשיבה סי' ח' דלואה הכתבת ונחתמת בסכר אין יורשיו מחוייבים לקיים דהתורה אחרת ככל היוצא מפיו יעשה וזה לא דיבר רק כתב צוואתו. וא"כ כאן שלא נחלף שדיבר הטור דבר רק שהטור עצמו כתב בפנקס. כשיחלם אם כתבו הם פלוני נדר כך פלוני והמתחייב חתם תחתיו בודאי צוה תחלה ואמר לכתוב כך דחיתמתו יעיד עניו שזה להם לכתוב כך בפנקסם. דאל"כ לא היה הגבאי יודע כמה יש בדעתו לנדר ולכן היו שפיר ככל היוצא מפיו יעשה. וגם על זה יש לפקפק לפי דעת מהר"ם גלאנטי דאפשר לדחות ולומר דגם זה לא דיבר בפיו שאפשר ששאל לו הגבאי לכתוב כך פלוני והוא רמוץ אך לא דיבר בפני מלא. משא"כ כאן שהטור עצמו כתב כל הענין ע"פ פיתויים ושקריהם ואחר הגורר שיתנו לו פנקסו וכתב שם את שכתב א"כ אינו חייב לדעת מהר"ם גלאנטי לפי שלא מילא לאחר בפיו. וכ"כ כאן לא היה לא פה ולא לב בפיו לא דיבר כלל וכלל לא היה רק על זמן מועט שנה או שנתיים כדאמרן א"כ כ"ש שאין כאן נדר. ואע"פ שיש לפקפק ולהשיב על דברי מהר"ם גלאנטי. מ"מ יוכל המוחזק לומר קים לי כמהר"ם גלאנטי. וכל זה כתבתי לרווחא דמלתא אך כאן אי"ל לכל זה אחר שהותר הגדר. ואע"פ דכתב ב"י בשם סמ"ג אם נדר מצוה להשאל על נדרו פן יבא לידי מכשול אמנם אם נדר ללדקה או להקדש מצוה לקיימו ולא ישאל עליהם אלא מדוחק וכ"פ הרמב"ם ז"ל עכ"ל. חזק דגם כאן מדוחק היה. ועוד דבגדול זה אפילו שלא מדוחק מותר מפי שלא היה פיו ולבו שוין, דלא איירי הרמב"ם והסמ"ג שאין נשאלין אלא מדוחק היינו כגדר גמור היכא שהיה פיו ולבו שוין. וכתב הסמ"ג כשם שנשאלין על

94 שאלות ותשובות נחלת שבעה סימן פא פב

על נדר האיכור כך נשאלין על נדרי הקדש לב"ה דאחרי במסכת נזיר אין הקדש טעות הקדש ומתירין אותו בין נדרי קדשי בדר הבית ובין נדרי קדשי מוצח (והכי קי"ל כב"ה דיש שאלה להקדש) וא"כ מכ"ס הקדש בזמן הזה שהוא נדרה לעניים. ואף אם נאמר דנדרה לעניים חמור טפי דחולק בדעת אחרים. מ"מ כבר כתבתי שיכול להחזיר אפילו שלא בפניהם אפילו לכחלה היכא שלא קיבל מהם טובה. וא"כ מכ"ס כאן שיש כמה נדרים להחזיר דאפילו בפ"ה לא מחמירין וכ"ס בת"ח וכ"ס שחזירו חכם חופלג בהכמה בזבוחה. הנלע"ד כתבתי פס היות שהדברים פשוטים נאם הנעיר שמואל הלוי :

ובתב בסמ"ע סימן רמ"ג בהג"ה בשם המרדכי ספ"ק דב"ב הא דבעני נעשה נדר היינו דוקא כשהיה בידו כשנדר אבל אם לא היה בידו כשנדר לא חל עליו הנדר עכ"ל. וכל מה שכתב הסמ"ע בספרו בדרך הנה"ה כתב לפסק הלכה כחזו"ר בהקדמתו. וכן הביאו דמ"א בהג"ה בת"ח סימן רי"ב לפסק הלכה אכן מ"ס הסמ"ע בשם המרדכי ליתא שם רק בהנהגות מרדכי :

שאלה פב

אליז פי קראתי ורומו תחת לשוני עט סופר. שבתו אין לספר. מי יחלל בבורותיו נותן אחרי שפר. נחמדים מוצב ומתקם אופיר. ה"ה אהבי כנפשי הרב המופלא אב"ד ר"מ ומ"צ כמוהר"ר שמואל סג"ל יצ"ו :

גיה"ח מן כ"ה כסליו עבר הגיעני. אחנס לא מיד השליח עצמו. פ"כ תשובתי נשארה ואחרי פעמי וכו'. וע"ד הריב שצין פלוני וכלווי על אודות בחו שמתה תוך שנה ראשונה וילדה ולד ולא חי שלשים יום. ומעכ"ת כתב מזה בספרו פ"ס המביט ובייתו מחנכ דברי מר ויהי לי ויכוח רב אודותיו. וגא"ס יש לו תשובת מביט נא יעתיק לי כל התשובה וכו'. ואם יגזור ה' שלטובה יבא מכ"ת אללי פא"ס אדבר בו מה שחדשתי בנדון הנ"ל אף שלא הודו לי כולם מ"מ הדין אחת הוא יודע וגם מי שיש לו לב מדין שומע משפט בלתי נטיית נד והגאח עצמו או מקבל פרס ודאי יודה לדברי כאשר גם הסכימו עמדי ת"ל בעיקר הנידון הכ"ד דק"ק פראג. והגאון מהר"ג ממין. והגאון האב"ד מפראג. אף לבסוף חזר קצת מדבריו מטעם אחר לא ידעתי מה אדון ציה ואם הדברים שיצאו ממנו. כי יש לי ת"ל ראיות כראי מוצק לסתור דבריו האחרונים וכו' :

ויען כי כל דברי האגרת של הרב הנ"ל השבתי על כל פרט ופרט בחקומו. רק על ששעב זו כתב באגב וגא"ע שאלה לכן לא השבתי גם אני עליו רק באגב יען כי לא היה מעיקר השאלה. וזה שהשבתי בקריה אודות הריב שצין פלוני ופלוני לא שמעתי בלתי היום וגם הוא לא דרש מאחי. ואולי ראה דברי שנספרי נ"ש שם לגדול לא היה כמחירש והפליס מחני. ומכ"ת שיהיה מחנכ דברי שנכפרי נ"ש יישר כחו. אע"פ שאין לי להתפאר בטלית שאינה שלי כי לא כתבתי רק משום תשובת הרב מביט. וכ"כ גם מהרש"ד חלק ג' סי' פ"א ומהר"י בן לב חלק א' דף צ"ט. ונ"ע בתשובת מהר"ס גלאנטי סי' ק"ב דמשמע מדבריו אם כתוב בתנאים זרע של קיימא שצריך להיות שלשים יום. אחנס נ"ל שהוא דבר פשוט מהא מחני דפ' יוצא דופן תינוק בן יום א' מטמא ביבבה וכו' וזוהק ליבוס ופוער מן היבוס. הרי דתינוק בן יום א' הוי ולד קיימא לענין שווק ליבוס יכוער מן היבוס. וא"כ ה"ה ומכ"ס לענין ירושת הבצל ולאשתו יהיה דאורייתא או דרבנן רק מכני התקנה צריך להחזיר הגדן כולו משום ומס לריק וגו' בשנה ראשונה אם מתה בלא זרע קיימא והרי כאן הניחה אחריה זרע רק שלא חי שלשים יום ואם בן יום א' זוהק לייבוס ופוער מן הייבוס כ"ס שלענין ירושת ממון הוי ולד קיימא. והא דאמר רשב"ג בפר"א דמילה כל ששה שלשים יום באדם אינו נפל. ומקשה בגמ' הא לא שבה כפיקא הוי היינו לענין אבילות דכפא אבל להקל כדאיתא שם דף קל"ו רב אשי איקלע לבי רב כהנא איתרע ביה מילתא בנו תלתין יומין חוייה דיתבי ומתאכל עליה א"ל לא סבר לה מר להא דאמר שמואל הלכה כרשב"ג א"ל קים לי בגויה שכלו לו חדשיו פ"כ. הרי דלענין אבילות דוקא צריך קים לי בגויה שכלו לו חדשיו. וכחצי החוס' שם דרשב"ג אסתם ולדות קאי אע"ג דלא קים לן בגויה שכלו לו חדשיו קאמר רשב"ג כל ששה ל' יום אינו נפל הא סתם ספיקא הוי מדתני כל ששה וכו' וזו"מ פ' יוגא דופן מקשה בגמ' והרי הוא לאביו ולאמו ולכל קרוביו כחתן שלם למחי הלכתא אחר רב פפא לענין אבילות כמאן דלא כרשב"ג דאמר כל ששה וכו' הב"ע דקים ליה בגויה שכלו לו חדשיו. ופירשי' כמאן כרשב"ג אבילה מחני קי' וא"כ אי קאי אכולה מחני ש"מ דלאו לענין אבילות לבד קאמר רשב"ג שצריך דוקא להיות חי ג' יום

שאלות ותשובות נחלת שבעה סי' פב פג מח 95

יוס. רק גם לענין חליצה ויבום או שצריך דקים ליה שכלו לו חדשיו ולטעמיה אצל רש"י נפרק החולץ דף ל"ז אהא דהחולץ לינחתו ונמלאת מעוברת וילדו וכו' ופירש"י אי קים לן דכלל לו חדשיו וכו'. והרמב"ם בפ"א מהלכות אבל כתב הנפלים אין מתאבלין עליהם וכל שלא שזה ל' יום בחדס הרי זה נפל אפילו אם מת ביום ל' אין מתאבלין עליו. וכתב בכ"מ דאפיסקי בגמ' פ"א דמילה כרשב"ג דאם לא שזה היו כפיחא הלכך גבי אצילות דרבנן הוא הוי ספיחא ולקולא פכ"ל. א"כ לענין מחונא הוי כלל בכל התורה כולה דכל ספיחא דמחונא הוי חומרא לתבע וקולא לנתבע והמע"ה. גם יכול החתן לומר קים לי בגויה שכלו לו חדשיו מאחר שהוא מחזק. וכבר כתבתי בג"ש שלי ע"ש הר"ן אם הוא ספק בתקנה הלך אחר דין התורה ובאן אם הוא ספק בל' התקנה שתניה אחריה דע קיימא אם צריך להיות חי שלשים יום אם לאו הלך אחר דין התורה בעל יורש את אשתו. ותו בגמ' פ"א אחר רבינא משמיה דרבא מת בחזק שלשים ועמדה ונתקדשה אם אשת ישראל היא חולצת ואם אשת כהן אצילה חולצת. ובתנא התנא דחי הוא כי לא שזה כרבנן כדאיתא בהחולץ. והא דאמרן לעיל הלכה כרשב"ג היינו דוקא באשת ישראל אבל באשת כהן לא קי"ל כוותיה להצריכה חליצה משום דאשת כהן היא עכ"ל. הרי דלא אפילו רשב"ג ורבנן רק לענין חליצה ויבום משום דחמרא דאשת אח וגם בהא לא מחמירין באשת כהן. ש"מ דמדינא ולד גמור הוא אפילו כי לא שזה ל' יום רק באשת ישראל מחמירין להצריכה חליצה אבל באשת כהן חוקמין אדינא דולד גמור הוא ואינו צריכה חליצה. וא"כ ה"ה לענין מתן יכול ההתן לומר קים לי כרבנן דחי הוא והמע"ה. ולזה כוונתי בפנים שכתבתי לענין ברי"ק ריש פרק החולץ ועיין בעוד וש"ע ח"מ סימן רע"ז. אי נמי יכול החתן לומר קים לי בגויה דכלל חדשיו והמע"ה. וכל זה הוא פשוט לדעתי. הגלע"ד כתבתי. נאם הנצי"ר שמואל הלוי :

שאלה פג

מי שנאכל לו בנז והוגד לו ושמע שצא חוץ לדת להמיר דת ישמעאלית והוא לא הביד כי נורה הוא אם מותר לחלל עליו השבט לרבות אחריו אולי יוכל להחזירו :

חשובה תחלה אקדים דברי הרשב"א בתשובה הביאם הב"י בא"ח סי' ש"ז וז"ל נשאל להרשב"א על א' ששלחו לו בשבת שהוציאו בתו בחזקת מביית ע"י ישראל מומר לבזויא חסדה ישראלית להמיר דת ישמעאלית אם שם לדרך פעמיו בשבת פן יפחידוה להמיר אם נוסר לילך אפילו מחוץ לג' פרכאות למד' דתמוס ג' פרכאות דאורייתא. ואפילו להביא חותם מצד המלכות מי מחבבן זה את השבת כדדחינן בפסקי נפשות. והשיב הדבר צריך תלמוד ומ"מ כ' דעתי נוטה שאין דוחים שבת על הלכה מהעניות לוי שאמרין אין אומרים לאדם הטא בשביל שיזכה חבירו ואכילו איסורא ווטא לא שרין ליה כדי להציל חבירו מאיסורא רבה ללא כשאותו איסור. בא לע"ה ע"י חנר אבל בע"ה לא כדמוכח בפ"ק דשבת בבבא דהדניק כתב נהגור. ועוד צריך תלמוד עד שיעמוד הדבר על כוריו עכ"ל. וכתב עליו הב"י וז"ל והתוס' כהנו בפ"ק דשבת בתחלה כדברי הרשב"א ואח"כ הקשו מדתנן מי שהציו עבד וחציו ב"ח טופי את רבו ועושה אותו ב"ח וקשה דכל המשחרר עבדו עובר בעשה וחציו דשאני פריה ורביה דמזהר הריא וגי"ל דדוקא היכא שפסע שהדניק פת בתור סמוך לחשיכה אבל היכא דלא פסע מידי שרי למיעבד איסורא ווטא כי היכי דלא ליעבד חבירה איסורא רבה ואכחיו כן וכו'. והשתא אם לחירוצא דמזהר רבה הדבר ברור שאין לך מזהר רבה מלהצילם שלא יפחידו עד שתמיר. ואם לחירוצא דמחלק בין פסע ללא פסע ה"נ לא פסעה והלכך לחלל עליה שבת לפקח עליה שרי ומזהר נמי איכא ואי לא בעי למיעבד כיימין ליה כדאשכחן במי שהציו עבד וחציו ב"ח שטופין את רבו כדי שלא יתבטל ממנו פ"ו כי רבה היא. ואפילו לחלל שבת בדברים האסורים מן התורה כראש דפשי דמי דלגבי שלא תמיר ותעבד כל ימיה חיובל שפס אמרין איסורא ווטא הוא עכ"ל הב"י. והנה מדברי הב"י נשמע שלא התיר רק בנדון הג"ל היכא שלא פסע אבל היכא שפסע כגון בנדון דידן הוי אכור. ול"נ דום היכא שפסע כמו ביר"ד דין נמי שרי לכתלה ואפילו לחלל שבת בדברים האסורים מן התורה. וגם הרשב"א לא האמיץ לאיסור רק כיים שהדבר צריך תלמוד. ועוד לא השיב על שאלת השואל שאל אם דחינן שבת מספק זה כדדחינן בפסקי נפשות. והרשב"א לא השיב על זה. ול"נ דדחינן שבת מספק זה כמו גבי חלה ואמרין טעמא מוטב שיחלל שבת א' ואל יחלל שבתו הרבה וכל הוריו ה"ו משום וכל השואל ה"ו שופך דמים ואפי' רבים יכולים לחלל שבת בשביל אחד החולה כדי שיוכל לשמור שבתו הרבה

הרבה ואין אומרים וכי אומרים לאדם חטא כשכיל שיזכר כחיד. ואין לומר דהיינו טעמא כחידון של הוסיף משום דההולב לא פשע זה אינו דאין מיתב בלא חטא. גם כחמקה את הגל מחללין שבתא אפילו על כמה ספק ספיקא כמו שהארבתי לעיל בתשובה סימן ס"ב. ואין לומר דמיתב שאני וא"כ כ"ש הוא להציל נפשו מני שבת ממיתה נכחית לא כ"ש. ועוד דגם לחידון ראשון של הקוים' משום דמטעם רבה היא הא נמי מטעם רבה היא וחילול שבת נגד זה איסורא ווטא היא כח"ש הנ"ל. ועוד אם רבים ראשון לחלל שבת מפני חולה אחד משום מוטב שיחלל שבת אחת ואל יהלל שבתות הרבה והאי ואל יהלל שבתות הרבה לאו דוקא הוא דהא כשאדם מת נעשה חפשי מן המטות. ועוד שמא הניב עמו למות. אלא ר"ל דח"מ אן עבדין דידן שמת יוכל לקיים עוד שבתות הרבה. וא"כ חכ"ש כאן שמחללין עליו שבת כדי שיוכל לקיים מצות הרבה ככל ימות השנה וגם שלא יהלל שבתות הרבה. ואף אם הוא ספק אם יכולים להצילו. ועוד אף אם פשע האי פשיעה דומה לאונס הוא ע"י הסתה ואחר השעה הרעה יתחרט וא"כ למע לא יצילוהו מן דת ישמעאלית, כדא"ל האי חילול שבת איכורא וועא הוי. והגמ"ד כתבתי נאם שמואל האי :

תם ונשלם

סימנים של שארות ותשובות נחלת שבעה

א בו מנואר כוניה דגמרא פ"ק דביצה ביצה עם יציאתה נגמרה ומגדלת אפרוחים. ועוד יישב לכל הכוניה ויהאך תמצא ביצה נבלה מגדלת אפרוחים :

ב יישוב א' תקצתם יש להם מחיה בספרות שמראים לשהר בני בריה מתקומות אחרים איז יש לו שור פטס למכור. וקצת מבני היישוב רוצים למחות בבני היישוב חביריהם שלא להתעסק בעסק הכוא אם לא שיתנו חלק לכל בני היישוב. וב"מ בליוז ענין בר מתא אבר מתא אחריתא מצי מעבד ובליז ענין לא מצי מעבד :

ג שאלה כדומה לזו ביישוב א' יש כמה שדרות אם יכולין לכוף לבני ישובים אחרים שלא לישא וליתן ביישוב שלהם. וטענתם מאהר שהם קהל יש להם הוצאה מרובה ורוצים למחות ביישובים אחרים שלא לישא וליתן שם והעיר של מושלים הרבה. גם היהודים אשר שם אינם דרים תחת מושל אחד. גם הרבה מושלים של העיר אין יהודים דרים תחתיהם. ואותן שרים יש להם יהודים במקומות אחרים כמוכים להם וכמה חילוקים ע"ז. וב"מ גמ' דפ' לא יחפור בר מתא אבר מתא אחריתא מצי מעבד ואי שייך בכרנא דהבא לא מצי מעבד. הפירוש של שייך בכרנא דהבא. וב"מ בליוז אופן חל התקנה חזקה יישוב. וב"מ א' מבני ישוב אחר כחוק להקלה והולך להקנה לב"ה אך השר אומר מה לי להניח ליהודים שאינם תחת ממשלתי ללכת לב"ה שלי כי השררה שלו מקבל המס ואני אחזיק לו ב"ה. והוצרך היחיד ליתן מס כמעט החצי מה שנתתן כל בני הקהל אשר תחת ממשלתו ויחיד גם הוא טוען חלקו עם הקהל וטען היחיד שאינו רוצה ליתן עם הקהל מאהר שהוא צריך ליתן מס בפני עצמו :

ד מקצת בני ישוב א' רוצים למחות ביד הגבאים ליתן ממשות דקה לעניים רק יגבן מעות לזרד עניים ומה שיש בקופה של דקה שקונים ממנו מצות רוצים לקנות בהם כלי קודש כגון מעילים ופרוכת :

ה וכן טענו קצתם ורוצים לעכב בידם מעות שקונים המצות להיות הטונת הגאה שלהם להטות בהם עניי קרוביהם ולא ליתן ליד הגבאים :

ו בני ישוב א' יש להם מיין מוטמנס ומשו חקנה לכא לב"ה כהשכמה שבני הסליחות לא יחזור לבתיים אחר הסליחות כדי שתיכף כשיאיר היום יהיה להם מיין כדי שלא יתבטל התמיד ואחד טען שצריך לחזור לביתו כשיאיר היום להניח תפילין ואינו רוצה ליתן הקנס. וב"מ השנה פל הבאן מאר"מ מלובלין ו"ל בתשובה ע"ז :

סימנים של שאלות ותשובות נחלת שבעה ממ' 97

ז בני אדם היושבים בשבת על קוחת הנקצצים לבנין המונחים ברחוב אם מותר ליטב עליהם איש עם אשתו נדה :

ח אשה אחת הדליקה ב' נרות סמוך לשבת ע"מ שתעשה הכרכה ואח"כ מחמת טרדת שבת שכחה אם כרכה אם לאו אם צריכה להדליק כל ימיה ב' נרות :

ט אשה מלאה ימיה ללדת ושלחה אחר המילדת ואח"כ לא המליטה כמו חודש ימים אם אסורה לבעלה בלא טבילה או אם אינה צריכה לטבול :

י חרב של שלום הרגיל לעבור דרך ישוב אחד איך יש לנהוג ולעזור איש את אחיו מי שאין לו מאנשי החיל למי שיש לו מאנשי החיל :

יא מלה מלוא שבוזאון מן התמור והחוריר אותה לתוך התמור לגמור אפייחה מה דינה :

יב אם מותר לעשות חטין של פסח קודם פורים בלי ניקור רחיים :

יג בני הקהלה שטחטו קמחיהם לפסח בניקור רחיים ואפרכסת חדשה ותיבב חדשה כנאוכ ואח"כ טמן אחד חטין שהיו כמעט החצי צמחמות וקצתם טחטו קמחיהם אח"כ עד שלא נודע מזה החמץ וקצתם עדיין לא טחנו :

יד ילד בן שנה וד' חדשים נגמל מחלבו וקודם פסח היה חולה בחולי מסוכן ובתוך כך באו ימי הפסח וחזר לחולשתו מחמת המאכלים איך יש לנהוג להביא החמץ בביתו :

טו ב"ב א' לקח כשר מקנב כותי וטרם שנודע שבהמה היה לה מים במוחה לקחו היסודים כשר ואח"כ כשנודע להם היו כולם מחזירין הכשר לקנב וב"ב א' החזיק הכשר שלו ואמר שאינה טריפה כי הקרום היה מקיף מה דינה דהבוא גברא :

טז אשה אחת בליל טבילה לא באתה לביתה ושחקה בקרטין בבית יבדיל אחר ומאוחו יום והלכה הפרישה עצמה מבעלה ולא קרב אליו עוד ואין רענה לרחק או לקרב מה דינה דהביא איתחא :

יז יולדת זכר שאירע לה ולבעלה אבילות ב"מ כי מת להם ילד א'. ויום השבת שתלך לב"ב הוא יום ד' לאכלה כדת מה לעשות אם תהנה אבילות אם לאו ואם ויליטה הנשים לב"ב. ואם יש לה ללבוש בגדי אבל. והבעל אם מותר לעלות לספר תורה מאחר שהוא חייב לעלות :

יח דין שעה אחת לפני החג והחג כרי י"ד ושמיני עצרת ז' כרי כ"א יום ויום ב' של שמיני עצרת הרי כ"ב. והקשה מורי בטורי זכר למה לא יתשב שמיני עצרת לרגל בפני עצמו גם לענין ביטול כמו ב"ב דמבטל לגמרי :

יט פטויה שנעבדה בזנות והיתה משודכת לאחר והודית שמפלוגי נעעברה והוא מכחישה. הניאחור במאמר בעש"כ עד שכפאורו לקדשה לפני התפיסה. אמנם אח"כ לא קרב אליה ~~הכל~~ על נפשו אם קידושיו קידושין אם לאו. ואם קידושיו קידושין אם כופין אותה לקבל גט ממנו : כ כרה חולבת יאל ממנה דם עם החלב מה טיבו של אותו דם ומה דין החלב :

כא אם ליקח בשמים כזושים מבחרי בשמים עכו"ם אם לאו : כב מעשה שעלה החזן לב"מ לשש ב' וישב ואחר שקרא ג' פסוקים ומלא טעות ומטאחא לאנהים היה כתוב חטאת ולא רצה החזן לפסוק באו משום שהיה כמדבר בעדו וקרא עוד פסוק של אחריו איך יש לנהוג :

כג החזנים שקורין בתורה בב"ב הפ' כדרך שהם מסומנים בתפלות ולפעמים מסומן כהן או לוי פסוק אחד לפניו או אחרי פרשה פתוחה או בתומה אם יש קפידא בדבר בחול ~~או~~ במנחה בשבת :

כד אם יכולין לקרות לב"מ מי שאינו יודע להפטיר על הכף שאיש אחר יאמר ההפטרה : כה לפני המפטיר שפכו הפוסקים שעולה למנין ז' במקום שאין שם רק ז' שיכולין לקרות ~~אם~~ משלים הפ' עם הו' וחזור המפטיר שהוא השביעי לקרוא מה שקרא הששי או אם אינו ~~משלים~~ רק ו' פרישיות והמפטיר קורא פרשה הו' :

כו אם חוזר הש"ץ ה' אליהם אחת או אני ה' אליהם אחת כי דעות יש כמו שהביא הב"י איך יש לנהוג :

כז ט"ו כפרות נשחטו ונשכה תרנגולת אחת לפתחה רק הזפק הוציאו וממלחו וכדוחו יחד ואח"כ מלחו קצתם להניח עד כוכות ומתם התרנגולת שלא נפתחה מה דינה ודין הכלים. וב"מ דברי הש"ע ורמ"א ב"ד דכמעט סותר זה את זה כשימין ס"ד וק"ה. וב"מ ישוב דברי רמ"א בת"כ כלל כ"ו בדין לב על מה שהשיג עליו הרב משאת בנימין :

כח למה בקריעת הלב אין צריך קריעה ש"ו ובכחל צריך קריעה ש"ו :

כט פרה מעוברת וידוע נדולא שלה בכרה וביום השבת היתה מבגרת והכותית מילדת ~~פסח~~ ואמר

98 סימנים שר שאלות ותשובות נחלת שבעה

ואמר יהודי שכחתי לחטור אותה ואמרה הטתית תהא הפרה שלי בעד ג' פשיעים והניחה ג"פ על החלץ אם מופיל כסף בלא משיכה ואם היו קנין הוואל ונעשה בשבת :

ל תשובה מהגאון מהר"ש קאיידינאוור על זה :

לא מה שהשנתי שנית על ענין הכתור הנ"ל והשגה על מהרש"ק :

לב פי' על דברי הטו"ד בשם הרמב"ם על הא דאם היה הכותי שותף וכו' רואין אותו כל שאלו יתחוד ויביה בעל מוס פוער ואם אפשר שיחודק ואינו בעל מוס אינו פוער הקשה הב"י היכי משכחת לה וישוב על זה :

לג דין מכירת חתן בכסף ומשיכה איך יש לנהוג :

לד אלמנה עשרה שאינה רוצה ליהן למעות אתרוג רק כפי רצונה ולא לפי עשרה כפי המניע אליה אם יש לה לנרד או לא ואם יש לכופה אם לאו :

לה שמקדשין בשבת על יי"ש דלא כיס טועין ואומרים שהוא זינע בעלמא . וב"מ אם יש לנרד על יין שרץ בחוד הסעודה אי היו כדברים הבאים מחמת כעורה או לא . וב"מ גבינה ... שטו לתוכו יי"ש שאכור להשקותו בפסח :

לו אם מותר לאכול החלב שנחלב ביום א' דשבעות בו ביום :

לז ס"ת היה כתוב בה ה' איש מלחמה הוריתי לקדר השם האחרון ודלא כתשובה מהר"ל חזיב : לח הבעל סין אחר לש"ץ לקרוא לפלוני לס"ת והש"ץ לא פשה כן רק הש"ץ עצמו עמד מאליו ונעשה ברכת הס"ת אם ראוי לעינש או לא . וב"מ באשכנזי דמחזיקים לחיוב לקרוא לס"ת במחנה יד ההשוכים והזקנים ויש הני גיסי תרי זקנים ושני אחים מקרובים יש להם יאר צייט וא"כ אחר צדק ולוי לא יאחרו רק ג' ואין המנהג באשכנזי להוסיף בשבת כ"ש ב"ט והוצרך אחד להיות נדחה או אחד מן הזקנים או א' מן האחים יאמר צייט מי נדחה מפני מי :

לח הנחתו לנרד חולה מה ק"ש והחולה היה חוץ לתחום דלא כמהר"ל וטעמי עיין בפנים :

מ השגה עלי מהגאון מהרש"ק בענין גביות שכירות ב"ה אשר נדפס בנ"ש שלי :

מא אם איטר יד רוצה להניח התפילין של כל אדם אם צריך לתקן תחלה ג"כ היוד שתהיה כנגד הלכ : מא עוד מדבריו בענין חטאי הלשון שכתבתי לו שנחמנית באמצערג לא ידעו להכירם ותשובתי על זה :

מב עוד מדבריו על מ"ש מהרש"ך ב"ד סי' ש"א בענין בלאים והשגתו עלי :

מג עוד מדבריו השגה על חורי ט"ו ועלי בענין מענטלי של שפוטנו :

מד מה בו ישוב נכון לכל דברי . גתירה לכל דברי הגאון הנ"ל אשר השיג עלי בסימנים הקודמים :

מז דשהייב ככל דכו כשירה גמורה היא רק שאנו בדורות אחרונים ואוסרים אותה מחמת חומרא לכן חייב בדיקוי הדם ובדברה :

מח שאלתי מהגאון הנ"ל תמידי על בני פולין שידעיים להוחר מאכילת חלב של הכרם בני רייטס ובתרכא דתותי מתני אינם נוהרים :

מח עוד שאלה ממנו בענין דרוסה או ספק דרוסה :

נ נא נב השגה מהגאון הנ"ל על דברי שנסים הקודמים :

נב נד ישוב לכל דברי :

נה כמה לשער כמה הוא הפסד מרובה לאוקמי אדינא במקום שיש הפסד מרובה :

נו גלע שלם נשכח ג' מע"ל בלי הדחה והיה סעודת ב"מ ולא היה צר אחר והתירתי לדחיו ולמחלו ואח"כ לגלות ואח"כ להשיל :

נז הרגיל וזהיר בקציצת צפרנים בכל ע"ש ואיקינע ע"ש בנ"ה ג"כ מותר לקצץ :

נח מי שיש לו יאר צייט בע"ש אם משלים אם לאו :

נח על ענין יולדת שמתה איך יש לקברה בחלבושיה אם לאו . וב"מ הטפל מן הגב ב"מ או נטבע בנהר או מת מן הכינה :

ס על ענין בדיקות הכלות ששאל מהר"ל חוילהוין מתהר"ש ז"ל ישוב על קושיותיו :

סא פנים של גף של אחוזא שנשבר ולא טדע עד אחר אכלס האוואו ועשו הכנה שומן ונחפרב הכל :

סב פירוש על דברי הש"ע ב"ד סימן נ"ג והוא מדברי ת"ס סי' ק"פ דאין חושש לנזר הדם ומכשירין מתחמא ולא משמע כך מדברי ת"ס דכתב בין כך ובין כך צריך לעיין בנלעות :

סג על שנירית גף הנ"ל מהגאון מהר"ר מענדל ז"ל מקק"ו להכשיר :

סד פירוש וישוב לדברי הש"ע ב"ד סימן ל"ד על חסרון בגרירת נשיער איסר וסוגיית בגמרא פא"ט דף מ"ח :

כמה

סימנים של שאלות ותשובות נהלת שבעה נ 99

סה כמה הילוקי דמים בני שיש לו פסק עם הנכרי ובה אחר והשיג גבולו וקונס אותו או חזה לייקר השער. או בני שנקב סמורה אצל הנכרי ורלונו נתן מעות על המקח ושמתן אחד שלא ידע מזה ביד מי שיש להעמיד במקרה. וב"מ באיזו ענין מיקרי רשע ומס דינו :

כו בני שמחלו בחזירו וקורא אותו עבד מה דינו. ומס דינו של יורד עמו עד לחייו. ומס דינו של מושיא ש"ר וחילוקים פ"א :

כז בניאור דברי הש"ס היכא אמריק בשבט ונופל לו השבט האזי דידע או מתוך שאל"ת : כח הוא מחשבות הגאון מהר"ם מלובלין בלל שהחכמה והוא בסכין של בשר ונהגו אותו לסביל על חלב וכו' :

כט שוחט ששחט ומלא סכנה מהנרגה על הסכין מה דינו : ע יחידים המוחיני בהמות לקצבים כוחים לנחור אותו במקולץ של כוחים והשגאל נוקן לו שבר אי שפיר דמי למיעבד הכי אם לא :

עא כחב פרוס דפרמי כוחים ולפעמים מיתים כרוב שלם בן הפרס והשלים מבשלן מחלה אי שרי. וב"מ לענין הפרעין שאופין בימי העיטוי שג"כ מבשלן אותן מחלה. וב"מ בגלוסקאוס אי שרי למיעבד מהם חבשיל בעשרת ימי חסוכי שמועין מפת ש"כ. וב"מ אי שרי לאכול אותו לשופרג של הולדר או של וואכהאלדר של כוחים :

עב דין הברכה של הלמוערג ופאווידלא : עג הרגל שמבטל גזירת שבעה ולי היינו דוקא מה שנוגע לכבוד החיים אבל מה שהוא למעלה משפת המים כגון לענין קדיש והדלקת הנר לא שייך ביכול. וב"מ מי שפת לו מס שמחייב להתחביל עליו ובאותו פנים היה תולה ובחור שלשים הנריא אם מחייב עוד לישב שבעה ימים אם לאו :

עד בני אדם הבאין מתוך הממס אל הפיר אם נוחיין להם שלום : עה הכיה כל שומן אווזת שלקח הפיר מבית היהודי ועמד שם בחדר משכנו ב' או שלשה ימים אי שרי או חכור :

עו אי שרי לדרוש במכשפים אם לאו ללורך חולה שאין בו סכנה נפש או ללורך גריבס : עז עוד מענין ברכת חולים שנבטימן מ' מש"כ הרב מהר"ר חנוך סג"ל מווינא :

עח השוזה על ענין הג"ל להרב הג"ל : עט עוד השנה מהרב הג"ל עלי על ברכת חולים הג"ל :

פ עוד השוזה להרב הג"ל על ברכת חולים הג"ל : פא אם נדר לזקקה עניי א"י וסיה במעות אי היו נדר אם לא. ואי היו נדר אי מני למסאל פלים אם לאו :

פב האשה שמחה תוך שנה ראשונה וילדה והולד לה חי שלשים יום : פג אם מותר לחלל שבת בשביל להחזיר ח' פרלה להמיר בדת ישמעאלית :